

Іван Зимомя, Богдан Носа, Діана Кочмар

РОМАНИ ФІЛІППА МАЙЄРА: НАРАТИВИ ЗАНЕПАДУ МРІЇ

Іван Зимомя
Богдан Носа
Діана Кочмар

**РОМАНИ ФІЛІППА МАЙЄРА:
НАРАТИВИ
ЗАНЕПАДУ МРІЇ**

Іван Зимомря
Богдан Носа
Діана Кочмар

РОМАНИ ФІЛІППА МАЙЄРА: НАРАТИВИ ЗАНЕПАДУ МРІЇ

Монографія

Рівне
Видавець Ю. Кукса
2025

УДК 821.111(73).09 Ф. Майєр
З-62

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ПВНЗ
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
(протокол № 5 від 18 грудня 2025 року)*

Рецензенти:

Оксана Бабелюк, доктор філологічних наук, професор (Львівський державний університет безпеки життєдіяльності);

Валентина Мойсюк, доктор філологічних наук, професор (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича);

Дарина Станко, доктор філологічних наук, доцент (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»);

Тетяна Лях, кандидат філологічних наук, доцент (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»).

Зимомря І. М. Романи Філіппа Майєра : наративи занепаду мрії : монографія / І. М. Зимомря, Б. Р. Носа, Д. А. Кочмар. – Рівне : Ю. Кукса, 2025. – 232 с.

ISBN 978-617-8672-47-8

У монографії здійснено комплексне дослідження прозової творчості Філіппа Майєра – одного з чільних представників сучасної американської літератури. Крізь призму наративів «занепаду американської мрії» автор розкриває головні ідеологічні та смислові вектори його романів.

Дослідження зосереджене на аналізі жанрово-стильових стратегій письменника, наративних моделей переосмислення історичного досвіду та художніх механізмів репрезентації соціальної й особистісної кризи. Особливу увагу приділено поетиці індустріального занепаду, трансформації фронтірної міфології та проблематиці культурної пам'яті у романах «Американська іржа» та «Син». Творчість Ф. Майєра осмислюється як цілісний художній проєкт, де розпад мрії стає інструментом аналізу історії та приватних стратегій героїв.

Видання адресовано мовознавцям і літературознавцям, студентам філологічних та гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти, а також широкому колу читачів, які цікавляться сучасною американською прозою та інтелектуальним аналізом актуальних соціокультурних процесів.

УДК 821.111(73).09 Ф. Майєр

ISBN 978-617-8672-47-8

© І. М. Зимомря, Б. Р. Носа, Д. А. Кочмар., 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПОЕТИКА КРИЗИ ТА ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ В ТВОРЧОСТІ ФІЛПА МАЙЄРА: ЖАНР, СТИЛЬ, КУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ	10
1.1. Американський роман початку ХХІ століття: жанрові інновації та культурні коди	12
1.2. Творчість Ф. Майєра в літературознавчому дискурсі: становлення, рецепція, інтерпретаційні підходи	39
ПОЕТИКА СОЦІАЛЬНОЇ КРИЗИ В РОМАНІ «АМЕРИКАНСЬКА ІРЖА»	65
2.1. Моральний вибір особистості в умовах постіндустріального розпаду	66
2.2. Естетика занепаду: індустріальний пейзаж як виразник соціальної руїни	93
ЕПІЧНИЙ НАРАТИВ І КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ В РОМАНІ «СИН»	125
3.1. Міфологема фронтиру: між культурним конструктом та історичною правдою	126
3.2. Колоніальна парадигма та дискурс насильства	153
3.3. Герой у просторі історичних трансформацій: моделі особистісної динаміки	184
Висновки	214
Список використаної літератури	218

ВСТУП

Актуальність дослідження художньої світобудови Філіппа Майєра зумовлена необхідністю системного осмислення його творчості в українському літературознавстві, де постать письменника досі залишається маргінально представленою. Попри значне міжнародне визнання та стійку присутність у західному науковому дискурсі, вітчизняні студії обмежуються поодинокими згадками, не пропонуючи цілісної концептуальної інтерпретації романів Ф. Майєра як феномена сучасної американської прози. Особливо відчутною є відсутність аналізу його творчості в координатах постіндустріальної літератури, прози пам'яті та соціально-психологічного наративу, що актуалізує потребу комплексного монографічного дослідження.

Американська література початку ХХІ століття характеризується активними жанрово-стильовими трансформаціями, спричиненими кризою традиційних національних наративів, переглядом історичного досвіду та переосмисленням ідеологічних основ американської мрії. У цьому багатовекторному літературному просторі творчість Ф. Майєра вирізняється послідовною увагою до тем індустріального й морального занепаду, трансформації соціальних структур та руйнування міфів успіху, що визначали американську культурну уяву протягом ХХ століття. Його проза демонструє синтез історичного роману, соціальної драми, психологічного письма та модернізованої епічної традиції, поєднуючи спадщину класичного американського канону з естетикою постпостмодерної доби. У цьому сенсі романи Ф. Майєра є репрезентативними для аналізу еволюції американського роману в умовах кризи національної ідентичності та занепаду ідеї мрії як культурного регулятива.

Увага до кризових явищ – індустріального колапсу, руйнації локальних спільнот і деконструкції міфу про Американську мрію – уможливорює інтерпретацію прози Ф. Майєра в ширшому контексті меморіальних студій (*memory studies*) і студій травм (*trauma studies*). Як зауважує Семюель Коен у праці «Роман у часи терору: „Середній рід”, історія та сучасна американська художня література», рецепція національної травми стала відповіддю на небезпеку замовчування історичних подій, що здатні спричинити довготривалі суспільні наслідки: «Прийняття моделі травми для національних наративів було частково мотивоване усвідомленням того, що залишення певних подій поза історичними розповідями або ігнорування їхньої важливості може мати катастрофічні наслідки, які відлунують і понині»¹. Ф. Майєр художньо реалізує цю тезу через конфлікт між минулим, яке не було інтегроване в культурну пам'ять, і сучасністю, що намагається осмислити власні моральні й історичні поразки. Письменник послідовно

¹ Cohen S. The Novel in a Time of Terror: „Middlesex”, History, and Contemporary American Fiction. *Twentieth Century Literature*. 2007. Vol. 53. No. 3: After Postmodernism: Form and History in Contemporary American Fiction. P. 386.

відмовляється від оптимістичних розв'язок або однозначних оцінок, наголошуючи натомість на тривалості та незавершеності травматичного досвіду.

Жанрово-стильова специфіка творів Ф. Майєра формується в діалектиці між постмодерністською фрагментацією та модернізованою «національною алегорією», яку Карен Ірр визначає як ключову тенденцію американської прози ХХІ століття². Романи «Американська іржа» («American Rust», 2009) та «Син» («The Son», 2013) поєднують індивідуальні траєкторії персонажів із ширшими наративами історичної та соціальної пам'яті, що дозволяє їм функціонувати водночас у постмодерністській та історіографічній парадигмах. Герої Ф. Майєра існують у ландшафті постіндустріальної Америки, де усталені соціальні ролі руйнуються, але їхній досвід залишається вкоріненим у колективній пам'яті й національній історії. Особливо переконливо автор реалізує свій задум через психологічну глибину персонажів. Внутрішні конфлікти, боротьба між особистими амбіціями та вимогами соціальної реальності, протистояння між волею та історичною неминучістю – ці мотиви формують епічний та екзистенційний вимір прози Ф. Майєра. При цьому його наративи вирізняються багатозначністю образів та відкритою структурою, що створює простір для філософського осмислення складної природи людського існування в умовах соціальної кризи.

Важливою рисою манери Ф. Майєра є уважність до побутових і матеріальних деталей, які відтворюють атмосферу епохи, формуючи правдоподібність психологічного світу персонажів. Міжпоколінні конфлікти, зміни у соціальних структурах, проблеми національної ідентичності – усі ці теми автор подає крізь жанрову синергію соціального, історичного та психологічного роману. У цьому аспекті осмислення прози Ф. Майєра перегукується з дослідженням «Мотив відчуження та гри в романі Зої Геллер „Сповнені віри”»³ О. Тиховської. Як у текстах З. Геллер, так і в творах Ф. Майєра екзистенційна напруга постає результатом зіткнення внутрішнього світу особистості з суворими історичними та соціальними детермінантами. Така парадигма спонукає трактувати прозу Ф. Майєра як різновид соціально-психологічної драми, в якій особистісна вразливість набуває універсального значення в контексті культурної й національної саморефлексії. Історичні події, які служать фоном для розвитку сюжету, завжди збагачені символічним підтекстом, що надає творам багатовимірності. У цьому сенсі проза Ф. Майєра стає самотньою «американською сагою», в якій особисті долі героїв тісно переплітаються з колективними трагедіями й тріумфами нації.

² Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. Pp. 516–538.

³ Тиховська О. Мотив відчуження та гри в романі Зої Геллер «Сповнені віри». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Випуск 83. Том 3. С. 180–189.

У жанровій і стилістичній палітрі творів Ф. Майєра відчутний вплив американської літературної традиції – передусім творчості Джона Стейнбека та Вільяма Фолкнера. Особливо помітний вплив літературної традиції В. Фолкнера з його складними психологічними портретами та увагою до регіональної специфіки⁴. Ф. Майєр також зосереджується на проблематиці американського міфу, передусім в аспекті критичного переосмислення історії завоювання американського Заходу. Проте письменник не обмежується наслідуванням класиків. Ф. Майєр експериментує з постмодерністськими засобами, за допомогою яких вибудовує складні нарративні структури, насичені інтертекстуальними зв'язками. Відтак, присутність В. Фолкнера у його творах виявляється не стільки в стилістиці, скільки в глибокій увазі до людської долі у світлі історичних потрясінь. Митець підтверджує, що сучасний американський роман здатний пропонувати глибокі рефлексії щодо ідентичності, не уникаючи при цьому розгляду історичних питань. Так, у романі «Син» минуле – джерело болісних, нерідко кривавих конфліктів, які не можуть бути повністю подолані.

Герменевтичний аналіз романів Ф. Майєра відкриває перспективи для глибшого осмислення хронотопу занепаду, в якому просторово-часова модель функціонує як емоційний та концептуальний каркас сюжету. Минуле в текстах Ф. Майєра постає не як дистанційована історична реальність, а як активний чинник, що визначає психологічні травми персонажів та їхній моральний вибір. Подібна темпоральна багаторівневність зближує його прозу з модернізованою трагедією, на чому наголошує Люсі Бонд, аналізуючи роман «Американська іржа» крізь призму темпоральної природи скорботи та пам'яті⁵. Теми деіндустріалізації, колоніальної експансії, історичної травми та трансформації американського міфу забезпечують його прозі широкий інтерпретаційний потенціал. Відтак, творчість Ф. Майєра є виразним прикладом того, як сучасний автор може звертатися до панорамних історичних тем, зберігаючи водночас індивідуальність та експериментальність стилю.

В англomовному літературознавстві творчість Ф. Майєра привернула увагу завдяки його здатності поєднувати елементи епічного та соціального роману з глибоким психологізмом. Власне, психологізм у прозі митця виходить далеко за межі суто характерологічної функції. Особисті травми героїв Ф. Майєра завжди корелюють із соціальними чи національними катастрофами: внутрішні кризи персонажів у романі «Американська іржа» віддзеркалюють занепад індустріальної Америки, а родинна сага у романі «Син» відтворює багатовіковий досвід колонізації, воєн і економічних

⁴ Karl F. R. The Faulknerian Presence in Contemporary American Fiction. *Conjunctions*. 1987. No. 10. Pp. 287–302.

⁵ Bond L. 'In the eyeblink of a planet you were born, died, and your bones disintegrated': scales of mourning and velocities of memory in Philipp Meyer's *American Rust*. *Textual practice*. 2017. Volume 31: Issue 5. Pp. 995–1016.

трансформацій. Інтеграція психологічного виміру з історичним контекстом формує характерний стиль письменника: індивідуальне «я» вплітається у тканину колективної пам'яті. Саме ці риси забезпечили Ф. Майєру визнання та літературні нагороди, включаючи номінацію на Пулітцерівську премію у 2014 році.

Художня світобудова Ф. Майєра вже стала об'єктом системної наукової рефлексії, в межах якої його проза осмислюється як репрезентативний феномен сучасного американського соціального роману початку ХХІ століття. Дослідники зосереджуються на жанрово-стильовій специфіці його творів, а також на механізмах художнього моделювання історичної травми, колективної пам'яті та соціальної деградації постіндустріальної Америки. У цьому плані проза Ф. Майєра є формою критичного нарративу, що поєднує елементи соціального реалізму та національної алегорії. Однією з перших спроб концептуалізації цього явища стала праця «І їхні діти після них: література деіндустріалізація» («And Their Children after Them: Deindustrialization Lit», 2010)⁶ Шеррі Лі Лінкон. Науковиця переконливо доводить, що роман «Американська іржа» функціонує як художній документ соціального занепаду, в якому локальний простір зруйнованого промислового містечка трансформується у метонімію системної кризи американського модерного проєкту. Такий підхід дозволяє трактувати жанрову модель роману як модифікований соціальний роман із виразним етичним і трагічним вектором.

Вагомим для осмислення ідейно-стильових стратегій Ф. Майєра є також монографічне дослідження «Постмодернізм навпаки: американські національні алегорії та політичний роман ХХІ-го століття» («Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel», 2011)⁷ Карен Ірр. У цій студії проза письменника інтерпретується як приклад «зворотного постмодернізму», що відмовляється від іронічної гри та фрагментації на користь реалізованої етичної серйозності й нарративної відповідальності. Адже Ф. Майєр реконструює форму національної алегорії, поєднуючи політичний роман із психологічною глибиною. У цьому зв'язку примітною є також стаття «На млі ока планети ти народився, помер і твої кістки розклалися»: масштаби скорботи та плинність пам'яті в романі «Американська іржа» Філіппа Майєра» («'In the eyeblink of a planet you were born, died, and your bones disintegrated': scales of mourning and velocities of memory in Philipp Meyer's American Rust», 2017)⁸ Люсі Бонд. Дослідниця аналізує роман крізь призму меморіальних студій, демонструючи, як

⁶ Linkon Sh. L. And Their Children after Them: Deindustrialization Lit. *New Labor Forum*. 2010. Vol. 19. No. 1. Pp. 102–105.

⁷ Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. Pp. 516–538.

⁸ Bond L. 'In the eyeblink of a planet you were born, died, and your bones disintegrated': scales of mourning and velocities of memory in Philipp Meyer's American Rust. *Textual practice*. 2017. Volume 31: Issue 5. Pp. 995–1016.

Ф. Майєр вибудовує багаторівневу темпоральність, в якій індивідуальний досвід втрати співвідноситься з планетарними та історичними масштабами руйнації. Цей підхід увиразнює філософську глибину тексту та підсилює його жанрову близькість до модернізованої трагедії.

Загалом наукові студії одноставно підкреслюють самобутній внесок Ф. Майєра у трансформацію сучасного американського роману, наголошуючи на багатогранності його стильових рішень та жанрових експериментів. Зображення занепаду індустріальної Америки, моральної ерозії соціальних інститутів і деконструкції міфу про «американську мрію» слугує не тільки тематичним тлом, але й структуротворчим чинником його прози. Саме тому аналіз жанрово-стильової своєрідності творів Ф. Майєра є ключовим для розуміння нових моделей соціального й історичного мислення в американській літературі XXI століття.

В українському літературознавчому дискурсі творчість Ф. Майєра досі перебуває на периферії системного наукового осмислення, зокрема в аспекті жанрово-стильової своєрідності його прози. Попри зростання інтересу до сучасної американської літератури та активізацію перекладацьких практик, дослідження, присвячені Ф. Майєрові, мають фрагментарний характер і не формують цілісної концепції його художнього мислення. Ця лакуна особливо відчутна на тлі активної міжнародної рецепції письменника, де його романи вже закріпилися як репрезентативні тексти постіндустріального й постнаціонального американського наративу.

Важливим етапом входження Ф. Майєра в український культурний простір стала поява 2017 року роману «Син» у перекладі Тетяни Скрипник⁹. Саме цей текст актуалізував для українського читача багатовікову історичну перспективу США, подану крізь призму родинної саги, колоніального насильства та формування національної ідентичності. Водночас відсутність українського перекладу дебютного роману «Американська іржа» залишається суттєвим гальмівним чинником у повноцінному засвоєнні творчого доробку письменника. Це обмежує можливості наукової рецепції, оскільки саме «Американська іржа» є ключовим текстом для розуміння жанрово-стильових інновацій Ф. Майєра, його соціального реалізму та неотрагічної поетики. Недоступність цього роману українською мовою стримує розвиток компаративних і теоретико-літературних студій, зокрема в площині дослідження деіндустріального наративу, кризової маскулінності та етики соціального занепаду, що є центральними темами ранньої прози Ф. Майєра.

Жанрово-стильова своєрідність прози Ф. Майєра виявляється у синтезі історичного, соціального та психологічного наративів, а також у послідовному використанні мови як інструмента моделювання екзистенційного досвіду. Лінгвостилістична стриманість, мінімалістична образність і висока семантична насиченість створюють атмосферу внутрішньої напруги, де кожна деталь має символічну вагу. Це ускладнює

⁹ Майєр Ф. Син; [пер. з англ. Т. Скрипник]. Харків: Віват, 2017. 575 с.

однозначну жанрову класифікацію романів, засвідчуючи рух американського роману до синтезу реалізму з алегоричним і трагічним модусами письма. Саме тому тексти Ф. Майєра становлять перспективний об'єкт літературознавчих досліджень, зокрема в контексті жанрово-стильових трансформацій американської прози початку ХХІ століття.

Отже, проза Ф. Майєра становить вагомий матеріал для літературознавчих студій, оскільки репрезентує органічне поєднання традиції та новаторства й дає змогу простежити трансформацію американського роману в умовах глибоких соціальних і культурних зрушень. Ключовим смисловим виміром цієї трансформації в його творах виступають наративи занепаду американської мрії, через які осмислюються руйнування індустріального світу, криза національних міфів і ерозія моральних орієнтирів сучасного суспільства. Звернення до історичної пам'яті, досвіду кількох поколінь і травматичних зон колективної свідомості формує в романах Ф. Майєра складну модель взаємодії минулого й теперішнього, де мрія функціонує вже не як утопічний горизонт, а як втрачене або проблематизоване культурне уявлення. Саме це зумовлює актуальність пропонованого дослідження, спрямованого на цілісний аналіз поетики кризи та дискурсу пам'яті в прозі Ф. Майєра, осмислених крізь призму наративів занепаду мрії, а також на визначення особливостей його художнього мислення й місця письменника в сучасному американському літературному процесі.

ПОЕТИКА КРИЗИ ТА ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ В ТВОРЧОСТІ ФІЛПА МАЙЄРА: ЖАНР, СТИЛЬ, КУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ

Американська література – складна, динамічна й історично багатопластова система, що формувалася впродовж кількох століть у тісному зв'язку з процесами колонізації, націєтворення, соціальних конфліктів і культурних трансформацій. Її жанрово-стильова різноманітність відображає багатоголосся американського суспільства, його ціннісні суперечності, ідеали та травматичні досвіди, що робить цю літературу особливо чутливою до змін історичного часу. Від колоніальної релігійно-дидактичної прози до модерних і постмодерних форм роману кожна епоха виробляла власні художні моделі репрезентації дійсності, які не лише фіксували «дух часу», а й активно його формували.

Вплив американського письменства на світовий літературний процес є визначальним, оскільки воно не обмежується відображенням локального досвіду, а продукує універсальні моделі осмислення людської долі, громадянського суспільства й етичної відповідальності індивіда. Канонічні тексти американської літератури створили міцний культурний фундамент, в межах якого окреслилися контури формування національної ідентичності, мовної норми та символічної картини світу американців як модерної нації. У цьому зв'язку показовою є творчість Марка Твена (1835 – 1910), в якій гумор і сатира функціонують як інструменти соціальної критики та демістифікації національних міфів¹⁰, а також романи Френсіса Скотта Фіцджеральда (1896 – 1940), що кристалізували екзистенційний досвід «втраченого покоління» та кризи ідеалів американської мрії. Ці автори відображали реалії своєї доби, задаючи естетичні й жанрові вектори подальшого розвитку американського роману.

У сучасному літературознавстві аналіз жанру роману спирається на комплексний підхід, що враховує трансформацію нарративних стратегій, зміну історичних парадигм, тематичні зсуви та інтердисциплінарні зв'язки з культурологією, соціологією й меморіальних студій. Американська література ХХІ століття демонструє суттєву реконфігурацію жанру роману, яка зумовлена як соціально-політичними викликами глобалізованого світу, так і внутрішньою еволюцією художніх форм. Роман дедалі частіше постає як простір етичного, історичного та ідентифікаційного пошуку, де поєднуються елементи реалізму, постмодернізму та неотрадиціоналізму. Вагомим чинником цієї еволюції стала інкорпорація голосів маргіналізованих спільнот, зокрема в афроамериканській літературі. Твори Джеймса Болдвіна (1924 – 1987) й Тоні Моррісон (1931 – 2019) артикують проблеми расової нерівності, історичної травми та боротьби за громадянські права, суттєво

¹⁰ Жлуктенко Н. Художній світ роману Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна». *Вікно в світ*. 1999. № 4 (7). С. 129–137.

трансформуючи тематичні й жанрові рамки американського роману¹¹. Як зауважує Рамон Салдівар, у діяльності расових, сексуальних і політичних контркультурних рухів особливої ваги набуває критичне осмислення так званої «пострасової» естетики¹², що прагне подолати бінарні опозиції ідентичності. Діалогічний зв'язок між постмодернізмом і етнічною літературою США зумовлений спільною історією післявоєнного покоління письменників, які формувалися під впливом однакових інституційних, культурних і творчих практик. Розгляд цих процесів у межах спільної естетичної матриці дозволяє виявити структурні подібності між, на перший погляд, різними літературними явищами¹³.

Саме в такому широкому історико-теоретичному контексті виникає необхідність аналізу жанрово-стильових особливостей прози Ф. Майєра. У його творах взаємодія історичного, соціального й особистісного вимірів дійсності поєднується з художніми новаціями, що мають витoki як у традиції класичного реалізму, так і в постмодерністській нарративній практиці. Американський роман як жанр, еволюціонуючи від реалістичного наративу ХІХ століття до експериментальних форм кінця ХХ – початку ХХІ століття¹⁴, створив підґрунтя для появи таких авторів, як Ф. Майєр, які синтезують традицію й новаторство.

Ф. Майєр, як представник нового покоління американських письменників, актуалізує проблеми національної ідентичності, історичної пам'яті та критичної верифікації американської мрії, інтегруючи класичні жанрові моделі у сучасну соціально-політичну парадигму. Його проза функціонує як своєрідний «міст» між канонічною американською традицією та новими викликами глобалізованого світу, що робить її показовою для аналізу жанрово-стильової еволюції роману у ХХІ столітті.

¹¹ Aristova N. A. Women writers in contemporary American literature. *Молодий вчений*. 2014. № 11. С. 131.

¹² Saldívar R. The Second Elevation of the Novel: Race, Form, and the Postrace Aesthetic in Contemporary Narrative. *Narrative*. 2013. Vol. 21. No. 1. P. 3.

¹³ Денисова Т. Н. Коротко про історію, теорію і практику американського постмодернізму. Художня практика постмодернізму в США. *Сучасна американська література: проблеми вивчення та викладання: навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. С. 19.

¹⁴ Malmgren C. D. Fictional space in the modernist and postmodernist American novel. Lewisburg: Bucknell University Press; London: Associated University Presses, 1985. 240 p.; Назарець В.М., Кочмар Д.А. Сюжетно-образні особливості детективних новел Едгара По. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 74. Том 2. С. 184–189.

1.1. Американський роман початку XXI століття: жанрові інновації та культурні коди

Сучасна американська література постає як динамічний і поліцентричний культурний простір, в межах якого взаємодіють різні стилі, жанри та тематичні доміанти, віддзеркалюючи складну конфігурацію соціальних, політичних і культурних трансформацій у Сполучених Штатах Америки. Вона функціонує як художній феномен на рівні форми критичного осмислення дійсності, реагуючи на ключові виклики сучасності – глобалізацію, мультикультуралізм, технологічний прогрес, кризу ідентичностей, а також тривалу боротьбу за соціальну рівність і громадянські права. У цьому сенсі література стає своєрідним дзеркалом суспільних змін, в якому відображаються як колективні травми, так і нові моделі соціального співіснування¹⁵.

Одним із найбільш продуктивних і водночас найбільш трансформованих жанрів у цьому плані є роман, який, починаючи з середини XX століття, пройшов складний шлях жанрової та поетикальної еволюції: від домінування класичного реалістичного наративу – до радикальних постмодерністських експериментів, а згодом – до гібридних форм письма, що поєднують історичний і соціальний контексти з особистісними, етичними та філософськими роздумами¹⁶. Ці трансформації свідчать про зміну уявлень про функції художнього тексту, який дедалі частіше мислиться не як замкнена естетична структура, а як відкрита система взаємодії різнорідних дискурсів.

Важливо зазначити, що еволюція жанру роману в американській літературі супроводжується інтенсивними пошуками нових засобів художнього осмислення реальності, зокрема переосмисленням наративної цілісності, статусу оповідача та співвідношення між фактом і вигадкою. Постпостмодерністський етап розвитку літератури знаменується умовним «поверненням» до великого наративу, який, однак, втрачає претензію на універсальність і монолітність, набуваючи натомість мозаїчної, поліфонічної та фрагментованої структури. Цей «великий наратив» існує у вигляді множинних локальних історій, що взаємодіють, конфліктують і доповнюють одна одну.

У цьому зв'язку особливо продуктивною видається проєкція сучасних наратологічних підходів, розроблених в українському літературознавстві, на аналіз прози сучасних американських авторів, зокрема Ф. Майєра. Сформовані під впливом мультимодальних практик воєнного дискурсу, ці

¹⁵ Кочмар Д. А., Оверчук О. В. Сучасна література англomовних країн : навч. посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)). Рівне: МЕРУ, 2023. 148 с.

¹⁶ Porter M. Gilbert. „Spiritual Activism” and „Radical Sophistication”. *The Contemporary American Novel. Studies in the Novel*. 1971. Vol. 3. No. 3. P. 343.

підходи акцентують увагу на гібридності художнього тексту, розширенні меж вербальної комунікації та інтеграції різних семіотичних кодів. Так, орієнтація дослідницького фокусу О. Бабелюк на аналіз мультимодальності, жанрової гібридності та лінгвографічного експерименту в сучасній українській літературі війни дає змогу переосмислити художній текст як простір багаторівневої комунікації, де смисл продукується мовою, структурою, ритмом, фрагментацією та візуальними ефектами¹⁷.

З огляду на те, що проза Ф. Майєра вирізняється наративним багатоголоссям, поєднанням історико-епічного та особистісно-психологічного вимірів, а також виразною стилістичною неоднорідністю, включення до дослідницького обігу ідей про взаємодію вербальних і невербальних елементів у створенні текстової мозаїки набуває особливого евристичного значення для вивчення жанрово-стильової своєрідності його прози. Йдеться не про пряме запозичення мультимодальних стратегій, а про розширення аналітичної оптики, що дозволяє побачити роман як складну семіотичну конструкцію.

Особливо релевантними для інтерпретації текстів Ф. Майєра є аспекти фрагментарності, емоційної насиченості та трансформації оповідача, які сприяють прочитанню його прози в координатах сучасної наративної гібридності. Адже роман у творчості Ф. Майєра постає як відкритий жанровий простір, у межах якого макроісторичні структури взаємодіють із мікропсихологічними наративами, а художній текст функціонує як багаторівнева платформа взаємодії змісту й форми, вербального й імпліцитно-візуального, класичного й новаторського. Саме така конфігурація робить прозу Ф. Майєра показовою для аналізу сучасних трансформацій американського роману та його жанрово-стильової еволюції.

Американська література початку XXI століття продовжує інтенсивно розвиватися в умовах глобалізованого світу, відображаючи нові культурні коди, транснаціональні взаємодії та ускладнені форми соціальної реальності. Вона дедалі виразніше функціонує як простір осмислення кризи модерного проекту, в якому традиційні уявлення про ідентичність, історичний поступ і соціальну стабільність зазнають ґрунтового перегляду. У цьому контексті творчість таких відомих авторів, як Дон Делілло (нар. 1936), Джонатан Франзен (нар. 1959) та Дженніфер Іган (нар. 1962), демонструє прагнення до складного, багатовимірного зображення сучасного життя, зокрема технологічних трансформацій, медіареальності та їхнього впливу на людину й суспільство. Їхні тексти фіксують стан екзистенційної дезорієнтації, характерний для пізньомодерного суб'єкта, водночас пропонуючи нові форми художнього впорядкування хаотичної дійсності. Ці письменники послідовно досліджують психологічні, соціальні та етичні виміри сучасності,

¹⁷ Бабелюк О. А. Інтерпретація графічного наративу крізь призму лінгвографії (на матеріалі книги «Словник війни» Остапа Сливинського). *Мова. Література. Фольклор*. 2024. № 1. С. 13–19.

збагачуючи американський літературний канон оновленими моделями наративної відповідальності¹⁸. На відміну від радикального релятивізму та іронічної дистанційованості, притаманних класичному постмодернізму, їхня проза тяжіє до реабілітації смислу, етики та соціального зв'язку. У романах Д. Делілло, Дж. Франзена й Дж. Іган простежується виразне прагнення не лише деконструювати реальність, а й заново її осмислювати, формуючи нові типи епічного наративу, в яких індивідуальний досвід співвідноситься з макросоціальними процесами. Це зрушення часто окреслюють у термінах постпостмодернізму або «нової ширості», що передбачає повернення до серйозного, відповідального художнього висловлювання.

Водночас молодші покоління американських письменників, зокрема Колсон Вайтгед (нар. 1969) та Отесса Мошфег (нар. 1981), привносять у літературний процес власну, стилістично й тематично радикалізовану проблематику, яка розширює жанрові межі сучасного роману. Проза О. Мошфег вирізняється провокаційністю, тілесністю та психологічною загостреністю, фокусує на темних, маргіналізованих і соціально неприйнятних аспектах людського існування, що дозволяє говорити про кризу суб'єктивності в умовах пізнього капіталізму. Натомість К. Вайтгед, лауреат двох Пулітцерівських премій, послідовно звертається до історичної пам'яті та соціальної несправедливості, зокрема в романах «Підземна залізниця» (*The Underground Railroad*, 2016) та «Нікелеві хлопці» (*The Nickel Boys*, 2019), де наративна реконструкція минулого стає інструментом критики сучасності. Його проза поєднує історичний роман із елементами алегорії та документалізму, актуалізуючи проблему колективної травми та спадковості насильства.

Здатність американських письменників репрезентувати складні соціальні, політичні й культурні реалії робить сучасну американську літературу ключовим джерелом для розуміння внутрішніх процесів у США та ширших глобальних тенденцій. Кожна нова хвиля літераторів продовжує традицію критичного самоосмислення культури, пропонуючи нові перспективи та вписуючи власний унікальний голос у полівимірний літературний простір. Особливе місце тут посідає творчість Ф. Майєра, одного з найбільш репрезентативних прозаїків початку XXI століття, фіналіста Пулітцерівської премії 2014 року.

Художній метод Ф. Майєра характеризується органічним поєднанням традиційної епічної розповіді з елементами документального реалізму, історичної реконструкції та політичної алегорії. Це дає підстави розглядати його прозу в межах нової парадигми соціально відповідального роману. Твори Ф. Майєра фіксують симптоми суспільної кризи, досліджують її глибинні історичні та моральні причини, порушуючи питання соціального розшарування, міфологізації національної історії та відповідальності індивіда

¹⁸ Burn S. J. Don DeLillo's *Great Jones Street and the Science of Mind*. *Modern Fiction Studies*. 2009. Vol. 55. № 2. P. 349–368.

перед спільнотою. Ця позиція утверджується за письменником завдяки послідовному розширенню формозмістових параметрів жанру роману, що реалізується через застосування експериментальних, але водночас глибоко вкорінених у традиції художніх рішень.

Ф. Майєр переконливо демонструє, як масштабні історичні та соціальні зрушення відбиваються на індивідуальному рівні, а його персонажі постають не просто приватними фігурами, а живими втіленнями панорамних процесів пам'яті, занепаду та трансформації американського суспільства. Переплітаючи особистісні наративи з широкими культурно-історичними контекстами, Ф. Майєр створює художні моделі, які дозволяють читачеві усвідомити складність, неоднозначність і трагічну напругу людського існування в епоху кризи, що й зумовлює центральне місце його прози в аналізі жанрових інновацій американського роману початку ХХІ століття.

Жанрово-стильова самобутність творів Ф. Майєра полягає в тому, що він послідовно уникає спрощених інтерпретацій історичного досвіду, натомість вибудовуючи складне плетиво смислових рівнів і перехресних наративів, які вступають між собою у напружений діалог. Його проза принципово опирається телеологічному мисленню, демонструючи, що історія не є лінійним процесом поступу або морального вдосконалення. Ф. Майєр, відтворюючи події минулого, актуалізує їхню проблематичність і багатозначність, спонукаючи реципієнта до критичного осмислення самих механізмів історичного наративу. Тріумфалістські історії в його романах постають як дискурсивні конструкції, що часто приховують насильство, втрати й екзистенційну руїну, витіснені з офіційної пам'яті.

Проза Ф. Майєра системно порушує питання справедливості, відповідальності та моральної ціни історичних перемог, змушуючи переосмислити підвалини американської національної ідентичності та місце США у глобальному історичному контексті. Саме в цьому вимірі творчість Ф. Майєра зближується з романною традицією К. Маккарті та Д. Делілло, які також використовують жанр роману як інструмент критичного аналізу історичних міфів, колективних страхів і національних травм. Водночас, на відміну від цих авторів, Ф. Майєр виявляє посилену увагу до внутрішнього конфлікту персонажів, до їхньої моральної амбівалентності та психологічної вразливості, що зумовлює синтез соціально зорієнтованого реалізму з модерністською інтроспекцією. Таким чином, твори Ф. Майєра постають як зразки оновленої історичної прози, як вагомі культурні коментарі до сучасних уявлень про історію, пам'ять і механізми формування колективної свідомості. Його романи творять простір напруженої взаємодії між індивідуальним досвідом і національним міфом, що дозволяє простежити, як приватна травма вбудовується у великі історичні наративи. Доцільно підкреслити: осмислення Д. Чиком проблеми етнокультурної стереотипізації та моделювання історичної пам'яті в доробку П. Куліша крізь призму

літературного образу¹⁹ концептуально кореспондує з наратологічними стратегіями Ф. Майєра. Зокрема, йдеться про реконструкцію міфу про націю, війну та ідентичність як нестабільних, конфліктних утворень, що постійно переосмислюються в художньому дискурсі. Як і у П. Куліша, у Ф. Майєра художній текст інтегрує елементи історичної фактичності, народної уяви та ідеологічно маркованих архетипів, завдяки чому постаті героїв розглядаються в полі міжфікційної взаємодії з колективною пам'яттю. Такий підхід дає можливість трактувати роман не як ілюстрацію історії, а як активний інструмент її культурного конструювання²⁰. Застосування подібної перспективи забезпечує глибший аналіз жанрово-стильової природи наративу як засобу історико-культурної репрезентації, що, своєю чергою, поглиблює розуміння нових тенденцій розвитку американського роману початку ХХІ століття, репрезентованих у творчості Ф. Майєра.

Літературознавчий аналіз жанру роману традиційно ґрунтується на низці критеріїв, серед яких особливе значення мають наративні техніки, тематичні домінанти, історичний і культурний контекст, а також ідеологічні зсуви, що відбуваються в різні періоди розвитку літератури. Американський роман як жанр має тривалу й багатовекторну історію, що бере початок у першій половині ХІХ століття з таких творів, як «Багряна літера» («The Scarlet Letter», 1850) Натанієля Готорна (1804–1864) і «Мобі Дік, або Білий кит» («Moby-Dick, or The Whale», 1851) Германа Мелвілла (1819–1891). У цих романах уже закладено напруження між індивідуальною свідомістю та колективними міфами, що згодом стане однією з ключових рис американської прози.

Справжнього ж імпульсу еволюція роману набула у ХХ столітті, коли Вільям Фолкнер, Ернест Гемінґвей та Джон Стейнбек радикально переосмислили можливості жанру, експериментуючи з наративною перспективою, часовими структурами та тематикою соціальної травми²¹. Їхні тексти закріпили за американським романом статус лабораторії художніх інновацій, в межах якої відбувалося осмислення війни, економічних криз, втрати ілюзій і трансформації соціальних зв'язків. Водночас американський роман ХХ століття розвивався не ізольовано, а в активній взаємодії з глобальними літературними процесами. Європейський екзистенціалізм Ж.-П. Сартра та А. Камю сприяв актуалізації теми абсурдності людського існування, самотності й пошуку сенсу, що знайшло відображення у творчості Джозефа Геллера та Курта Воннегута. Паралельно латиноамериканський

¹⁹ Чик Д. Ч. «Проклятий антихрист»: стереотипізація єврейської ідентичності в романі «Михайло Чарнышенко, или Малороссия восемьдесят лет назад» П. Куліша. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2022. Випуск 26–27. С. 214–226.

²⁰ Зимомря І. Романи Емми Андієвської: психологічний дискурс. Дрогобич: Коло, 2004. 148 с.

²¹ Weinberg H. *The New Novel in America: The Kafka Mode in Contemporary Fiction*. Ithaca, New York: Cornell Univ. Press, 1970. P. 167.

магічний реалізм (Габріель Гарсія Маркес, Маріо Варгас Льюса) стимулював інтерес до гібридних форм нарації, міфопоетики та нелінійної часовості, які поступово інтегрувалися в американську літературу другої половини XX століття.

У другій половині XX століття американська проза зазнала потужного впливу модернізму й постмодернізму, що зумовило утвердження таких поетикальних ознак роману, як потік свідомості, фрагментарність оповіді, деконструкція хронології та відмова від лінійного сюжету. Ці художні стратегії суттєво розширили жанрові межі американського роману, перетворивши його з інструмента оповіді на засіб рефлексії над складністю, неоднозначністю й кризовістю сучасного світу. На цьому ґрунті формується проза початку XXI століття, в якій традиційні наративні моделі поєднуються з новими способами осмислення пам'яті, історії та суб'єктивного досвіду, що й знаходить виразне втілення у творчості Ф. Майєра.

Середина XX століття стала періодом, коли «великий» американський роман почав панорамно й системно відображати соціальні та політичні кризи: Велика депресія, Друга світова війна, Холодна війна та рух за громадянські права мали визначальний і структуроутворювальний вплив на літературні твори²². У цей час роман остаточно утверджується як провідний жанр культурної саморефлексії, здатний поєднувати приватний досвід з масштабними історичними процесами та колективними травмами. О. Бежан дійшов справедливого висновку: «Після Другої світової війни американська художня проза поступово відходить від мімесису, нові художні тексти живляться європейськими (екзистенціалізм) та латиноамериканськими («магічний реалізм») студіями. Але, відмовившись від автономності, література США зберегла і свою яскраву самотність, будь-яке художнє явище – реалізм, модернізм чи то постмодернізм – набувають в американському варіанті своєрідних національних рис»²³. Це спостереження є принципово важливим для розуміння того, що американський роман не запозичує зовнішні поетики механічно, а трансформує їх відповідно до власного історичного досвіду, соціальної динаміки та ідеологічних конфліктів.

Зміни у жанровій структурі американського роману кінця XX – початку XXI століття проявилися у переході від суто постмодерністських стратегій до так званого «постпостмодернізму» або «нового реалізму». Йдеться не про заперечення постмодернізму, а про його внутрішнє переосмислення, коли іронія, інтертекстуальність і фрагментарність поєднуються з відновленою етичною чутливістю та увагою до соціальної реальності. Поняття

²² Buell L. The dream of the great American novel. Cambridge, Massachusetts; London, England: The Belknap Press of Harvard University Press, 2014. 567 p.

²³ Сучасний американський роман (кінець XX – початок XXI: методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія / уклад. О. А. Бежан. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2024. С. 4.

«постпостмодернізму», яке досліджували, зокрема, І. Хассан і Дж. МакГейл, передбачає повернення до «великих оповідей», але з урахуванням постмодерністського досвіду деконструкції, сумніву й багатоголосся. Це особливо помітно у творчості таких авторів, як Д. Делілло, Д. Ф. Воллес та Ф. Майєр, які поєднують соціально-філософську аналітику з експериментальними, але читабельними наративними формами, орієнтованими на емоційне та інтелектуальне залучення реципієнта. У цей період автори дедалі більше звертали увагу на теми ізоляції, відчуженості та внутрішньої боротьби людини, що постають як симптоми глибших цивілізаційних і культурних зламів.

Післявоєнні роки дали поштовх для появи таких творів, як «Над прірвою в житті» (The Catcher in the Rye, 1951) Джерома Девіда Селінджера (1919–2010) і «Пастка-22» (Catch-22, 1961) Джозефа Геллера (1923–1999), які поєднували абсурдність війни, кризу раціональності та пошук особистого сенсу в умовах масового суспільства. У цей час, за спостереженням Т. Денисової, утвердилася «конформістська ідеологія»²⁴, що прагнула стабілізувати післявоєнний соціальний порядок ціною придушення індивідуальної інакшості. Водночас на цьому тлі виникла «література незгоди, у центрі якої – тип аутсайдера, людини невлаштованої і незадоволеної, яка прагне духовного вивільнення»²⁵. Саме ця традиція аутсайдерського письма стане важливим підґрунтям для романістики кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Важливим явищем у сучасній американській прозі стала тенденція до «неоепічного» письма, що виразно простежується у творах Ф. Майєра. Неоепічність у цьому випадку означає не відтворення класичної епічної цілісності, а спробу охопити великі історичні відрізки через фрагментовані, часто травматичні людські долі. У романі «Американська іржа» митець відтворює атмосферу постіндустріальної Америки, показуючи, як економічний занепад зумовлює моральну дезорієнтацію, втрату соціальних зв'язків та екзистенційні кризи персонажів. Регіональний простір тут функціонує як метафора занепаду «американської мрії», що більше не гарантує ні стабільності, ні справедливості. У свою чергу, твір «Син» демонструє масштабне переосмислення міфу про американський фронтір: історія родини Маккаллоу постає як алегорія насильницької історії США, що розгортається крізь війни, колоніальну експансію, етнічне витіснення та логіку корпоративного капіталізму. Мультитимова структура роману дозволяє зіставити різні історичні епохи, оголюючи повторюваність насильницьких

²⁴ Денисова Т. Н. Коротко про історію, теорію і практику американського постмодернізму. Про передісторію американського постмодернізму. *Сучасна американська література: проблеми вивчення та викладання: навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. С. 9.

²⁵ Девдюк І. В. Література США другої половини ХХ ст. *І. В. Девдюк. Література Англії та Америки ХХ ст.* Івано-Франківськ, 2022. С. 55–56.

сценаріїв під маскою прогресу. Відтак Ф. Майер створює наратив, в якому внутрішня боротьба героїв, їхні емоційні та психологічні переживання не ізолюються від історії, а поступово проступають на тлі соціальних катастроф, зумовлених економічними й політичними умовами. Письменник системно звертається до таких тем, як безробіття, економічний занепад і соціальна фрагментація, вибудовуючи художній простір, де особисті драми стають симптомами колективної кризи. Саме в цьому поєднанні індивідуального й історичного вимірів проза Ф. Майєра виявляє себе як характерний зразок американського роману початку ХХІ століття, що поєднує жанрові інновації з глибоким осмисленням культурних кодів пам'яті, травми та національної ідентичності.

Наприкінці 50-х рр. ХХ століття в американській літературі окреслився новий етап еволюції жанру роману, пов'язаний з публікацією твору «Голий ланч» («Naked Lunch») Вільяма С. Берроуза (1914 – 1997). Цей роман став знаковим не лише для «біт-покоління», а й для подальшого розвитку експериментальної прози, оскільки радикально поставив під сумнів усталені уявлення про сюжет, причинно-наслідкові зв'язки та цілісність наративу. Використання В. С. Берроузом елементів наукової фантастики було підхоплено іншими письменниками з так званого «мейнстріму» впродовж наступних двох десятиліть, зокрема в романах Курта Воннегута, Томаса Пінчона, Джона Барта, Волкера Персі, Тома Роббінса. Йдеться про поступове входження фантастичного дискурсу в поле «високої» літератури, де він почав виконувати не розважальну, а критично-рефлексивну функцію.

Взаємодія між традиційною науковою фантастикою та мейнстрімною літературою призвела до взаємного збагачення обох напрямків, створюючи унікальні гібридні форми²⁶. Наукова фантастика отримала складнішу психологічну мотивацію та філософську глибину, тоді як мейнстрімна проза – інструменти для моделювання альтернативних соціальних і культурних сценаріїв. Відбулася не просто імітація або запозичення елементів наукової фантастики, а справжня міжжанрова взаємодія, що змінила саме уявлення про межі реалістичного письма²⁷. Відтак В. С. Берроуз заклав основу для глибокого перегляду та розширення літературних меж, сприяючи розвитку американської літератури в напрямку новаторських стилістичних рішень і жанрових експериментів. Його вплив простежується як на рівні тематики, так і на рівні поетики та наративної організації тексту.

В. С. Берроуз експериментував із жанровими кодами, радикально переосмислював саму структуру тексту, застосовуючи так званий метод «cut-up», що передбачав механічне фрагментування й колажне відновлення

²⁶ Hoffmann G. The Fantastic in Fiction: Its 'Reality' Status, its Historical Development and its Transformation in Postmodern Narrative. *REAL: The Yearbook of Research in English and American Literature*. 1982. No. 1. P. 269.

²⁷ Mathieson K. The Influence of Science Fiction in the Contemporary American Novel. *Science Fiction Studies*. 1985. Vol. 12. No. 1. P. 22.

тексту. Такий прийом руйнував лінійність оповіді та відображав фрагментовану свідомість людини пізньомодерної доби, дезорієнтованої в умовах інформаційного перевантаження й культурної кризи. Це стало передумовою до появи більш гнучких наративних форм, які надалі розвинулися в постмодерністській прозі. Взаємодія експериментального письма з жанровими традиціями призвела до розширення поняття роману як літературної форми, що виявилось у зміщенні меж між реальним і фантастичним, історичним і вигаданим. Роман дедалі частіше постає як відкритий текстуальний простір, де істина не задається наперед, а конструюється в процесі читання. Ці процеси у подальшому призвели до активного змішування різних жанрових підходів, де елементи наукової фантастики використовувалися як інструмент для дослідження складних соціальних та філософських питань, зокрема проблем влади, ідентичності, технологічного контролю та історичної пам'яті. У цьому контексті можна провести паралель із прозою Ф. Майєра, який у своїх творах використовує науково-фантастичні елементи не тільки для створення альтернативних реальностей, але й для глибшого осмислення сучасного світу. Фантастичне у нього не є домінантним жанровим маркером, а радше оптикою, що дозволяє побачити приховані механізми соціальних і історичних процесів.

На відміну від класичних науково-фантастичних романів, де фантастичні елементи служать основою сюжету, в прозі Ф. Майєра вони мають радше функцію розширення реалістичного виміру наративу. Це розширення спрямоване на виявлення кризових точок реальності, які не завжди можуть бути репрезентовані засобами традиційного реалізму. У цьому стилі митця перегукується з традицією «спекулятивної реалістики», яку розвивали М. Етвуд, К. Ісігуро та К. Вайтгед. Саме в таких романах реальність і уявне не протистоять одне одному, а стають різними аспектами сприйняття дійсності, доповнюючи й взаємно пояснюючи одне одного²⁸.

Схильність Ф. Майєра до змішування жанрів суголосна сучасній літературній тенденції до деконструкції традиційних жанрових обмежень. Його романи містять елементи історичної прози, наукової фантастики, постмодернізму та соціального реалізму, що створює унікальний жанровий гібрид. Такий синтез не є еkleктичним, а підпорядковується цілісній художній логіці, спрямованій на осмислення пам'яті, травми та соціальної відповідальності. Це поєднання дає змогу автору зосередитися на важливих суспільних питаннях, водночас залишаючи відкритим простір для філософських роздумів і критики соціальних норм, що й визначає жанрово-стильову інноваційність прози Ф. Майєра в контексті американського роману початку XXI століття.

²⁸ Atwood M. In other worlds: SF and the human imagination. New York: Nan A. Talese/Doubleday, 2011. P. 38–57.

У другій половині ХХ століття розвиток американського роману зазнав потужного й системного впливу постмодернізму²⁹. Цей вплив був зумовлений внутрішньолітературними пошуками та масштабними соціально-історичними зрушеннями: холодною війною, кризою модерністського проєкту, зростанням масової культури, медіалізацією досвіду та недовірою до інституцій влади. З появою постмодернізму зросла увага до розщепленої ідентичності, багатозначності тексту та гри з наративними конвенціями³⁰. Роман дедалі частіше постає не як відображення стабільної реальності, а як простір взаємодії дискурсів, симуляцій і конкуруючих версій істини. Це спричинило нові підходи до аналізу роману, зокрема крізь призму інтертекстуальності, деконструкції та наративних розривів, що дозволило осмислювати художній текст як відкриту систему, позбавлену єдиного центру смислотворення.

Письменники, як-от Курт Воннегут (1922 – 2007), Дон Делілло (1936), Томас Пінчон (1937), увели у свої твори складні наративні структури, використовуючи іронію, самоцитування та метатекстуальні елементи³¹. Такі стратегії сприяли руйнуванню ілюзії прозорого оповідача та викривали умовність будь-якої репрезентації історії чи соціальної дійсності. Втім, варто підкреслити: американський постмодернізм має відмінні риси порівняно з європейським. Якщо європейські автори, такі як Італо Кальвіно чи Мішель Турньє, розглядали постмодерністський роман передусім як інтелектуальну гру з формальними моделями, акцентуючи естетичний та метафікційний вимір, то в американській традиції він зберігав виразний соціальний, політичний і культурно-критичний підтекст. Американський постмодернізм був значною мірою реакцією на кризу «американської мрії», на досвід війни у В'єтнамі, на расові та економічні конфлікти, що проникали у тканину повсякденного життя. Представники цієї літературної хвилі відмовилися від традиційних поглядів на реальність, ставлячи під сумнів сталі концепції істини, ідентичності та історії. В їхніх творах акцент переноситься на ідею, що реальність є фрагментарною і суб'єктивною, а будь-яка спроба її цілісного опису неминуче має ідеологічний характер. Таким чином, література постмодернізму не лише руйнує усталені літературні форми, але й провокує читача до активного переосмислення власного сприйняття світу та тексту, залучаючи його як співучасника процесу смислотворення. Саме ця тенденція до підваження стабільних категорій дійсності й історії стала підґрунтям для розвитку нових жанрових форм у ХХІ столітті, коли втома від

²⁹ doCarmo St. N. *History and refusal: consumer culture and postmodern theory in the contemporary American novel*. Bethlehem, Pa.: Lehigh University Press, 2009. 231 p.

³⁰ Dimitrijevic E. *Intimacy and identity in the postmodern novel*. Oxford-Bern-Berlin-Bruxelles-Frankfurt am Main-New York-Wien: Lang, 2008. 191 p.

³¹ Нестелєєв М. А. Параноя і бінарні опозиції в романі Дона Делілло «Підземний світ». *Закарпатські філологічні студії*. 2019. № 9. Т. 2. С. 164–168.

нескінченної іронії та релятивізму спричинила пошук нових етичних і наративних опор.

Традиційний постмодерністський роман поступово трансформувався в напрямки, які називають «постпостмодернізмом» або «новим реалізмом» (Дж. МакГейл, І. Хассан). Йдеться не про відмову від постмодерністського спадку, а про його рефлексивне засвоєння й переосмислення. У центрі цих нових тенденцій опиняється повернення до класичних оповідних стратегій – причинно-наслідкового зв'язку, психологічної мотивації, історичної глибини, – але з урахуванням постмодерністського досвіду іронії, багатоголосся та сумніву. Це спостерігається у творах таких авторів, як Дж. Іган, К. Вайтгед, Ф. Майєр, де епічний наратив поєднується з критичним аналізом пам'яті, травми й соціальної відповідальності.

Відомий літературознавець Р. Л. МакЛафлін виокремив такі ознаки американської постмодерністської прози: а) закодованість мови / іронія; б) самореферентність; в) експерименти з формою та стилем; г) контингентні істини, втілені через множинні, діалогічні наративи, які підривають тоталітарні системи; г) руйнування автономної, інтегрованої особистості. Ця типологія дозволяє системно окреслити поетику постмодернізму як художньої реакції на кризу модерністського суб'єкта. «Постмодерністська література 1960-х, 1970-х і 1980-х років, – стверджує дослідник, – використовувала ці елементи, щоб кинути виклик очікуванням читачів стосовно того, як може працювати художня проза і, ширше, як можна пізнавати світ і як особистість може знайти своє місце в ньому. У певному сенсі постмодерністська проза прагнула перетворити світ на фікцію, щоб викрити брехню культури, яку ми успадкували, і запросити нас винайти інші, кращі культури»³². Важливість цих характеристик постмодернізму полягає в їхньому безпосередньому зв'язку з ключовими соціально-культурними змінами другої половини ХХ століття. У період масових комунікацій, загострення політичної нестабільності та розмивання «великих наративів» постмодерністська література віддзеркалювала стан фрагментарності, недовіри та сумнівів щодо об'єктивності будь-якої істини. Саме в цьому контексті формується уявлення про роман як простір конфліктуючих дискурсів, а не як засіб гармонізації досвіду. Р. Л. МакЛафлін підкреслює, що центральним завданням такої прози була деконструкція гегемонних ідеологій, які визначали суспільні уявлення про владу, історію та особистість. Це означає, що постмодерністський роман не просто використовував іронію як стилістичний прийом, а підважував фундаментальні засади модерністського мистецтва, ставлячи під сумнів можливість цілісного самовираження та об'єктивного знання, водночас прокладаючи шлях до нових форм наративної відповідальності, характерних для американського роману початку ХХІ століття, зокрема в прозі Ф. Майєра.

³² McLaughlin R. L. *After the Revolution: US Postmodernism in the Twenty-First Century. Narrative*. 2013. Vol. 21, No. 3. Pp. 285.

Постмодернізм як філософський і художній рух переосмислював традиційні ієрархії та усталені формули репрезентації реальності, спонукаючи авторів звертатися до метафікції, самоаналізу та іронічної рефлексії над власними нарративними стратегіями. Його визначальною рисою стало радикальне підваження авторитету «великої істини», що призвело до деконструкції канонічних форм і відкриття тексту як простору множинних, часто конфліктних смислів. Сучасне літературознавство, реагуючи на ці зрушення, також зосереджується на дослідженні політичних і соціальних змін, які безпосередньо впливають на жанр роману, зокрема через аналіз проблем гендеру, раси, класової боротьби та екологічної свідомості. Роман дедалі частіше розглядається як інструмент критичного осмислення структур влади, пам'яті й ідентичності в пізньокапіталістичному суспільстві. Це свідчить про істотне розширення меж літературного аналізу завдяки міждисциплінарному підходу, який поєднує методології соціології, культурології, антропології та екологічної критики. Такий синтез наукових перспектив дозволяє осмислювати художній текст як вузлову точку перетину естетичних, ідеологічних і матеріальних процесів, що формують сучасну культуру. Тенденція до міждисциплінарного аналізу зумовлена потребою трактувати роман як складний художньо-культурний і історичний феномен. У цьому сенсі роман постає моделлю соціальної уяви, здатною фіксувати й трансформувати домінуючі наративи епохи. Такий підхід поглиблює розуміння літератури як простору, де взаємодіють і змінюються ідеї, цінності та соціальні структури, формуючи нові конфігурації колективної пам'яті.

У 90-х рр. ХХ століття такі автори, як Майкл Шебон, Томас Пінчон, Рік Муді, Ісмаель Рід, Колсон Вайтгед, усвідомили, що художня література може й повинна активно взаємодіяти з культурою через її поп-медійні форми³³. Йдеться про зміну самої парадигми літературної комунікації, коли роман більше не протиставляє себе масовій культурі, а вступає з нею у складний діалог. Формується так званий рух «авант-поп», представники якого закликали до поєднання медійної поп-культури цифрової ери з експериментальною чутливістю постмодернізму. Метою такого поєднання було не некритичне засвоєння масових форм, а їхнє стратегічне використання для обходу домінуючих ідеологічних механізмів та створення можливостей для їх критики й підриву. Л. МакКаффері підкреслював: «Авант-поп, як і поп-арт, усвідомлює, що саме популярна культура, а не традиційні джерела високої культури – Біблія; міфи; класичні твори мистецтва, живопису, музики та літератури – тепер забезпечують громадян постіндустріальних націй ключовими образами, характерними й нарративними архетипами, метафорами та точками відліку й алюзій, що допомагають нам усвідомити, хто ми є, чого

³³ Glitsch C. American novel explication, 1991–1995. North Haven, Conn.: Archon Books, 1998. 319 p.

прагнемо і боїмося, і як ми бачимо себе у світі»³⁴. Це твердження фіксує фундаментальний злам у механізмах формування культурної ідентичності, де медійні образи витісняють класичні літературні моделі як основні носії символічного капіталу.

Наприкінці ХХ століття відбувається докорінна трансформація культурного ландшафту, в якому функціонує сучасний роман. Традиційні літературні канони поступово втрачають монополію на формування колективної ідентичності, поступаючись місцем гібридним формам, що поєднують художню літературу, кіно, телебачення, цифрові платформи, інтернет-мистецтво та масову культуру. Ця гібридизація не означає занепаду літератури, а радше засвідчує її адаптивність і здатність до саморефлексії в умовах медіалізованої реальності. Зазначена тенденція має безпосередній вплив на сучасну американську прозу, яка дедалі частіше апелює до поп-культурних кодів, використовуючи їх не лише як сюжетний матеріал, а й як інструмент критичного аналізу медійного впливу, симулятивності досвіду та кризи автентичності. Саме в цьому контексті формується поетика сучасного американського роману початку ХХІ століття, в якій творчість Ф. Майєра є прикладом рефлексивного синтезу епічної традиції, соціальної критики та культурної самосвідомості.

Л. МакКаффері висвітлює значний зсув у джерелах культурних наративів: популярна культура витіснила класичні основи «високої культури» як головний постачальник символів і архетипів для сучасного суспільства. Йдеться про зміну репертуару образів, а також про трансформацію самих механізмів смислотворення, коли масові медіа формують уявлення про історію, ідентичність і соціальні ролі значно ефективніше, ніж традиційні літературні канони. Це спонукає до переосмислення меж між «високим» і «низьким» мистецтвом, вказуючи на їхній складний взаємозв'язок у постіндустріальному світі, де популярна культура дедалі частіше функціонує як нове джерело колективного смислу та культурної пам'яті. У такій перспективі дихотомія «елітарне / масове» втрачає свою пояснювальну силу, поступаючись моделям гібридності та взаємопроникнення. Цей процес спричинив появу нового покоління авторів, які усвідомлюють потребу синтезу художньої літератури з масовими формами медіа, не як ознаки естетичного компромісу, а як стратегії адекватного відображення сучасного досвіду. Роман постає як медіально чутливий жанр, здатний інтегрувати в себе ритми, образність і наративні логіки кіно, телебачення та цифрових платформ. У цьому сенсі творчість Ф. Майєра можна розглядати як одну з показових точок перетину класичного реалістичного роману з новими медіа-наративами. Його романи балансують між історичним реалізмом і деконструкцією національного міфу, з одного боку, та використанням кінематографічної динаміки, монтажної логіки й

³⁴ McCaffery L. *Avant-Pop: Still Life after Yesterdays Crash. After Yesterday's Crash: The Avant-Pop Anthology*; ed. by Larry McCaffery. New York: Penguin, 1995. P. XVII.

навіть принципів серіального оповідання – з іншого. Така подвійна орієнтація дозволяє Ф. Майєру поєднати масштабну епічність із фрагментарним, «медійно опосередкованим» способом переживання реальності, характерним для початку ХХІ століття. Це зближує його творчість із загальними тенденціями сучасної американської прози, де зрощення різних наративних стратегій розглядається як шлях до розширення жанрових можливостей роману та оновлення його соціальної функції.

У ХХІ столітті інтерес до аван-попу простежується в зусиллях багатьох романістів відновити втрачений зв'язок між читачем, зануреним у приватизований цифровий простір, і ширшим соціальним світом. Самотність, фрагментація досвіду та медійна перенасиченість стають не лише тематичними мотивами, а й структурними викликами для сучасного роману. Романи Ф. Майєра, хоча й можуть бути далекими від стилістичних експериментів аван-попу в його радикальних формах, також спрямовані на дослідження взаємодії між культурою та медіаформами, що формують сприйняття сучасної американської реальності. Його проза демонструє обережну, але послідовну інтеграцію поп-культурних кодів у межах серйозного соціально-історичного наративу. У романі «Син» письменник використовує наративні моделі, що перегукуються з упізнаваними поп-культурними образами й символами (міф фронтиру, сімейна сага, історія успіху), проте водночас виводить своїх персонажів на рівень глибокої соціальної критики та проблематизації національної ідентичності. Поп-культурна впізнаваність тут слугує не спрощенню змісту, а навпаки – інструментом деміфологізації історії та викриття насильницьких засад американського націєтворення. Робота Ф. Майєра з культурними архетипами по-новому розкриває місце індивіда в суспільстві та ті історичні, економічні й ідеологічні сили, що визначають його сучасне становище. У підсумку проза митця сприймається як приклад «постреалістичного» роману, який поєднує традицію великої американської оповіді з критичною свідомістю епохи медіа та кризи пам'яті.

Еволюція жанру роману в сучасній американській літературі демонструє багатогранність форм і тем, що виникають у відповідь на соціальні, політичні, культурні та технологічні зміни. Роман відіграє роль чутливого індикатора трансформацій колективної свідомості, історичної пам'яті та ідеологічних зрушень у суспільстві. Як провідна форма художньої прози, роман продовжує трансформуватися, адаптуючись до нових реалій та потреб читачів, які дедалі частіше очікують від художнього тексту не гри з формою, а осмислення кризового досвіду сучасності. На межі ХХ – початку ХХІ століть жанр американського роману зазнав подальших трансформацій, що були зумовлені як внутрішньою втомою від постмодерністських стратегій, так і зовнішніми історичними потрясіннями. Після періоду постмодерністського експерименту письменники почали знову звертатися до більш традиційних форм оповіді, водночас поєднуючи їх із глибоким

аналізом соціальних і політичних проблем сучасності, зберігаючи при цьому усвідомлення умовності будь-якої репрезентації реальності.

У ґрунтовній студії «Постмодернізм навпаки: американські національні алегорії та політичний роман XXI-го століття» Карен Ірр дійшла переконливого висновку: «Американська національна алегорія поглинає та переосмислює різні постмодерністські мотиви в межах натуралістичного викриття соціальних умов, частково тому, що визнає зміни, що відбуваються в межах США, але також і тому, що бере участь у ширшому відродженні політичного роману, зокрема роману політико-економічного спрямування»³⁵. Це спостереження є принципово важливим, оскільки воно фіксує перехід від іронічної дестабілізації смислів до прагнення реконструювати зв'язок між індивідуальним досвідом і макросоціальними процесами. Серед таких творців можна виділити Джонатана Франзена (1959), Адама Гаслетта (1970), а також Філіппа Майєра (1974), чия проза поєднує елементи соціального реалізму, національної алегорії та історичного нарративу, формуючи нову модель американського «серйозного роману».

У перехідний період від кінця XX до початку XXI століття низка чинників зумовила необхідність переосмислення постмодернізму як домінантної естетичної парадигми. Одним із таких факторів стало поширення політичного та культурного консерватизму, який був ворожим до формальних експериментів і скептично ставився до релятивізму постмодерної думки. У цьому середовищі постмодернізм почав сприйматися не як інструмент критики, а як симптом культурної безвідповідальності та етичної порожнечі. Постмодернізм, який раніше ставив під сумнів основоположні нарративи й соціальні інститути, тепер сам опинився в ситуації кризи через свою нездатність запропонувати конструктивну відповідь на нові виклики. Другим чинником стало усвідомлення того, що іронія як провідний засіб культурної взаємодії значною мірою вичерпала свій потенціал щодо формування альтернативних моделей майбутнього³⁶. Іронічна дистанція, яка колись звільняла від догматизму, дедалі частіше почала сприйматися як форма емоційного ухилення та моральної безучасті. Крім того, важливим поворотним моментом став терористичний акт 11 вересня 2001 року. Цей третій фактор не лише докорінно змінив політичний і культурний ландшафт США, але й справив глибокий вплив на нарративні стратегії в літературі та мистецтві³⁷. Подія 9/11 актуалізувала питання травми, пам'яті, історичної відповідальності та меж репрезентації насильства, які не могли бути адекватно осмислені в межах суто постмодерністської ігрової поетики. У

³⁵ Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. P. 535.

³⁶ McLaughlin R. L. After the Revolution: US Postmodernism in the Twenty-First Century. *Narrative*. 2013. Vol. 21, No. 3. Pp. 285.

³⁷ Cohen S. The Novel in a Time of Terror: „Middlesex”, History, and Contemporary American Fiction. *Twentieth Century Literature*. 2007. Vol. 53. No. 3: After Postmodernism: Form and History in Contemporary American Fiction. P. 374.

зв'язку з цим виникла потреба в нових формах літератури, здатних відобразити зрушення в суспільній свідомості та частково відновити довіру до «великих наративів»³⁸, але вже без їхньої колишньої тоталізуючої претензії. Йдеться про наративи, що поєднують етичну серйозність із структурною складністю та усвідомленням історичної контингентності. Це сприяло зростанню популярності роману, зорієнтованого на універсальні питання людської моралі, відповідальності й історичної спадщини, які здавалися втраченими у фрагментованому світі постмодернізму³⁹. Четвертим фактором став процес глобалізації, який суттєво змінив природу міжнародних і міжкультурних відносин. У світі, де дедалі більше аспектів людської взаємодії визначаються економічними інтересами, культурна відмінність почала згладжуватися під впливом глобальних ринкових механізмів. Глобалізація, з одного боку, відкрила нові можливості для транскультурного обміну, а з іншого – загострила кризу локальних ідентичностей у межах західної гегемонії. Це породило нові форми літератури, які прагнули віднайти способи збереження національних, етнічних та культурних особливостей у новій економічній і символічній реальності⁴⁰.

Американська література постмодерну поступово змінила свій вектор розвитку, поєднуючи традицію з новими художніми підходами. У той час як одні автори намагалися зберегти естетичні принципи постмодернізму, інші свідомо переглядали ці принципи, насичуючи свої тексти інтенсивнішою соціальною та політичною рефлексією. Саме в цьому контексті проза Ф. Майєра постає як симптоматичний приклад роману початку XXI століття, що функціонує на перетині пам'яті, історичної травми та поетики кризи, зберігаючи при цьому спадкоємність із класичною традицією американського епосу.

XXI століття принесло низку ключових тенденцій, зокрема синтез історичних та сучасних наративів, а також філософські роздуми про людське існування. У новітньому американському романі ці процеси посилюються ще й завдяки зростанню інтересу до кризових станів культури, рецесії пам'яті та переосмислення історичних травм, що формують як індивідуальну, так і колективну ідентичність. Ці риси проступають у постапокаліптичному романі⁴¹. «Для американської свідомості, – аргументовано підкреслила О. Нагачевська, – надзвичайно привабливими є сюжети про кінець світу та

³⁸ Ahmed A. S. Postmodernism and Islam: Where to after September 11? *Postmodernism. What Moment?*; [ed. by Pelagia Goulimari]. Manchester: Manchester Univ. Press, 2007. P. 140–141.

³⁹ York R. A. The extension of life: fiction and history in the American novel. Madison, N.J.: Fairleigh Dickinson University Press; London ; Cranbury, NJ: Associated University Presses, 2003. 178 p.

⁴⁰ Бідасюк Н. Конфлікт ідентичності в сучасній іммігрантській літературі США. Вища школа. 2022. № 3–4. С. 102.

⁴¹ Shostak D. V. Fictive fathers in the contemporary American novel. New York: Bloomsbury Academic, 2020. 276 p.

постапокаліптичні мотиви, що варіюються у зв'язку з уявленнями про особливе призначення США та американської нації у глобальних історичних процесах. У художній літературі США повсякчас відображається уявна історія Америки, що втілюється через тематичні лінії, які поєднують різні межі цивілізації на північно-американському континенті»⁴². Це виразно простежуються у творчості таких авторів, як К. Воннегут, Д. Делілло, К. Маккарті, П. Остер, Т. Пінчон, а також Ф. Майер. До цього переліку варто додати, що саме звернення до міфологізованих сценаріїв руйнації, апокаліптичних візій та кризових історичних моментів слугує своєрідним інструментом переоцінки американського «проекту модерності» та його проголошених цінностей. Таким чином, постапокаліптичний наратив стає одночасно простором критики, травматичної пам'яті й пошуку нових форм культурного самовизначення.

Американський роман еволюціонував від постмодерністських експериментів з формою та наративом до нового етапу реалістичного зображення дійсності, що прагне відображати складність сучасного світу з його соціальними конфліктами та психологічними дилемами. Після інтенсивних формальних пошуків другої половини ХХ століття література США вступила у період, коли експеримент уже не є самоціллю, а слугує засобом розкриття соціально значущих тем – зокрема кризи довіри до інституцій, травм економічної нестабільності, трансформацій родинних структур і феномена колективної пам'яті. Так, якщо Т. Пінчон через постмодерністську оптику ставив під сумнів усталені наративи, то Ф. Майер, використовуючи прийоми постмодернізму, прагне створити нову соціальну реальність у своїх романах, яка все ще зберігає зв'язок із національною та колективною ідентичністю. Його художній метод демонструє прагнення не до деструкції оповідних структур, як у класичних постмодерністів, а до реконструкції – переосмислення жанрових моделей, що дозволяє відобразити напружений діалог між минулим та сучасністю.

Відтак, постмодернізм із його фрагментарністю, іронією, множинністю точок зору та запереченням класичних жанрових форм відкрив дорогу новим підходам. Однак, примітною є втрата популярності постмодернізму через віддаленість від реальних соціальних проблем. Суспільний запит на літературу, здатну емпатійно осмислювати кризові досвіди – економічні, екологічні, політичні, – став каталізатором переходу до «неореалістичної» та «неоамериканської» парадигми, що прагне поєднати наративну інновацію з соціальною ангажованістю. У відповідь проза Ф. Майера повертається до тем суспільної нерівності, політичних потрясінь, екологічних криз і культурної

⁴² Нагачевська О. Постапокаліптичний роман США на межі ХХ–ХХІ ст (Пол Остер «В країні останніх речей» (1987), Кормак Маккарті «Дорога» (2006)). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2013. № 27. С. 301.

ідентичності, при цьому зберігаючи експериментальні риси стилю⁴³. Таким чином, творчість Ф. Майєра постає як своєрідний «міст» між постмодерністською традицією й новітніми тенденціями соціального роману, де пам'ять, криза та ідентичність взаємодіють у складній структурі поліфонічного наративу.

Однією з ключових тенденцій у сучасній американській літературі є відродження соціального роману, що відображає проблеми класової нерівності, расової дискримінації, конфліктів у малих і великих спільнотах⁴⁴. Цей процес відбувається на тлі глибоких культурних і політичних трансформацій, коли література реагує на соціальну напругу, нестабільність інститутів та переосмислення ціннісних орієнтирів. Саме тому сучасний соціальний роман стає не лише художнім явищем, а й інтелектуальним інструментом критичного аналізу американського суспільства, що переживає кризові етапи свого розвитку. Звернення до соціальної складової літератури вказує на новий етап у розвитку американської прози, де традиційні постмодерністські експерименти поступаються місцем більш прагматичним і наративно зрозумілим текстам⁴⁵. Постмодернізм, зі своєю іронією та субверсивними елементами, почав втрачати свою актуальність на тлі глобальних криз і нових культурних викликів, залишаючи місце для відродження роману, який знову акцентує увагу на соціальних проблемах та моральних дилемах сучасного світу. Не менш важливо, що ця зміна читацьких і авторських пріоритетів корелює з глобальним запитом на етичні, відповідальні й соціально ангажовані наративи, які допомагають деконструювати усталені форми й осмислити складність сучасного буття.

Відповідно, сучасний американський роман відзначається зміщенням тематичних акцентів. Якщо класичний роман часто зосереджувався на індивідуальних конфліктах і моральних дилемах, то сучасні твори досліджують більш широкі соціальні та політичні теми. Письменники дедалі частіше звертаються до питань структурної несправедливості, кризи інституцій, неоліберальних економічних практик, впливу глобалізації на локальні спільноти, а також до трансформацій моделей праці в епоху постіндустріальної економіки. Більш того, цей наратив поєднує в собі особливості натуралізму та алегорії, де економічний занепад є рушійною силою всіх подій у романі. Таке поєднання дозволяє письменникам одночасно відобразити матеріальну реальність соціальної кризи й символічний вимір досвіду занепаду, наповнюючи звичні соціально

⁴³ Bond L. 'In the eyeblink of a planet you were born, died, and your bones disintegrated': scales of mourning and velocities of memory in Philipp Meyer's *American Rust*. *Textual practice*. 2017. Volume 31: Issue 5. Pp. 995–996.

⁴⁴ Saldívar R. Historical Fantasy, Speculative Realism, and Postrace Aesthetics in Contemporary American Fiction. *American literary history*. 2011. 23 (3). Pp. 574–575.

⁴⁵ Смерчко, А.А., Кочмар, Д.А., Будз, І.Ф. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми успішної комунікації в когнітивному та прагматичному ракурсі. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2023. Вип. 2. С. 87–95.

орієнтовані сюжети новою метафоричною енергією. Завдяки цьому нарративному підходу проза Ф. Майєра стає чітким зразком сучасного політичного роману, який спирається на традиції натуралізму і водночас включає постмодерністські аспекти. Ф. Майєр зосереджується на впливі економічної дезінтеграції на соціальні та моральні аспекти життя, розкриваючи цілісну картину кризи, що охоплює всі рівні суспільства. Саме ця здатність поєднувати конкретику соціальної реальності з масштабом історичних і культурних процесів вирізняє його художнє мислення та формує оригінальний стиль, в якому економічні чинники постають активним агентом нарративу. Це створює умови для глибшого розуміння взаємозв'язку між індивідуальними переживаннями і глобальними економічними процесами, що підкреслює жанрову і стильову своєрідність його творчості.

Ф. Майєр у романі «Американська іржа» розгортає багатопластову картину занепаду промислових міст США, де економічні проблеми і суспільні виклики стають основним тлом для складної психологічної драми персонажів. Таке поєднання соціального й психологічного вимірів зближує роман із традиціями критичного реалізму, однак Ф. Майєр доповнює їх сучасними нарративними техніками, завдяки чому текст набуває особливої емоційної й аналітичної глибини. Такий тип роману спрямований на відображення сучасної соціальної реальності, глибоке дослідження життя звичайних людей, а також аналіз систем, які впливають на їхні долі. Роман «Американська іржа» порушує питання класової нерівності та соціальної ізоляції, показуючи, як структурні зміни в економіці руйнують життя звичайних людей. Власне, проза Ф. Майєра відрізняється особливою увагою до взаємин між індивідуальною долею героїв і ширшими соціальними та економічними процесами. Його герої часто зіштовхуються з обмеженнями, які встановлює економічна реальність, але автор уникає зображення відкритого класового конфлікту.

Відсутність протистояння між класами, хоча й незвична для літератури про занепад робітничого класу, дозволяє Ф. Майєру більше зосередитися на внутрішньому світі персонажів, їхніх моральних дилемах і пошуках сенсу в умовах соціального занепаду. Цей фокус на внутрішній драматургії персонажів свідчить про переорієнтацію сучасної соціальної прози від колективістських моделей представлення до індивідуалізованого досвіду, що водночас не заперечує системного характеру кризи, а лише загострює його через особисті переживання героїв. Твір «Син» продовжує цей аналіз, але через ширший історичний контекст. Роман охоплює понад сто років історії Техасу і досліджує питання колонізації, геноциду корінних народів та боротьби за ресурси. У такий спосіб Ф. Майєр вписує долю окремих людей у довготривалий історичний процес становлення американської нації, демонструючи, що сучасні соціальні та економічні конфлікти мають глибокі історичні корені. Історична епопея Ф. Майєра звертається до таких тем, як національна ідентичність, моральні дилеми влади та значення історичної

пам'яті. Обидва романи – «Американська іржа» та «Син» – утворюють своєрідний диптих, в якому Ф. Майєр досліджує механізми формування соціальної кризи, її історичне підґрунтя та морально-екзистенційні наслідки для окремої людини й суспільства в цілому.

Сучасний американський роман характеризується відкритістю до інших жанрів і форм. Гібридність стає важливою рисою літератури ХХІ століття, коли автори поєднують елементи історичного роману, трилера, фантастики, мемуарів та документальної літератури. Роман як жанр все частіше поєднує в собі елементи різних літературних традицій – від реалізму та натуралізму до фантасмагорії, документальної прози та магічного реалізму⁴⁶. Таке розширення жанрових кордонів є реакцією на зміну культурних очікувань і зумовлене прагненням письменників відобразити багатошаровість сучасного досвіду, де реальність і вигадка, приватне й політичне, індивідуальне й колективне переплітаються в єдиному наративному полі. Гібридні форми дозволяють авторам репрезентувати складні соціокультурні процеси, які не вкладаються в рамки традиційних жанрів, і пропонують нові способи осмислення кризи, пам'яті та ідентичності. Ф. Майєр у своїх творах експериментує зі змішуванням жанрових форм, створюючи багатогранний художній світ, в якому переплітаються різні підходи до зображення реальності. Наприклад, твір «Син» – не просто історичний роман, а текст, в якому поєднано елементи сімейної саги, пригодницького роману та філософського роздуму про сутність існування людини, її покликання. Відтак, роман «Син» виступає прикладом масштабного культурного синтезу, що поєднує історичну документальність і епічний наратив з медитативними роздумами про природу влади, часу й колективної пам'яті.

Одним із ключових елементів еволюції жанру роману є підвищена увага до психологічної глибини персонажів, що також притаманне творчості Ф. Майєра. Сучасний роман нерідко фокусується на внутрішньому світі героїв, їхніх мотиваціях, моральних конфліктах, екзистенційних пошуках сенсу. Ця тенденція пов'язана з тим, що глобалізоване суспільство, позначене кризами різного масштабу, вимагає від літератури не лише соціального коментаря, а й глибокої рефлексії над внутрішніми механізмами переживання травми, втрати, нестабільності. Тому психологізм набуває статусу одного з головних інструментів художнього пізнання сучасної людини. Ф. Майєр зосереджується на показі складних психоемоційних переживань своїх персонажів, особливо у контексті їхньої боротьби з соціальною несправедливістю та моральними дилемами. Його персонажі, репрезентанти певного соціального стану чи історичного періоду, розгортаються як люди з багатою внутрішньою драматургією, чиє емоційне життя вступає у діалог із зовнішніми соціальними обмеженнями та кризами. Цей аспект дозволяє зробити наративи більш особистими, емоційно напруженими, що робить

⁴⁶ Barrish Ph. The Cambridge introduction to American literary realism. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 225 p.

твори доступними для сучасного читача, який шукає в літературі розуміння власних екзистенційних проблем. Більше того, Ф. Майєр поєднує глибоку психологічну аналітичність із масштабними соціально-історичними полотнами, демонструючи, що внутрішній світ персонажа є невіддільним від колективної пам'яті, культурного спадку та структурних криз суспільства. Таким чином, психологізм у його прозі стає як засобом портретування героїв, так і ключем до розкриття ширших культурних і моральних конфліктів доби.

Вагомою зміною в жанрі сучасного американського роману є розвиток нових нарративних структур. Традиційний реалістичний роман, який домінував у літературі XIX і першої половини XX століття, відзначався лінійним нарративом, обмеженими точками зору та відносно передбачуваною сюжетною побудовою⁴⁷. «Письменники-реалісти, – акцентують О. Бессараб та І. Постолова, – які тяжіли до соціальної критики й прагнули досягнути актуальні проблеми сучасності, разом з тим зазнали впливу з боку різних напрямків філософії, модних естетичних течій та ідеологічних тенденцій. Історія післявоєнного роману в США – це насамперед історія боротьби реалізму з різного роду нереалістичними течіями, історія еволюції й збагачення реалістичного творчого методу»⁴⁸. У другій половині XX століття відбулися значні зміни у формуванні нарративу. Письменники почали відмовлятися від класичної форми на користь нелінійної структури, поліфонічних голосів та експериментів із часом і простором у романі. Ці новаторські практики були зумовлені внутрішньолітературною еволюцією та масштабними соціокультурними змінами, пов'язаними з розвитком медіа, інформаційних технологій та нових форм комунікації, які вплинули на сприйняття тексту та природу нарративності в цілому. Особливої уваги тут заслуговує проблема графічної мовної гри та поліфонії в постмодерністському мультимодальному нарративі, яка репрезентує актуальний аспект сучасної наратології та є релевантною для аналізу жанрово-стильової своєрідності прози Ф. Майєра.

У романах Ф. Майєра чітко спостерігається багатоголосся, що реалізується не тільки через зміну фокалізації й ротацію нараторів, а й через специфіку їхнього мовлення, ритму, візуальної композиції тексту. Стилістична мозаїчність його творів демонструє тяжіння до так званого «нового реалізму», що зберігає увагу до матеріальної дійсності, але водночас активно інтегрує елементи мультжанровості та інтермедіальності. Хоча Ф. Майєр не використовує радикальних постмодерністських стратегій, він активно залучає прийоми стилістичної гетерогенності, що наближає його прозу до мультимодального прочитання. Лінгвографічні та прагмастилістичні підходи до поліфонії, запропоновані в сучасних дослідженнях, зокрема

⁴⁷ Chase R. V. *The American novel and its tradition*. Garden City, N.Y.: Doubleday, 1957. 266 p.

⁴⁸ Бессараб О. В., Постолова І. В. Специфіка розвитку американської літератури другої половини XX століття. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2011. № 936. С. 242.

О. Бабелюк⁴⁹, виявляються продуктивними для інтерпретації жанрової та стильової багатшаровості його нарративу. Ці методологічні моделі дозволяють простежити, як Ф. Майєр формує особливу траєкторію розвитку американського роману, що поєднує традиційний епічний розмах із постмодерністською чутливістю до мовної гри та фрагментації. Саме перехід від одноманітного, реалістичного письма до поліфонічної структури та експериментальної графічної організації тексту демонструє, наскільки гнучкими стали межі сучасного роману⁵⁰. У творчості Ф. Майєра це проявляється в поєднанні традиційної епічної оповіді з постмодерністськими прийомами багатоголосся, що забезпечує його прозі актуальність у широкому літературному та культурному контексті. Фактично, Ф. Майєр виступає посередником між модерністською традицією великої епопеї та новітніми техніками нелінійного оповідання, інтегруючи їх у комплексну систему сучасного роману.

Сучасні автори, включно з Ф. Майєром, активно використовують поліфонічні нарративи. Роман «Син» особливо показовий для розуміння стильової унікальності Ф. Майєра. Сюжет роману розгортається впродовж кількох століть і відстежує долю однієї родини, яка опиняється в епіцентрі формування американської національної ідентичності. Використання кількох нарративних голосів і часових площин дозволяє митцеві створити індивідуальні портрети персонажів і сформувати комплексне когнітивне картографування історичного та культурного контексту Техасу зокрема та США – в цілому. Це картографування постає і як реконструкція хронології, і як спроба осягнути багатовимірність історичної пам'яті, що структурно впливає на становлення ідентичності, колективної та індивідуальної. Ця техніка багатоголосся є своєрідною відповіддю на постмодерністську тенденцію фрагментації⁵¹: замість того, щоб зосередитися на ізольованих фрагментах особистого досвіду, Ф. Майєр розкриває загальні історичні закономірності та спадкові зв'язки між поколіннями. Такий підхід свідчить про перехід від естетики фрагментарності до естетики зв'язності, де ключову роль відіграє намагання інтегрувати розірвані історичні нарративи в єдине культурне поле. Водночас автор використовує тонкі натяки на невизначеність буття. Ефект невизначеності, що виникає на рівні композиції, психологізму та інтонації, відсилає до філософських питань пост-постмодерністського дискурсу, у центрі якого – пошук точок опори в умовах кризи нарративів, інституцій та ідентичності. Це робить прозу Ф. Майєра ближчою до пост-постмодерністських тенденцій, в яких реальність представлена не лише як

⁴⁹ Бабелюк О. Графічна мовна гра як вияв поліфонії нараторів: прагмастилістичний ракурс. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*. 2024. № 8 (26). С. 112–125.

⁵⁰ Бабелюк О. А. Графічна мовна гра у постмодерністському художньому тексті. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 35. С. 169–173.

⁵¹ Shivani A. The Shrinking of American Fiction. *The Antioch Review*. 2004. Vol. 62. No. 4. P. 680.

нестабільна, але й як загрозна та така, що потребує нових форм осмислення. Відтак, Ф. Майєр формує унікальний різновид історично-соціального роману, що поєднує масштабність епосу, психологічну аналітичність та постмодерністську свідомість розірваності сучасного світу.

У романах Ф. Майєра наративи перетинаються, створюючи динамічний і багатошаровий сюжет, що сприяє глибокому розкриттю психологічних і соціальних аспектів творів. Романи «Американська іржа» та «Син» характеризують складні нарративні структури, в яких перетинаються кілька точок зору та часових ліній. Так, у творі «Син» Ф. Майєр використовує три різні нарративні голоси, що розкривають історію однієї родини через кілька поколінь. Через таку побудову митець показує особисті історії героїв та історичні процеси, що впливають на формування національної ідентичності. У межах подібної структури Ф. Майєр комбінує перспективи, вибудовує складну систему причинно-наслідкових зв'язків, що дозволяє читачеві побачити історію родини Мак-Каллоу зсередини – в її конфліктності, суперечливості та незавершеності, властивих самому історичному процесу.

Сучасна літературознавча критика приділяє велику увагу таким експериментам із нарративом, оскільки вони порушують традиційні уявлення про оповідача та лінійність. Багатоголосся та фрагментарність, характерні для сучасного роману, дозволяють більш повно дослідити теми пам'яті, спадковості та ідентичності, які стають центральними в американській літературі XXI століття. У цьому сенсі поліфонічна структура сучасного роману співвідноситься з антропологічним і культурним поворотом, що змістив увагу критики до індивідуальних і колективних способів переживання минулого, зокрема до механізмів пам'яттевої селекції та травматичного досвіду. Відтак, актуальним є звернення до проблеми функціональної природи графічної мовної гри в англійському постмодерністському нарративі. Це питання має концептуальне значення для інтерпретації стильової специфіки прози Ф. Майєра. Попри те, що творчість письменника не належить до радикального постмодернізму, його прагнення до стилістичного експерименту проявляється в композиційних рішеннях, структурі розділів та графічному оформленні окремих частин тексту. Важливо, що подібні експерименти Ф. Майєра не носять декоративного характеру: вони покликані моделювати когнітивні механізми мислення персонажів, передавати фрагментованість їхнього досвіду, а також підкреслювати драматургічну функцію пауз, розривів і напружень текстового простору. Подібні прийоми сприяють формуванню візуально-комунікативної напруги, підсилюють поліфонію оповіді та розширюють можливості зображення складних психологічних і соціальних процесів. Таким чином, висновки О. Бабелюк про фрагментарну та дискурсивну графічну гру як інструменти трансформаційно-жанрової організації тексту⁵² релевантні щодо

⁵² Бабелюк О. А. Графічна мовна гра у постмодерністському художньому тексті. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 35. С. 169–173.

аналізу багаторівневого наративу у творчості Ф. Майєра, особливо в аспекті взаємодії вербального змісту з композиційно-візуальними ефектами. У цій площині графічна експресія стає технічним прийомом і засобом артикуляції кризових станів, внутрішніх конфліктів та дисфункцій пам'яті.

Інтертекстуальність набула значення ключового елемента сучасного американського роману. Постмодерністські й постпостмодерністські романи часто звертаються до інших текстів, цитують або переглядають класичні твори, створюючи нові інтерпретації відомих сюжетів. Це уможлиблює авторам відновлювати культурний контекст, переосмислювати його, використовуючи як основу для критики чи сатири⁵³. Інтертекстуальність у цьому випадку виконує функцію інструмента культурної діалектизації: сучасний роман одночасно вступає в діалог із попередньою традицією та пропонує власні альтернативні прочитання усталених смислів.

Ф. Майєр використовує інтертекстуальні техніки в романі «Син», де прослідковується вплив класичних творів американської літератури. «У творчості більшості представників сучасної літератури США, – слушно стверджує І. Сирко, – американська мрія стає визначальною для національної міфології, адже вона ототожнюється з національною ідеєю американців. У своїх творах митці практикують різні міфологічні моделі мрії про перфектний суспільний устрій, що стане ідеальним поєднанням матеріального добробуту та моральних чеснот. Американська мрія стає тим національним міфом, що має визначний вплив на становлення як окремої людини, так і нації в цілому. Тобто у свідомості американців він визначає образ їхньої держави. Різні історичні обставини, час і локації розвитку подій завжди впливали на зміст американської мрії, визначали її сутність. Але попри всі видозміни, вона була особливим засобом звернення до колективної пам'яті американців, уніфікувала різні етнічні спільноти у єдину Америку»⁵⁴. Алюзії на класичні твори дозволяють Ф. Майєру поставити його роман у ширший культурний вимір, водночас критично переосмислюючи міфи про Дикий Захід і американську мрію. Ф. Майєр контрастує легендаризовані уявлення про фронтір із реаліями експансії, насильства та ресурсної боротьби, тим самим демонструючи, що національні міфи не є статичними, а підлягають ревізії залежно від актуальних соціальних і політичних запитів. Натомість у романі «Американська іржа» автор створює своєрідну «карикатуру» на сучасний американський капіталізм, показуючи, як економічні виклики руйнують соціальні зв'язки та деформують психологічний стан персонажів. Тут інтертекстуальність проявляється опосередковано – у вигляді алюзій на соціально-реалістичну традицію США, включно з романами про «іржавий пояс», де деградація індустріальних

⁵³ Weisenburger St. *Fables of subversion: satire and the American novel, 1930–1980*. Athens, Ga.; London: University of Georgia Press, 1995. 320 p.

⁵⁴ Сирко І. Міф про американську мрію у формуванні національної літератури США. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. № 2 (26). С. 234.

центрів слугує метафорою загальної соціальної ентропії. Ф. Майєр, однак, трансформує цей мотив у напрямі дослідження травми й наслідків кризи маскулітності, що робить його прозу адекватною до викликів постпостмодерністської культури.

Ще однією важливою зміною в жанрі сучасного роману є вплив глобалізації та мультикультуралізму. Звідси – актуальність транснаціональних ідей, які стають основою для нових наративів у літературі, що відображають взаємодію локального та глобального. «...американська культура, – слушно зазначає В. Мешкова, – історично пов'язана з національними традиціями та культурними здобутками багатьох європейських країн, вихідці з яких, що стали громадянами США, пройшли досить специфічний процес акультурації: засвоєння ними елементів загальноамериканських соціальних, релігійних, моральних орієнтирів відбувалося у поєднанні з палким прагненням зберегти свою національну культуру. Сучасна американська література широко висвітлює долю етнічного суб'єкта, який в умовах зіткнення «свого» і «чужого» часто зустрічається з протиріччям між своїми бажаннями та можливостями. У цьому плані дуже показовою є творчість письменників, які (або предки яких) є вихідцями із Європи, Азії, Африки, Латинської Америки. Серед них багато авторів, без творів яких уже неможливо уявити сучасний літературний процес США»⁵⁵. Акультурація, про яку йде мова, увиразнює динамічність американського культурного середовища, де збереження національної ідентичності поєднується із пристосуванням до загальних норм і цінностей. Цей постійний рух між двома полюсами – локальним та універсальним – формує структурно нові типи наративів, в яких індивідуальний досвід стає точкою перетину багатьох культурних матриць. У такій перспективі американський роман перестає бути замкненою національною формою і трансформується у поліфонічну платформу для різних голосів, пам'ятей та досвідів.

Американська література ХХІ століття дедалі більше звертається до тем міжкультурної взаємодії, міграції та гібридної ідентичності. Автори, такі як Джуно Діас (1968), Чімаманда Нгозі Адічі (1977), досліджують питання раси, етнічної приналежності та культурної належності в світі, де кордони стають дедалі менш чіткими. Суттєвим є те, що ці письменники не лише представляють «етнічний» досвід, а й переосмислюють способи його репрезентації в літературі, демонструючи багатовекторність сучасної ідентичності, що більше не піддається однозначному визначенню. Гібридність, як ключова риса глобалізаційного світу, трансформує самі засади оповіді, оскільки наратив має відтворити складні моделі самоусвідомлення, пов'язані з належністю до кількох культурних просторів одночасно. У цьому контексті примітним є вислід Л. Сердюкової: «Естетичні

⁵⁵ Мешкова В. Є. Сучасна американська література: розмаїття культур та імен. *Література в контексті культури*. 2011. Випуск 21 (2). С. 187.

доктрини постмодернізму – децентралізації, детальної розробки одиничного, розбіжного, специфічного й унікального – збіглися з прогресивною демократичною тенденцією вийти за вузькі рамки традиційного головного потоку літературної культури і зосередити увагу та зусилля на виявленні й виданні автентичних творів яскравої самобутності зі своєрідним етнічним колоритом, які були збережені фольклором або створені письменниками і поетами, які залишалися невідомими або перебували в забутті»⁵⁶. Це спостереження дозволяє побачити, як глобалізація, розмиваючи межі культур, сприяє активному поверненню «маргіналізованих» голосів у центр літературного процесу. Фактично, сучасний роман постає лабораторією культурної пам'яті, в якій відбувається реконструкція приглушених наративів і відновлення історичного багатоголосся.

Глобалізація також впливає на структуру роману, зокрема через розширення тем і сюжетів, які виходять за межі національних рамок. Сюжети стають мобільнішими, а географія оповіді – ширшою; наративи дедалі частіше охоплюють транснаціональні простори, де історичні процеси різних країн перетинаються та взаємодіють. Це сприяє формуванню нового типу історичного мислення, зорієнтованого на зіставлення локальних історій із глобальними тенденціями. У творчості Ф. Майєра історичні процеси Техасу взаємопов'язані з колоніальною експансією та економічними процесами, що формували світову історію. У романі «Син» розвиток техаської родини показаний не як ізольований локальний феномен, а як частина ширшої парадигми освоєння ресурсів, формування капіталістичних відносин та колоніального перерозподілу територій. Таким чином, Ф. Майєр демонструє, що локальна історія завжди має глобальне коріння, натомість приватні родинні наративи стають відображенням великих історичних трансформацій. У прозі письменника Техас функціонує як культурний мікрокосм, в якому можна простежити закономірності світової історії – від колонізації до пізнього капіталізму.

Еволюція жанру роману в сучасній американській літературі є складним і багатогранним процесом, що охоплює як технічні, так і тематичні зміни. У дослідженні «Приналежність і наратив: теорія американського роману» Лаура Бігер ставить під сумнів поширене сприйняття наративу як інструменту ідеології, натомість розглядаючи його як практичний елемент людського існування в світі. Тож роман виступає основним засобом формування простору, де людина може «оселитися» і знайти свій дім у світі⁵⁷. Л. Бігер наголошує, що художній текст створює символічні структури приналежності, в межах яких суб'єкт вибудовує власну ідентичність через

⁵⁶ Сердюкова Л.І. Сучасна американська література для дітей та юнацтва. *Сучасна американська література: проблеми вивчення та викладання: навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. С. 198.

⁵⁷ Bieger L. *Belonging and narrative: a theory of the American novel*. Bielefeld: Transcript, 2018. 179 p.

взаємодію з наративними моделями. Тому роман у XXI столітті набуває статусу не просто жанру, а антропологічного простору взаємодії, що забезпечує стабільність у культурі, позначеній мобільністю, фрагментацією та кризою традиційних форм спільнотності. Іншими словами, американський роман виконує функцію «місцетворення», тобто створює простір, де люди можуть відчувати приналежність і значущість, навіть у світі, де немає сталих меж і орієнтирів. Наратив постає механізмом подолання екзистенційної нестабільності та інструментом формування культурної пам'яті, консолідуючи досвід різних соціальних груп.

Літературознавчий аналіз жанру роману в сучасному контексті вимагає уваги до інтертекстуальних зв'язків, багатоголосся, складних наративних структур і соціально-політичних тем, які відображаються в творчості нових американських авторів. Еволюція жанру характеризується декількома ключовими аспектами: поверненням до соціальної проблематики, експериментами з наративною структурою, поєднанням історичного та сучасного наративів, а також підвищеною увагою до внутрішнього світу героїв. Окрім того, сучасний роман активно інтегрує філософські, антропологічні та культурологічні дискурси, що збагачують його проблемне поле й дозволяють осмислювати глобальні процеси через призму локальних історій. Характерною рисою розвитку жанру є прагнення письменників до створення синтетичних форм, де історія та сучасність, документ і вигадка, індивідуальне та колективне, особисті травми та соціальні кризи співіснують у межах єдиного наративного простору.

Творчість Ф. Майєра, як представника нової хвилі американських романістів, відображає увиразнені тенденції, створюючи складні, багатовимірні тексти, які поєднують у собі елементи реалізму, модернізму та натуралізму. Романи митця демонструють, що сучасна американська проза здатна одночасно відтворювати соціальні реалії, критично осмислювати історичний досвід і формувати нові моделі наративного мислення, орієнтовані на взаємодію з глобалізованим світом. Ф. Майєр послуговується поетикою кризи та пам'яті, що дозволяє йому створювати художні всесвіти, в яких приватні історії стають носіями колективних травм, а індивідуальні долі – індикаторами ширших соціально-культурних зрушень. Твори «Американська іржа» та «Син» постають яскравим прикладом сучасної еволюції жанрової системи американської літератури. Вони репрезентують нову парадигму поліфонічного, соціально ангажованого та історично вкоріненого роману, який поєднує естетичні інновації з глибокою чутливістю до соціальної реальності, тим самим підтверджуючи трансформаційний потенціал жанру в умовах XXI століття.

1.2. Творчість Ф. Майєра в літературознавчому дискурсі: становлення, рецепція, інтерпретаційні підходи

Роль художніх творів Ф. Майєра для розвитку сучасної американської прози є вагомою з огляду на здатність митця поєднувати різноманітні жанрові й стильові елементи у романах задля цілісного віддзеркалення соціокультурних аспектів дійсності. Поєднання епічності, реалізму та історичних алюзій допомагає глибше осмислити сучасний стан суспільства. Ф. Майєр належить до когорти письменників, які прагнуть подолати кризу постмодерністської фрагментації, повертаючись до більш структурованої оповіді. Його творчість є відповіддю на тенденції, що сформувалися після розквіту американського постмодернізму, зокрема прагнення повернути реалістичну оповідь до її глибоко аналітичної функції. Ф. Майєр не просто реанімує класичні наративні форми, а інтегрує їх у сучасний контекст, збагачуючи оповідь поліфонічністю голосів та складними часовими структурами. У цьому сенсі проза митця демонструє прагнення до неореалізму, який не заперечує здобутків постмодернізму, а радше переосмислює їх, створюючи новий тип епічної нарації. Така оповідь зберігає критичне ставлення до історії та соціальних процесів, але відмовляється від іронічної дистанції та релятивізму, що домінували в літературі кінця ХХ століття. У Ф. Майєра історичний досвід постає живою тканиною суспільного буття, що формує людину та її цінності.

Розвиток нових форм оповіді у творчості Ф. Майєра доцільно розглядати як спробу подолати розпорошеність і багатозначність, властиві постмодернізму, через повернення до цілісних сюжетів і глибокого аналізу соціальних процесів. Його романи створюють міст між постмодерністськими експериментами та новими наративними підходами, які прагнуть відновити зв'язок між літературою та реальністю. Ця здатність працювати на перетині традицій та інновацій робить Ф. Майєра одним із найбільш помітних представників покоління письменників, що формують так званий «постпостмодерністський канон» або «новий американський реалізм». У межах цього напрямку автори повертають літературі її суспільну місію – показувати механізми нерівності, травми, соціальної трансформації, досліджуючи водночас індивідуальний досвід та колективну пам'ять.

Художня світобудова Ф. Майєра привертає дедалі більшу увагу літературознавців з огляду на її глибоку жанрово-стильову самобутність. Його прозові твори «Американська іржа» (2009) та «Син» (2013) вже посіли помітне місце в сучасній літературній критиці. Названі роботи аналізуються в контексті так званої «нової американської епопеї», де індивідуальні історії тісно переплітаються з національними міфами та глобальними катаклізмами. Такий підхід дозволяє розглядати його твори як спробу реконструювати американську національну ідентичність у період політичної та соціальної турбулентності. Роман «Американська іржа» відтворює кризу

постіндустріального суспільства, що втрачає свої економічні й моральні опори, тоді як прозове полотно «Син» демонструє довгі тіні історичних конфліктів – від колонізації до становлення корпоративного капіталізму. Обидва романи функціонують як масштабні наративи про трансформацію Америки та пошук людиною свого місця в новій реальності.

На відміну від багатьох авторів, які обирають вузькі теми для дослідження, Ф. Майєр прагне створювати епічні картини з охопленням життєвих перипетій кількох поколінь, показуючи, як минуле формує сучасність. Інтерес з боку літературознавців і критиків викликають, зокрема, суспільно-політичні погляди, оцінки та естетичні декларації прозаїка, що знайшло відображення в низці інтерв'ю з багатьма дослідниками, у тім числі з Еваном Вінчестером⁵⁸. У цих інтерв'ю Ф. Майєр підкреслює важливість повернення літератури до фундаментальних питань людського існування – праці, родини, історичної пам'яті, насильства, відповідальності. Він позиціонує себе як автора, для якого наратив є не просто формою, а способом пояснення світу, що швидко змінюється та вимагає нових координат для інтерпретації досвіду.

Інтерв'ю з письменником відіграли важливу роль у формуванні літературного іміджу Ф. Майєра. Вивчення відповідей письменника дає змогу глибше зрозуміти його підхід до створення образно-стильових домінант у прозі, де ключову роль відіграє постійний пошук автором власної ідентичності. Адже його творчі устремління сприймаються як реакція на суперечливі аспекти американської історії, включаючи насильницькі конфлікти, колоніальну експансію і соціальні трансформації, що є фундаментальними темами для розуміння сучасної американської культури. Так, в інтерв'ю з Еваном Вінчестером автор роману «Син» пояснює свій підхід до зображення насильства та життя на американському фронтірі, підкреслюючи своє прагнення уникнути надмірної кінематографічності в описах жорстокості. Цей аспект його письма викликає особливий інтерес серед літературознавців, оскільки насильство у Ф. Майєра – це не суто історична константа, але й культурний механізм, який визначає ідентичність нації. Тут можна простежити зв'язок із традицією американської «жорстокої літератури», що бере початок від В. Фолкнера й Е. Гемінгвея та продовжується у творчості К. Маккарті. Проте Ф. Майєр не обмежується відтворенням цієї традиції, він критично її переосмислює: для нього насильство не стільки інструмент художньої експресії чи атрибут фронтірного міфу, скільки структурна складова національної пам'яті, що формує уявлення американців про власну історичну місію. Митець підкреслює, що будь-яке насильство має соціально-економічні корені, тому його ретельне зображення вимагає уважного ставлення до історичного контексту, мотивів персонажів та ціннісних трансформацій суспільства. У

⁵⁸ Winchester E. Philipp Meyer's Savage West. *Interview*. 2013, May 28. URL: <https://www.interviewmagazine.com/culture/philipp-meyer-the-son>

свою чергу, Е. Вінчестер підкреслює важливість доробку Ф. Майєра як одного з провідних сучасних американських авторів, який створює епічні історії, що одночасно відображають глибоку людську драму і вивчають культурні міфи Америки⁵⁹. Дослідники наголошують, що здатність Ф. Майєра поєднувати емоційну інтенсивність індивідуальних історій із масштабним історичним баченням робить його прозу релевантною для сучасного академічного дискурсу, де зростає увага до перехрещення історії, пам'яті та культурної ідентичності⁶⁰.

Інтерес Ф. Майєра до теми американського наративу та підходи до дослідження історії США, зокрема ролі завоювання й колонізації, лягли в основу інтерв'ю з Трішою Пінг. Ф. Майєр зізнався, що під час роботи над твором «Син» прагнув відійти від тематики свого попереднього роману, себто не обмежувати себе певними класовими чи соціальними групами. На відміну від роману «Американська іржа», що зосереджена на локальному соціальному занепаді індустріальної Америки, твір «Син» виходить на рівень макронаративу, досліджуючи цивілізаційні механізми, що визначають американську історію впродовж кількох століть.

Широкий тематичний горизонт дозволяє розглядати роман «Син» як текст, що виходить за межі індивідуальної або родинної історії та працює з масштабними питаннями влади, культурної домінації та міфотворення. Ф. Майєр показує, як насильство й експансія стають інструментами фізичного й символічного привласнення території, і як ця логіка впливає на формування американської ідентичності, що історично вибудовувалася навколо міфу винятковості та самотворення. Масштабність підходу відкриває перспективу аналізувати роман у межах постколоніальної критики, оскільки в ньому простежується логіка імперіалістичного панування, що проявляється як у військових конфліктах, так і в культурній політиці. Відтак митець зосередився на американському міфі творення, наративі, який впливає на самосприйняття нації. Ф. Майєр уникає прямолінійної критики колоніалізму, натомість демонструє його внутрішні механізми, зокрема ті, що пов'язані з перетворенням агресора на жертву. Його персонажі – не лише носії влади, а й продукти історичних обставин, що позбавляють їх суб'єктності. Таке трактування дає змогу вписати творчість Ф. Майєра у ширшу гуманітарну дискусію про травматичну пам'ять та способи її художнього оприявлення.

У романах Ф. Майєра травма – це колективний тягар, що передається між поколіннями та формує моральні й соціальні коди спільноти. Це зближує Ф. Майєра з авторами, які працюють у полі меморіальних студій, де особлива

⁵⁹ Winchester E. Philipp Meyer's Savage West. *Interview*. 2013, May 28. URL: <https://www.interviewmagazine.com/culture/philipp-meyer-the-son>

⁶⁰ Zymomrya M., Pluskota M., Zymomrya I. Koncept pamięci: znaki czasu przez pryzmat współczesnej recepcji. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XV: Badania naukowe w kontekście wyzwań i konfliktów* / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Pinytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń: Poswit, 2023. S. 110–112.

увага приділяється структурі пам'яті, механізмам забуття та способам репрезентації минулого в культурі. Важливим аспектом цього творення є знищення попередніх культур, зокрема індіанських племен та мексиканської спільноти, що призвело до формування сучасного Техасу. Переосмислення національної історії проступає через призму багатоголосся та міжособистісних стосунків, що робить роман предметом глибокого літературного аналізу в контексті американської літератури⁶¹. Завдяки поєднанню поліперспективного наративу, ретельної реконструкції історичного матеріалу та аналітичного підходу до соціокультурних процесів Ф. Майєр подає історію Техасу як приклад ширшої американської парадигми – взаємодії влади, насильства, пам'яті та культурного привласнення.

В інтерв'ю для рубрики «By the Book» часопису «The New York Times» Ф. Майєр розповів про власні літературні вподобання, творчі методи та натхнення. Митець зазначив, що література повинна викликати емоційну реакцію ще до того, як стане зрозумілою її глибинна сутність, оскільки має здатність об'єднувати душі людей через тексти, які передають відчуття самотності чи приналежності до людства⁶². Принцип емоційної первинності вказує на те, що для Ф. Майєра важливою є як інтелектуальна, так і емпатична взаємодія читача з текстом. Він розглядає художню літературу як інструмент комунікації, що долає межі історичного чи культурного контексту, створюючи універсальний простір спільного переживання. Власне, ця думка відображає одну з ключових засад естетики Ф. Майєра, яку можна охарактеризувати як прагнення до універсальності емоційного досвіду. Його підхід перегукується з ідеями класичної американської прози, де велика наративна форма слугує засобом дослідження людської природи в її історичному та соціальному вимірах. У цьому сенсі творчість Ф. Майєра продовжує лінію, започатковану авторами «великого американського роману», які прагнули поєднати епічний розмах історії з психологічною глибиною індивідуального досвіду. Зазначена позиція особливо важлива для аналізу його романів, оскільки вони поєднують жорсткий соціальний реалізм із глибоким психологізмом, що розширює можливості читацької рецепції. Поєднання соціальної детермінованості та внутрішнього життя персонажів створює ефект «подвійної перспективи», завдяки якій роман Ф. Майєра виступає реалістичним аналізом соціальних механізмів, тонким дослідженням людських почуттів, травм і моральних виборів.

Екранізація як форма рецепції літературного твору дає змогу простежити, як змінюється художній текст у процесі його адаптації до візуального формату. Тому так важливо, що обидва романи Ф. Майєра вже екранізовані. Про особливості адаптації роману «Син» автора, який працював

⁶¹ Ping T. Interview: Philipp Meyer. Birth of a nation. *BookPage*. 2013, May 15. URL: <https://www.bookpage.com/interviews/8944-philipp-meyer-fiction/>

⁶² Philipp Meyer: By the Book. *The New York Times*. 2017, March 31. URL: <https://www.nytimes.com/2017/03/31/books/review/philipp-meyer-by-the-book.html>

над сценарієм до свого твору, розпитала Емілі Темпл. Ф. Майєр підкреслив, що знання структури та вміння писати діалоги значно полегшили перехід до сценарної роботи⁶³. Слід зазначити: Ф. Майєр належить до тієї категорії авторів, які мислять історію не лише як літературний, але й як кінематографічний матеріал, здатний до трансформації залежно від обраного медіума. Його інтерес до сценарної техніки демонструє прагнення працювати з нарративом у ширшому культурному просторі, де література, кіно та телебачення взаємодіють і впливають одне на одного. Це свідчить про розуміння митцем сучасного нарративу як багатоплатформного явища, що функціонує в різних медіа. Участь автора в адаптації власного твору дає змогу забезпечити автентичність художнього бачення, виявити ті компоненти історії, які, на думку Ф. Майєра, є ключовими для сприйняття роману широкою аудиторією. Аналіз сценарної версії роману «Син» сприяє аналізу того, які аспекти були акцентовані або опущені в порівнянні з романом, що дає змогу глибше усвідомити центральні теми та художні пріоритети автора. Так, адаптація виявила тенденцію до посилення динамічних епізодів та інтенсифікації драматичних конфліктів, тоді як певні елементи нарративної рефлексії або внутрішніх монологів були скорочені або переосмислені. Це підкреслює дві ключові домінанти творчості Ф. Майєра: увагу до історичної достовірності та прагнення до емоційної переконливості, незалежно від форми подачі. Таким чином, інтерв'ю та екранізації відіграють важливу роль у формуванні сучасної рецепції творчості Ф. Майєра, доповнюючи літературний аналіз і відкриваючи нові шляхи для міжмедійних досліджень його прози.

Дебютний роман «Американська іржа» Ф. Майєра здобув значну увагу критиків, які високо оцінили його реалістичний стиль та глибокий соціальний підтекст. У літературознавчій перспективі цей роман можна розглядати як зразок нової хвилі соціального реалізму, що зосереджується на зображенні занепаду американської провінції. Він продовжує традицію прози «блакитних комерців», яка бере початок ще від романів Т. Драйзера та розвивається у творах Р. Руссо. Водночас Ф. Майєр надає цій темі нових сенсів, оскільки він, фіксуючи соціальне падіння індустріального середовища, досліджує трансформацію моральних принципів його мешканців. Це дозволяє трактувати роман як текст, що поєднує спадкоємність класичної традиції з критичною чутливістю до сучасних соціальних травм, зумовлених деіндустріалізацією та кризою ідентичності робітничого класу.

Провідні літературні оглядачі закономірно звернули увагу на тематику занепаду американської мрії та зображення руйнації індустріальних міст Середнього Заходу США в романі «Американська іржа». Цей аспект особливо підкреслюється в рецензіях «The Washington Post» та «Los Angeles

⁶³ Temple E. You're Either Born an Artist Or You're Not. Philipp Meyer on *The Son*, Hollywood, and his long path to the page. Literary Hub. 2017, April 7. URL: <https://lithub.com/youre-either-born-an-artist-or-youre-not/>

Review of Books», де автори відзначають: твір порушує фундаментальні питання про відповідальність, наслідки економічної депресії та роль індивідуума в суспільстві, що змінюється. Ф. Майер демонструє, як економічні процеси не просто впливають на життя людей, а й формують їхню ментальність, змушуючи персонажів балансувати між відчаєм і прагненням до нового початку. Таке трактування персонажів як продуктів історичного й економічного середовища виникає не лише в межах соціального реалізму, але й у контексті сучасних студій травми та постіндустріальних досліджень, де особливу увагу приділено психологічним наслідкам колективних втрат. Ці огляди заклали основи для подальшого дослідження тем соціальної маргіналізації, кризи ідентичності та ролі історичних процесів у прозі Ф. Майера. Саме тому роман дедалі частіше розглядається як культурний документ епохи, що фіксує руйнування економічних структур, а також уявлень про стабільність і соціальні гарантії. Так, Чарльз Рон інтерпретує твір як влучне відображення соціально-економічних труднощів у США, акцентуючи на занепаді індустріальних міст Пенсильванії. Його аналіз підкреслює, що роман не є суто соціальною драмою, а швидше – широким соціокультурним дослідженням, яке демонструє, як руйнування економічних структур спричиняє моральну деградацію окремих спільнот. Дослідник акцентує, що Ф. Майер пропонує не індивідуалізоване трактування конфліктів, а системне бачення, в якому приватні трагедії зумовлені макроекономічними факторами, що виходять за межі контролю героїв. У цьому аспекті «Американська іржа» співвідноситься з прозою Дж. Стейнбека. Однак, на відміну від останнього, Ф. Майер не пропонує романтизованої версії боротьби за виживання, натомість він концентрується на внутрішніх конфліктах персонажів, змушених ухвалювати етичні рішення в умовах кризи. Така етична оптика, зосереджена на напруженні між особистою відповідальністю та структурними обмеженнями, наближає Ф. Майера до сучасної «етичної прози», в якій моральна неоднозначність героїв є ключовим інструментом художнього аналізу суспільства. Ч. Рон, зіставляючи ідію Ф. Майера з творчістю Дж. Стейнбека, увиразнює, що «Американська іржа» виходить за межі простої історії про злочин і спокуту, стаючи виразним коментарем про економічні та соціальні реалії сучасної Америки⁶⁴. При цьому центральним у романі є розкриття механізмів соціального тиску, які зумовлюють вибір персонажів, – саме це дозволяє говорити про поліфонічний характер твору, де індивідуальні голоси формують панорамне бачення постіндустріального суспільства. Цей коментар відзначається стриманістю та документальністю, що відрізняє його від більш емоційно насичених соціальних романів ХХ століття. Ф. Майер уникає прямолінійної критики чи моралізаторства, натомість надаючи

⁶⁴ Charles R. Book World Review: Philipp Meyer's 'American Rust'. *The Washington Post*. 2009, February 25. URL: <https://www.washingtonpost.com/arts-entertainment/2009/02/25/book-world-review-philipp-meyers-american-rust/>

читачеві можливість самостійно оцінити дилеми, з якими зіштовхуються його персонажі. Відтак, роман функціонує одночасно як художній текст і як аналітичний інструмент, що дає змогу осмислити динаміку сучасного американського суспільства в період структурних зрушень і кризи цінностей.

У рецензії Лізи Робінсон високо оцінено здатність письменника створювати захопливий наратив, що поєднує кримінальний роман із соціальною хронікою життя в занепадаючому промисловому містечку. В центрі уваги роману – низка поганих рішень головних героїв, які приводять до трагічних наслідків; проте дослідниця відзначає, що Ф. Майєр майстерно демонструє внутрішні мотиви персонажів, завдяки чому їхні помилки стають зрозумілими та навіть викликають співчуття читача⁶⁵. Таке авторське моделювання психологічних імпульсів спонукає читача осмислювати, як індивідуальні рішення тісно переплетені зі структурними обмеженнями середовища та зумовлені травматичним досвідом, сформованим на тлі економічного та соціального занепаду. Ця характеристика корелює з концепцією «моральної невизначеності» в сучасній літературі, коли автор не дає однозначних оцінок діям героїв, а пропонує читачеві самостійно визначати їхню етичну природу. Моральна невизначеність у Ф. Майєра відіграє роль естетичного прийому та способу репрезентації постіндустріального досвіду, в якому традиційні системи цінностей перестають бути ефективними механізмами орієнтації для індивіда. Це особливо важливо в контексті літературного процесу початку ХХІ століття, коли реалістична проза значною мірою позбулася чітких моральних орієнтирів, характерних для класичної соціальної прози. Ф. Майєр свідомо уникає однозначного поділу на «правильні» та «неправильні» вчинки, зосереджуючи увагу на впливі зовнішніх обставин на особистість. Така стратегія відповідає настановам сучасного «етичного реалізму», що акцентує не на нормативності, а на складності людської поведінки, детермінованої як індивідуальними, так і системними чинниками.

Комбінація кримінального роману та соціальної хроніки свідчить про здатність прозаїка виходити за межі жанрових обмежень для створення полівимірною наративу. Це підтверджує загальну тенденцію сучасної американської прози до гібридизації жанрів з перспективою глибшого дослідження соціальних процесів. Жанрова гібридність у випадку Ф. Майєра обумовлена прагненням підсилити динаміку тексту, намаганням відтворити складний характер сучасного досвіду, в якому кримінальні сюжети нерозривно пов'язані з економічною деградацією, а приватні драми – зі структурними дисфункціями суспільства. Водночас жанрова еkleктичність виходить за межі формального прийому. Йдеться про відображення внутрішньої суперечливості самого суспільства, в якому злочин, економічна нестабільність і моральна деградація тісно переплетені. Напружений сюжет спрямовує увагу читача на глибше осмислення соціальних проблем, які

⁶⁵ Robinson L. In the Noir Belt. *The New York times book review*. 2009. Vol. 114. No. 12. P. 17.

притаманні сучасному американському суспільству, як-от економічний занепад та вплив суспільних умов на вибір окремої особи. У цьому плані роман функціонує як своєрідний соціальний барометр, що вимірює температуру суспільства, де відсутність стабільності породжує як індивідуальні, так і колективні форми девіації.

Аналізуючи соціально-економічний аспект творчості Ф. Майєра, варто звернути увагу на його зв'язок із традицією «літератури втраченої Америки» (*literature of lost America*), що досліджує розпад і трансформацію класичних уявлень про американську мрію. Цей напрям сформувався як відповідь на зникнення індустріальної Америки, що впродовж ХХ століття слугувала символом стабільності, соціальної мобільності та віри в економічний прогрес. Ф. Майєр продовжує цю традицію, проте адаптує її до викликів ХХІ століття, коли розчарування в ідеалах американської мрії набуває форм не лише соціальної критики, а й екзистенційного відчаю. Його романи демонструють, що занепад містечок та фабрик є метафорою загального зламу суспільних ідеалів. У творчості Ф. Майєра деіндустріалізація виступає кодом культурної травми, що визначає як колективну пам'ять спільнот, так і індивідуальні стратегії виживання, відкриваючи нові перспективи для аналізу взаємодії між соціальною реальністю та художнім нарративом.

У статті «Темні та криваві перехрестя Філіппа Майєра» Енн Трубек оцінює творчість письменника як істотне явище американської літератури, зокрема в контексті соціального реалізму та політичної проблематики. Дослідниця наголошує, що Ф. Майєр використовує історичний і соціологічний аналіз як основу своїх сюжетів, що дозволяє його прозі відтворювати події, пояснювати їх на ширшому тлі суспільної динаміки. Це зближує його метод із підходом аналітичної прози, яка прагне репрезентувати соціальну реальність, демонструвати механізми її функціонування, вибудовуючи складну систему причинно-наслідкових зв'язків. Таким чином, його твори можна розглядати як частину ширшого інтелектуального дискурсу про еволюцію американської ідентичності. Цей дискурс охоплює питання постіндустріальної трансформації, кризи національних міфів, проблематизації колоніального спадку та розриву між офіційною історією й пам'яттєвими нарративами локальних спільнот – усі ці теми чітко простежуються в романах Ф. Майєра. Е. Трубек апелює до відомого есе «Реальність в Америці» Лайонела Тріллінга, щоб показати, як сучасна американська література балансує між психологічним реалізмом Генрі Джеймса та соціальним реалізмом Теодора Драйзера. Таке порівняння є особливо показовим, оскільки Ф. Майєр справді поєднує глибоку психологізацію своїх персонажів із масштабним соціальним аналізом. Його письму властиве прагнення до «подвійної оптики»: з одного боку, він зосереджений на внутрішніх мотиваціях, емоційних кризах та моральних дилемах своїх героїв, а з іншого – демонструє, як ці внутрішні стани формуються зовнішніми історичними, економічними та політичними силами.

Його творчість можна розглядати як синтез двох традицій: він, як і Г. Джеймс, досліджує внутрішній світ людини, але водночас, як і Т. Драйзер, акцентує увагу на соціальних механізмах, що впливають на її життя. Ф. Майер, на думку Е. Трубек, продовжує традиції Т. Драйзера, обираючи панорамні суспільні та історичні теми для своїх романів; водночас просвітницькі настрої його прози перегукуються з прямолінійністю соціальних романів початку ХХ століття⁶⁶. Проте, на відміну від класичних представників американського реалізму, Ф. Майер працює в умовах постмодерної парадигми, в якій віра в однозначні соціальні пояснення похитнулась, а історія розуміється як поле конкуренції між численними інтерпретаціями та травматичними спогадами. Тут слід зауважити, що Ф. Майер не пропонує жодних ідеологічних чи класових рішень для проблем, які він описує. Його проза позбавлена дидактичності, що робить її ближчою до літератури пізнього ХХ століття, де соціальні конфлікти розглядаються крізь призму особистісних трагедій. Цей підхід відбиває еволюцію американського соціального роману, що дедалі більше тяжіє до мікроісторій та індивідуальних досвідів, водночас зберігаючи здатність репрезентувати ширші соціальні тенденції. Ф. Майер показує, що соціальне не може бути відділене від особистого, а історичні процеси знаходять свій вияв у долях «малих людей», чії життєві стратегії стають картографією суспільної кризи.

Стаття Е. Трубек має важливе значення для розуміння рецепції творчості Ф. Майєра в контексті сучасних літературознавчих студій. Вона демонструє, що літературознавці сприймають Ф. Майєра не просто як автора, який розповідає історії, а як аналітика соціальних змін. У цьому сенсі його романи можуть бути прочитані як інтерпретативні моделі, в яких художній текст стає інструментом реконструкції соціальної реальності, її кризових точок, розривів та нерівностей. Відтак, його творчість можна розглядати як міст між класичними традиціями соціального роману та сучасними нарративними підходами, що прагнуть осмислити американську ідентичність у нових умовах. Саме тому Ф. Майєр посідає проміжну позицію між літературним хроноскопом американської історії та дослідником її травматичних зон, поєднуючи експериментальність сучасної прози з документальністю соціального реалізму.

Уже на початку 2010-х, тобто через рік після появи роману «Американська іржа», оглядові статті почали доповнюватися науковими розвідками, які зосереджувалися на аналізі історичної перспективи, символіки та епічних мотивів у прозі Ф. Майєра. Тема міфу про американську мрію, взаємодії поколінь, ідентичності та насильства в американській історії викликала активні обговорення в академічних колах. Поступово дослідницький інтерес до творчості Ф. Майєра перестав обмежуватися оцінкою його дебюту, а почав розгортатися у ширший

⁶⁶ Trubek A. Philipp Meyer's Dark and Bloody Crossroads. *Los Angeles Review of Books*. 2013, August 5. URL: <https://lareviewofbooks.org/article/phillipp-meyers-dark-and-bloody-crossroads/>

напрямок вивчення сучасної соціальної прози США, де автор посів помітне місце поруч із такими митцями, як Річард Руссо, Елізабет Страут чи Дон ДеЛілло. Так, Шеррі Лі Лінкон розглядає роман «Американська іржа» Ф. Майєра як приклад так званої «деіндустріалізаційної літератури», яка відображає складні економічні, соціальні та особисті наслідки занепаду індустріальних регіонів США⁶⁷.

Термін «деіндустріалізаційна література» походить із соціально-економічних досліджень та літературознавства, де він використовується для позначення текстів, що відображають культурні та особистісні трансформації, спричинені економічним колапсом індустріальних регіонів. Твори цього напрямку часто характеризуються почуттям втрати, історичною рефлексією та песимістичною візією майбутнього, що в повній мірі присутнє і в прозі Ф. Майєра. Деіндустріалізаційна література формує нову естетичну чутливість, в якій індивідуальний досвід змінюється під тиском великих історичних структур, а художня репрезентація поєднує документальність і міфопоетику. Саме ця подвійність – соціологічна точність і символічна насиченість – робить творчість Ф. Майєра продуктивним матеріалом для міждисциплінарних підходів.

Ш. Л. Лінкон наголошує, що зразки деіндустріалізаційної літератури ілюструють, як занепад індустріалізації впливає не лише на тих, хто втратив роботу, але й на їхніх нащадків, які виростають в умовах економічної нестабільності та соціальної ізоляції. Особливо показовим тут є зображення покоління, яке не має ані власної історії, ані чіткої ідентичності, а його існування визначається наслідками минулого, з яким воно майже не має зв'язку. Такий підхід дозволяє трактувати роман Ф. Майєра як своєрідну «постіндустріальну генеалогію», де наратив вибудовується навколо розривів – у пам'яті, традиції, соціальних практиках, – що формують внутрішньо травмовані спільноти. Науковиця звертає увагу на зображення Ф. Майєром відчуженості персонажів від місця, в якому вони живуть, а також на відсутність позитивних спогадів, пов'язаних із минулим. Ця роз'єднаність підкреслює більші проблеми деіндустріалізованого суспільства, де люди втрачають зв'язок з рідним місцем та спільнотою. У романі ця втрата локальної пам'яті стає елементом поетики: простір зображено як «мертва зона», позбавлена символічної цінності, що віддзеркалює ширше відчуття кризи американської периферії.

Попри те, що роман Ф. Майєр демонструє потенціал для глибокого розуміння проблем деіндустріалізації, Ш. Л. Лінкон критикує його за деякі внутрішні протиріччя й недовершені сюжетні лінії. Такі зауваження є частиною ширшої дискусії про те, наскільки реалістична проза здатна відобразити складність соціальних процесів без надмірного спрощення. З одного боку, Ф. Майєр досягає психологічної достовірності в зображенні

⁶⁷ Linkon Sh. L. And Their Children after Them: Deindustrialization Lit. *New Labor Forum*. 2010. Vol. 19. No. 1. Pp. 102–105.

індивідуального досвіду, проте втрачає баланс у змалюванні класових структур, іноді пропонуючи спрощену модель соціальної мобільності. Крім цього, Ш. Л. Лінкон звертає увагу на суперечливий характер розвитку образу Лі, яка майже без вагань виривається з бідного містечка до привілейованого світу Ліги плюща, що, на думку вченої, є нереалістичним з точки зору класової психології⁶⁸. Цей приклад демонструє ширше питання: чи може індивідуальний сюжет успіху правдиво існувати в наративі, що вибудовується на структурній безвиході? Випадок Лі стає тестом на межі реалізму в сучасній соціальній прозі, де автори часто змушені балансувати між художнім задумом і соціологічною переконливістю. Така критика є симптоматичною для сучасного літературознавчого аналізу реалістичних романів: дослідники очікують як сюжетної достовірності, так і точного відображення структурної нерівності. У прозі Ф. Майєра це особливо важливо, адже його роман претендує на роль соціальної алегорії, що вимагає підвищеної уваги до механізмів класової репрезентації.

Карен Ірр у праці «Постмодернізм навпаки: американські національні алегорії та політичний роман ХХІ-го століття» зосередилась на аналізі творів трьох сучасних американських романістів – «Американська іржа» Ф. Майєра, «Свобода» Дж. Франзена, «Атлантичний Союз» А. Газлетта. Усі вони, на думку К. Ірр, націлені на відродження національної алегорії в контексті політичної та економічної реальності США. Ідея відродження національної алегорії у ХХІ столітті є важливим внеском у сучасне літературознавство, оскільки традиційно вважалося, що цей жанр був витіснений постмодерністськими експериментами. К. Ірр, фактично, пропонує нову рамку прочитання американського роману, в якій повернення до великих наративів є не реставрацією минулого, а спробою пояснити кризову сучасність через колективні культурні моделі.

Ф. Майєр демонструє, що велика американська епопея залишається можливою навіть у добу розпаду великих наративів. Відтак, Ф. Майєр використовує економічні реалії як основу для національної алегорії, де класові питання стають головним об'єктом репрезентації. Його роман функціонує як інтелектуальна інтервенція у дебати про сучасну Америку, де економічна нерівність, занепад середнього класу та ерозія соціальних гарантій постають у формі майже міфологізованих сюжетів. Особливо значущим є його акцент на зв'язку між економічними змінами та кризою маскулінності: герої роману «Американська іржа» не просто потерпають від безробіття, вони втрачають традиційно чоловічі роли годувальників, захисників, лідерів. Це робить їхню історію антропологічною драмою, що відображає зміну гендерних моделей у сучасному суспільстві. У цьому аспекті К. Ірр пропонує читати роман Ф. Майєра як своєрідний архів зламів –

⁶⁸ Linkon Sh. L. And Their Children after Them: Deindustrialization Lit. *New Labor Forum*. 2010. Vol. 19. No. 1. Pp. 102–105.

гендерних, економічних, культурних – які, накладаючись один на одного, утворюють політичну метафору епохи.

К. Ірр підкреслює, що твір Ф. Майєра наповнений алюзіями на натуралістичні твори Дж. Стейнбека. Це особливо помітно в його способі змалювання природного середовища: природа в романі не є гармонійною силою, як у класичному американському реалізмі, а радше байдужою або навіть ворожою до людини, що підкреслює загальний тон твору як антиутопічної національної алегорії. Таке бачення природи пов'язане з новою екологічною чутливістю, в межах якої природний простір тілесно і психологічно резонує з деградацією соціального. Йдеться про елементи, які нагадують про первісні інстинкти й виживання, підкреслюючи майже тваринну основу соціальних відносин⁶⁹. У романі «Американська іржа» боротьба за виживання і лояльність поза законом постають як останній залишок цивілізації, а соціальний занепад героїв виступає метафорою національної деградації⁷⁰. У такій перспективі Майєр постає як автор, який повертає політичному роману здатність репрезентувати колективні афекти кризи – страх, агресію, розгубленість – у формі масштабної моральної драми.

У статті «На млі ока планети ти народився, помер і твої кістки розклалися»: масштаби скорботи та плинність пам'яті в романі «Американська іржа» Філіппа Майєра» Люсі Бонд висвітлює підходи письменника до розкриття взаємозв'язку економічного й екологічного занепаду в постіндустріальному суспільстві. Дослідниця звертає увагу на те, як Ф. Майєр використовує зміну часових і просторових масштабів, щоб підкреслити вплив сучасних глобальних катаклізмів на людську свідомість і культуру. Л. Бонд пояснює, що Ф. Майєр застосовує своєрідну «геологізацію пам'яті», коли індивідуальні переживання втрачають лінійну структуру та починають римуватися з повільними, майже незримими процесами руйнування довкілля. Аналізуючи цей аспект, Л. Бонд апелює до теорій екокритики, які вказують на взаємозв'язок між руйнуванням навколишнього середовища та психологічним станом персонажів. Власне, Ф. Майєр не обмежується лише реалістичним змалюванням індустріального занепаду, а конструює його як частину ширшої цивілізаційної кризи, в якій деградація природи супроводжується деградацією соціальних інститутів та людської пам'яті. Л. Бонд наголошує, що роман репрезентує пам'ять як нестійку та підважену, таку, що в умовах невпинних катастроф – економічних, екологічних, культурних – втрачає здатність слугувати інструментом ідентичності. Л. Бонд вказує на необхідність врахування як просторових і часових вимірів, так і швидкості, з якою змінюється пам'ять та колективне

⁶⁹ Денисова Т. Н. Нонконформізм середини віку: людина в постіндустріальному суспільстві (Дж. Стейнбек, Дж. Селінджер, Дж. Апдайк, С. Беллоу). *Вікно в світ*. 1999. № 5 (8). С. 38–48.

⁷⁰ Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. Pp. 516–538.

сприйняття втрат у різних контекстах – від людських до екологічних⁷¹. Це дозволяє інтерпретувати роман як багатовимірну траєкторію скорботи, де приватне та планетарне, індивідуальне й колективне постійно перетинаються, формуючи нову естетику кризи.

З появою роману «Син» відбулося поглиблення літературознавчих підходів до творчості Ф. Майєра. Роман, який отримав значне визнання критиків і був номінований на Пулітцерівську премію, розширив простір для наукових дискусій. Саме з цього моменту Ф. Майєр починає сприйматися не лише як представник «деіндустріалізаційної прози» чи соціального роману, але й як автор масштабних історичних епопей, здатний переосмислити засадничі наративи американської ідентичності. Його поява у дискурсі історичної прози ХХІ століття стала індикатором кризи традиційного історичного роману, що потребував «нового голосу», спроможного поєднати епічність із критичною рефлексією. Так, у статті «Самотня зірка» Вілл Блайт розглядає роман «Син» Ф. Майєра як видатний зразок історичної прози, що виходить за межі шаблонної репрезентації минулого. Критик підкреслює: на відміну від багатьох історичних романів, які зловживають моралізаторськими схемами та примітивізують персонажів, письменникові вдалося уникнути таких пасток. На думку В. Блайта, Ф. Майєр демонструє рідкісну здатність поєднувати документальність і художню умовність, створюючи оповідь, яка одночасно функціонує як історичне дослідження і як психологічний роман, що занурює читача в суб'єктивність досвіду. В. Блайт відзначає, що Ф. Майєр застосовує метод багатоперспективного наративу, уникаючи однозначного трактування історичних подій. Це наближує роман до постмодерністської традиції, де історія постає як набір конкуруючих оповідей, в яких правда завжди залишається відносною. Зміна точок зору – від Ілая МакКаллоу до його нащадків – створює ефект поліфонії: автор аналізує історію Техасу як багаторівневий конфлікт культур, рас, економічних інтересів та імперських прагнень. Роман зображує історичне тло з його складністю та суперечностями, не приносячи його в жертву сучасним моральним нормам. Головний герой, полковник Ілай МакКаллоу, виступає своєрідним «антигероєм», який балансує на межі насильства та аморальності; його життя відображає як жорстокість, так і незмінність певних історичних механізмів. Цей образ дозволяє Ф. Майєрові ввести в художній дискурс складне питання про те, якою мірою насильство є структурною, а не випадковою характеристикою американської історії. Антигероїзм Ілая – метафора історії США як держави, збудованої на конфліктах, експансії та боротьбі за ресурси. Водночас багатовимірність цього образу унеможлиблює його зведення до карикатурного типажу, що властиво масовій історичній белетристиці. В. Блайт підкреслює, що роман «Син» вступає в діалог з традицією

⁷¹ Bond L. 'In the eyeblink of a planet you were born, died, and your bones disintegrated': scales of mourning and velocities of memory in Philipp Meyer's *American Rust*. *Textual practice*. 2017. Volume 31: Issue 5. Pp. 995–996.

американського міфотворення, розкриваючи механізми перетворення насильства на основу національної легітимації. Саме тому роман можна трактувати як критичну версію фронтірного міфу, де героїзація минулого поступається його проблематизації⁷².

Літературознавці розглядають роман «Син» головно як епічний текст, що зображує складну взаємодію історичних нарративів, починаючи від заселення Америки європейцями і закінчуючи нафтовим бумом ХХ століття. Науковці звертають увагу на багатовимірність творів Ф. Майєра та його здатність працювати з епічними темами в рамках сучасної американської прози. У цьому сенсі «Син», реконструюючи історію Техасу, ревізує американський національний міф, що охоплює ключові етапи становлення нації та виявляє внутрішні суперечності її культурної пам'яті. В огляді під назвою «Слава і жорстокість чистокровного техаського клану» для «The New York Times» Джанет Маслін трактує роман «Син» як велику епопею, що охоплює 200 років історії Техасу та роду МакКаллоу. Критик акцентує увагу на темі занепаду та краху великих династій, яка пронизує увесь роман. Дж. Маслін підкреслює майстерність автора у відтворенні складної динаміки взаємовідносин між поколіннями, а також культурних та економічних змін у Техасі, зокрема конфлікту між білими поселенцями, мексиканцями та корінними індіанцями. Такі конфлікти в романі подаються як фундаментальні механізми історичного розвитку, що зумовлюють формування владних структур, земельних відносин, етнічної ієрархії та соціальної сегрегації. Водночас, нарратив роману уникає ідеалізації чи демонізації будь-якої зі сторін, що робить його ближчим до концепції «трагедії цивілізації» Освальда Шпенглера, яка трактує історичні процеси як циклічні і неминуче приречені на занепад. Зіставлення з О. Шпенглером, підкреслюючи філософську масштабність роману, дає підстави розглядати твір як зразок мистецького осмислення цивілізаційних ритмів, де доба розквіту закономірно переходить у стадію виснаження та моральної ентропії. Стаття виділяє головну особливість роману – багаторівневу оповідь. Дж. Маслін висвітлює також символічне значення спадщини та міфології роду МакКаллоу, яка з часом руйнується, втрачаючи свою значущість⁷³. Цей аспект підкреслює одну з ключових ідей роману: історична пам'ять є водночас інструментом легітимації влади та механізмом її руйнування. Спадщина МакКаллоу не просто зникає – вона стає фікцією, що змінюється залежно від потреб наступних поколінь. Таким чином, Ф. Майєр демонструє, що пам'ять – це не стабільний носій традиції, а гнучкий конструкт, який може слугувати як інструментом збереження ідентичності, так і засобом її маніпулятивного переписування. У цьому контексті роман можна

⁷² Blythe W. Lone Star. *The New York Times*. 2013, June 13. URL: <https://www.nytimes.com/2013/06/16/books/review/the-son-by-philipp-meyer.html>

⁷³ Maslin J. The Glory and Brutality of a Purebred Texan Clan. *The New York Times*. 2013, June 19. URL: <https://www.nytimes.com/2013/06/20/books/the-son-a-novel-by-philipp-meyer.html>

інтерпретувати як посткласичну сімейну сагу, яка аналізує механізми конструювання «родової міфології», що стає основою приватної та колективної історичної свідомості.

Суголосні твердження містяться в огляді Рона Чарльза, який вбачає в творі потенціал «великого американського роману» завдяки масштабності сюжету та дослідженню культурних і економічних змін в Америці від періоду до Громадянської війни до «пост-9/11 епохи»⁷⁴. Це розширює часові рамки його рецепції: критики сприймають роман не лише як історичний твір, а як коментар до сучасних суспільних криз, де питання влади, безпеки, ідентичності та насильства набувають нових форм. Майкл Шоб також відзначає, що Ф. Майєру вдалося майстерно поєднати історію Техасу з питаннями культурного зіткнення, класової боротьби та ідентичності. Попри складність структури твору, М. Шоб характеризує стиль Ф. Майєра такими рисами, як «самовпевненість» та «інтенсивність»⁷⁵. Критик наголошує, що ця впевненість у манері письма відображає змістову природу роману, в якому жорстокість, історична невідворотність і боротьба за виживання диктують як сюжетні, так і мовні особливості. Така стильова домінанта дозволяє інтерпретувати наратив як прояв «естетики насильства», притаманної літературі американського фронтиру, що постає в романі в критично переосмисленому вигляді. Тож інтенсивність оповіді передає напруження подій і відображає сутнісну жорсткість американської історії як сукупності невідворотних конфліктів між різними соціальними групами.

У свою чергу, Джон Бернсайд акцентує увагу на трагедії поколінь МакКаллоу, які, завдяки здобутій владі, опинилися у в'язниці моральної слабкості та безжальної самозбереженості⁷⁶. У світлі такої інтерпретації роман прочитується як критика самої логіки успадкованої влади, де привілей трансформується на джерело моральної деградації. У рецензії ж Фреда Гефеле зазначено, що «Син» – це «прекрасна, жорстока й часто несамовита книга», яка не позбавлена почуття гумору й здатна захопити читача багатством сюжету та колоритністю персонажів⁷⁷. Це підкреслює ще одну характерну рису письма Ф. Майєра: попри всю похмурість та фаталізм його прози, у тексті залишається простір для іронії та навіть сатиричного осмислення історії. У цьому контексті проблематика дослідження

⁷⁴ Charles R. Philipp Meyer's 'The Son'. *The Washington Post*. 2013, May 21. URL: https://www.washingtonpost.com/entertainment/books/philipp-meyers-the-son-reviewed-by-ron-charles/2013/05/21/f4ed312a-c153-11e2-8bd8-2788030e6b44_story.html

⁷⁵ Schaub M. Sons, Guns And The Sins Of The Father In Meyer's Texas Epic. *npr*. 2013, May 28. URL: <https://www.npr.org/2013/05/28/186055493/sons-guns-and-the-sins-of-the-father-in-meyers-texas-epic>

⁷⁶ Burnside J. The Son by Philipp Meyer – review. *The Guardian*. 2013, 17 Juli. URL: <https://www.theguardian.com/books/2013/jul/17/son-philipp-meyer-review>

⁷⁷ Haefele F. Book Review in Fiction, Literary. The Son: A Novel by Philipp Meyer. *Washington Independent*. 2013, May 28. URL: <https://www.washingtonindependentreviewofbooks.com/bookreview/the-son>

О. Бабелюк, присвяченого постмодерністській іронії як метамовній грі та засобу авторського світосприйняття⁷⁸, органічно корелює з жанрово-стильовими характеристиками прози Ф. Майєра, зокрема в аспекті іронічної інтерпретації історичних наративів, деконструкції героїчного міфу й переосмислення національних цінностей. Іронія в романі «Син» функціонує на рівні стратегії деконструкції усталених культурних матриць, через що автор дистанціюється від традиційного героїчного дискурсу американської літератури. Виявлення іронічної багатозначності як елементу композиційної та наративної структури сприяє уточненню функціональних параметрів авторської позиції та стилістичної гнучкості в прозі Ф. Майєра, що є важливим для комплексного аналізу її жанрової та стильової своєрідності. Отже, іронія стає інструментом критичної рефлексії над минулим, який дозволяє інтегрувати в історичний епос сучасне бачення проблем ідентичності, влади та моральної відповідальності, роблячи роман «Син» важливим елементом сучасної американської культурної дискусії.

Девід Л. Улін виокремлює взаємодію між людиною й землею, яка стає рушійною силою дій персонажів, як ключову тему роману «Син». Кожне покоління МакКаллоу відчуває глибоку прив'язаність до землі, але також несе на собі тягар насильства, що супроводжує процес володіння нею. Зокрема, автор виділяє роль полковника Ілая МакКаллоу, який, переживши викрадення та інтеграцію до племені команчів, формує свою жорстку та прагматичну життєву філософію, засновану на безжальному змаганні за землю. Ця трансформація внутрішнього світу героя демонструє механізм формування *frontier identity* – ідентичності, що постає в умовах пограниччя, де виживання перетворюється на домінуючу етичну категорію, а моральний вибір підпорядковується закону сили. Цей аспект перегукується з ідеєю «екологічного детермінізму», відповідно до якого географічні та природні умови впливають на характер суспільних відносин і формування культурних практик⁷⁹. Оскільки Техас у романі є простором екстремальних природних і соціальних умов, екологічний детермінізм перетворюється на пояснювальний інструмент для розуміння не лише індивідуального характеру Ілая, а й колективної психології його спільноти, для якої земля є єдиним стабілізуючим чинником у хаотичному світі. Відтак, боротьба за землю у романі, крім метафори людських амбіцій, є вираженням фундаментального закону виживання, що діє поза рамками моралі. Структура роману, де наратив розгортається через різні часові періоди, дозволяє реципієнтам простежити, як спадок минулого впливає на кожного з членів родини, а також на розвиток їхніх конфліктів, у тім числі внутрішніх. Критик акцентує, що Ф. Майєр, відображаючи трансформацію Техасу від дикого фронтиру до

⁷⁸ Бабелюк О. А., Бадюк О. О. Авторська постмодерністська іронія в англomовному художньому тексті. *Львівський філологічний часопис*. 2021. Випуск 9. С. 15–20.

⁷⁹ Diamond J. *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*. New York: W. W. Norton, 1997. 480 p.

сучасного урбанізованого середовища, досліджує, як цей процес впливає на характер і дії людей, зокрема їхню здатність пристосовуватись до змін⁸⁰. Таке поступове перетворення простору – від дикої природи до індустріальної цивілізації – у романі символізує складний культурний злам, що змушує персонажів переосмислювати власні цінності, моделі поведінки та уявлення про владу. У цьому зв'язку заслуговує на увагу монографія «Повернення до дикої природи: натуралізм і завершення епохи американського Заходу» Мері Ловлер, в якій авторка трактує поступово зникаючий фронтір як символ втрати простору для свободи й індивідуалізму, поступаючись місцем новим суспільним нормам, які принесли зі собою індустріалізація та урбанізація⁸¹. Залучення цього контексту поглиблює розуміння романного простору твору: Ф. Майєр репрезентує історичний факт зникнення фронтиру, показуючи психологічну травму героїв через обмеження нової доби, нездатної вмістити архаїчні уявлення про волю, владу й честь.

У рецензії Мелінди Майзенер, опублікованій у виданні «The Common», дослідниця виокремлює аспект багатопланового наративу, що охоплює майже двісті років історії однієї родини. Роман демонструє складні й болісні зв'язки між поколіннями, зокрема щодо насильства та родинної спадщини, що стають визначальними для членів династії МакКалоу. М. Майзенер порівнює роман «Син» із дебютним твором Ф. Майєра, в якому також розглядаються питання насильства та його наслідків для спільноти. Проте в другому романі, на переконання дослідниці, письменник розширює масштаб: крім історії білих поселенців, розглядаються життя та долі індіанських племен і мексиканців у Техасі. Цей міжкультурний обсяг стимулює трактувати роман як модель мультиперспективної історії американського Заходу, в якій жодна зі сторін не є ні остаточною жертвою, ні однозначним агресором, а всі учасники взаємодіють у складній системі конкурентних інтересів. Це засвідчує прагнення автора продемонструвати механізми культурної асиміляції, конфлікту та виживання на тлі історичної динаміки регіону. Оповідь, побудована на зміні перспектив трьох персонажів – Ілая, його сина Пітера та правнучки Джинні, – створює багатошарову картину складних відносин між родиною та історією, між особистим вибором і суспільними умовами. Такий композиційний прийом можна розглядати як форму поліфонічного наративу, яка дозволяє зіставити різні моделі інтерпретації минулого та виявити конфлікт між офіційною родовою міфологією та індивідуальною етичною пам'яттю. М. Майзенер наголошує на тому, що наратив кожного з героїв відрізняється стилістично. Ілай, вихований серед команчів після викрадення, постає як складний персонаж – з одного

⁸⁰ Ulin D. L. 'The Son' rises with the saga of a Texas family. *Los Angeles Times*. 2013, June 14. URL: <https://www.latimes.com/books/la-xpm-2013-jun-14-la-ca-jc-philipp-meyer-the-son-20130616-story.html>

⁸¹ Lawlor M. *Recalling the Wild: Naturalism and the Closing of the American West*. New Brunswick: Rutgers University Press, 2000. 224 p.

боку, він опановує їхню культуру, стає воїном і мисливцем, а з іншого – реципієнта вражають його жорстокість і байдужість. Пітер і Джин також перебувають у конфлікті з родинною спадщиною: Пітер не може змиритися з насильством батька, а Джин змушена боротися за своє місце у патріархальному світі. Варто зазначити, що цей мотив роздвоєності перегукується з концепцією постколоніальної амбівалентності Гомі Бхабхи, згідно з якою індивід, що опинився між двома культурами, не може повністю належати жодній із них⁸². Ілай, перейнявши спосіб життя команчів, стає чужим для білого суспільства, а його спадкоємці, своєю чергою, не можуть прийняти спадщину насильства. Таким чином, роман пропонує складну модель «транскультурної травми», коли досвід міжкультурного переходу стає джерелом особистісної розщепленості та історичного дискомфорту. У цей спосіб Ф. Майер демонструє драму незавершеного культурного переходу, який не залишає місця для ідентичності, вільної від внутрішніх суперечностей. Однак, як слушно зауважує М. Майзенер, навіть ці персонажі знаходять моменти ніжності й любові, що відрізняє роман «Син» від більш brutальних творів на кшталт «Кривавого меридіана» К. Маккарті⁸³. Ця наявність емоційних інтервалів, що пом'якшують загальну жорсткість наративу, вказує на прагнення автора поєднати епічну масштабність із психологічною делікатністю, інтегруючи традицію американського натуралізму з модерністською увагою до внутрішнього світу героїв. Роман Ф. Майєра балансує між натуралізмом і модерністською традицією психологічного заглиблення, демонструючи внутрішній розпад особистості під тиском історичних обставин. Саме в цій межовій позиції – між жорстокістю історії та прагненням до людяності – формується унікальна поетика роману, яка поєднує епічний розмах із критичним переосмисленням культурної пам'яті американського Заходу.

Роман «Син» Кен Такер окреслює одним із найбільш помітних сучасних вестернів, що порушує канони жанру. На переконання дослідника, названий твір доцільно розглядати як свого роду деконструкцію класичних вестернів, адже він не романтизує міфи «дикого Заходу», а зображає складну і жорстоку реальність життя на фронті. У цьому сенсі Ф. Майєр продовжує тенденцію «антивестерну», започатковану ще в середині ХХ століття творами, які підважували героїчну модель ковбоя та ідею морально виправданої експансії, але водночас пропонує її нове прочитання, прив'язане до сучасних дискусій про владу, історичну пам'ять і насильство. Тут доцільно зазначити, що Ф. Майєр не просто руйнує жанрові стереотипи, а й працює з феноменом «антиромантичного вестерну», який набув поширення в американській літературі після В'єтнамської війни. Якщо класичний вестерн завжди оповідає про встановлення цивілізації через насильство, то його

⁸² Bhabha H. K. *The Location of Culture*. London and New York: Routledge, 1994. P. 121–131.

⁸³ Misener M. Review: *The Son*. *The Common*. 2013, July 1. URL: <https://www.thecommononline.org/review-the-son/>

деконструкція піддає сумніву саму легітимність цього процесу. Поява антиромантичного вестерну вказує на зміну культурних цінностей: замість однозначної віри у прогрес з'являється усвідомлення травматичного характеру колоніальних і постколоніальних процесів, що зумовлюють сучасну американську ідентичність. І на цьому перехресті – між героїчним міфом і його критичним переосмисленням – розташований роман Ф. Майєра. Адже у творі немає чіткої моральної опозиції між героями й антагоністами – всі персонажі стають заручниками історичних обставин. Така модель створення персонажів зближує твір із традицією трагічного реалізму, в якому індивід не здатний повністю контролювати свою долю й вимушений діяти в межах насильницьких структур, що сформувалися задовго до його появи. Відтак, роман не є традиційною родинною сагою, а радше досліджує глибші питання: як формуються успіх і влада в США, а також якою ціною це досягається. Описуючи насиченість роману подіями – від небезпечних втеч і любовних історій до жорстоких сутичок і захопливих описів життя на фронтірі – К. Такер увиразнює: письменник ставить перед читачем глобальні питання про природу успіху, спадщини та роль кожного покоління в боротьбі за ідентичність і виживання⁸⁴. Це дозволяє трактувати роман як своєрідну «генеалогію влади» в сенсі Мішеля Фуко: історія родини МакКаллоу є прикладом того, як насильство, контроль над ресурсами та ідеологічні наративи формують структури соціального домінування.

У рецензії «Не зв'язуйтеся з Техасом» Фернанда Мур зазначила, що роман, попри свій широкий історичний контекст, зосереджений на символічних темах агресії, жадібності і кланового насильства, часто залишаючи без уваги конкретні деталі техаської історії. Отже, на думку дослідниці, Ф. Майєр використовує Техас як метафору для глобальних людських проблем, таких як жорстокість, аморальність і занепад родових династій. За такого підходу локальний простір перетворюється на універсальний культурний код, спрямований на інтерпретацію роману як моделі загального історичного циклу, в якому цивілізаційний підйом невіддільний від морального занепаду. Цей підхід перегукується з концепцією історичного універсалізму, згідно з якою певні соціокультурні моделі повторюються незалежно від конкретного часу й місця⁸⁵. Ф. Майєр демонструє, що історія Техасу – це лише одна з варіацій загального закону цивілізаційного розвитку, в якому насильство й експансія є ключовими рушіями змін. Водночас роман можна розглядати як критику «імперського мислення», адже він показує, що кожне покоління, намагаючись утвердити свою владу, не може уникнути конфлікту з власною історичною тінню. Тут проступає ідея «травми спадщини» (*legacy trauma*), що в сучасних гуманітарних студіях описує передачу неназваних і неосмислених форм

⁸⁴ Tucker K. The Next Great Western: 'The Son' by Philipp Meyer. *The Daily Beast*. 2017, Jul. 11. URL: <https://www.thedailybeast.com/the-next-great-western-the-son-by-philipp-meyer>

⁸⁵ Mazlish B. *The New Global History*. New York: Routledge, 2006. 138 p.

насильства між поколіннями⁸⁶. Рід МакКаллоу в романі постає класичним прикладом такої трансгенераційної тяглості. Проте, на думку Ф. Мур, цей підхід зменшує глибину персонажів і робить їх більше схожими на архетипи, ніж на живих людей⁸⁷. Це твердження вказує на одну з можливих вад тексту Ф. Майєра – його персонажі, виконуючи певні концептуальні ролі, можуть втрачати психологічну полівимірність, що ставить питання про баланс між ідейним задумом і художньою правдою. З одного боку, така архетипізація підсилює епічний вимір роману, адже вводить персонажів у символічні структури боротьби за владу; з іншого – вона може звужувати інтерпретаційні можливості на рівні психологічної мотивації. Таким чином, критика Ф. Мур окреслює важливу напругу всередині твору: між наративною масштабністю та необхідністю індивідуальної психологічної деталізації.

Назва статті Джона Девідсона «Останній із команчів: “Син” Філіппа Майєра» відсилає до класичного твору «Останній із могікан» (1826) Джеймса Фенімора Купера (1789–1851), підкреслюючи паралелі між історією зникнення корінних американських племен і руйнуванням культури команчів у романі Ф. Майєра. Метафоричність заголовка Дж. Девідсона акцентує увагу на центральній темі роману Ф. Майєра – втраті й знищенні, а також на відлунні цих процесів у сучасному американському суспільстві. Апеляція до Ф. Купера не є лише стилістичним прийомом: вона вказує на тяглість літературної традиції, що осмислює американську ідентичність через призму зіткнення культур і травматичних розривів, а також створює інтертекстуальний «міст» між раннім американським романом та сучасною історичною епопеєю Ф. Майєра. Крім цього, Дж. Девідсон наголошує, що роман Ф. Майєра перегукується з теоріями, висвітленими в праці «1491: Нові відкриття Америки до Колумба» (2005) Чарльза Манна, згідно з якими до приходу Колумба Америка була густонаселеним континентом, радикально зміненим корінними народами під їхні потреби. Зокрема, такі племена, як команчі, контролювали свої землі й вели агресивні війни за території задовго до появи європейців, і їхня доля була зумовлена не стільки європейською зброєю, скільки епідеміями, спричиненими привнесеними хворобами. Дж. Девідсон підкреслює, що роман Майєра, відтворюючи драматургію занепаду команчів, пропонує більш комплексний погляд на історію Північної Америки, уникаючи спрощених схем «жертва – завойовник». За спостереженням Дж. Девідсона, Ф. Майєр не тільки переглядає історію Техасу, але й ставить питання про природу насильства та взаємного знищення, яке супроводжує створення будь-якої цивілізації. Цей підхід дозволяє трактувати роман у дусі антропологічних теорій Рене Жирара про насильство як фундамент соціального порядку та як ресурс, що одночасно творить і руйнує спільноти. Для Ф. Майєра насильство – не лише історичний

⁸⁶ Schwab G. *Haunting Legacies: Violent Histories and Transgenerational Trauma*. New York: Columbia University Press, 2010. 277 p.

⁸⁷ Moore F. *Don't Mess with Texas*. *Commentary*. 2013. September. P. 61.

факт, а конститутивний принцип цивілізаційного руху, який оголює темний бік американської історії. У цьому аспекті роман Ф. Майєра віддзеркалює тенденцію сучасної історіографії до деконструкції «героїчного нарративу» освоєння Америки, змінюючи акцент із триумфу європейських поселенців на трагедію зникнення цілих народів. Цей поворот корелює з критичними студіями корінних народів (Indigenous Studies), які наполягають на необхідності переосмислити колоніальний дискурс та повернути голос суб'єктам, чия історія була систематично маргіналізована. Тож роман Ф. Майєра виконує функцію своєрідної «контрнарративної репрезентації», в якій історія розповідається з погляду тих, хто зазнав витіснення чи знищення. Відзначаючи майстерність автора у відтворенні атмосферного й жорстокого світу, Дж. Девідсон вказує на певну кінематографічність оповіді, яка часом приглушує більш тонкі аспекти осмислення історичних подій⁸⁸. Ця кінематографічність, що проявляється у швидкій монтажності сцен, виразних візуальних деталях і динаміці боїв, споріднює роман із неовестерном у кіно, який також тяжіє до відтворення жорсткого реалізму й моральної амбівалентності. Цей момент викликає дискусію серед літературознавців: з одного боку, кінематографічність сприяє створенню яскравого образного ряду, що робить роман доступним широкій аудиторії, з іншого – викликає питання щодо глибини історичних рефлексій, адже акцент на дії може залишити в тіні складні соціокультурні процеси, які Ф. Майєр намагається відобразити. Тут важливо враховувати подвійну природу твору: він водночас функціонує як захоплива оповідь і як критичний текст, що прагне запропонувати інтелектуальний діалог із сучасною науковою думкою про колоніалізм та історичну пам'ять.

У рецензії «Десять років потому, “Син” залишається квінтесенцією техаського епосу» Кріс Вогнар увиразнює зв'язок прози Ф. Майєра з творами К. Маккарті та В. Фолкнера, що проступає в поєднанні «грубої сили з модерністською майстерністю». Зокрема, К. Вогнар звертає увагу на детальні описи повсякденного життя команчів, які яскраво передають автентичність культури і побуту. Такий підхід свідчить про прагнення автора вбудувати історичну реальність в ширший контекст культурної антропології, що розглядає команчів не як екзотичний елемент сюжету, а як повноцінний суб'єкт історії. На думку критика, у безкомпромісній історії Техасу немає невинних, є лише люди, які опинилися на неправильному боці історії та природи. Тут проглядається концепт «аморального фронтиру», відповідно до якого виживання визначається здатністю адаптуватися до неблаганної логіки силових структур. К. Вогнар дійшов висновку: навіть якщо Ф. Майєр не опублікує більше жодної книги, його літературна спадщина вже є вагомою, руйнуючи міфи про Техас і створюючи водночас нові незабутні

⁸⁸ Davidson J. The Last of the Comanches: Philipp Meyer's *The Son*. *The Millions*. 2013, July 3. URL: <https://themillions.com/2013/07/the-last-of-the-comanches-philip-meyers-the-son.html>

образи⁸⁹. Така оцінка дозволяє говорити про роман Ф. Майєра як про текст, що не тільки відтворює історичну реальність, а й працює із символічним виміром історії. Техаський епос у його зображенні втрачає риси міфу про «підкорення» й перетворюється на трагедію циклічного насильства. У цьому сенсі Ф. Майєр уписується в літературну парадигму постфронтирного письма, яка прагне деміфологізувати американську ідентичність, розкриваючи суперечності між офіційним нарративом і досвідом колоніального насильства. Це відповідає тенденціям у сучасній американській прозі, де переосмислення колоніального досвіду відбувається через розкриття внутрішніх суперечностей і етичних дилем. Окрім того, паралелі з К. Маккарті та В. Фолкнером вказують на ще одну особливість стилю Ф. Майєра – його схильність до «барокової» манери письма, де реалістичні сцени переплітаються з ліричними роздумами й філософськими узагальненнями. Як наслідок, виникає ефект «епічного реалізму», в межах якого масштаб історичного полотна поєднується з інтелектуальною рефлексією над природою влади, пам'яті та цивілізаційного руху. Роман «Син» – текст, який синтезує історичну реконструкцію, культурну антропологію, філософське осмислення насильства та художню міфотворчість, що й визначає його місце в сучасному літературознавчому дискурсі.

Зазначена у заголовках тематика праць про творчість Ф. Майєра свідчить про складність його рецепції. Дослідники підкреслюють суперечливість та амбівалентність у його підходах до зображення американської ідентичності. Це можна пояснити об'єктивними причинами, що пов'язані зі специфікою постмодерністської естетики, в якій переплітаються різні літературні традиції та культурні впливи. Постмодерний характер письма Ф. Майєра проявляється не тільки у стильових особливостях, а й у самій концепції його романів, які поєднують елементи історичного нарративу, соціального коментаря, документалістики, філософської рефлексії та жанрової гри. Така структура тексту унеможлиблює однозначну інтерпретацію й вимагає міждисциплінарного підходу до аналізу його творів.

Особливість рецепції полягає у тому, що Ф. Майєр позиціонує себе не лише як автор реалістичного історичного роману, а й як письменник, який деконструює нарративи американського національного міфу. Його робота з міфологічними структурами – насамперед із міфом фронтиру, міфом самотворення та парадигмою «американської винятковості» – демонструє прагнення оголити суперечності, що лежать в основі національної свідомості США. Ф. Майєр застосовує принципи «критичного реалізму», спрямованого на осмислення механізмів, через які історія стає частиною культурного архіву й колективної пам'яті. В його прозі відчутний вплив постмодерністських

⁸⁹ Vognar Ch. Ten years later, 'The Son' remains a quintessential Texas epic. *Chron.* 2023, May 28. URL: <https://www.chron.com/culture/article/son-meyer-novel-18121047.php>

стратегій письма, зокрема гра з багатоголоссям та інтертекстуальністю, через що його твори набувають водночас історичної конкретики та універсального філософського звучання. Багатоголосся у романах Ф. Майєра функціонує як спосіб репрезентації конфліктної та фрагментованої природи історичного досвіду; різні голоси не узгоджуються між собою, створюючи враження «хору дисонансів», що відображає складну структуру соціальної пам'яті. Інтертекстуальність, своєю чергою, дозволяє Ф. Майєру вступати в діалог із класиками американської літератури – Ф. Купером, Дж. Стейнбеком, В. Фолкнером, К. Маккарті – та одночасно дистанціюватися від них через критичне переосмислення традиції.

Ф. Майєр, завдяки своїй здатності зображати складні соціальні та історичні процеси, продовжує залишатися важливим об'єктом літературознавчих досліджень, а його творчість і надалі привертатиме увагу представників різних дисциплін. Його проза одночасно є історичною реконструкцією та сучасним аналізом американської ідентичності, де минуле впливає на сучасність, а колективні міфи трансформуються у психологічні драми окремих персонажів. Такий підхід демонструє глибоке розуміння механізмів «пам'яттєвого мислення» (memory thinking), в межах якого індивідуальні переживання та родинні історії віддзеркалюють структурні конфлікти суспільства. Ф. Майєр досліджує, як травматичний досвід попередніх поколінь інтегрується в сучасну свідомість, як наративи насильства та виживання стають інструментами формування ідентичності. Тому творчість Ф. Майєра досліджують не тільки в межах літературознавства, але й у контексті культурології, філософії історії, антропології, екокритики. Його тексти пропонують полівимірне поле для інтерпретацій: від аналізу фронтиру як екологічного й культурного простору – до дослідження насильства як фундаментального принципу суспільної організації; від критики колоніальних практик – до осмислення механізмів передачі пам'яті й формування родових наративів. Усе це робить творчість Ф. Майєра релевантною для сучасних гуманітарних студій.

* * *

На тлі еволюції американського роману творчість Ф. Майєра демонструє важливі зміни, що характеризують сучасну літературу США. Суспільні трансформації та соціальні кризи, такі як економічний занепад і безробіття, у творах Ф. Майєра отримують глибоке художнє осмислення. В його романах «Американська іржа» і «Син» автор поєднує індивідуальні історії з ширшими історичними та соціальними контекстами, виводячи на перший план питання колективної та національної ідентичності. У цьому проявляється характерна риса американської прози початку ХХІ століття: прагнення поєднати локальні драми з макросоціальними процесами, демонструючи, як приватне життя індивіда віддзеркалює структурні зміни

суспільства. Ф. Майєр репрезентує людину не як ізольований суб'єкт, а як носія історичної пам'яті та учасника складної соціальної тканини, де особисті кризи вкорінені в системних проблемах.

Ф. Майєр прагне відобразити сучасну реальність, використовуючи прийоми постмодернізму, зберігаючи фрагментарність і багатоголосся нарративу, але при цьому акцентує увагу на соціальній нерівності та політичних проблемах. Його стиль демонструє своєрідний «неорепрезентаціонізм», в межах якого постмодерні техніки – зміна перспектив, монтажність, інтертекстуальність – працюють не на заперечення реальності, а на її глибше й критичніше осмислення. У Ф. Майєра фрагментарність нарративу, не руйнуючи сюжет, підкреслює поліфонічність соціального досвіду, багатоголосся ж стає способом показати розшарування американського суспільства та багатовекторність культурної пам'яті. Жанрові експерименти, які поєднують елементи історичної прози та соціального реалізму, дозволяють автору пропонувати глибший аналіз сучасних соціальних викликів. Таким чином, Ф. Майєр органічно вписується в тенденцію «нового соціального роману», що формується в американській літературі останніх десятиліть.

Творчість Ф. Майєра ілюструє перехід від постмодерністської гри з формою до реалістичного зображення світу, що характерно для нового етапу в розвитку американського роману. Його прагнення знову звернутися до великих нарративів, таких як національна ідентичність та соціальна справедливість, відображає нові тенденції в літературі, що тяжіє до соціальної критики й морального аналізу, відходячи від постмодерністської іронії та дистанціювання від реальних проблем. Цей рух до «повернення великої історії» засвідчує потребу сучасної літератури реагувати на соціальну поляризацію, економічну нестабільність та кризу демократичних інституцій. Тож Ф. Майєр представляє новий тип автора, який поєднує епічний масштаб із увагою до соціальних механізмів, що формують американське сьогодення.

Проза Ф. Майєра позначена глибокою самотністю та важливістю для розвитку сучасної американської літератури. Його романи «Американська іржа» і «Син» вже стали об'єктом пильної уваги літературознавців і критиків завдяки здатності автора поєднувати елементи історичного епосу з соціальним реалізмом. Критики підкреслюють, що в центрі його творчості – не тільки соціальні протистояння, а й конфлікти пам'яті: між тим, якою історія була, і тим, як її інтерпретують різні групи; між родовою спадщиною та особистим вибором; між героїчними міфами й реальними травмами. Розглядаючи теми національної ідентичності, насильства, колонізації та культурного занепаду, автор пропонує новий підхід до зображення американської історії й сучасності. Його твори можна інтерпретувати як складну форму «культурної археології», де художній текст стає інструментом розкопування забутих або витіснених історичних пластів. У такий спосіб Ф. Майєр долучається до ширшого дискурсу переосмислення американського

минулого, характерного для літератури, що прагне критично оцінити спадщину колоніалізму, расових конфліктів і соціальної нерівності.

У наукових студіях, присвячених романам Ф. Майєра, підкреслюється здатність митця створювати полівимірні тексти, які охоплюють не лише індивідуальні історії, а й панорамні історичні та соціокультурні контексти. Водночас, авторські підходи до зображення складних психологічних та соціальних процесів у його творах викликають порівняння з класиками американської літератури, такими як Дж. Стейнбек і Т. Драйзер. Дослідники зазначають, що подібно до цих письменників, Ф. Майєр демонструє здатність працювати із масштабною соціальною проблематикою, водночас не втрачаючи уваги до внутрішнього світу персонажів, їхніх моральних дилем та екзистенційних передчуттів. У його прозі поєднуються документальна точність, емоційна напруга та концептуальна узагальненість, що дозволяє розглядати його твори як продовження гуманістичної лінії американського літературного реалізму.

Романи Ф. Майєра активно досліджуються у вимірах так званої «нової американської епопеї», де значну роль відіграє пошук ідентичності, вплив історії на сучасність та взаємодія між різними соціальними й культурними групами. Літературознавці особливо акцентують увагу на історичній перспективі його творів та їхній здатності відображати реальні процеси занепаду й відродження американських спільнот. Водночас увага приділяється й тому, як Ф. Майєр репрезентує структурні зрушення в американській економіці та культурі: деіндустріалізацію, трансформацію класових відносин, кризу національного міфу про «американську мрію». Завдяки поєднанню широкої історичної оптики з ретельним соціологічним аналізом його твори інтерпретують як текстуальні моделі колективного досвіду епохи, що перебуває у стані зatoryжної економічної, культурної та ідентифікаційної кризи.

Рецепція творчості Ф. Майєра пройшла кілька етапів – від критично-публіцистичних оглядів до глибоких наукових досліджень. З кожним новим етапом його прозу починали розглядати під новим кутом: від соціальної критики й реалістичного зображення до епічних та міфологічних мотивів. На ранніх етапах критики зосереджувалися передусім на документальній достовірності та історичному тлі його романів, підкреслюючи схильність Ф. Майєра до широкомасштабного соціального аналізу. Це сприяло тому, що його творчість вписували в контекст «нового соціального роману», де домінують проблеми структурної нерівності, економічної маргіналізації та соціальної фрагментації. Згодом акцент змістився на глибший рівень – інтертекстуальність, міфологічні алюзії та спосіб, в який письменник працює з колективною пам'яттю. Особливо підкреслюється робота Ф. Майєра з історичними нарративами, які він не просто відтворює, а деконструює, виявляючи їхню суперечливість та ідеологічну багатозаровість.

З проєкцією на літературні традиції США творчість Ф. Майєра розглядають як продовження лінії так званого «темного натуралізму», що був притаманний таким авторам, як В. Фолкнер і К. Маккарті. Подібність виявляється у тяжінні до теми насильства, у дослідженні руйнівних сил історії, що впливають на людину, а також у схильності до образів занепаду та екзистенційної межовості. Однак, на відміну від класичних зразків цього напрямку, Ф. Майєр адаптує натуралістичну оптику до викликів ХХІ століття, поєднуючи її з історичною реконструкцією, соціологічним аналізом та культурною критикою. Таким чином, художня творчість Ф. Майєра є важливим об'єктом дослідження в сучасному літературознавстві, оскільки його твори відзначаються складністю і багатогранністю, здатністю осмислювати критично важливі аспекти американської історії та суспільного життя. Вони становлять значний внесок у розвиток сучасної американської прози, демонструючи здатність художнього слова майстерно відтворювати реальність, аналізувати її, ставити під сумнів усталені наративи та формувати нові моделі колективного уявлення про минуле й сучасність.

ПОЕТИКА СОЦІАЛЬНОЇ КРИЗИ В РОМАНІ «АМЕРИКАНСЬКА ІРЖА»

Економічні потрясіння, які супроводжували занепад індустріального серця США, так званого Іржавого поясу, перетворюються в романі «Американська іржа» на складну соціокультурну матрицю, що формує життєвий світ персонажів і мотивує їхню поведінку на рівні індивідуальної та колективної психіки. Автор занурює читача в атмосферу занепаду, який стає не лише декорацією, але й повноцінним героєм твору. Такий художній прийом підкреслює структурну важливість простору, адже середовище функціонує як носій пам'яті про зламани індустріальні ритми, соціальні втрати та невідворотні трансформації американського робітничого класу. Твір зосереджений на житті мешканців містечка в Пенсильванії, які зіштовхуються з масовим безробіттям, соціальною ізоляцією, відчуттям безнадії та економічним занепадом. Емоційний ландшафт цих людей оприявнює глибину травматичних переживань, пов'язаних із руйнуванням стабільних моделей існування, що десятиліттями визначали соціальну ідентичність регіону.

Соціальна криза виступає в романі «Американська іржа» тлом для подій, а також потужним каталізатором жанрового розвитку роману, що поєднує риси соціального реалізму, антиутопії та кримінальної драми. Жанрова дифузія підсилює ефект багатовимірності, оскільки дозволяє автору працювати з різними регістрами досвіду – від суворої документальності до напруженої атмосфери загрози, яка тисне на внутрішній світ героїв. Багатошарова оповідь одночасно є дзеркалом реальності та захопливим художнім дослідженням природи людини. Саме через жанрову гібридність Ф. Майер вибудовує чутливу модель соціальної оповіді, де індивідуальні долі перегукуються з кризовими процесами на рівні цілого суспільства.

Криза, зображена в романі, змушує героїв перебувати на межі виживання, штовхаючи їх до моральних та етичних компромісів і кардинальних життєвих рішень. Ф. Майер досліджує психологічний стан своїх персонажів, акцентуючи увагу на їхніх страхах, розчаруваннях і поступовій дезорієнтації у світі, де колишні уявлення про «американську мрію» вже не мають значення. Адже ця мрія постає ілюзією, розбитою реальністю сучасного життя. Водночас письменник актуалізує питання відповідальності за власне майбутнє, показуючи, як відчуття втрати соціальних орієнтирів підсилює внутрішні конфлікти та оголює межові стани людської свідомості. Через внутрішній надлом образи персонажів набувають універсальності, резонуючи з ширшими процесами кризи довіри й стабільності в сучасній культурі.

Соціальна напруга, яка підсилює взаємодію між персонажами, є важливим інструментом у побудові сюжету, що має ознаки трилера. Завдяки цьому читач постійно перебуває в стані очікування та емоційного залучення,

адже конфлікти не лише розкривають характер персонажів, а й створюють драматичні кульмінаційні моменти. Інтенсивність сюжетного напруження органічно впливає з природи середовища, де будь-яка дрібна подія може спричинити ланцюгову реакцію, а соціальні тріщини легко перетворюються на особисті трагедії. Глибини твору додають теми соціальної нерівності та класової боротьби, які інтегровані в структуру роману. Ф. Майєр використовує динаміку між класами як для ілюстрації соціальних розколів, так і для того, щоб загострити індивідуальні конфлікти, що змушує читача переосмислювати питання справедливості, привілеїв і можливостей у сучасному суспільстві. Це відчутно зближує роман із традиціями американської літератури про соціальний злам – від Т. Драйзера до Дж. Стейнбека. Проте Ф. Майєр інтерпретує їх крізь призму ХХІ століття, додаючи сучасну чутливість до проблем структурної нерівності та соціальної мобільності.

Поєднання трилера з елементами соціальної драми дало змогу прозаїку створити багатоплатовий наратив. Динамічний розвиток подій у жанрі трилера взаємодіє з глибоким соціальним аналізом, перетворюючи роман на своєрідний «жанровий гібрид», який водночас захоплює та спонукає реципієнта замислитися над важливими соціальними проблемами. Завдяки такій структурі «Американська іржа» функціонує як текст, що поєднує гострі сюжетні рішення зі складним гуманітарним осмисленням реальності, формуючи потужний інтелектуальний та емоційний вплив на читача.

2.1. Моральний вибір особистості в умовах постіндустріального розпаду

Жанрово-стильова своєрідність прози Ф. Майєра є важливим аспектом нового етапу розвитку американського роману. Проза митця, хоч і вкорінена в американському соціально-історичному контексті, звертається до глобальних тем і проблем, які мають універсальний характер. Письменник піднімає питання, що резонують у світовому культурному просторі, адже його тексти відгукуються на загальнолюдські відчуття втрати, соціальної непевності та кризи довіри, які супроводжують сучасний постіндустріальний досвід. Це підкреслює перехід від постмодерністської фрагментації до посилення ролі соціальної відповідальності літератури. Романи Ф. Майєра пропонують не просто зображення американського суспільства та його проблем, але й розкривають національні алегорії, які перегукуються з ключовими питаннями глобалізації, колоніалізму, соціальної несправедливості та класової боротьби. У цих алегоріях упізнається специфічний діалог із традицією американської «великої соціальної прози», яка прагне критично переосмислити реальність, ставлячи під сумнів міфи національної ідентичності. Водночас авторська манера письма демонструє

синтез реалістичного й символічного рівнів оповіді. Реалістичність виражається в детальному зображенні соціального занепаду, що постає перед читачем у вигляді постіндустріального ландшафту та психологічної деградації персонажів. Цей ландшафт функціонує як своєрідний «психічний простір» персонажів, де руйнування матеріальної інфраструктури перегукується з внутрішніми тріщинами їхньої ідентичності. При цьому наратив наповнений глибшими смислами: образ «іржі», який проходить крізь текст як лейтмотив, стає універсальною метафорою як економічного краху, так і морального розкладу суспільства, де людська гідність підпорядковується логіці виживання. Метафора іржі розширює уявлення про постіндустріальний досвід, оскільки передає процес повільного руйнування етичних основ та соціальних зв'язків, що раніше забезпечували спільнотам відчуття стабільності.

Проза Ф. Майєра знаменує перехід від постмодернізму, що тривалий час домінував в американській літературі, до більш цілісної, осмисленої та соціально спрямованої форми художньої прози. Важливо, що цей перехід має значний вплив на культурну логіку сучасності. Адже письменник звертається до питань ідентичності, національної історії та долі індивіда у світі, що змінюється під впливом економічних і політичних процесів. Саме тому його романи функціонують як коментатор соціальних трансформацій, в яких особистісні драми перегукуються з історичними зрушеннями кінця ХХ – початку ХХІ століття. Особливу увагу слід звернути на майстерність письменника у конструюванні моральних дилем, які стають центральним стрижнем його творів.

Персонажі Ф. Майєра, поставлені перед вибором між особистим добробутом і колективною відповідальністю, між пасивністю та боротьбою, нерідко демонструють втрату традиційних моральних орієнтирів. Їхня поведінка формує етичний рельєф постіндустріального суспільства, де старі протоколи поведінки не працюють, а нові ще не закріплені, що створює атмосферу тривожної непередбачуваності. Вони не просто жертви історичних обставин, а учасники складного процесу переосмислення власного існування. Таке трактування героїв вписує Ф. Майєра в лінію американських романістів, які приділяють особливу увагу внутрішньому вибору людини в умовах руйнування звичних соціальних опор, – зокрема, в традиції Дж. Стейнбека чи сучасних представників «нової пролетарської прози». Ця здатність роману до глибокої психологічної рефлексії робить його вагомим внеском у сучасну американську прозу, розширюючи межі жанру соціального роману й наближаючи його до літератури екзистенційного спрямування. Психологізм у Ф. Майєра не ізольований від соціальної реальності: він діє як механізм її прочитання, що підсилює інтелектуальну й емоційну складність тексту. Це свідчить про початок нового етапу в розвитку як жанрової, так і стильової системи сучасного американського роману. Зрушення, які окреслює його творчість, демонструють прагнення літератури знову стати простором

етичного діалогу та художнього аналізу цивілізаційних змін, що формують досвід людини ХХІ століття.

Світову славу Ф. Майєр здобув завдяки широким прозовим полотнам «Американська іржа» («American Rust», 2009) та «Син» («The Son», 2013). Роман «Американська іржа» з його заплутаними інтригами та кримінальними загадками вже став одним із ключових творів американської літератури, що висвітлює проблематику конфлікту генерацій та руйнації американської мрії. Автор тонко відтворює психологію персонажів, їхні моральні дилеми, що дозволяє зрозуміти сутність глибоких змін, які відбуваються в суспільстві. Ф. Майєр звертає увагу на приховані механізми соціального тиску, які спотворюють етичні орієнтири індивіда, демонструючи, як матеріальна нестабільність і втрата перспективи формують нову систему поведінкових і ціннісних координат. Роман «Син» також знайшов місце у серцях читачів та отримав широке визнання критиків. Ця епічна сага розповідає про сім'ю МакКалоу, чий шлях переплітається з історією Техаса. Твір висвітлює поняття долі, національної ідентичності та цінностей, а також відображає важливі історичні події та конфлікти, що визначали розвиток американського Заходу. Багатовікове нашарування травм, колоніальних зіткнень і боротьби за владу в романі формує складний моральний ландшафт, який вимагає від персонажів неочевидних рішень і підкреслює тяглість насильства в історії США.

Ф. Майєр майстерно поєднує історичну правду з вигадкою, створюючи багатоплатовий наратив, що охоплює декілька поколінь. Його герої зіштовхуються з викликами, які відображають зміни в американському суспільстві, зокрема у стосунках між корінним населенням, поселенцями та наступними генераціями. Письменник демонструє, що моральний вибір особистості формується під впливом історичних травм і довготривалих соціальних трансформацій, які передаються між поколіннями через досвід насильства, конкуренції та прагнення вижити. Проблематика соціальної деградації у його творах виходить за межі історичних або регіональних сюжетів. Вона стає універсальним мотивом, що виявляється в кожному поколінні та суспільстві, трансформуючись відповідно до контексту. Така універсальність пояснюється тим, що Ф. Майєр досліджує не стільки кризу інституцій, скільки кризу людської свідомості, яка виникає в умовах розриву між традиційними цінностями і новою соціальною реальністю постіндустріального світу. Тому критики часто зіставляють його творчість із традицією «великого американського роману», яка включає таких авторів, як В. Фолкнер, Дж. Стейнбек і навіть Т. Драйзер. Порівняння з цими митцями свідчить про масштабність тематичних горизонтів Ф. Майєра, адже він звертається до фундаментальних питань людського існування, використовуючи соціально-історичний матеріал як інструмент для глибшої філософської рефлексії. Його романи інтегрують соціальну драму, історичну

пам'ять та етичний аналіз у єдину художню систему, яка актуалізує проблему особистої відповідальності в умовах цивілізаційних потрясінь.

Успіху названим творам сприяли також вдалі екранізації. Серіал-вестерн «Син» (2017–2019; два сезони) з Пірсом Броснаном у головній ролі став яскравим відображенням літературного джерела, зберігши атмосферу й дух оригінального твору. Водночас серіал-кримінал «Американська іржа» (2021; перший сезон), в якому головного героя зіграв Джефф Деніелс, передав глибину психологічних і соціальних аспектів роману, додавши нові виміри до сприйняття твору глядачами. Ця тенденція засвідчує, що проза Ф. Майєра відповідає естетичним запитам сучасної аудиторії, втілюючи певний «сценарний потенціал», який дозволяє адаптувати її для кінематографа без втрати концептуальної глибини. Актуальність сюжетів, сильний драматизм та виразна соціальна проблематика зробили його тексти придатними для екранного прочитання, оскільки вони містять як видовищний, так і інтелектуальний складники, необхідні для якісної телевізійної драми.

Той факт, що автор особисто долучався до процесу екранізації, свідчить про його прагнення не допустити спрощення або викривлення основних ідей своїх творів. Екранізації підтвердили, що твори Ф. Майєра мають потужний візуальний потенціал, здатний зачарувати широку аудиторію. До речі, Ф. Майєр безпосередньо працював над адаптацією свого роману «Син» для телевізійного шоу каналу «АМС». Цей процес глибоко занурив митця в реалії кіновиробництва. «Мій останній проєкт..., – згадує Ф. Майєр, – значно змінив мої звички в читанні. 90 % свого часу я витрачав на розв'язання проблем, розмови з акторами про їхні репліки, навчання їх стрільбі з луків або гвинтівок (за винятком Пірса Броснана, який з'явився на знімальному майданчику, ніби він втілював головного героя все своє життя), а також працював із людьми з відділу реквізиту та декорацій, щоб допомогти з усіма деталями. Щоб зробити телевізійне шоу, потрібно близько 400 людей, тому ти дійсно маєш бути в розпорядженні кожного, хто потребує допомоги, і ти допомагаєш. Врешті-решт, я відчайдушно намагався залишитися в контактi з творчою силою, яку мають книги»⁹⁰. Ця цитата виявляє ключову дилему письменника, який змушений балансувати між літературним процесом і вимогами індустрії розваг. Його досвід демонструє, наскільки змінюється роль автора у сучасному світі: він перестає бути ізольованим творцем і стає активним учасником медіапроцесу, де кожна деталь твору підлягає адаптації та інтерпретації різними творчими групами. Участь Ф. Майєра в продюсерській та сценарній роботі показує, наскільки складним стає шлях літературного тексту до аудіовізуального формату: автор повинен не лише зберегти ідейний стрижень, а й співпрацювати з командою, яка інколи пропонує альтернативні рішення для ритму, драматургії чи характерів. Така

⁹⁰ Philipp Meyer: *By the Book*. *The New York Times*. 2017, March 31. URL: <https://www.nytimes.com/2017/03/31/books/review/philipp-meyer-by-the-book.html>

взаємодія трансформує письменника у медіатора між літературою й екранною культурою, що відображає зміни у механізмах функціонування сучасного мистецтва.

Робота над серіалом стала для письменника справжнім випробуванням на здатність зберігати зв'язок із літературною творчістю в умовах постійного стресу та навантаження. Цей досвід демонструє, що авторська інтенція не завжди збігається з логікою комерційного виробництва, де домінують дедлайни, бюджетні обмеження й очікування продюсерів. Письменник мусить відшукувати спосіб підтримувати внутрішній діалог із власним текстом, навіть коли той проходить через численні трансформації. Власне, соціальна деградація у творах Ф. Майєра – не лише проблема героїв, а й структурна характеристика сучасної культури, де мистецтво дедалі більше підпорядковується комерційним і технічним обмеженням. Поступове згасання автономії художнього жесту, що стає помітним у сфері масових медіа, віддзеркалюється в моральних дилемах його персонажів: і в реальному житті, і на сторінках його творів індивід має справу зі системою, яка диктує умови, редукує складність вибору та підмінює моральні цінності прагматичними інтересами. Тому його твори, попри кінематографічну привабливість, залишаються передусім інтелектуальним викликом для читача, що вимагає осмислення не лише подій, а й глибинних моральних виборів персонажів. Ф. Майєр наголошує: у світі, де мораль знецінюється під тиском економічних і технологічних процесів, єдине, що залишається людині, – це здатність самотійно формувати власний етичний горизонт, навіть коли кожен вибір здійснюється в умовах втрати стабільності та інституційної підтримки.

Мистецька стратегія Ф. Майєра базується як на постмодерністському підході до організації письма (іронія та пародія, колажність, інтертекстуальність, алюзивність), так і на оригінальному відтворенні традицій американської літератури, які заклали, зокрема, В. Фолкнер, Е. Гемінгвей, Дж. Селінджер, Дж. Стейнбек, К. Маккарті. Визначальним критерієм успішного твору, на переконання митця, постає здатність письменника залучити читача до художнього універсуму на емоційному, інтелектуальному рівнях: «...Якщо ми говоримо про те, що відрізняє великих письменників від просто хороших, я б сказав, що великі автори створюють у своїй книзі цілісний світ і при цьому утверджують певну значущу позицію щодо людства, щодо того, якими є люди. Вони мають щось суттєве, що хочуть сказати, і не бояться висловлювати це публічно. Вони керуються власними ідеями – вони не просто переповідають чужі думки. Якщо вони роблять щось цікаве з точки зору форми, то це плюс, і якщо вони працюють у цікавому стилі, використовують цікаву мову, це також плюс. Але і стиль, і мовні акробатики стираються під час перекладу і втрачають свіжість з плином часу. Тому, на мою думку, зрештою, ідеї повинні витримувати

перевірку часом»⁹¹. Ця думка чітко окреслює творче кредо письменника: Ф. Майєр прагне створювати літературу, яка не лише інтригує формальними експериментами, а й викликає фундаментальні екзистенційні питання. Його наголос на ідеях, що витримують випробування часом, споріднює його з класиками світової літератури та ставить його в один ряд із тими авторами, для яких моральний і філософський вимір є визначальним.

Ф. Майєр вміло поєднує сучасний стиль з класичними літературними прийомами, створюючи влучні портрети носіїв сучасного американського суспільства. Елементи іронії та пародії додають його творам глибини та багатогранності, а також допомагають критично оцінити та розкрити суперечливі аспекти сучасного життя. У цьому сенсі можна говорити про дві паралельні лінії в творчості митця: з одного боку, Ф. Майєр слідує реалістичній традиції, намагаючись максимально достовірно відтворити історичні події та соціальні трансформації; з іншого – його письмо не позбавлене гротеску, що дозволяє подекуди відсторонюватися від подій і розглядати їх у ширшому контексті цивілізаційного розвитку. Саме ця двоїстість – реалістичність у поєднанні з алегоричністю – надає його творам багатозначності та робить їх об'єктом численних інтерпретацій.

Письменник використовує інтертекстуальність та алюзії, що дозволяє його творам резонувати з широким спектром літературних традицій, одночасно створюючи нові значення. Це проявляється, наприклад, у його романі «Син», де автор відтворює складні історичні контексти через призму особистих історій персонажів, збагачуючи наративні структури алегоричними та символічними елементами. Таким чином, він створює багатошарові тексти, що відкриваються новими смислами при кожному прочитанні. До цього додається здатність митця вплітати в структуру роману різні форми пам'яті – індивідуальну, родову, колективну, – що сприяє глибшому осмисленню ролі травматичного досвіду в конструюванні ідентичності. Мистецькі стратегії Ф. Майєра активно працюють із напругою між особистою правдою та історичною нарацією, підкреслюючи суб'єктивність будь-якого погляду на минуле. Окрім того, Ф. Майєр майстерно перетворює класичні теми та мотиви американської літератури в новому контексті, дозволяючи реципієнтам збагатити своє розуміння історії та культури США. Зокрема, його підхід до теми «американської мрії» відзначається критичним поглядом: якщо для Дж. Стейнбека чи Ф. С. Фіцджеральда ця ідея, навіть у своїх спотворених формах, залишалася певним ідеалом, то у Ф. Майєра вона радше постає як механізм історичної селекції, в якій виживають найжорстокіші. Соціальна деградація в його творах не є випадковою аномалією, а виглядає як природний наслідок системи, що існує на принципах нерівності та експлуатації. Наприклад, теми розчарування в «Американській мрії» та соціальної ізоляції, які є

⁹¹ Кнох J. L. Philipp Meyer. *The New Yorker*. 2010, 14 June. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2010/06/14/philipp-meyer>

центральними для творчості Дж. Стейнбека та Е. Гемінгвея, отримують нове звучання у творах Ф. Майєра, відображаючи складні соціальні й економічні реалії. Письменник акцентує на тому, що моральний вибір у сучасних умовах формується не тільки внутрішніми рисами персонажів, а й тиском постіндустріального середовища, де економічна вразливість та занепад інфраструктури спричиняють моральні колапси, які раніше були характерні лише для екстремальних історичних обставин. Соціально-психологічна напруга стає маркером новітнього американського досвіду, в якому індивід більше не має опори ні в стабільній спільноті, ні в традиційних ціннісних системах. У результаті його проза висвітлює моральний вибір особистості як зону радикальної невизначеності, де кожне рішення корелює з ширшими процесами культурного й економічного розпаду. Така художня оптика дає змогу побачити, як приватні дії персонажів стають симптомами глобальних соціальних зрушень, а індивідуальна етика перетворюється на індикатор стану суспільства загалом.

У цьому зв'язку варто наголосити: досі відсутні концептуальні способи розглянути моделі художнього мислення автора романів «Американська іржа» та «Син» з проекцією на дослідження самотньої інтерпретації дискурсу пам'яті в його прозі. Водночас дискурс пам'яті у творах Ф. Майєра грає ключову роль, оскільки він не лише відтворює історичні події, але й аналізує, як ці події впливають на сучасність та формують ідентичність його персонажів. Зокрема, автор досліджує, яким чином індивідуальна та колективна пам'ять функціонують у суспільстві, що перебуває в стані трансформації. У романі «Син» пам'ять про насильство, поневолення та боротьбу стає визначальним чинником формування ідентичності не лише головного героя, а й цілих поколінь його нащадків. Це дозволяє говорити про текст у площині «культурної травми», яка є не лише історичним феноменом, а й нарративною конструкцією, що впливає на самоусвідомлення спільнот. Така перспектива особливо продуктивна, адже в прозі Ф. Майєра пам'ять постає не статичним сховищем фактів, а динамічним механізмом, що здатен змінювати соціальні ролі та етичні орієнтири героїв. У його творах пам'ять функціонує як своєрідний «моральний інструмент», через який визначаються межі відповідальності, спадковість травматичного досвіду й способи його передачі наступним поколінням. Цей аспект відкриває широкі можливості для подальших наукових студій, адже підхід митця до історії та пам'яті стимулює нові інтерпретації американського культурного ландшафту.

Історичні уявлення про Американський Захід формувалися через образи «обітованої землі» та втілених обіцянок, створюючи потужний нарратив про простір свободи, можливостей та нових починань. Однак Ф. Майєр пропонує деконструкцію цього нарративу: у його романах американський Захід постає не як символ можливостей, а як простір жорстокої боротьби, що не має моральних переможців. Якщо класичні західні міфи романтизують переселенців, перетворюючи їх на героїчних

першопрохідців, то Ф. Майер акцентує увагу на насильстві, колонізації та системній нерівності, які лежать в основі американської історії. Його художня оптика близька до підходів «нової західності» (New Western History), що наголошує на конфліктах, асиметрії сил і травматичному характері освоєння територій. У цьому вимірі Ф. Майер коригує усталені уявлення про засновницькі міфи Америки, демонструючи їхню вибірковість і здатність приховувати історії маргіналізованих груп.

Проблематика переосмислення фольклорних і демонологічних образів у доробку М. Трайсти та М. Рошка, здійснене О. Тиховською, безпосередньо корелює з жанрово-стильовими пошуками Ф. Майера, зокрема у вимірі архетипного ускладнення образної системи та психологізації героїв. Як у творах українських авторів образ вовкулаки стає уособленням внутрішнього роздвоєння особистості, боротьби інстинктивного й свідомого⁹², так і в прозі Ф. Майера тема «внутрішнього звіра», що виривається з-під контролю, втілює архетип негативної Тіні та слугує засобом драматизації морального вибору героїв. У випадку Ф. Майера ця Тінь пов'язана не лише з індивідуальною психікою, а й з історичними структурами насильства, які формують соціальний характер поколінь. Наративна техніка письменника підкреслює, як особистісні рішення віддзеркалюють давні травми – колоніальні, родові, економічні, – і як ці травми чинять прихований тиск на поведінку персонажів у кризових ситуаціях.

Рефлексія над дуалізмом людської природи, вписана в міфопоетичний та психологічний контекст, підсилює жанрову багатшаровість текстів та забезпечує глибше психологічне та соціальне осмислення долі героїв. Ф. Майер демонструє, що моральний вибір під впливом постіндустріального розпаду набуває граничної напруги: у світі, де руйнуються економічні та соціальні структури підтримки, індивід опиняється сам на сам із успадкованими страхами, колективними травмами та власною тіньовою природою. Відтак архетипні образи й механізми пам'яті формують як поетику тексту, так і його етичну основу, визначаючи межі прийняттого, трагічного й людського.

Міфологічний образ Заходу активно просувався в ХІХ столітті, коли земля розглядалася як цінний ресурс, який слід було засвоювати, освоювати та інтегрувати у спільне національне надбання⁹³. Окремим аспектам творчості Ф. Майера присвячені розвідки таких дослідників, як А. Алтер, Е. Вітт, М. Какутані, Дж. Л. Нокс, Е. Флуд. Вони відзначають глибину його літературного аналізу та здатність створювати складні, багатоаспектні світи,

⁹² Тиховська О. *Образи та мотиви повісті М. Трайсти «У ніч на святого Андрія» та оповідання М. Рошка «Кривавий місяць над Минчелом» у світлі європейської міфології. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* 2022. Спецвипуск № 5. С. 138–147.

⁹³ Wrobel D. M. *Promised Lands: Promotion, Memory, and the Creation of the American West.* Lawrence: University Press of Kansas, 2002. 322 p.

що резонують з сучасним читачем. Проте це поле досліджень залишається відкритим для подальших розвідок, спрямованих на аналіз впливу творчості Ф. Майєра на сучасну американську літературу та культуру загалом, власне, як ключового учасника цього дискурсу. Його тексти поєднують у собі елементи неореалізму, історичного роману та соціальної антиутопії⁹⁴, що дає підстави говорити про їхню міжжанрову природу. Водночас важливим чинником є використання техніки «розпорошеної фокалізації», коли події розглядаються з позиції різних персонажів, що дозволяє уникнути однозначності інтерпретації. Індивідуальний досвід стає рівнозначним колективному, а особистий вибір героїства чи слабкості прочитується крізь призму ширших соціальних трансформацій. Саме тому його творчість потребує ґрунтовного компаративного аналізу з огляду на світові літературні тенденції, зокрема із творами Донни Тартт, Дена Сіммонса та Колсона Вайтгеда, які також звертаються до осмислення історичної спадщини США через особисті долі персонажів. Зіставлення з названими митцями висвітлює специфіку авторського голосу Ф. Майєра, котрий тяжіє до конструкції моральних лабіринтів, де кожен вибір має наслідки, що резонують як на індивідуальному, так і на колективному рівні.

Оригінальна комбінація постмодерністських технік та класичних літературних прийомів з-під пера Ф. Майєра зумовила появу художніх творів, які залишаються актуальними та значущими для сучасної американської культури. Його здатність поєднувати різні стилі та традиції дозволила створити та створювати твори, які відображають складну динаміку сучасного життя, його суперечності та багатогранність. Особливо помітним є прагнення письменника розкрити внутрішню напругу між особистісною етикою та соціальною необхідністю, що в контексті постіндустріальної кризи перетворюється на лейтмотивну вісь його прозових експериментів.

Важливим є й те, що Ф. Майєр працює не тільки з історією, а й із сучасною соціальною проблематикою. Його роман «Американська іржа» досліджує тему деградації «Ржавого поясу» США та втрати традиційних цінностей у суспільстві, де економічна нестабільність призводить до морального занепаду. Тут можна провести паралелі з творчістю Річарда Руссо або Джона Стейнбека, які також зверталися до теми занепаду американської провінції, однак у Ф. Майєра ця тема набуває відверто песимістичного забарвлення. Письменник акцентує на внутрішній ерозії суспільних зв'язків: коли праця втрачає стабільність, родина – фундаментальність, а спільнота – відчуття солідарності, тоді моральний вибір персонажів набуває особливої ваги. Його герої опиняються перед дилемою:

⁹⁴ Назарець В.М., Кочмар Д.А. Проблематика англійського роману-антиутопії ХХ ст. (на матеріалі романів Дж. Орвелла «1984» та О. Гасклі «Прекрасний новий світ»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2023. № 61. С. 174–177.

зберегти етичну послідовність чи пристосуватися до умов, де моральні орієнтири стають розмитими.

Ф. Майєр, зберігаючи спадщину минулого, активно впроваджує нові літературні прийоми, тим самим збагачуючи американську літературу та надаючи їй нових вимірів. Етичні конфлікти, які він формує, вписуються у ширшу дискусію про те, як людина реагує на цивілізаційні злами – індустріальний занепад, втрату соціального статусу, руйнування звичних моделей ідентичності. Завдяки цьому тексти Ф. Майєра здатні не просто відтворювати атмосферу кризи, а й окреслювати внутрішню географію людського вибору в умовах нестабільності, що робить їх важливими для інтерпретації сучасного американського досвіду.

Серед унікальних особливостей американської літератури доцільно відзначити регіональний аспект, який сприяє розкриттю багатогранності та різноманітності культурних і соціальних контекстів у різних частинах США⁹⁵. Художні твори, написані в північних, південних, західних та східних регіонах країни, відображають місцеві особливості, культурні традиції та ментальність мешканців цих територій. Такий підхід допомагає письменникам створювати глибокі та живі картини різних куточків США, доповнюючи загальну мозаїку американської культури. Ця регіональна специфіка безпосередньо впливає на жанрово-стильові особливості творів, а також на способи художньої рефлексії суспільних процесів. Наприклад, у межах південної готики, представлені такими авторами, як Вільям Фолкнер, Фланнері О'Коннор і Теннессі Вільямс, ключовими стають теми занепаду, морального виродження та зіткнення традиційного укладу з модерними викликами. Натомість у літературі Заходу значну роль відіграють мотиви втраченої свободи, територіальних і особистісних кордонів, а також виживання в жорстких природних і соціальних умовах. Зокрема, література Півдня, з її багатою історією та традиціями, досліджує складні питання расової напруженості, історичної пам'яті та культурної ідентичності. «Південна школа літератури, – увиразнює визначна українська дослідниця Тамара Денисова, – сформувалася ще за доби американського романтизму. Її специфіка завдячувала цілому комплексу вагомих матеріальних факторів і породженої ними ментальності: особливості заселення, значний контингент франкомовних мешканців, наявність католицтва як впливової релігійної конфесії, кліматичні умови, що сприяли вирощуванню бавовни, тютюну – культур, які були продуктивними лише на великих площах і вимагали великої кількості робочих рук, а отже, – створення латифундій. Саме на Півдні Сполучених Штатів ще довгий час існували в усій їхній складності патріархальні відносини, які на Півночі від початку було відкинуто. Дешеву робочу силу забезпечував ввіз рабів, патріархальність у комплексі з рабством

⁹⁵ Saldívar R. Faulkner and the world culture of the global South. *The American novel, 1870 – 1940*; ed. by Priscilla Wald, Michael A. Elliott, Patrick Parrinder, Jonathan Arac. Oxford; New York: Oxford University Press, 2014. P. 469–483.

набувала своєрідності»⁹⁶. Твори таких авторів, як Вільям Фолкнер та Фланнері О'Коннор, часто зосереджуються на конфліктах та суперечностях південного суспільства.

Напруга між історично успадкованими уявленнями про владу, расу й релігію та новими соціальними механізмами модерної доби формує підґрунтя для складних моральних дилем, навколо яких вибудовуються характерні для Півдня художні моделі. Розвиваючи ці традиції, сучасна американська література відходить від однозначних оцінок і пропонує більш складні, багатогранні художні моделі. Перегляд усталених наративів зумовлений глибокими трансформаціями американського соціуму – переходом від індустріальних структур до постіндустріальної реальності, в якій регіональні ідентичності переживають переформатування. Письменники звертаються до аналізу того, як втрата економічної стабільності, трудової етики та локальних спільнот змінює моральні орієнтири індивіда. У цій ситуації регіональна перспектива стає інструментом дослідження культурного різноманіття, а також внутрішньої етичної динаміки американського суспільства. Літературні наративи Півдня, Заходу або Півночі дають змогу відстежити різні траєкторії реакції на соціальний занепад: від романтизованої ностальгії до різкої критики системних механізмів нерівності⁹⁷. Тому аналіз регіональної специфіки є ключовим для розуміння того, як у сучасній прозі формуються моделі морального вибору особистості, зокрема в умовах постіндустріального розпаду.

Література Заходу, яку представляють, приміром, Джон Стейнбек та Кормак Маккарті, відображає дух пригод та завоювань, досліджуючи теми міграції, боротьби за виживання та стосунків між людиною та природою⁹⁸. Проза Ф. Майєра, хоч і тяжіє до цих традицій, виявляє більш філософське та критичне ставлення до концепту «американської долі». У його творах прагнення до розширення територій і накопичення ресурсів показано як процес, що супроводжується насильством, моральними дилемами та неминучими втратами. Саме тому його романи можна розглядати і як літературне осмислення історичних подій, і як роздуми про екзистенційний вибір індивіда в умовах історичних катаклізмів. Особливістю підходу Ф. Майєра є те, що він не зосереджується виключно на історичних подіях чи соціальних явищах, а намагається дослідити внутрішні механізми морального вибору. У його романах персонажі часто опиняються перед дилемою: прийняти жорстокість світу або спробувати протистояти їй, навіть якщо це приречене на поразку. Ця етична напруга є центральною для його творчості й

⁹⁶ Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. С. 145.

⁹⁷ Uhlyay L., Zymomrya I. Religious Elements in the Novels of Emma Andiyevska and Toni Morrison. *Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education* / Edited by Marek Mariusz Tytko. Kraków: Eschaton, 2013. P. 139–144.

⁹⁸ Hobbs A. Aging masculinity in the American novel. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2016. 171 p.

відсилає до класичних творів американської літератури – від «Мобі Діка» Германа Мелвілла до «Дороги» Кормака Маккарті. Подібні паралелі підкреслюють, що Ф. Майєр працює в діалозі з каноном, однак переосмислює його через призму сучасних соціальних потрясінь, додаючи до традиційних мотивів виживання й свободи нові виміри – економічний занепад, фрагментацію спільнот, кризу маскулінності та руйнацію спадкових ціннісних моделей. Відтак, письменник працює на перетині складних культурних і соціальних тем, уникаючи прямолінійного розгляду расових проблем, натомість зосереджуючись на універсальних питаннях людського існування, таких як боротьба за виживання, взаємодія з історією та сприйняття втрат. Етичний вибір у його романах конструюється як досвід, укорінений у конкретних соціально-економічних реаліях, що формують світогляд персонажів і визначають їхню здатність реагувати на кризу.

Регіональний аспект є важливим у творчості Ф. Майєра, який акцентує увагу на специфіці різних регіонів США. Так, у романі «Американська іржа» автор детально відтворює життя маленького містечка у Пенсильванії, показуючи занепад сталеливарної промисловості та його вплив на місцеву громаду. Він передає атмосферу економічної депресії, соціальної нестабільності та зневіри, що дозволяє читачам глибше зрозуміти проблеми цього регіону. Молодь у творі зображена як покоління, яке втратило надію на краще майбутнє. Вони живуть у світі, де можливості обмежені, а мрії здаються недосяжними. Ця безнадія породжує відчуття марності й відчаю, що стає основною темою роману. У свою чергу, батьки, які колись сподівалися на краще життя, тепер приречені на існування в жалюгідних умовах. Вони опинилися в пастці власних невдач і розчарувань, що лише поглиблює їхній стан безнадії. Цей образ зруйнованих домів і трейлерів символізує розпад американської мрії. І це важливо задля розуміння того, як минулі події продовжують впливати на сучасність, у тім числі, у постіндустріальних містах на кшталт вигаданого письменником Бюелла, чи реального Янгстауна – сталеливарного центру так званого Іржавого, або Індустріального поясу. У цьому зв'язку примітним є твердження Шеррі Лі Лінкон: «Історія Янгстауна стала історією Америки, і журналісти та науковці продовжують задаватися питанням, чого решта країни, а навіть усього світу, може навчитися з досвіду Янгстауна. Можливо, найбільш вагомий урок полягає в наступному: ми не можемо просто забути наше минуле. Наше минуле формує нас, і це так само стосується молодих людей, які народилися вже після закриття сталеливарних заводів, як і їхніх батьків та дідусів»⁹⁹. Такі спостереження поглиблюють розуміння романів Ф. Майєра як художніх текстів, що фіксують психологічну трансформацію спільнот, які переживають крах традиційних засад буття. Письменник демонструє, наскільки сильно руїна індустріальної інфраструктури вражає екзистенційні

⁹⁹ Linkon Sh. L. And Their Children after Them: Deindustrialization Lit. *New Labor Forum*. 2010. Vol. 19. No. 1. P. 102.

основи людини: сприйняття праці, гідності, родинної спадковості, здатності вибудувати майбутнє.

У цьому плані концептуальне значення для осмислення прози Ф. Майєра має компаративний аналіз Д. Чика «фізіологічного нарису» як жанрової форми, що базується на хронікальному фіксуванні повсякденності¹⁰⁰. Як і в В. Даля чи Ч. Дікенса, у Ф. Майєра хронотоп міста або соціального простору позбавлений ідеалізації, набуваючи виразної деміфологізуючої функції, що забезпечує глибинний реалізм зображення. Вивчення засобів репрезентації повсякденного як ключового складника наративної структури дозволяє глибше виявити поетикальні закономірності в жанрово-стильовій організації творів письменника, що виявляються через тонке відтворення атмосфери занепаду та пошуку сенсу в умовах економічної та моральної кризи. Показово, що Ф. Майєр працює з простором Бюелла не як із фоном, а як із самостійним персонажем, чия «біографія» входить у конфлікт із життєвими траєкторіями героїв. Розпад міського середовища структурує їхні вчинки, формує спектр можливих рішень і окреслює межі морального маневру. Це підкреслює ключову думку: моральний вибір у добу постіндустріального розпаду не може бути відокремлений від середовища, в якому він здійснюється. Таким чином, історія Бюелла – це історія занепаду та боротьби, крізь призму якої Ф. Майєр показує, як глибоко можуть бути вкорінені наслідки минулого, і наскільки важливою є спроба зрозуміти та переосмислити це минуле для побудови кращого майбутнього. Його проза формує етичний горизонт, де минуле не відступає, а продовжує диктувати умови гри, змушуючи людину шукати нові шляхи витримати кризу, зберегти людяність і знайти сенс у світі, позбавленому чітких опор.

Натомість у романі «Син» Ф. Майєр переносить читача на простори Техасу, досліджуючи історію та культуру цього регіону через призму трьох поколінь родини МакКалоу. «Коли я почав писати «Сина», – у виразних словах автор в інтерв'ю з Трішою Пінг, – я прагнув зробити щось абсолютно протилежне до «Американської іржі». Я не хотів, щоб мене сприймали як людину, яка пише лише про один клас, одну групу людей або одну конкретну проблему. Мене зацікавив міф про створення Америки, історія, в яку всі ми віримо, як країна (і, по суті, як індивідууми) стали тим, ким є. Чим більше я читав і досліджував, тим більше усвідомлював, що майже все, у що я вірив про цей міф чи національну розповідь, було хибним»¹⁰¹. Прозаїк майстерно поєднав історичні факти з вигаданими подіями, створюючи епічне полотно, яке відображає складність і багатогранність техаської ідентичності. Відтак,

¹⁰⁰ Чик Д. Ч. Місто та повсякденність: жанровий різновид «фізіологічного нарису» у творчості В. Даля і Ч. Дікенса. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 3. Ч. 3. С. 66–71.

¹⁰¹ Ping T. Interview: Philipp Meyer. Birth of a nation. *BookPage*. 2013, May 15. URL: <https://www.bookpage.com/interviews/8944-philipp-meyer-fiction/>

доцільно увиразнити й біографічну складову творчості Ф. Майєра як письменника, який зримо акцентує увагу на регіональній специфіці. Його власний досвід життя в різних регіонах США вплинув на його здатність точно відтворювати місцевий колорит та культурні особливості. При цьому автор демонструє, як регіональні відмінності можуть впливати на формування особистості та світогляду, показуючи, що Америка – це не просто єдина країна, а складний конгломерат культур і традицій, кожна з яких має свої унікальні риси. Звернення Ф. Майєра до техаського матеріалу стає способом виявити довготривалі механізми соціального й морального вибору, які визначають поведінку індивіда в умовах насильства, економічної нерівності та боротьби за владу.

Дитинство Ф. Майєра минуло в його рідній місцині, що розташована в районі Гемпден на півночі Балтимора, де він народився 1974 року. Вже на ранньому етапі його життя було закладено місцевий колорит та атмосферу, що згодом знайшли відображення в його творах. Гемпден, з його унікальним поєднанням робітничого духу та культурного різноманіття, формував відчуття соціальної і економічної нерівності, що потім відображено у його художньому підході до «малих спільнот» й ізоляції персонажів, вплинув на становлення світогляду майбутнього письменника, додавши його творам автентичності та реалістичності. Однак, до остаточного рішення стати письменником Ф. Майєр випробував себе в багатьох професіях: був і веломеханіком, і фельдшером, і брокером на фондовій біржі, і будівельником. Цей різноманітний життєвий досвід – від глибокого розуміння фізичної праці до занурення у світ високих фінансів і корпоративної динаміки – не лише збагачував його сприйняття людських характеристик та мотивацій, але й дозволив точніше відтворювати конфлікти класового, морального й психологічного рівнів у його романах, надав його творам багатшаровості та глибини. Ф. Майєр звертається до теми робітничого класу та економічних труднощів, виявляючи емпатію до персонажів, які опинилися на межі соціального виживання, і показуючи складність їхніх моральних виборів, що віддзеркалює й його власні спостереження та переживання.

Доленосний вибір Ф. Майєр прийняв під час навчання в Міському коледжі Балтимора¹⁰². Остаточне рішення стати на шлях художньої творчості визріло під час вивчення англійської філології в Корнельському університеті в Ітаці, куди Ф. Майєр вступив 1996 року. На цей період припали перші спроби пера, які, хоча і не були опубліковані, уже демонстрували авторську увагу до соціальної реалії та психологічної глибини персонажів, а також прагнення формувати складні наративи з багатьма часовими і перспективними шарами. Проте цей твір так і не був опублікований, оскільки сам автор оцінив його на рівні «студентської нісенітності задля

¹⁰² Meyer Ph. Bio. URL: <https://www.philippmeyer.net/bio-2>

самопотурання»¹⁰³. Ця самооцінка свідчить про прагнення Ф. Майєра до суворого самокритичного аналізу власної роботи, що згодом стало характерною рисою його творчого процесу та запорукою високого рівня художньої рефлексії.

Впевненості в своїх художніх устремліннях Ф. Майєр набув завдяки здобутій у 2005 році стипендії від Центру письменників Міченера при Техаському університеті в Остіні. Ця стипендія, яка позначала перехід від аматорських спроб до професійного осмислення літературного процесу, відкриваючи доступ до міждисциплінарних підходів та колективного обговорення текстів із іншими письменниками, стала для нього не лише визнанням таланту, а й можливістю поглибити свої знання та навички в літературній сфері. До речі, з-поміж випускників цієї програми розвитку творчого потенціалу є імена таких відомих митців, як Джеймс Ганнагем, Каран Магаджан, Мері Міллер, Кевін Пауерс. Перебуваючи в цьому осередку, Ф. Майєр написав більшу частину свого дебютного роману «Американська іржа», який відразу здобу визнання критиків. Заслуговує на увагу, зокрема, оцінка Рона Чарльза: «Потужний дебютний роман Філіппа Майєра «Американська іржа» проникає глибше за сучасні економічні заголовки, щоб показати нам спільноту, яка роз'їдена бідністю й відчаєм. Розказана мовою, яка поєднує в собі одночасно простоту та величність, це історія про вбивство і боротьбу за спокуту в сталеливарному місті Пенсильванії, яке вже ніколи не поверне собі колишній добробут. Все в цій історії видається по суті американським, але сила прози Майєра та, на жаль, поширеність економічної тривоги вже забезпечили роман контрактами з видавцями в десятках інших країн»¹⁰⁴. У названому творі автор зосереджується на показі розпаду особистості в епоху капіталістичної максимізації прибутку: герої – на тлі чудових краєвидів Пенсильванії та залишків іржавої індустріальної могутності – безуспішно намагаються покинути свою провінційну місцину – вигадане містечко Бюелл, усвідомлюючи примарність «американської мрії» у депресивному регіоні. При цьому протагоністи намагаються докладати зусиль, аби подолати свій відчай, викликаний усвідомленням безнадійності й безвихідності. Ф. Майєр концентрує увагу на тих, хто опинився на межі соціальної видимості: робітники, молодь, представники маргіналізованих груп, чия доля залежить від економічних циклів і спадку історичних несправедливостей, що надає його прозі соціально-етичного виміру. У такий спосіб письменник використовує свою прозу, щоб привернути увагу до тих, хто часто

¹⁰³ Alter A. Philipp Meyer: An Obsessed Novelist's Extreme Research. *The Wall Street Journal*. 2013, 23 May. URL: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323648304578497460628668172>

¹⁰⁴ Charles R. Book World Review: Philipp Meyer's 'American Rust'. *The Washington Post*. 2009, February 25. URL: <https://www.washingtonpost.com/arts-entertainment/2009/02/25/book-world-review-philipp-meyers-american-rust/>

залишається непоміченим у тіні великих подій та процесів, показуючи, що моральний вибір людини формується саме на фоні економічного й культурного занепаду, коли звичні орієнтири втрачають силу, а внутрішня етика стає єдиною точкою опори.

Ф. Майер майстерно використовує зображення занепаду індустріального середовища, щоб підкреслити, як ця криза віддзеркалюється у життях його персонажів. Індустріальний ландшафт у його прозі виконує функцію активного нарративного чинника, що структурує внутрішній світ героїв і визначає межі їхнього морального маневру. Місця, де колись кипіло життя, тепер залишаються лише тінями своєї колишньої величі, що символізує втрату як економічного, так і людського потенціалу. Зруйновані заводи, зачинені шахти та спустошені міські простори набувають рис колективної травми, яка передається від покоління до покоління, формуючи відчуття історичної безвиході. Персонажі живуть у світі, який роз'їдає іржа, і це впливає на їхні стосунки, рішення та самооцінку. Образ іржі набуває метафоричного значення: він маркує повільний, але невпинний розклад моральних норм, соціальних зобов'язань і віри у власну гідність.

Шеррі Лі Лінкон аргументовано провела паралелі між мистецькими устремліннями Ф. Майера, з одного боку, та романами «Темні шляхи» («Back Roads», 1999), «Коул Ран» («Coal Run», 2004) Тауні О'Делл, «Коли ми туди дістанемось» («When We Get There», 2007) Шони Селі, «Будь ласка, не повертайся з Місяця» («Please Don't Come Back from the Moon», 2005) Діна Бакопулоса та «Один для печалі» («One for Sorrow», 2007) Крістофера Барзака. Ці зіставлення увиразнюють включеність Ф. Майера у ширший літературний дискурс так званої «прози деіндустріалізації», яка фіксує наслідки економічного зламу через інтимні, часто травматичні життєві історії. Спільним началом тут виступає дослідження досвіду дітей колишніх шахтарів, сталеливарників у регіонах, що зазнали значних втрат через закриття підприємств. Саме перспектива «другого покоління» загострює проблему морального вибору: герої змушені відповідати за рішення, коріння яких сягає ще до їхнього народження. У більшості цих романів сімейні дисфункції та індивідуальні психологічні проблеми переплітаються з економічними обмеженнями та руйнуванням навколишнього середовища, ілюструючи, як деіндустріалізація впливає на особисте, соціальне та економічне життя¹⁰⁵. Ф. Майер у цьому ряду вирізняється особливою увагою до етичної амбівалентності: його герої не редукуються до жертв обставин, а постійно перебувають у зоні відповідальності за власні вчинки.

У романі «Американська іржа» Ф. Майер створює наратив, що відображає соціальну деградацію через призму руйнівних наслідків економічного занепаду. Письменник фіксує момент, коли економічна криза перестає бути суто матеріальною проблемою й перетворюється на кризу

¹⁰⁵ Linkon Sh. L. And Their Children after Them: Deindustrialization Lit. *New Labor Forum*. 2010. Vol. 19. No. 1. P. 102.

ціннісних координат. Його персонажі балансують між прагненням до виживання та моральними дилемами, породженими безнадією та відсутністю перспектив. Цей баланс є нестійким, адже кожен вибір, навіть вимушений, залишає тривалий етичний слід. Автор зображує глибоку ерозію соціальних зв'язків, що формує атмосферу безперервного занепаду та розчарування. Розпад спільнот, втрата довіри та солідарності перетворюють суспільство на сукупність ізольованих індивідів, для яких мораль стає ситуативною.

Особливої ваги набуває дослідження взаємодії соціальної деградації та морального вибору, адже персонажі твору опиняються в ситуаціях, де звичні етичні принципи розмиваються. Ф. Майєр послідовно демонструє, як зникнення стабільних соціальних інституцій примушує людину самотужки конструювати власний моральний кодекс. Автор передає цей аспект через розкриття особистих криз героїв, що змушені вирішувати, що важливіше – виживання чи збереження людяності. Моральний вибір у романі не має однозначно «правильних» відповідей, він завжди пов'язаний із втратою, провинною або самозреченням. Одним із ключових мотивів стає втрата віри у майбутнє, що змушує персонажів приймати рішення, які ще в іншому житті видавалися б неприйнятними. Саме ця зламана темпоральна перспектива формує відчуття замкненого кола, в якому будь-яка дія сприймається як останній шанс. При цьому письменник використовує натуралістичний стиль, що підсилює відчуття безнадійності, позбавляючи текст будь-якої романтизації постіндустріальної дійсності. Деталізація тілесного, побутового й просторового вимірів існування загострює сприйняття моральної деградації як процесу повсякденного, майже буденного. Цей стиль дає змогу читачеві відчувати приреченість і моральну спустошеність, які є невід'ємною частиною занепаду.

Натуралізм у Ф. Майєра виконує функцію етичного виклику, змушуючи реципієнта співвідносити художню реальність із сучасними соціальними практиками. Разом з тим, митець залишає простір для думки про те, що навіть у найтемніші часи людина може зберігати моральні орієнтири, хай і ціною великих жертв. Ці поодинокі прояви етичної стійкості не скасовують загального песимістичного тону, проте засвідчують наявність внутрішнього опору розпаду. У цьому плані примітним є висновок О. Нагачевської щодо характерних рис американського постапокаліптичного роману. Дослідниця наголошує, що цей жанр зосереджується на трансформації природного та соціального ландшафту після катастрофи, співвідношенні природи й культури, а також осмисленні часу, що може втратити лінійність або ж взагалі припинити існування у звичному сенсі¹⁰⁶. Застосування цієї оптики до роману «Американська іржа» висвітлює спорідненість роману з постапокаліптичним мисленням, попри відсутність

¹⁰⁶ Нагачевська О. Постапокаліптичний роман США на межі ХХ–ХХІ ст (Пол Остер «В країні останніх речей» (1987), Кормак Маккарті «Дорога» (2006)). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2013. № 27. С. 299.

прямої катастрофи. Таке бачення віддзеркалює й роман Ф. Майєра, адже в ньому минуле, теперішнє та майбутнє ніби зливаються в один безперервний стан занепаду, а соціальне життя розпадається разом із економічною основою. Отже, моральний вибір особистості у прозі Ф. Майєра розгортається в умовах тривалого, «повільного апокаліпсису», де відповідальність за людяність покладається виключно на індивіда.

Сюжет розгортається в постапокаліптичному пейзажі, що є прозорим натяком на постмодернізм. Водночас цей художній простір не обмежується естетикою руйнації як гри зі знаками, а фіксує стан цивілізаційної втоми, характерної для пізньокапіталістичного світу. Проте цей пейзаж одночасно слугує символом економічного занепаду, який знищив колишню велич сталевих заводів та індустріальних міст Америки. Постапокаліптичність тут позбавлена фантастичного виміру: вона ґрунтується на цілком реальних соціально-економічних процесах, що трансформували індустріальний простір у зону тривалого занепаду. Символом депресії постає саме це занепаде індустріальне творіння: «Завод сам по собі був як невелике місто, але в 1987-му його закрили, за наступні десять років розтягли звідти все більш-менш цінне, тож тепер будівлі стирчать немов романтичні руїни в чагарниках дикого винограду, гірчака та айланта»¹⁰⁷. Наведений фрагмент концентрує увагу на тривалості процесу руйнування, підкреслюючи, що занепад не є одномоментною катастрофою, а повільним, майже непомітним розпадом.

Ф. Майєр створює картину Середнього Заходу, який втратив свою промислову славу, розмірковуючи над залишками величі минулого. Руїни стають матеріалізованою пам'яттю про працю, соціальну мобільність і колективні ілюзії, що колись формували американську мрію. Такі образи відображають не лише занепад промислового міста, але й загальний стан сучасного американського суспільства. Вони функціонують як симптом ширшої кризи, де економічні втрати поєднуються з ерозією соціальної солідарності та моральної відповідальності. Порожні виробничі корпуси резонують із внутрішньою спустошеністю персонажів, для яких минуле виявляється недосяжним і водночас нав'язливим. Тут простежується аналогія з ідеями Ж. Бодрієра про «симулякри» та втрату автентичності реальності¹⁰⁸: заводи, що колись були серцем міста, тепер існують лише як нагадування про втрачений світ, який уже не може бути відновлений. Індустріальний простір перетворюється на оболонку без змісту, на знак, відірваний від своєї первинної функції, що підсилює відчуття історичної порожнечі. Символіка руїн у творі перегукується також із концепціями культурологічного песимізму Освальда Шпенглера, для якого занепад цивілізації є неминучим

¹⁰⁷ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL:

https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

¹⁰⁸ Baudrillard J. *Simulacra and Simulation*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994. 164 p.

циклічним процесом¹⁰⁹. Ф. Майєр художньо конкретизує цю філософську ідею, локалізуючи її у повсякденному досвіді звичайних людей. У романі ця ідея трансформується у соціальну площину: не тільки промисловість, а й самі люди стають жертвами деградації, втрачаючи моральні орієнтири та соціальну активність. Людська суб'єктність слабшає паралельно з руйнуванням економічної інфраструктури, що формує відчуття екзистенційної непотрібності.

Описаний Ф. Майєром пейзаж можна також розглядати у світлі екокритики, яка аналізує вплив людини на довкілля та його наслідки. Природа, що поступово поглинає індустриальні залишки, не виглядає ані гармонійною, ані очищувальною, радше вона підкреслює крихкість цивілізаційних конструкцій. Занедбані заводи, поглинені природою, символізують своєрідний «екологічний реванш», коли природа повертає собі те, що колись відібрала цивілізація. Такий реванш не несе надії, адже він супроводжується людським спустошенням і соціальною депресією. Водночас ці «романтичні руїни» нагадують про те, що катастрофа, зображена в романі, має глибші цивілізаційні корені, пов'язані з кризою сучасного капіталізму та його нездатністю адаптуватися до нових умов.

Через призму руїн і занедбаних будівель читач може відчути важкість економічної та соціальної кризи, що охопила цей регіон. Простір стає емоційно насиченим, перетворюючись на активного учасника наративу. У свою чергу, занепале місто перетворилось на декорацію для драматичного сплетіння долі його мешканців. Саме в цій декорації відбувається випробування моральних принципів, які втрачають стабільність разом із соціальними гарантіями. Ф. Майєр охоплює як причини, так і наслідки «іржі»: «Проїжджаючи містом, повз старий і новий поліцейські відділки, він бачив Занепад, закриття заводів і Велику Міграцію, яка слідувала за цим. Міграція в нікуди – тисячі людей переїхали до Техасу, десятки тисяч, ймовірно, сподіваючись знайти роботу на нафтових вишках, але таких робочих місць було обмаль. Отже, ці люди опинилися в гіршому становищі, ніж до того, без грошей і роботи в місці, де вони нікого не знали. Решта просто зникли. І цього ніколи б не помітили. Він бачив, як хлопці переходили від заробітку тридцяти доларів на годину до чотирьох-п'ятнадцяти, кремезний сталевар пакував його продукти з кам'яним виразом обличчя, втім, не всім було легко з цим змиритися»¹¹⁰. Автор демонструє масштабність процесів, що виходять за межі окремого міста й охоплюють цілі регіони.

«Міграція в нікуди», описана в тексті, символізує відчай і безвихідь людей, які покинули свої домівки в пошуках кращого майбутнього; економічний колапс призвів до зламу надій та мрій. Переміщення

¹⁰⁹ Spengler O. *The Decline of the West*. Oxford: Oxford University Press, 1991. 488 p.

¹¹⁰ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

перетворюється на форму існування без мети. Відтак, тон оповіді переважно виразно песимістичний. Цей песимізм не має декларативного характеру, він виростає з акумуляції дрібних життєвих поразок. Важливою складовою цього песимізму є демонстрація Ф. Майєром глибоких соціально-психологічних трансформацій, спричинених економічним колапсом. Тут простежується феномен соціальної дезінтеграції: традиційні соціальні зв'язки слабшають, а люди втрачають відчуття стабільності та приналежності до спільноти. Ідентичність більше не ґрунтується на професії чи спільній праці, що загострює кризу самовизначення. Описана «міграція в нікуди» є метафорою втрати особистісного й колективного коріння. Розрив із місцем походження супроводжується втратою символічних опор, які забезпечували відчуття сенсу.

Роман Ф. Майєра відображає універсальні процеси, що супроводжують кризи капіталістичних суспільств. Локальна історія набуває ознак загальноцивілізаційного діагнозу. Окрім того, описаний економічний занепад можна розглядати у площині концепції «нової пролетаризації» (Гі Дебор). Зміна соціального статусу робітників, які змушені переходити від добре оплачуваних професій до низькооплачуваної праці або ж опиняються в повній ізоляції від ринку праці, вказує на розмиття традиційного середнього класу та формування нового, ще більш вразливого робітничого прошарку. Ф. Майєр, фіксуючи соціальну деградацію, водночас інтерпретує її через призму особистих драм, де економічні втрати трансформуються у моральні поразки. Останні рядки цитати – зображення сталеварів, які змушені виконувати низькооплачувану роботу, – підкреслюють втрату не лише матеріального достатку, а й власної гідності. Праця, що колись була джерелом самоповаги, перетворюється на принизливий компроміс. Ця сцена перегукується з класичними антиутопічними сюжетами, зокрема з романами Джорджа Орвелла та Джона Стейнбека, де соціальний занепад супроводжується психологічною зламанистю людини. У такій перспективі «Американська іржа» прочитується як роман про повільну екзистенційну катастрофу, що позбавляє людину суб'єктності та віри у власне майбутнє.

Песимізм підкріплюється деталями, що ілюструють реальність постіндустріальної Америки: жадібність до прибутку руйнує родини; фах гордих кваліфікованих робітників, які заробляли 30 доларів за годину, зведено до продавців із зарплатою 4,50 доларів на годину; масове виселення й продаж з аукціону будинків. Конкретні соціально-економічні маркери виконують у романі функцію емпіричних доказів системної кризи, що проникає у приватну сферу й деформує повсякденні життєві практики. Ф. Майєр показує, як розпад промисловості призводить до соціального розпаду, як економічні негаразди руйнують сім'ї, громади та саму основу національного добробуту. Економічна нестабільність трансформується на рівні міжособистісних зв'язків, породжуючи атмосферу недовіри, страху та моральної виснаженості. Митець також демонструє, як люди намагаються

знайти сенс та цінність у житті, незважаючи на важкі обставини. Пошук сенсу в умовах структурного краху набуває фрагментарного характеру й часто пов'язується з мінімальними формами самоствердження. Герої намагаються долати відчай, шукаючи можливості для відновлення свого життя, що підкреслює силу людського духу та його здатність до адаптації. Водночас ця адаптація має амбівалентний характер, оскільки нерідко супроводжується поступками, що підважують етичні засади особистості.

Голосами своїх персонажів Ф. Майєр висловлює своє хвилювання стосовно соціальних проблем та погіршення якості життя. Поліфонія висловлювань формує критичний зріз суспільних настроїв, у якому індивідуальний досвід переростає в узагальнений соціальний діагноз. Автор привертає увагу читачів до громадянських потреб задля процвітання своєї країни: «“Шкода, що тебе не було тут у сімдесяті роки, Баде. Чи не кожен три роки департамент закуповував нові патрульні машини з двигунами «корветт». А потім настали вісімдесяті, а потім ми не просто втратили роботу, але у людей взагалі не залишилося нічого хорошого у житті, нічого, де б можна було проявити себе“. Він знизав плечами. “І треба радіти, якщо є шанс возити шваброю чи виносити горщики. Ми відкочуємося назад як нація, можливо, вперше в історії, і винні в цьому не підлітки зі зеленим волоссям та «залізками» в носі. Особисто мене це не обходить, але неможливо заперечувати тенденції. Справжня проблема полягає в тому, що у середньостатистичного громадянина немає роботи, в якій він міг би реалізуватися. Втратиш громадянина – втрачиш країну“»¹¹¹. Розлогість і емоційна насиченість цієї репліки перетворюють її на своєрідний маніфест соціального розчарування. Власне, ця цитата є ключовою для розуміння соціального песимізму роману. Персонажі, які стали свідками й жертвами економічної деградації, висловлюють глибоку недовіру до майбутнього країни. Їхній скепсис не є ідеологічно зумовленим, а виростає з повсякденного досвіду втрати стабільності та соціальної значущості. Особливо важливим є акцент на втраті можливості для самореалізації, адже праця в індустріальну епоху була й засобом виживання, й джерелом ідентичності та гордості. Позбавлення такої праці означає руйнування символічного фундаменту, на якому будувалася самоповага робітничого класу. Подібна зміна статусу праці перегукується з концепцією «відчуженої праці» К. Маркса, де людина, позбавлена контролю над власною економічною діяльністю, втрачає відчуття власної значущості. Ф. Майєр художньо ілюструє цей процес, показуючи, як економічне відчуження поступово перетворюється на екзистенційне.

Ф. Майєр, документуючи втрати, показує їхні катастрофічні наслідки для громадського життя: відчужений громадянин перестає бути активним

¹¹¹ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

учасником суспільства, що загрожує руйнуванням демократичних засад. Пасивізація соціального суб'єкта подається як прямий наслідок втрати віри у значущість власних зусиль. Привертає увагу й мотив історичного регресу, який у романі представлений через образ «відкату назад». Цей образ функціонує як контрапункт до наративу безперервного прогресу, що тривалий час визначав американську ідентичність. Він суперечить усталеному американському уявленню про прогрес як основний вектор національного розвитку. У цьому сенсі роман Ф. Майєра демонструє кризу «американської мрії», коли наполеглива праця вже не гарантує успіху, а колись сильна економіка не здатна забезпечити стабільність громадянам. Розчарування в ідеї соціального піднесення стає ґрунтом для моральної дезорієнтації персонажів. Такий підхід наближує роман до традиції соціального реалізму, де економічні зміни показані через долі конкретних персонажів. Індивідуальні біографії виявляються своєрідними індикаторами структурних зламів суспільства. Діалоги персонажів, зокрема їхні роздуми про минуле та теперішнє, відіграють важливу роль у стилістичній побудові твору. Вербальна рефлексія героїв слугує каналом осмислення травматичного досвіду, який інакше залишився б невимовним. Через використання живої, автентичної мови Ф. Майєр створює ефект максимальної реалістичності, поглиблюючи емоційний контакт між текстом і реципієнтом. Письменник підкреслює посилення соціально-економічної кризи й водночас вказує на культурний зсув, що відбувався в Америці. Зміна епох фіксується через втрату професій, які вимагали кваліфікації та забезпечували відчуття майстерності. Ситуація, коли «середній громадянин» утрачає можливість реалізувати себе у праці, стає однією з центральних тем роману. Фраза «втратиш це – втратиш країну» відображає загальний настрій деградації та занепаду, де руйнування трудової ідентичності символізує глибший розпад національної єдності й моральних засад суспільства.

Попри те, що Ф. Майєр яскраво описує місцевість, його персонажі не відчують сильного зв'язку з нею. Простір у романі радше фіксує стан втрати, ніж формує відчуття належності, адже деіндустріалізований ландшафт позбавлений стабільних смислових опор. Певним винятком є лише поліцейський Бад Гарріс, який задоволений своїм життям у хатині на вершині пагорба, розташованій за межами міста: «Прямуючи на південь і захід, він спершу рухався асфальтованою дорогою, яка згодом перетворилася на нерівну гравійну дорогу, а потім і на простий ґрунтовий шлях. Його хатина стояла на вершині пагорба, на ділянці площею тридцять акрів, оточеній державним лісом. Виходячи з кабіни й дивлячись на свій будинок, він завжди відчував щастя. Невелика дерев'яна хатина, кам'яні димарі, і відкритий краєвид – миль на сорок. З веранди було видно три штати. За чотири роки,

що він там жив, ніхто, навіть випадково, не з'явився на цій дорозі»¹¹². Цей опис виконує декілька важливих функцій. Передусім він окреслює просторову антитезу між деградованим урбаністичним середовищем і майже ідилічною периферією. Він є символічним контрапунктом до зруйнованого постіндустріального міста, яке лишилося позаду. Якщо урбаністичний простір у романі асоціюється з розпадом, безробіттям і насильством, то ізольована хатина Гарріса ніби пропонує альтернативний варіант існування. Цей варіант, однак, не передбачає соціальної інтеграції чи активної дії, ґрунтуючись на дистанціюванні та мовчазному самозбереженні. Проте така альтернатива має ілюзорний характер: відхід у природу не рятує героя від соціальних і моральних конфліктів, а лише створює тимчасове відчуття безпеки. Природа тут не виконує функції очищення чи оновлення, вона лише приховує напруження, що накопичується всередині персонажа. Крім того, варто звернути увагу на використання категорії простору як проєкції внутрішнього світу персонажа. Ландшафт стає своєрідним дзеркалом психологічного стану Гарріса, де спокій поверхні маскує екзистенційний неспокій. Віддаленість хатини підкреслює фізичну ізоляцію та відчуження Гарріса. Він відступає від соціальної реальності, однак цей крок не є актом внутрішньої гармонії, а радше вимушеним відмежуванням від суспільства, що розпадається. Такий жест самоусунення сигналізує про кризу віри в можливість змінити ситуацію або вплинути на хід подій. Тут доречно провести паралель з американською традицією «самотнього героя», яка простежується ще від Генрі Девіда Торо (1817–1862) та мотиву добровільного усамітнення в американській літературі. Втім, у Ф. Майєра цей мотив принципово трансформується: відлюдництво втрачає етичний і філософський пафос самодостатності. У його інтерпретації втеча від соціуму не веде до духовного очищення, а лише підкреслює безсилля персонажа перед хаосом сучасного світу. Самотність перестає бути формою свободи й набуває рис оборонної реакції.

Окремої уваги заслуговує контраст між спокоєм, який відчуває Гарріс у своїй хатині, та реальністю, що існує за її межами. Цей контраст вибудовується як напружена межа між приватним затишком і колективною катастрофою. Важливим є те, що персонаж уникає будь-яких контактів, що символізує відчуженість як певну моральну позицію. Мовчання і дистанція стають формами непрямой відповіді на розпад соціального порядку. Ф. Майєр уникає при цьому чорно-білих оцінок, натомість пропонує амбівалентний образ: самотність Гарріса є водночас і його вибором, і його пасткою. Вона забезпечує відносний спокій, але водночас консервує бездіяльність і моральну нерішучість. Це розкриває глибший трагізм його існування – він уникає руїни цивілізації, але також не здатний вплинути на її перебіг, що

¹¹² Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

відображає загальну кризу людської агентності за умов соціальної деградації. Хатина, розташована на межі цивілізації, віддзеркалює прагнення втечі від хаосу та небезпеки, але паралельно маркує приреченість на ізоляцію. Географічна периферія тут перетворюється на символ моральної периферійності. Однак, цей спокій може виявитися лише ілюзією, адже реальність продовжує існувати за межами його затишного куточка. Зовнішній світ, попри дистанцію, залишається джерелом загрози й внутрішнього напруження.

У романі «Американська іржа» такі сцени підкреслюють трагізм спроб знайти сенс у світі, що втратив свої орієнтири. Пошук прихистку виявляється симптомом загальної дезорієнтації, а не шляхом до відновлення цілісності. У цьому плані розгляд Т. Лях феномена самотності в українській новелістиці крізь метафізичну призму є релевантним для дослідження жанрово-стильової своєрідності прози Ф. Майєра, адже у творах американського письменника екзистенційні стани самотності, внутрішньої ізоляції та втрати сенсу також виступають визначальними чинниками психологічного й сюжетного розвитку. Самотність героїв Ф. Майєра, як і в новелістів українського модернізму, прочитується як граничний стан буття, в якому персонажі відкривають глибші сенси існування, переживають досвід смерті, порожнечі та радикальної самотності¹¹³. Такий метафізичний вимір самоти виводить прозу Ф. Майєра за межі соціального реалізму й надає їй філософської глибини. Подібний міждисциплінарний і філософськи заглиблений підхід до художнього тексту є продуктивним і для аналізу стилістичних рішень та структурної побудови прози Ф. Майєра, де метафізика буття нерідко моделюється через мінімалістичну поетику, символіку та напружене внутрішнє мовчання персонажів. Саме це мовчання стає однією з найвиразніших форм осмислення морального вибору в умовах постіндустріального розпаду.

Ф. Майєр вдається до використання реалістичних описів, щоб передати настрої місцевості та враження від проживання героїв у цьому безнадійному регіоні. Реалізм тут функціонує не як нейтральна стратегія фіксації дійсності, а як спосіб виявлення структурної кризи, що пронизує повсякденний досвід персонажів і формує їхні моральні орієнтири. Простір постіндустріального ландшафту набуває ознак соціального симптому: він акумулює сліди економічного занепаду, втрати стабільності та зламаних життєвих очікувань. З іншого боку, автор доволі критично підходить до питання національної ментальності, що часто редукується до узагальнених формул на кшталт «типово американське»¹¹⁴. Ця редукція навмисно введена в художню тканину роману, аби продемонструвати, як ідеологічні кліше замінюють складну

¹¹³ Лях Т.О. Метафізичний дискурс самотності в українській новелі кінця XIX – XX століть. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 47. Т. 2. С. 107–113.

¹¹⁴ Franke A. *Keys to controversies: stereotypes in modern American novels*. Frankfurt; New York: Campus Verlag; New York: St. Martin's Press, 1999. 301 p.

рефлексію та спрощують пояснення соціальних катастроф. Так, Лі, сестра головного героя Айзека, якій близькі соціалістичні погляди, зауважує: «У цьому було щось особливо американське – звинувачувати себе в невдачах, відмовлятися бачити своє життя під впливом соціальних сил, схильність пояснювати глобальні проблеми індивідуальною поведінкою. Це була неприваблива зворотна сторона Американської мрії. Якби це сталося у Франції, – подумала вона, – вони б паралізували всю країну. І не дозволили б закрити сталеливарні заводи. Втім, звісно, про це не можна було говорити вголос, особливо батькові»¹¹⁵. Цей пасаж має програмний характер, оскільки артикулює напругу між особистісною відповідальністю та системними чинниками, яка є однією з ключових проблемних ліній роману. Лі пропонує альтернативний погляд на соціально-економічну кризу, протиставляючи американську індивідуалістичну модель відповідальності європейському, зокрема французькому, колективізму. Її позиція сформована під впливом політичних ідей, що виходять за межі локального досвіду містечка, і тому звучить як спроба інтелектуалізувати травму занепаду, надати їй теоретичного пояснення. Оцінка протагоністки є критичною щодо конкретної економічної ситуації та водночас спрямована проти глибинних засад американської ідеології. Ф. Майєр через репліку Лі демонструє, як міф «американської мрії» функціонує як моральний імператив, що перекладає відповідальність за поразку на окрему людину, звільняючи систему від необхідності самокритики. Вона вказує на парадокс: ідея необмежених можливостей трансформується в механізм морального тиску, за якого кожен індивід змушений самотійно долати структурні виклики, не розраховуючи на державну підтримку чи суспільну солідарність. У цьому вимірі «мрія» перестає бути об'єднувачим наративом і перетворюється на інструмент легітимації нерівності. Водночас така критика виглядає спрощеною та ідеологічно заангажованою. Лі мислить у полярних схемах, де США й Франція подані як майже дзеркальні протилежності, що нівелює внутрішні суперечності обох моделей. Вона ігнорує складність соціально-економічних процесів, зокрема залежність протестної культури від історичного досвіду, політичних інституцій і реальних механізмів впливу на владу. Припущення, ніби масовий спротив автоматично веде до позитивних змін, звучить як ідеологічна абстракція, відірвана від конкретних умов життя героїв роману. У цьому сенсі репліка Лі виконує сюжетну та концептуальну функції: вона окреслює горизонт альтернативного мислення, який, однак, не стає продуктивним виходом із кризи. Її позиція залишається в межах ідеологічного протистояння, не переходячи до глибшого аналізу структурних причин занепаду. Ф. Майєр навмисно не наділяє цей голос статусом

¹¹⁵ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

остаточної істини, підкреслюючи обмеженість будь-якої схематичної інтерпретації соціальної катастрофи.

Роман «Американська іржа» викриває глибший конфлікт усередині американської культури – між традиційною вірою у самодостатність індивіда та зростаючим усвідомленням потреби колективної відповідальності за соціальні процеси. Цей конфлікт має не лише економічний, а й моральний вимір, адже визначає рамки допустимого вибору для персонажів. Ф. Майєр показує розрив між поколіннями та класами: старше покоління, зокрема батько Лі, дотримується уявлень про працю як гарант стабільності та гідності, тоді як молодші герої дедалі виразніше відчують крихкість цих переконань у реаліях деіндустріалізованої Америки. Таке зіставлення підкреслює драму моральної спадкоємності: цінності, що колись забезпечували сенс існування, більше не працюють, але водночас не з'являється повноцінної альтернативи. Це робить роман «Американська іржа» реалістичним відображенням соціального занепаду та водночас критичним аналізом ідеологічних суперечностей американського суспільства. Ф. Майєр демонструє, що моральний вибір персонажів формується в полі напруги між особистою відповідальністю й системною несправедливістю, де жодна з позицій не пропонує безумовного порятунку. Така критика національних особливостей виглядає свідомо неповною й однобокою, що підкреслює авторське прагнення вивести проблему за межі суто американського досвіду. Це виявляє наївність спроб пояснити кризу винятково через національні моделі та водночас порушує питання про глобальний характер соціальних проблем, які в умовах пізнього капіталізму набувають транснаціональних форм і не можуть бути розв'язані в рамках окремих культурних чи політичних парадигм¹¹⁶.

Незважаючи на глобалізацію, герої залишаються обмеженими рамками свого соціально-економічного середовища, яке стало для них пасткою. Глобальні процеси циркуляції капіталів, ідей та людей у романах Ф. Майєра існують радше як абстрактний фон, а не як реальний ресурс для персонажів, чий життєвий горизонт визначається локальними формами занепаду. Такий підхід акцентує їхню ізольованість і відсутність реальних шансів вирватися з логіки деградації робітничого класу, що виглядає особливо промовисто на тлі сучасного світу, де міжнародні зв'язки декларуються як універсальний механізм соціальної мобільності¹¹⁷. Ф. Майєр послідовно демонструє розрив між уявленнями про «відкритий світ» і досвідом людей, для яких глобалізація залишається недосяжною конструкцією, що не трансформує їхню повсякденність.

¹¹⁶ Bond L. 'In the eyeblink of a planet you were born, died, and your bones disintegrated': scales of mourning and velocities of memory in Philipp Meyer's *American Rust*. *Textual practice*. 2017. Volume 31: Issue 5. P. 998.

¹¹⁷ Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. P. 533.

Водночас викликає певне застереження те, що автор обмежено звертається до проблеми культурної ідентичності та асиміляції, надзвичайно важливої для американського історичного нарративу, зображуючи втечу Лі з містечка Бюелл. Ця сюжетна лінія могла б стати простором глибшого осмислення символічного насильства, яке супроводжує входження вихідців із робітничого середовища до елітарних соціальних кіл. Потрапивши у середовище Ліги Плюща, Лі приховує своє походження, попри іронію та приховане знецінення з боку ровесників. Сам акт приховування власної біографії функціонує як жест самозахисту, що свідчить і про внутрішнє прийняття ієрархій нового світу. При цьому вона обирає життя серед еліти без виразно окресленої внутрішньої боротьби або тривалих сумнівів. Лі переживає певну двоїстість, однак вона стосується насамперед розриву з родиною, а не складнощів інтеграції в нове соціальне середовище. Таке зміщення акцентів з культурної адаптації на етичний вимір родинної лояльності звужує потенціал цього образу, роблячи його менш конфліктним, ніж того вимагав би матеріал.

Сюжетна лінія Лі репрезентує класову мобільність як суперечливий і болісний процес, позбавлений однозначних емоційних оцінок. Ф. Майєр навмисно відмовляється від мелодраматичних інтонацій, притаманних нарративам «успіху з низів», і подає соціальний підйом як холодний, раціоналізований вибір. З одного боку, Лі входить до привілейованого середовища, що відкриває перед нею нові життєві траєкторії; з іншого – її минуле, уособлене родиною та простором дитинства, перетворюється на тягар, від якого вона намагається відмежуватися. Ця дистанція не супроводжується катарсисом або відчуттям визволення, що підкреслює екзистенційну порожнечу соціального успіху. Ф. Майєр свідомо уникає драматизації внутрішнього конфлікту героїні, чим відмежовується від традиційних моделей «соціального ліфта», де психологічна боротьба з власним походженням стає центральним мотивом. Відхід Лі від робітничого коріння може бути прочитаний як елемент ширшого культурного зсуву – розриву між індустріальним минулим і постіндустріальним майбутнім США. Її біографія вмщує в собі історію країни, що втратила стабільні економічні опори й змушена переосмислювати власну ідентичність у нових соціальних конфігураціях. Ф. Майєр, на відміну від класичних американських романістів, які схильні були або героїзувати, або моралізувати подібні трансформації, обирає позицію дистанційованого спостерігача, наголошуючи на невідворотності змін і їхній моральній неоднозначності. Він зображує Лі ані як героїню успіху, ані як зрадницю свого класу, а як представницю покоління, змушеного жити в умовах радикальної соціальної перебудови без готових етичних орієнтирів. Саме ця відсутність чітких моральних координат визначає драматизм її вибору.

Проза Ф. Майєра вирізняється здатністю поєднувати постмодерністську стриманість нарративу з глибокою політичною рефлексією на рівні

національної історії. Автор фіксує ідеологічні зрушення не у формі декларацій, а через приватні рішення персонажів, які виявляються симптомами ширших соціальних процесів. Він демонструє трансформацію уявлень про успіх, належність і відповідальність та водночас підважує стабільність національної ідентичності як цілісного й незмінного конструкту. У цьому сенсі моральний вибір Лі стає не індивідуальним винятком, а характерною моделлю поведінки в епоху постіндустріального розпаду, де особисте життя дедалі більше підпорядковується логіці структурних змін.

2.2. Естетика занепаду: індустріальний пейзаж як виразник соціальної руїни

Проза Ф. Майєра зосереджується на соціальних умовах, які формують світогляд його персонажів, демонструючи процес поступового усвідомлення ними реальності, що їх оточує. Індустріальний пейзаж у його романах функціонує як активний естетичний і смисловий чинник, що структурує досвід героїв і задає тональність їхнього внутрішнього життя. У ширшій перспективі жанрової еволюції політичного роману в американській літературі ХХІ століття «Американська іржа» засвідчує повернення до класичних тем соціальної справедливості, водночас уникаючи прямої ідеологічної декларативності¹¹⁸. Автор не пропонує програмних відповідей, а зосереджується на симптоматиці розпаду, переводячи політичні проблеми в площину етичного та естетичного переживання.

У цьому вимірі творчість Ф. Майєра може бути прочитана як складова ширшого літературного феномена, окреслюваного дослідниками як «новий американський реалізм». Цей напрям вирізняється прагненням поєднати аналітичну глибину соціального роману ХІХ століття з фрагментарністю, стриманістю та психологічною напругою постмодерністської оповіді. Особливу увагу він приділяє моральним конфліктам, спричиненим економічними кризами, де соціальні умови безпосередньо впливають на особисті рішення та життєві траєкторії персонажів. Саме завдяки такому поєднанню роман «Американська іржа» набуває потужного резонансу в сучасному суспільстві, адже індивідуальні долі героїв вписані в масштабні національні процеси занепаду, що позбавляє ці історії випадковості чи суто локального значення.

Роман сигналізує про загрози національного занепаду, проте не формулює чітких шляхів подолання цих кризових явищ. Ця відмова від рецептурності визначає естетичну та етичну позицію Ф. Майєра, який розглядає літературу як простір діагностики, а не інструкцій. З одного боку, текст просякнутий глибоким песимізмом щодо перспектив американського робітничого класу; з іншого – в ньому зафіксована здатність людини до

¹¹⁸ Rodrigues L. *The American Novel After Ideology, 1961–2000*. New York: Bloomsbury Academic, 2020. 232 p.

пристосування навіть за умов радикального соціального зламу. Герої не редукуються до ролі пасивних жертв економічної системи: вони чинять опір деградації, хоча цей опір часто має суперечливий і морально неоднозначний характер. Цей аспект істотно відрізняє твір «Американська іржа» від класичних пролетарських романів ХХ століття, де колективна соціальна критика домінувала над індивідуальним психологічним виміром.

Ф. Майер створює художній світ, в якому політичний і соціальний аналіз тісно переплетений із глибоким дослідженням внутрішнього життя персонажів, формуючи новий тип політичного роману, зорієнтованого на соціальні умови та моральні дилеми людини. Прикметною є відсутність прямої ідеалізації або жорсткої критики ідентичності за расовою чи гендерною ознакою, що зміщує фокус оповіді на економічні чинники як визначальні для людської долі. Це створює простір для осмислення соціально-економічної реальності як головного детермінанта життєвих шляхів героїв. У цьому зв'язку особливої ваги набуває концепція «економічного детермінізму», що пронизує роман. Соціальний статус, доступ до ресурсів і структурні обмеження значною мірою визначають поведінку персонажів, відсилаючи до традицій марксистського аналізу літератури, проте без прямого теоретичного декларування. Водночас Ф. Майер не артикулює революційного виходу з кризи: він фіксує її неминучість і показує, як у змінених умовах трансформуються етичні орієнтири, знецінюються колишні норми та виникають нові, часто суперечливі моральні компроміси.

Жіночі образи в романі здебільшого виконують функцію спостерігачів і коментаторів соціальних трансформацій, передусім у сфері родинного життя та економічних стратегій виживання. Такий розподіл ролей не означає їхнього усунення з соціальної динаміки, а радше підкреслює їхню участь у формуванні морального й емоційного виміру оповіді. Саме через жіночі персонажі роман фіксує глибину особистих втрат і внутрішніх конфліктів, спричинених постіндустріальним розпадом. Показовим є образ Грейс – матері Біллі По, яка уособлює зламаний американський прагматизм. Її готовність переступати моральні межі заради дитини свідчить про ерозію традиційних уявлень про добропорядність і відповідальність, коли виживання витісняє етичні принципи. Як слушно зауважує К. Ірр, подібна домінанта класових проблем над ідентичнісними конфліктами відповідає загальним тенденціям сучасного американського політичного роману¹¹⁹. У цьому сенсі естетика індустріального занепаду в прозі Ф. Майера стає універсальною мовою соціальної руїни, через яку осмислюється криза національного проекту та моральних підвалин суспільства.

У творчості Ф. Майера діалектика між політичним та ігровим проявляється на багатьох рівнях. Ця напруга формується на перетині соціальної критики й художньої умовності, де реалістичне спостереження

¹¹⁹ Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. P. 522.

співіснує з майже кінематографічною символізацією простору. У романі «Американська іржа» митець створює глибоко особистісні образи, які водночас віддзеркалюють колективну трагедію постіндустріальної Америки. Приватні біографії героїв у цьому наративі втрачають автономність і вписуються в ширший ландшафт соціального занепаду, де індивідуальний досвід стає симптомом системної кризи. Зруйновані заводи, занедбані житлові квартали та порожні супермаркети в романі виступають повноцінними символами економічної депресії. Вони фіксують момент історичного зламу, коли простір, створений для виробництва й споживання, втрачає свою функцію та перетворюється на знак вичерпаності індустріальної моделі розвитку. Ці візуальні образи резонують із кінематографічною традицією «індустріального нуару», що сформувалася в американському кіно 1970–1980-х років і згодом перейшла в літературу. Як і в нуарній естетиці, пейзаж у Ф. Майєра наповнений відчуттям приреченості, приглушеного світла й моральної двозначності, де руїни стають мовчазними свідками людських поразок. Саме через таку візуалізацію кризи роман створює потужний ефект занурення в реальність, яка поступово розсипається. Герої живуть у світі, де більше не існує сталих ідентичностей, а соціальні рамки, що визначали їхнє життя, руйнуються під тиском економічної нерівності та знецінення робочої сили. Праця, яка раніше забезпечувала відчуття гідності та приналежності, втрачає сенс. Разом із цим зникає й уявлення про передбачуване майбутнє.

Ф. Майєр майстерно поєднує індивідуальні долі своїх героїв із загальнонаціональними катастрофами, підкреслюючи, що навіть у постмодерному культурному просторі зберігається потреба в серйозній розмові про політичні та соціальні зрушення. Роман демонструє, що ігрові наративні стратегії не нівелюють соціальну проблематику, а навпаки – загострюють її, переводячи колективний досвід у площину особистісної драми. Зокрема, в образі Генрі Інгліша, колишнього сталеплавильника, який утратив сенс життя після закриття заводу, сконцентровано тему екзистенційної кризи. Його внутрішній монолог фіксує момент, коли соціальна непотрібність переростає в онтологічну порожнечу, а минулі уявлення про цінність власного існування більше не працюють. Думки героя про те, що смерть могла б бути кращим варіантом для його родини, становлять радикальну критику суспільства, неспроможного гарантувати мінімальну стабільність своїм громадянам. Ця позиція перегукується зі стоїчною ідеєю прийняття неминучого як способу збереження внутрішньої гідності, проте в романі вона позбавлена філософського спокою і радше забарвлена відчаєм.

Краєвиди міста та руїни заводу перетворюються на метафору втрати й минувшини. Простір тут акумулює пам'ять про колишній порядок, який більше не підлягає відновленню, і саме ця незворотність формує домінуючий емоційний тон оповіді. Розпач, безперспективність і втрата стають

ключовими мотивами роману, що надає йому глибини та сильного емоційного впливу на читача. Дійові особи змінюють одна одну, немов у серіальній структурі, що підкреслює фрагментарність сучасного досвіду та відсутність цілісного наративу життя. Грейс, мати Біллі По, готова на будь-який злочин заради благополуччя й свободи свого сина, символізує безмежну материнську любов і крайню форму відчаю. Її поведінка виявляє, наскільки соціально-економічний крах розмиває моральні кордони, змушуючи людину діяти всупереч усталеним уявленням про закон і справедливість. Готовність Грейс до злочину підкреслює складність морального вибору, з яким стикаються персонажі в умовах руйнації соціальних інститутів. Шериф Бад Гарріс, який рахує дні до пенсії та розривається між службовим обов'язком і давньою сердечною прихильністю до Грейс, уособлює конфлікт між професійною етикою та людськими почуттями. Цей внутрішній розлам робить його фігуру особливо показовою для розуміння моральної амбівалентності пізньої індустріальної Америки.

Показовим є один із ключових епізодів, у якому Бад Гарріс усвідомлює неминучість краху старого порядку: «Насправді він не хвилювався за Біллі По. Він знав уже багато років, як закінчить цей хлопець. Він докладав усіх зусиль, ставив своє ім'я на карту, знаючи весь цей час, що станеться. Після певного віку люди мають свою власну траєкторію. Найкраще, що можна зробити, – це спробувати трохи підштовхнути їх у іншому напрямку, хоча, здебільшого, це схоже на спробу впіймати тіло, яке падає з хмарочоса. Траєкторія Біллі По була зрозуміла дуже рано; його не хвилював Біллі По. Його хвилювала Грейс і те, як це вплине на неї»¹²⁰. Ця рефлексія підкреслює фаталістичне сприйняття соціальної реальності, де індивідуальна воля виявляється обмеженою силою обставин і соціальної інерції. Турбота Гарріса про Грейс, а не про самого Біллі, акцентує моральний вимір ситуації, де співчуття переважає формальну справедливість. Отже, твір «Американська іржа» виходить за межі традиційного соціального роману й перетворюється на багаторівневий текст, в якому індустріальний пейзаж, екзистенційна драма та політичний коментар взаємодіють у межах єдиної естетики занепаду. Поєднання кінематографічної візуальності з глибоким психологізмом формує художній простір, де соціальна руїна стає універсальною мовою осмислення сучасного світу.

Роман Ф. Майєра глибоко досліджує психологічні травми та внутрішні конфлікти, які виникають у героїв через їхню неспроможність вирватися з безвиході, що панує в їхньому житті. Ця безвихідь формується не раптово, а як результат тривалого накопичення соціальних, економічних і моральних поразок, що поступово підточують відчуття суб'єктності та віри у власну дієздатність. Автор показує, як невдачі в особистому та професійному житті

¹²⁰ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

переплітаються з загальним занепадом їхнього рідного міста, яке колись було процвітаючим, а тепер стало символом економічного спустошення. Міський простір у романі функціонує як колективна пам'ять про втрачену стабільність: колишні осередки праці та соціальної солідарності перетворюються на мовчазні свідчення краху індустріальної утопії.

Айзек Інґліш і Біллі Поу, двійко друзів, уособлюють дві сторони однієї медалі – одного переслідує страх перед відповідальністю та невдачею, інший – бунтар, який протистоїть суспільним очікуванням, але водночас залишається заручником власних обмежень. Їхня дружба вибудовується на спільному досвіді втрат і нездійснених надій, проте різні стратегії реагування на кризу лише підкреслюють неможливість універсального виходу з неї. Усі персонажі представляють різні аспекти життя в постіндустріальному американському містечку, кожен з яких стикається зі своїми викликами та дилемами. Ця множинність голосів формує панорамний зріз соціальної реальності, де приватні драми резонують із колективним відчуттям історичного глухого кута. Через їхні історії Ф. Майєр створює багатопластову картину соціального занепаду, демонструючи, що цей процес має не тільки матеріальний вимір, а й торкається фундаментальних екзистенційних засад буття.

Відчуженість персонажів від суспільства та навіть від самих себе підкреслює, що криза виходить далеко за межі фінансових труднощів – вона проникає у сферу самоідентичності, руйнує усталені життєві моделі та породжує стан тривалої невизначеності. Людина в такому світі втрачає здатність проєктувати майбутнє, оскільки будь-який план здається крихким і приреченим на зрив. Роман «Американська іржа» не обмежується оповіддю про життя окремих людей, а розгортає широку проблематику економічного спаду, соціальної нерівності та морального вибору в умовах системної кризи. Ф. Майєр послідовно демонструє, як інституційна байдужість і деградація спільнот перекладають тягар відповідальності за виживання на окремого індивіда. Це особливо відчутно через рефлексії героїв щодо власного становища. Айзек постійно вагається між спробами залишити рідне місто та відчуттям обов'язку перед батьком, що паралізує його волю до дії. Його внутрішній конфлікт набуває форми моральної пастки: будь-яке рішення сприймається як зрада – або сім'ї, або самого себе. Біллі, своєю чергою, намагається компенсувати власну безнадійність імпульсивними вчинками, які лише поглиблюють його внутрішній розлад. Його протест позбавлений конструктивної мети й поступово перетворюється на саморуйнування, що символізує обмеженість радикального жесту в умовах соціальної стагнації. Обидва персонажі є заручниками свого середовища, а їхні долі віддзеркалюють структурні проблеми американського робітничого класу в добу деіндустріалізації. Роман спонукає до роздумів про можливість збереження людської гідності та моральної цілісності у світі, який стрімко

змінюється і часто відштовхує найуразливіших на маргінес суспільного життя.

Структура роману – з поділом на короткі розділи – сприяє динаміці оповіді, полегшуючи стеження за подіями та швидкі переходи між сюжетними лініями. Фрагментарність композиції відображає розірваність соціального досвіду, у якому відсутній єдиний центр або стабільна точка опори. Кожна глава зосереджується на окремому персонажі, що підкреслює їхню ізольованість, внутрішню самотність і схильність приховувати власні страхи та прагнення. Такий прийом підтримує напруження й водночас організовує наратив у формі мозаїки, яка відтворює розпад традиційних соціальних зв'язків. Персонажі існують поруч, але не разом, їхні життєві траєкторії лише епізодично перетинаються, не формуючи спільного горизонту надії.

Ф. Майєр поєднує авторські спостереження з внутрішніми монологами героїв, які перебувають у стані постійної тривоги, намагаються втримати крихку рівновагу між апатією та очікуванням змін, занурюються в депресивні роздуми і зрідка вловлюють слабкі сигнали можливого виходу. Його стиль письма стриманий, позбавлений патетики, натомість зосереджений на деталях, що акумулюють атмосферу занепаду: іржаві металеві конструкції, обшарпані фасади будинків, порожні вулиці. Ці образи функціонують як візуальні маркери соціальної руїни, переносячи кризу з абстрактної площини у відчутний, майже тілесний вимір. Візуалізація занепаду формує ефект глибокого занурення в постіндустріальну Америку, яка сприймається одночасно як географічний і психологічний простір. Такий композиційний і стилістичний підхід акцентує увагу на внутрішньому світі персонажів і водночас підкреслює їхню відокремленість один від одного. Ф. Майєр показує, як кожен герой веде власну боротьбу з особистими травмами, переживаючи трагедії на самоті. Емоційна ізоляція стає наскрізним мотивом роману: навіть у ситуаціях спільного болю чи втрати герої залишаються замкненими у власних межах, що оголює кризу не тільки соціальних структур, а й базових форм людської солідарності.

Ізоляція героїв підкреслює їхню нездатність знайти розуміння й підтримку у світі, що перебуває в стані стрімкої трансформації. Ця самотність має структурний характер: вона зумовлена не індивідуальними рисами персонажів, а розпадом соціальних механізмів солідарності, які раніше забезпечували відчуття належності та взаємної відповідальності. Це надає реципієнту можливість бачити реальність крізь призму різних свідомостей, що істотно збагачує сприйняття тексту й сприяє глибшому проникненню у внутрішній світ героїв та розумінню логіки їхніх учинків. Поліфонічність оповіді формує ефект емпатійної близькості: читач поступово впізнає в персонажах власні сумніви, страхи та екзистенційні запити. У цьому художньому дзеркалі, поєднаному з напруженою сюжетною

динамікою, виникає своєрідний імпульс до саморефлексії, що виходить за межі суто естетичного переживання.

Окрім Біллі По та Айзека Інгліша, історія розгортається також із перспективи матері По, членів родини Айзека та поліцейського Бада Гарріса. Залучення цих фокалізацій зумовлює складні перетини приватного й публічного, адже кожен із персонажів репрезентує окремий сегмент соціального досвіду постіндустріальної спільноти. Такий наративний принцип посилює психологічну напругу й смислову щільність тексту. Завдяки множинності точок зору Ф. Майєр вибудовує панораму занепаду, в якій індивідуальні історії не зливаються, проте утворюють спільне поле соціальної руїни. Через розгалужену систему перспектив письменник демонструє, як деіндустріалізація охоплює всю громаду, яка поступово втрачає здатність до самовідтворення й символічного самоопису. Колективна ідентичність розчиняється, залишаючи по собі лише фрагменти пам'яті про колишню стабільність.

Центральною фігурою роману є Айзек Інгліш. Він має репутацію одного з найрозумніших і найкмітливіших юнаків містечка. Однак, після самогубства матері змушений відмовитися від навчання та присвятити себе догляду за хворим батьком. Травматичний досвід втрати стає для нього не лише особистим болем, а й точкою зламу життєвих перспектив, коли майбутнє звужується до виконання обов'язку. Усі свої сподівання батько покладає на доньку Лі, яка, втім, вирушає на навчання до Єля. Коли сестра залишає це безнадійне місце, Айзек також відчуває потяг до втечі. Його бажання виїхати не є прагненням до успіху в традиційному сенсі; радше йдеться про спробу врятувати власну суб'єктність.

Напружена вступна сцена задає тон подальшій трагічній оповіді: «Мати Айзека померла п'ять років тому, але він не переставав про неї думати. Він жив сам у будинку з батьком, йому було двадцять, він виглядав молодшим за свій вік, і його легко могли прийняти за хлопчика. Пізній ранок, і він швидко крокував через ліс у бік міста – маленька, худа постать з рюкзаком, яка намагалася не потрапляти на очі. Він узяв чотири тисячі доларів із батькового столу; «Вкрав», – виправив себе він. – «Втеча з божевільні. Хтось тебе побачить – і Сілас покличе собак»¹²¹. Цей уривок не лише передає психологічний стан героя, а й концентрує в собі атмосферу соціального й економічного розпаду. Лісовий простір, ранковий напівморок і відчуття переслідування створюють образ втечі як майже кримінального акту, що оголює деформацію моральних координат. Важливими є лексеми «вкрав» і «втеча», які фіксують внутрішній розлам між етичним імперативом і прагненням самозбереження. Айзек чітко усвідомлює аморальність свого

¹²¹ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

кроку, водночас сприймаючи його як єдиний шанс не зникнути разом із занепалим середовищем.

Дуалістичність мислення є типовою для персонажів американської літератури періоду постіндустріальної кризи, що простежується, зокрема, у прозі Дональда Рея Поллока та Кормака Маккарті. Однак, на відміну від радикально песимістичних або міфологізованих візій цих авторів, Ф. Майєр утримує фокус на соціальній зумовленості вибору. Митець інтегрує елементи іронії й абсурду в щільний соціальний ґрунт, демонструючи, як економічні сили безпосередньо впливають на людські долі та формують повсякденний досвід. Його художній метод тяжіє до традицій соціального реалізму, проте відрізняється від класичних моделей посиленою увагою до психологічної рефлексії та внутрішніх коливань персонажів. Постіндустріальна Америка в романі набуває статусу активного чинника, який моделює характери й визначає межі можливого, змушуючи героїв безперервно балансувати між покорою та спробами опору.

Айзек перебуває у стані постійної тривоги, спричинений не лише його діями, а й багаторічними душевними ранами. Його психоемоційна нестабільність формується в просторі хронічної соціальної депресії, де особисті втрати переплітаються з колективним досвідом занепаду. Втрата матері залишається незагоєною ранною, і це поглиблює його почуття самотності та покинутості. Материнська відсутність у романі набуває символічного значення втрати первинної опори, яка зазвичай забезпечує людині відчуття захищеності та життєвої тягlosti. Ситуація перебування з хворим батьком загострює відчуття тиску й безвиході. Батьківська хвороба репрезентує деградацію традиційного образу працездатного робітника – опори індустріальної Америки, що більше не здатний гарантувати ні матеріальної стабільності, ні морального авторитету. Крадіжка – не просто спроба втечі, це акт відчаю, спроба вирватися з пастки минулого, що його тримає. Цей вчинок слід розглядати як форму внутрішнього протесту проти спадкової приреченості на бідність і соціальну маргінальність. Він розуміє, що діє неправильно, але його відчуття безвиході змушує виправдовувати свої вчинки, порівнюючи це з втечею з «божевільні». Образ «божевільні» функціонує як метафора деградованого соціального простору, де індивідуальна свідомість поступово втрачає здатність до самостійного морального вибору. Отже, Айзек тікає з дому; з цією метою він зважується на рішучий крок: він краде у свого батька 4000 доларів. Грошова сума тут має не стільки практичне, скільки символічне значення – вона уособлює межу між покорою та спробою самовизначення. Свій план герой і сам визнає абсурдним: автостопом дістатися до Каліфорнії та вивчати астрофізику в Національній лабораторії Лоуренса Лівермора. Утопічність цього задуму свідчить про глибоку прірву між реальним соціальним становищем героя та його інтелектуальними ідеалами.

Ф. Майєр створює атмосферу зростаючої напруги та безнадійності, підкреслюючи, як мимовільний вчинок може мати далекосяжні наслідки, що змінюють життя героїв назавжди. Письменник вибудовує причинно-наслідковий ланцюг, в якому приватна помилка перетворюється на каталізатор загальної катастрофи. Важливим є те, що автор майстерно відтворює психологію індустріального занепаду через суб'єктивний досвід персонажа. Наратив фокалізується крізь внутрішній світ Айзека, що дає змогу поєднати соціальну проблематику з інтимною сповідальністю. Айзек не просто тікає від батька – він тікає від світу, в якому більше не бачить сенсу. Його втеча має екзистенційний характер і пов'язана з втратою віри в можливість особистої реалізації в межах рідного середовища. Мрія Айзека про астрофізику різко контрастує з оточенням: порожні заводи, брудні вулиці, похмурі бари створюють атмосферу місця, що давно втратило перспективи. Контраст між космічним масштабом наукових прагнень і приземленою деградацією міського простору підкреслює глибину соціального розриву. Це відчуття глухого кута властиве не лише Айзеку, а й іншим героям роману, які, на відміну від нього, не мають навіть ілюзії можливого виходу. Колективний характер цієї безнадії трансформує приватну драму в узагальнений портрет занепаłego індустріального регіону. Таким чином, психологічний аспект занепаду є ключовим: місто виступає не лише географічним простором, а й ментальною пасткою. Урбаністичний ландшафт функціонує як своєрідний механізм репродукції травми, що формує покоління соціально дезорієнтованих суб'єктів.

Напруга та драматизм роману нуртує в заплутаності відносин між двома друзями – Айзеком та Біллі Поу. Їхні взаємини автор вплітає в контекст спустошених міських пейзажів та суспільства. Дружба між героями набуває рис останнього острівця людської солідарності в умовах моральної ерозії. Власне, навіть найкращий товариш не може переконати головного героя відмовитись від свого рішення. Це свідчить про домінування внутрішнього імпульсу втечі над будь-якими формами зовнішньої підтримки. Проте в день його від'їзду трапляється випадок, що назавжди змінить долі не тільки двох друзів, але й усіх мешканців міста: Айзек ненавмисне вбиває волоцюгу, намагаючись захистити товариша. Цей епізод концентрує в собі напруження між моральним обов'язком і руйнівною логікою виживання. Шукаючи притулок від дощу в старій фабричній будівлі, вони нашттовхнулись на бездомних, які вважали себе господарями цього приміщення. Покинута фабрика виступає символом зруйнованої індустріальної цивілізації, перетвореної на маргінальний простір існування соціальних вигнанців. Передчуття Айзека не підводять його: поки він зникає назовні, чоловіки намагаються поглумитись над По. Загроза насильства в цьому епізоді віддзеркалює загальну атмосферу правового вакууму та моральної анархії. Ця сцена передає напруженість і внутрішнє сум'яття Айзека, який вимушений був зробити вибір у критичний момент.

Ситуація екстремального вибору активізує приховані механізми агресії як єдиний доступний спосіб самозахисту. Відчуваючи, як тягар рішення лягає на його плечі, Айзек змушений використовувати будь-які засоби, щоб врятувати свого друга: «Він побачив короткий шматок залізної труби, але розумів, що її у нього легко відберуть. Під іншою грудною металобруху – Айзек обережно просунув руку через купу іржавого металу до того місця, де серед бруду був розкиданий десяток, а то й більше промислових вальниць. (...) Він кинув так сильно, що відчув, як м'язи в плечі розриваються. Вальниця зникла в темряві, і пролунав гучний тріск, коли вона влучила Шведу прямо в центр чола, трохи вище носа. (...) Айзек на мить завмер, спостерігаючи за чоловіком, якого вдарив, чії руки й ноги ледь здригалися. Іди, подумав він»¹²². Деталізація фізичного зусилля та матеріальної фактури простору підсилює відчуття тілесної та моральної межовості ситуації. Цей уривок є кульмінаційним моментом не тільки в сюжеті, а й у художній концепції занепаду, який Ф. Майєр зображує. Айзек, прагнучи контролювати своє життя, змушений діяти в межах тих же законів насильства, що й саме місто. Його жест стає дзеркальним відображенням агресивного середовища, в якому він сформувався. Його рефлексія після удару – «Іди, подумав він» – підкреслює момент остаточного переходу до нової реальності, де він стає частиною тієї самої руйнівної системи. Внутрішній монолог фіксує миттєву деградацію моральної чутливості, спричинену необхідністю виживання. Вбивство для нього стає точкою неповернення, а сцена, здавалося б, змалювана в динаміці, насправді демонструє внутрішній злам героя. Саме в цю мить руйнується ілюзія можливості «чистого» виходу з соціального лабіринту. Якщо розглядати цей епізод у ширшому літературному контексті, він відгукується до традицій «брудного реалізму» (Р. Карвер, К. Маккарті, Д. Р. Поллок). Насильство тут не є самоціллю, а виступає як невідворотний наслідок соціальної безнадії. Ф. Майєр послідовно відмовляється від романтизації жорстокості, трактуючи її як симптом структурної деградації спільноти. Митець, подібно до К. Маккарті, використовує короткі, уривчасті речення, які надають тексту ритму та напруги, а також підкреслюють відчуженість героїв. Ця стилістична стратегія формує ефект документальної достовірності й водночас оголює екзистенційну порожнечу індустріального світу, позбавленого стабільних ціннісних орієнтирів.

Перелякані та шоковані скоєним, Айзек і По вирішують приховати вбивство, не усвідомлюючи, що цей крок тільки погіршить їхню ситуацію. Поведінка героїв у цій ситуації зумовлена не стільки холодним розрахунком, скільки панічною реакцією людей, позбавлених соціального й морального досвіду відповідальності. Їхній шанс захиститися, заявивши про самозахист, зникає, і тепер вони стають в'язнями обставин, що тягнуть їх усе глибше в

¹²² Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

безвихідь. Правова необізнаність і страх перед інституційною владою формують замкнене коло мовчання, яке поступово перетворюється на форму самоув'язнення. Ця смерть, що є відправною точкою для подальших подій у романі, наповнена моральною неоднозначністю та складними наслідками, які Ф. Майер детально досліджує на сторінках роману. Письменник розгортає навколо цього епізоду багатомірну етичну проблематику, пов'язану з питанням вини, відповідальності та меж допустимого самозахисту.

Структура роману побудована таким чином, що момент злочину не є розв'язкою, а навпаки – початком нового етапу у житті персонажів. Композиційна логіка тексту підпорядковується принципу поступового морального занурення, коли кожне наступне рішення поглиблює кризу. Це відповідає ключовим рисам сучасного екзистенційного роману, в якому вчинок не лише визначає подальшу долю героя, а й відкриває перед ним новий вимір морального вибору. Герой опиняється перед необхідністю співіснувати з власним учинком як з невід'ємною частиною власної ідентичності. Ф. Майер послуговується засобами модерністської нарації, де події резонують у свідомості персонажів, створюючи напругу між дією і її сприйняттям. Внутрішні монологи, фрагментарність спогадів і зміщення часових планів формують складну психологічну перспективу оповіді. Перш ніж друзі встигають усвідомити, що сталося, Біллі По, відомого своєю агресивною вдачею, несправедливо заарештовують і відправляють до в'язниці, де він чекатиме на вирок. Цей арешт підкреслює вибіркову жорсткість репресивного механізму, спрямованого насамперед проти соціально вразливих груп.

За спостереженням Рона Чарльза, юнак Біллі – це типовий екзистенційний герой, що продовжує традицію, започатковану такими письменниками, як Е. Гемінгвей та К. Маккарті¹²³. У цьому зіставленні актуалізується спадковість американської літературної моделі «самотнього борця», приреченого на поразку в конфлікті з обставинами. Він імпульсивний і схильний до насильства, проте всередині нього горить іскра совісті, прагнення чинити правильно й діяти шляхетно, незважаючи на усвідомлення того, що ситуація, в якій він опинився, приречена на провал. Ця внутрішня етична напруга формує драматичну глибину його образу. Персонаж По демонструє внутрішню дихотомію: з одного боку, його образ відповідає архетипу «грубого, але благородного» героя, подібного до персонажів Е. Гемінгвея, а з іншого – він є жертвою соціальної системи, яка не залишає простору для виправлення помилок. Соціальне походження, обмежені освітні можливості та відсутність підтримувальних інституцій зумовлюють його вразливість перед каральною владою. В'язниця у романі постає не лише як фізичний простір покарання, а й як метафора безальтернативності, де

¹²³ Charles R. Book World Review: Philipp Meyer's 'American Rust'. *The Washington Post*. 2009, February 25. URL: <https://www.washingtonpost.com/arts-entertainment/2009/02/25/book-world-review-philipp-meyers-american-rust/>

майбутнє визначається минулим, а не спробами щось змінити. Пенітенціарний простір репрезентує замкнену систему відтворення соціальної поразки, в якій реабілітація практично неможлива. У свою чергу, Айзек, не дізнавшись, що По заарештовують за підозрою у вбивстві, рушає на південь, що символізуватиме спробу втекти від минулого, що переслідує його. Його рух у просторі супроводжується постійною внутрішньою втечею від провини, страху та пам'яті.

Топос дороги відіграє вкрай важливу роль у романі. Мотив мандрівки вписується в ширший культурний код американського міфу про свободу та самотворення. У класичній американській літературі подорож часто виступає як можливість трансформації – від Марка Твена до Джека Керуака дорога символізує пошук свободи та самовизначення. У цих традиціях рух уперед асоціюється з духовним оновленням і розширенням горизонту можливого. Однак, у випадку Айзека подорож перетворюється на втечу, що вказує не на відкриття нових можливостей, а на неможливість повернення назад. Його шлях позбавлений перспективи внутрішнього зростання й радше фіксує втрату орієнтирів. Це – радше вимушене блукання, що лише підкреслює циклічність життєвих криз. Рух без мети віддзеркалює структурну безвихідь індустріального середовища, в якому зміна місця не означає зміни долі.

Для Грейс і Лі арешт Поу і від'їзд Айзека породжують нові питання щодо їхнього майбутнього, хоча жодна з них не робить кроків до змін. Ця відсутність активної реакції свідчить про глибоко вкорінене відчуття безсилля, сформоване роками життя в умовах економічної нестабільності та соціального занепаду. Особливо драматичним є те, що Грейс, як мати, залишається в полоні своїх сумнівів і страхів, не наважуючись прийняти рішучі дії, тоді як Лі також застрягла в своєму нерішучому стані, що підкреслює їхню безпорадність перед обличчям важких життєвих обставин. Материнська роль Грейс у романі поєднує в собі турботу й паралізуючу тривогу за майбутнє дітей, яка поступово трансформується у форму пасивного самозахисту. Образи жінок у романі – відображення соціальних реалій постіндустріальної Америки. Їхні життєві стратегії формуються в умовах обмеженого доступу до ресурсів, нестабільної зайнятості та ерозії традиційних соціальних гарантій. Грейс, яка живе у зруйнованому містечку, та Лі, яка намагається знайти себе в іншому соціальному середовищі, втілюють дві моделі пристосування до змін. Перша репрезентує вимушене укорінення в просторі деградації, друга – спробу соціальної міграції без чітких орієнтирів. Їхня бездіяльність не є просто виявом слабкості – це реакція на ситуацію, в якій будь-яке рішення здається однаково приреченим. Вона виникає як наслідок тривалого досвіду невдач, що підриває віру в ефективність особистого вибору. Ф. Майер таким чином демонструє парадокс сучасного суспільства: навіть освіта, мобільність та прагнення змін не гарантують виходу з кризи.

Соціальний ліфт у зображеному світі функціонує фрагментарно, залишаючи більшість персонажів у стані перманентної невизначеності. Кожен із персонажів знаходиться на своєрідному роздоріжжі, де їхні дії чи бездіяльність можуть визначити подальшу долю, але параліч страху та невпевненості стримує їх від прийняття рішень. Ф. Майєр послідовно показує, як внутрішні психологічні бар'єри підсилюються зовнішніми соціальними обмеженнями. Грейс та Лі також перебувають у своєрідній мандрівці – подорожі всередині себе, що вимагає від них сили волі, щоб вирватися з обставин, які здаються нездоланими. Цей інтроспективний шлях пов'язаний із переосмисленням власної відповідальності та меж особистої свободи. Відтак, постіндустріальна Америка в інтерпретації Ф. Майєра – це не тільки порожні заводи та економічний спад, а й екзистенційна криза, що відбувається у свідомості людей, які втратили не лише роботу, а й віру в майбутнє. Занепад матеріальної інфраструктури супроводжується руйнуванням символічних опор – віри в прогрес, стабільність і соціальну справедливість. У площині порівняльного літературознавства звернення українського дослідника Д. Чика до жанру педагогічного роману в аналізі творів Ч. Дікенса актуалізує питання становлення героя в межах морально-етичної парадигми¹²⁴, орієнтованої на поступове формування відповідальної особистості, що створює підстави для зіставлення з художніми механізмами формування персонажів у прозі Ф. Майєра. Хоча творчість Ф. Майєра не належить безпосередньо до педагогічного роману, його нарративні стратегії також ґрунтуються на змалюванні трансформаційного шляху героя, ускладненого кризовими ситуаціями, історичною травмою й потребою самоідентифікації. Цей шлях позбавлений лінійності та оптимістичної телеології, властивої класичним зразкам *Bildungsroman*. Це дає підстави розглядати прозу Ф. Майєра в контексті модернізованих форм *Bildungsroman*, адаптованих до умов американської культурної та соціальної дійсності. Йдеться про модель «зламаного становлення», в якій дорослішання супроводжується втратою ілюзій та етичними компромісами. Адже навіть у стані внутрішнього застою або відчаю герої Ф. Майєра перебувають у процесі формування нової ідентичності, що відображає глибші механізми морального й психологічного розвитку особистості в умовах сучасної катастрофічної реальності. Їхня суб'єктивна еволюція відбувається в режимі постійної напруги між бажаним і можливим.

Стиль письма Ф. Майєра характеризують складнопідрядні речення, що змушує читача зосереджуватися на кожному слові й фразі. Синтаксична розгалуженість тексту відтворює складність внутрішнього світу персонажів і багатоспектровість їхнього досвіду. Водночас персонажі спілкуються так, як це роблять реальні люди, що дозволяє реципієнтові легко впізнавати в них

¹²⁴ Chyk D., Semehyn T. The Ideas of Dangerous Education: Modification of the Pedagogical Novel in *Oliver Twist* by Charles Dickens and “The Gemini” by Taras Shevchenko. *Primerjalna književnost*. 2021. No. 44.1. P. 167–185.

справжніх постатей зі своїми слабкостями, почуттями та переживаннями. Розмовна інтонація діалогів підсилює ефект документальної достовірності. Поєднання складної побудови речень із простотою та природністю діалогів створює цікавий контраст у тексті. Цей контраст відображає напруження між рефлексивною свідомістю героїв і буденністю їхнього мовлення. Така особливість стилю зближує Ф. Майєра з традицією соціально-психологічного реалізму, що простежується у творах Дж. Стейнбека чи Р. Форда. Спільним для цих авторів є прагнення поєднати соціальну аналітику з тонким психологічним малюнком. Письменник передає події через призму свідомості персонажів, що створює ефект автентичності. Наративна фокалізація постійно зміщується, підкреслюючи множинність інтерпретацій реальності.

Поєднання художнього психологізму та натуралістичної деталізації дозволяє Ф. Майєру занурювати читача у внутрішній світ героїв, розкриваючи складну структуру їхніх переживань та мотивів. Деталі побуту, жестів і тілесних реакцій виконують функцію маркерів прихованих емоційних станів. Окрім того, впадає в око постійний раптовий перехід від аукторіального наративу до оповіді від Я-особи навіть у межах одного й того ж абзацу. Ця техніка руйнує стабільність оповідної перспективи, примушуючи читача активно конструювати смисл. При цьому техніка «потoku свідомості», хоча і використовується обережно, додає тексту глибини, дозволяючи авторові розкрити найпотаємніші куточки свідомості героїв. Фрагментованість мислення передає психологічну дезорієнтацію, властиву персонажам у кризових ситуаціях. Такий прийом виконує одразу кілька функцій: з одного боку, наближає читача до інтимного досвіду персонажа, а з іншого – порушує межу між суб'єктивною реальністю героя і об'єктивною дійсністю. Внаслідок цього художній світ набуває рис нестабільної, плинної конструкції. Примітно, що вже після кількох розділів стає очевидним за стилем оповіді, з яким персонажем читач має справу в певний момент. Індивідуальні мовленнєві та мисленнєві патерни функціонують як маркери ідентичності. Наприклад, кмітливий Айзек вирізняється значною кількістю хаотичних і заплутаних думок, тоді як По здається агресивним, але водночас і більш стриманим. Ця диференціація внутрішніх монологів підсилює психологічну рельєфність образів і сприяє глибшому розумінню їхніх мотивацій.

Мовлення та внутрішній монолог персонажів виступають не тільки засобом характеристики, а й способом розкриття соціального та психологічного контексту їхнього існування. Вербальна поведінка героїв у прозі Ф. Майєра функціонує своєрідним індикатором рівня їхньої соціальної інтегрованості та внутрішньої стабільності. Айзек, із його раціональним, хоча й емоційно нестабільним мисленням, втілює інтелектуала, який не знаходить свого місця у світі післяіндустріального занепаду. Його схильність до рефлексії й аналітичного самоаналізу вступає в конфлікт із реаліями

середовища, зорієнтованого на фізичне виживання, а не на інтелектуальний розвиток. По, навпаки, більше керується інстинктами та ментальними імпульсами, що відображає його приналежність до середовища, де виживає той, хто швидко реагує, а не аналізує. Його мовлення відзначається прямолінійністю, емоційною насиченістю та обмеженим рефлексивним компонентом. Таким чином, мовна структура роману не тільки окреслює характери, а й підкреслює соціокультурний розлом, який проходить через кожного з персонажів.

Різниця між способами мислення та мовлення стає художнім виявом фрагментації спільноти. Ф. Майєр не подає травму як миттєву подію, а радше як процес, що поступово змінює сприйняття реальності героями. Травматичний досвід у романі розгортається як тривала внутрішня робота пам'яті, провини та витіснення. Це відповідає сучасним науковим дослідженням у сфері літературної травматології, які наголошують на тому, що травма не просто відбувається, а й переписує саму структуру особистості. Згідно з цими підходами, суб'єкт після травми функціонує в режимі постійного перегляду власної ідентичності. У романі ця зміна відбивається у зміні мови персонажів: Айзек стає відстороненим, його мислення фрагментується, тоді як По поступово втрачає контроль над своїми емоціями, перетворюючись на уособлення насильства, яке сам колись зневажав. Мовна деградація По супроводжується звуженням емоційного спектра, а інтелектуальна роздробленість Айзека – втратою цілісного бачення себе. У цьому плані насувається висновок, що автор – свідомо чи несвідомо – не повною мірою реалізував потенціал теми дружби, жертви й моральної дилеми. Міжособистісний зв'язок героїв поступово поступається місцем індивідуальним стратегіям виживання. Після вбивства Айзек втікає, не виявляючи жодних турбот про По, і лише одного разу бажає, щоб його друг був поруч, коли відчув потребу в захисті. Ця асиметрія у переживанні провини вказує на різний рівень моральної відповідальності персонажів. Обидва персонажі є героями й водночас «безневинно винними». Вони стають заручниками ситуації, яку не здатні повністю контролювати, але за наслідки якої змушені відповідати. Цей парадокс є ключовим у побудові екзистенційної драми роману. Ф. Майєр уникає традиційного протиставлення добра і зла, натомість показуючи, що моральний вибір часто не має однозначної правильної відповіді.

Етичний простір роману характеризується нестабільністю та множинністю можливих інтерпретацій. Герої опиняються у ситуації, коли будь-яке рішення призводить до втрати – або свободи, або власної ідентичності. Вибір набуває характеру трагедії, в якій кожна альтернатива містить потенціал саморуйнування. Це співвідноситься з концепцією «екзистенційної провини», сформульованою Жаном-Поль Сартром: людина завжди відповідальна за свої вчинки, навіть якщо обставини змушують її діяти певним чином. Ф. Майєр художньо моделює цю філософську тезу через

повсякденні, позбавлені героїзації ситуації. Епізод з ненавмисним вбивством є ключовим у розвитку сюжету, адже після нього життя Айзека вже ніколи не буде таким, як раніше. Ця подія виконує функцію незворотного зламу біографічної траєкторії героя. Айзек, розсудливий та обачний, тепер опиняється перед необхідністю ховатися від закону і своєї совісті. Внутрішній конфлікт між прагненням самозбереження та моральним самосудом стає домінуючим мотивом його поведінки. Його дія не лише змінює його самого, але й викликає нову хвилю подій, які підштовхують інших персонажів до власних випробувань і внутрішніх конфліктів. Приватний злочин трансформується в ланцюгову реакцію соціальних і психологічних криз. У своїй подорожі до Каліфорнії Айзек підбадьорює себе уявними героїчними монологами, які описують його жалюгідні пригоди: «Він повільно спускався крутим схилом. Він бачив дорогу, якою йшов попередньої ночі, і трохи далі – залізничні колії та річку. Кожен крок униз завдавав болю його ногам. Але хлопець не хвилюється. Знаючи, наскільки легкою була б подорож зі здоровими ногами, він віддає перевагу тому, щоб подорожувати з кульгавими. Порожній шлунок робить голову яснішою. Нудьгуючи від ходи, він вирощує зябра, пливе вгору річкою й виходить у центрі міста. Натомість шаленіє від захоплення. Русалки вшановують переможця Шведів»¹²⁵. Фрагментарність і фантазійність внутрішнього мовлення свідчать про спробу компенсувати втрату контролю над реальністю. Ця сцена ілюструє складний механізм психологічного захисту героя: він використовує фантазію, аби відгородитися від реальності, що стає для нього нестерпною. Уявний героїзм виконує функцію тимчасового відновлення самооцінки. Його мова набуває рис магічного реалізму, що контрастує із загальним натуралістичним стилем роману. Стилистичний зсув сигналізує про кризовий стан свідомості персонажа. Це дозволяє інтерпретувати подорож Айзека як своєрідну ініціацію, в якій фізичний біль і вигаданий тріумф є двома сторонами однієї медалі – болісного дорослішання. Ініціаторний характер шляху полягає не в здобутті зрілості, а в усвідомленні власної вразливості та обмеженості можливостей.

Ф. Майєр використовує техніку поєднання «реального» й «уявного», де межа між суб'єктивним переживанням і об'єктивною реальністю стає все менш очевидною, формуючи специфічну зону напруження між фактичним досвідом героя та його внутрішніми компенсаторними уявленнями. Фантастичні образи, такі як «русалки» та «переможець Шведів», допомагають герою відволіктися від реального болю й страху, перетворюючи його подорож на своєрідний героїчний епос, нехай і лише в його уяві, де власна вразливість маскується під міфологізований образ сили й тріумфу. Подібна символічна «героїзація» буденних страждань свідчить про прагнення

¹²⁵ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

суб'єкта відновити втрачене відчуття контролю над власним життям, компенсуючи соціальну й екзистенційну нестабільність. Ця літературна стратегія вписується у ширший контекст досліджень психологічного реалізму та травматичного наративу, коли травма не просто відображається в літературі, а змінює сам спосіб її репрезентації: персонажі переживають реальність через викривлену, подекуди фрагментовану призму, що є наслідком посттравматичного стресового розладу, а сама оповідна структура зазнає внутрішнього розщеплення між раціональним описом і фантазійною компенсацією. У такій моделі письма мовна нестабільність стає маркером психологічної дезорієнтації та втрати опори в соціальному просторі. Айзек, переживаючи фізичне та моральне виснаження, відмовляється від традиційної логіки сприйняття, замінюючи її внутрішніми міфологемами, що функціонують як своєрідні «приватні релігії» виживання в умовах системної руйнації життєвих перспектив.

Важливо наголосити, що подібна стратегія художньої міфологізації травматичного досвіду має не ескапістський, а радше аналітичний характер: вона демонструє, яким чином свідомість адаптується до постійної загрози та соціального виключення. Через це індивідуальна уява Айзека набуває ознак альтернативного простору існування, у межах якого можлива тимчасова реставрація гідності й сенсу. Власна фантазія перетворюється на психологічний прихисток, протиставлений деградованому індустріальному середовищу, що позбавляє людину стабільних орієнтирів. У цьому плані проблематика дослідження статті «Етноспецифіка образу дивовижної жінки в японських народних казках “Кагуя-хіме – діва місячного сяйва”, “Журавка” та “Сніговиця”» О. Тиховської співвідноситься з тематичним і поетологічним полем дослідження через акцент на трансформаційних мотивах, ініціаційних сюжетах та символічних просторово-часових моделях¹²⁶, які функціонують як універсальні механізми переосмислення кризового досвіду в різних культурних традиціях. Попри жанрову та історико-культурну відмінність, у цих текстах простежується спільна логіка переходу героя через межовий стан, пов'язаний із втратою, випробуванням і духовною реконфігурацією особистості. Як і в японських наративах, у прозі Ф. Майєра вагому роль відіграють архетипні сценарії становлення особистості, пов'язані з кризою ідентичності, болісним входженням у нову соціальну чи екзистенційну фазу, а також зі зміщенням меж між «рідним» і «чужим» простором, де індустріальні руїни й маргінальні ландшафти виконують функцію символічного «порогового» середовища. У таких просторах відбувається радикальна переоцінка попереднього досвіду та формування нової, часто травматично позначеної суб'єктності.

¹²⁶ Тиховська О. Етноспецифіка образу дивовижної жінки в японських народних казках “Кагуя-хіме – діва місячного сяйва”, “Журавка” та “Сніговиця”. *Східний світ*. 2024. № 2 (123). С. 75–88.

Образи героїв, які переживають стан втрати, метаморфози або символічної смерті, набувають у Ф. Майєра універсального характеру, подібно до сакрального досвіду казкових героїнь, чия поетика спирається на мотиви посвяти та порушення табу. Однак, у романному дискурсі ці мотиви позбавляються трансцендентного виміру й переводяться в площину соціальної та психологічної драми. Ініціація тут не веде до гармонії, а фіксує незворотність втрат і фрагментарність сучасного суб'єкта. Це дає підстави для міжкультурної компарації механізмів наративної трансформації особистості в різних жанрових системах, зокрема для аналізу того, як міфологічні та символічні структури адаптуються до реалій пізньоіндустріального й постіндустріального суспільства. У прозі Ф. Майєра ці структури функціонують як рудиментарні форми смислотворення, що зберігають свою евристичну цінність навіть в умовах соціального занепаду.

Випадкове вбивство символізує не лише фізичний акт, але й моральну та емоційну катастрофу, що переслідує обох героїв, перетворюючись на довготривалий екзистенційний тягар, який визначає подальшу траєкторію їхнього буття. Невідворотні зміни, що сталися в їхньому житті, глибоко вразять кожного з друзів, руйнуючи попередні уявлення про справедливість, відповідальність і можливість морального виправдання. Айзек постійно боротиметься з параноїдальним страхом переслідування та викриття, який поступово трансформується у внутрішню цензуру власних думок і вчинків. Він буде приречений на життя в тіні, без можливості повернутися до нормального існування, оскільки будь-яка форма соціальної видимості для нього асоціюється з потенційною загрозою викриття. Його постійна тривога та напруження призводять до втрати власного «я», втрати довіри до оточуючих і навіть до самотності, яка стає його незмінним супутником, формуючи замкнений простір психологічної ізоляції та внутрішнього вигнання. Біллі Поу, який опиниться у в'язниці, зіткнеться з не менш важкими випробуваннями, опинившись у системі, що відтворює логіку насильства й приниження в інституалізованій формі. Перебування за ґратами під постійною загрозою звинувачення у вбивстві породжує відчуття безнадійності та розпачу, посилене усвідомленням власної беззахисності перед каральним механізмом держави. Його світ обмежиться тюремними мурами, і кожен день буде викликом для його психічного та фізичного здоров'я, де виживання стає головною екзистенційною стратегією. Він змушений буде шукати внутрішні сили, щоб вижити в цих нелюдських умовах, постійно обмірковуючи свої дії та намагаючись зрозуміти, що привело його до цієї точки, перетворюючи рефлексію на єдину доступну форму опору деградації особистості. Сенс свого існування він бачить у тому, щоб захистити друга від усіх цих страждань, тож він вирішує взяти на себе всю провину, фактично підміняючи юридичну справедливість власним моральним судом. Тут розкривається ще один важливий мотив – самопожертва як форма моральної компенсації, спрямована на відновлення

зруйнованого внутрішнього балансу. На відміну від Айзека, який діє під впливом екзистенційного страху, По здійснює свідомий вибір, що ґрунтується на понятті братерства, відданості та своєрідного кодексу честі, сформованого в маргінальному соціальному середовищі, де міжособистісна лояльність замінює інституційні гарантії справедливості. Дихотомія між «пасивною» та «активною» виною підкреслює глибокий психологізм роману й змушує замислитися над тим, якою мірою провина може стати рушієм морального розвитку або, навпаки, призвести до самознищення, перетворившись на механізм внутрішнього покарання.

Варто зазначити, що конфліктна модель провини й відповідальності інтегрується в ширшу систему символічних і нарративних кодів, пов'язаних із темою контролю, спостереження та підозри. У цьому контексті звернення Д. Чика до концепту гетеротопії та параноїдальної семіотики у дослідженні роману «Memoirs Found in a Bathtub» С. Лема сприяє виявленню типологічної спорідненості із жанрово-стильовими пошуками Ф. Майєра, зокрема в аспекті використання постмодерністських нарративних стратегій, деконструкції жанрових канонів та трансформації просторових моделей художнього світу, де будь-який простір функціонує як потенційна зона прихованого нагляду й інтерпретаційної невизначеності. Осмислення літературного тексту як простору циркуляції інформації, навмисного семіотичного надлишку та імітації контролю, виявлене Д. Чиком в аналізі прози С. Лема¹²⁷, сприяє глибшому розумінню жанрової гібридності та експериментального характеру майєрівського письма, що балансує між реалізмом, історіософією та метанаративною грою, в якій стабільність смислів постійно підважується. Параноїдальна напруга, атмосфера недовіри та екзистенційна тривога, що домінують у світі героїв, логічно вписуються в ширший постмодерністський контекст, де текст функціонує як поле постійної нестабільності й розщеплення сенсів, віддзеркалюючи кризу суб'єкта в пізньомодерному суспільстві.

Вибір Біллі показує його глибоке почуття лояльності та самопожертви, але водночас і його нездатність оцінити справжні наслідки своїх рішень, зумовлену обмеженим соціальним досвідом і браком альтернативних життєвих сценаріїв. Залишаючи себе на милість системи правосуддя, Біллі стає жертвою як обставин, так і власної моралі, що підкреслює його трагізм як персонажа, затиснутого між внутрішнім обов'язком і зовнішнім примусом. Цей аспект можна розглядати у площині натуралістичної традиції в американській літературі, яка акцентує залежність людини від середовища та спадкових чинників. Як і герої Т. Драйзера чи Ф. Норріса, Біллі перебуває у владі соціальних і біологічних детермінант, які обмежують його вибір, позбавляючи можливості повноцінної самореалізації. Його самопожертва є

¹²⁷ Чик Д. Анамнез божевільного Бонда: гетеротопія у романі «Щоденник, знайдений у ванні» Станіслава Лема. *Bibliotekarz Podlaski Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne*. 2023. 59 (2). S. 129–146.

не лише актом моральної відданості, а й свідченням того, що людина в подібних умовах майже позбавлена свободи волі, а поняття відповідальності набуває трагічно спотвореного характеру.

Ф. Майєр не обмежується змалюванням індивідуальної драми, а показує глибші механізми соціальної несправедливості, де кримінальна відповідальність нерідко стає засобом легітимації системних проблем, маскуючи структурну нерівність під формальну законність. Така інтерпретація натуралістичного мотиву боротьби значно посилює тему солідарності поза законом, увиразнюючи міжособистісну лояльність як останню й найкращу ознаку цивілізації, що зберігається на тлі інституційної деградації. У світі, де інституційна мораль занепадає, залишається лише особистісний зв'язок, що здатний підтримувати ілюзію людяності, виконуючи компенсаторну та стабілізаційну функцію. Це бачення, засноване на сентиментальності, представляє людські стосунки як останню цитадель цінностей у реальності, де всі інші моральні норми зруйновані або поставлені під сумнів, підкреслюючи гуманістичний вектор майєрівської художньої концепції навіть у змалюванні гранично трагічних ситуацій.

Трагічний інцидент стає каталізатором подій, що розгортаються на тлі занепаłego міста, яке виступає символом економічної та соціальної кризи, репрезентуючи колективний досвід деградації, втрати перспектив і руйнування локальних спільнот. Постапокаліптичний пейзаж, що супроводжує героїв, може служити алегорією соціального та економічного занепаду, спонукаючи до глибшого роздуму про проблеми суспільства та шляхи їхнього вирішення¹²⁸, водночас актуалізуючи мотиви культурної спустошеності та історичної втоми індустріальних регіонів. У цьому аспекті можна простежити риси неореалістичного стилю, характерного для американської літератури другої половини ХХ століття, орієнтованого на документальну точність, соціальну аналітичність і критичне осмислення повсякденності. Подібно до романів Р. Форда чи К. Маккарті, Ф. Майєр зображує місто не лише як символ морального виснаження й поступового згасання традиційних соціальних структур, де інфраструктурна руїна стає зовнішнім відбитком внутрішньої дезорієнтації мешканців.

Розпад промисловості стає визначальним фактором світосприйняття мешканців Бюелла, формуючи відчуття безвиході, залежності від випадку та втрати контролю над власною долею. При цьому містечко Бюелл не є ані Содомом, ані Гоморрою, тобто не функціонує як простір абсолютної моральної деградації. Його мешканці не наділені моральними якостями, які б особливим чином суперечили чеснотам, вони зберігають елементарні уявлення про відповідальність, солідарність і гідність. Проте долею їм судилося жити у посткризовій місцині з відповідними проблемами, пов'язаними, зокрема, зі злочинністю, бідністю, загальним психологічним

¹²⁸ Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. P. 523.

впливом негативних факторів, що поступово руйнують здатність до соціальної самоорганізації та довготривалого планування. І ці випробування, спричинені соціальними, економічними й моральними викликами, невблаганно їх поглинають, перетворюючи повсякденне існування на форму прихованого виживання.

Соціальна дезінтеграція, викликана економічним спадом, спричиняє моральну дезорієнтацію, що виявляється в кризі ідентичності персонажів, ослабленні міжособистісних зв'язків та ерозії спільнотної пам'яті. Для Айзека й По Бюелл є не просто місцем проживання, а пасткою, яка не залишає вибору, оскільки будь-яка спроба самореалізації тут наштовхується на структурні обмеження середовища. Так, Айзек, який відчуває тягар відповідальності та провини, стає символом боротьби людини з обставинами, що її оточують, водночас уособлюючи тип інтелектуала, ізольованого в маргіналізованому просторі. Його рішення покинути місто, а потім ненавмисне вбивство, відображають складність вибору між моральними принципами та прагненням до виживання, підкреслюючи конфлікт між етичними імперативами та інстинктом самозбереження: «Було темно, і спокій огорнув його. Він рушив уздовж залізничних колій, покидаючи завод, минаючи місто й свою стару школу, минаючи дорогу до дому Поу. Усе це швидко зникало з поля зору. Залізничне полотно було темне, вузьке й звивисте, прорізане на схилі пагорба, ліси густі з обох боків, і звук його кроків, здавалось, відлунював далеко. Хлопчина по-справжньому розпочинає свою подорож. Тепер він такий же самотній, як і тоді, коли з'явився на світ. Найглухіша пора ночі – денні створіння ще сплять, а нічні вже вляглися. Хлопчина крокує. Прямує до Каліфорнії. До тепла свого власного пустельного краю»¹²⁹. Ця сцена символізує початок нової глави в житті хлопця, який залишає позаду все знайоме і вирушає в невідоме, водночас фіксує момент радикального розриву з локальною спільнотою та попередньою ідентичністю. Важливо зазначити, що мотив дороги тут виконує двояку функцію. З одного боку, він є традиційним американським архетипом свободи та самоідентифікації, подібно до творів Дж. Керуака чи М. Твена, де рух у просторі ототожнюється з розширенням життєвих горизонтів. З іншого боку, дорога у Ф. Майєра – це шлях не до можливостей, а до ізоляції, що відображає кризу американського міфу про мобільність як шлях до успіху, демонструючи його невідповідність соціальним реаліям постіндустріальної епохи. Айзек не прагне відкриттів, він просто втікає, що підкреслює трагічний аспект його подорожі, позбавленої чіткої мети та позитивної перспективи. Показовим тут є використання темряви як метафори. У літературознавчих дослідженнях нерідко наголошується, що ніч у художньому тексті слугує не лише часовим маркером, а й символом

¹²⁹ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

екзистенційної самотності, психологічної дезорієнтації та втрати сенсових орієнтирів. Саме тому в цитаті наголошується на повному зануренні Айзека в «глуху пору ночі», коли не активні ані денні, ані нічні створіння, тобто в стані повної антропологічної та соціальної ізоляції. Це стан абсолютного проміжку, межовий момент між минулим і майбутнім, між життям у Бюеллі й тим, що чекає попереду, який набуває рис ритуального переходу та символічного переродження, позбавленого, однак, гарантій оновлення.

Шлях самотнього Айзека нагадує про тяжкий тягар рішення, яке визначає подальшу траєкторію його існування та остаточно відриває його від звичного соціального середовища. Образи темного, вузького й звивистого залізничного полотна символізують невизначеність і небезпеку, з якими він може зіткнутися на своїй стежі, репрезентуючи стан екзистенційної нестабільності та втрати орієнтирів у постіндустріальному світі. Ліси, що оточують його, створюють відчуття ізоляції, але водночас підкреслюють рішучість хлопця, який, незважаючи на страх, продовжує рухатися вперед, перетворюючи сам простір на проекцію внутрішньої боротьби між відчаєм і надією. Звуки його кроків, що відлунюють у тиші, підкреслюють його самотність і водночас створюють відчуття, що кожен його крок важливий і має значення, актуалізуючи мотив відповідальності за власний вибір у ситуації відсутності зовнішньої підтримки. Цей момент можна трактувати як метафору для більшого життєвого шляху, де кожен крок є важливим, навіть якщо здається, що він губиться в тиші, оскільки саме з таких непомітних рішень формується екзистенційна біографія героя.

Теплінь, яку Айзек шукає в Каліфорнії, символізує його прагнення до безпеки, стабільності та нового початку, а також до відновлення втраченої цілісності власного «я». У Каліфорнії він сподівається знайти свій власний куточок світу, де він зможе відчувати себе вдома, відновивши відчуття приналежності та психологічної захищеності. Це прагнення до тепла й світла в темряві ночі також може відображати внутрішнє бажання героя знайти сенс і цінність свого існування, подолавши травматичний досвід провини та втрати. У межах екзистенційно-антропологічного прочитання варто розглядати Айзека як персонажа, що втілює мотив вигнанця, який намагається знайти своє місце у світі, позбавленому стабільних соціальних орієнтирів. Його подорож відповідає класичному наративу «втечі» від соціальних і моральних обставин, що є характерним для американської літератури від Е. Гемінгвея до К. Маккарті, де герой опиняється сам на сам із власною відповідальністю та межами свободи. Водночас його прагнення до тепла і стабільності дисонує з реальністю, де жодна локація не гарантує безпеки, що підкреслює ілюзорність географічного спасіння. У цьому сенсі його шлях можна порівняти з подорожами героїв Дж. Стейнбека, особливо в романі «Грона гніву», де дорога є ілюзорним шляхом до порятунку, який часто завершується новими формами залежності та розчарування.

У той час, як Айзек шукає свій шлях і намагається знайти своє місце у світі, Біллі Поу стає на прю з важкою реальністю тюремного життя, що репрезентує крайню форму соціального виключення та примусового підпорядкування. Це випробування вимагає від нього не тільки фізичної сили, але й психологічної витримки і вміння знаходити баланс між самозахистом і необхідністю підтримувати певний статус серед ув'язнених, де будь-яка помилка може мати фатальні наслідки. Тюремна система змушує людей адаптуватися до нових умов, де виживання залежить від уміння підлаштовуватися під кримінальні правила і жорстокі порядки, формуючи альтернативну ієрархію цінностей та поведінкових моделей. Мотив в'язниці як метафори соціального детермінізму та відсутності вибору вкорінений у літературній традиції, що простежується ще з натуралізму, де людська доля трактується як продукт середовища та обставин. У Ф. Майєра цей мотив перегукується з творчістю Н. Мейлера й особливо з романами Дж. Елроя, де пенітенціарна система є не засобом виправлення, а простором остаточної моральної деградації, інституційного насильства та втрати суб'єктності.

Тюремне середовище у романі – частина ширшого соціального коментаря: система карає не лише винуватих, а й тих, хто не зміг адаптуватися до жорстких правил капіталізованого суспільства, де людська цінність часто вимірюється економічною доцільністю. Ф. Майєр показує, як правосуддя може стати засобом для досягнення особистих амбіцій, перетворюючись із механізму захисту прав на інструмент політичного та символічного капіталу. Новий окружний прокурор бачить у справі Біллі Поу можливість підвищити свою репутацію і зробити кар'єру, використовуючи суворість закону як засіб для самоствердження, маніпулюючи громадською думкою та страхами спільноти. Це підкреслює недоліки правової системи, де іноді особисті інтереси можуть переважати над справедливістю, підміняючи етичні принципи прагматичними розрахунками. У результаті автор вказує на кризу довіри до судочинства, яка стає симптомом ширшої соціальної дестабілізації. Система, що покликана відновлювати баланс справедливості, натомість функціонує як ще один механізм репресії, що підсилює соціальну нерівність, закріплюючи маргінальний статус уразливих груп і відтворюючи логіку структурного насильства.

Ф. Майєр звертає увагу на те, що в реальному світі моральні дилеми не вирішуються через юридичні процедури, а часто стають розмінною монетою у владних іграх, де формальна легітимність рішень приховує їхню етичну порожнечу та залежність від політичної доцільності й корпоративних інтересів. Усе це підкреслює трагічність становища Біллі Поу, який, незважаючи на свої помилки, стає жертвою системи, структурно налаштованої на самовідтворення та самозахист, яка не завжди діє в інтересах справедливості. Це також відображає загальні проблеми сучасного суспільства, де люди часто стають заручниками обставин, економічної нестабільності, соціальної стратифікації та інформаційної маніпуляції, що

вимагають від них змінювати свої моральні принципи і адаптуватися до жорстокої реальності, втрачаючи відчуття особистої відповідальності та внутрішньої цілісності. При цьому порятунок Айзека для Біллі стає своєрідним моральним компасом, який допомагає йому відчуті себе корисним і значущим, відновити втрачену віру у власну здатність чинити опір дегуманізуючим механізмам соціального середовища: «Він врятував Айзека Інгліша. Це було найкраще, що він зробив у своєму житті. Айзеку було нелегко, але він був доброю людиною – рідкісне поєднання. В Америці не було прийнято про це говорити, але зазвичай, чим важче тобі було, тим більшою ти ставав нікчемою... Йому самому в цьому сенсі пощастило – не багатий і не бідний. А Айзек, коли вирішив не кінчати життя самогубством, прийшов до По. По зігрів його і вислухав, вони просиділи і проговорили всю ніч. Якщо це не знак, то він не знає, що тоді знак. Це показувало, що все це мало сенс. Незважаючи на те, що він навряд чи вбив того хлопця з Донори, він врятував Айзека Інгліша. Це був знак, і хай йдуть до біса всі інші: Гарріс, окружний прокурор і всі інші, яких він навіть не знає. Він не розповість їм ані слова, це була єдина річ у його житті, яку він не збирається зіпсувати»¹³⁰. Наведений фрагмент розкриває глибокі внутрішні переживання героя, його боротьбу зі своєю совістю та пошуками сенсу в житті, а також механізми самовиправдання й самоконструювання ідентичності в умовах морального тиску. Ф. Майєр майстерно демонструє, як навіть у найтемніші часи можна знайти світло та надію, проте це світло має крихкий, індивідуальний характер і не гарантує системних змін у суспільному устрої. Внутрішній монолог По засвідчує, що акт порятунку іншого стає для нього способом символічного очищення, формою компенсації за минулі провини та засобом відновлення порушеного морального балансу.

Особливо важливо, що момент порятунку Айзека для По перетворюється на його єдину «перемогу» у житті, своєрідну моральну противагу всім попереднім помилкам, які були зумовлені як особистими слабкостями, так і тиском соціального середовища. Це перегукується з екзистенційною традицією, в якій цінність людського існування визначається не масштабом звершень, а одиничними актами добра, що набувають статусу онтологічного вибору між байдужістю та відповідальністю. У цьому можна побачити відлуння ідей Альбера Камю: навіть у безвиході людина може зберегти гідність, роблячи вибір на користь інших, утверджуючи власну свободу через етичний жест солідарності. З огляду на це, «візуалізація кризи» у романі Ф. Майєра реалізується через взаємодію просторових, соціальних і психологічних вимірів занепаду, де індустріальні руїни, деградовані інституції та зруйновані біографії утворюють єдине семантичне поле. Айзек і По – це дві сторони однієї дилеми: втеча чи боротьба, пошук сенсу чи

¹³⁰ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

змирення з обставинами, індивідуальне спасіння чи колективна безвихідь. Їхні долі функціонують як паралельні нарративні лінії, що репрезентують різні стратегії виживання в умовах соціального краху. Саме цей дуалізм і робить роман важливою віхою у сучасній американській літературі, яка досліджує межі людської витривалості у світі, що руйнується, поєднуючи соціальний реалізм, моральну рефлексію та екзистенційну проблематику в цілісну художню модель епохи занепаду.

Ф. Майер майстерно створює фінал, який, не будучи занадто однозначним, дає відчуття завершеності історії, поєднуючи елементи моральної двозначності, психологічної напруги та соціальної критики в єдину композиційну структуру. Щоб витягнути По з в'язниці та зняти з нього звинувачення, поліцейський Гарріс – у цій морально дилемній ситуації – вбиває двох інших бездомних, щоб не залишити свідків злочину, перетворюючи акт «відновлення справедливості» на прояв радикального морального компромісу й інституційного насильства. Цей епізод оголює внутрішню суперечність між приватною етикою та службовою доцільністю, демонструючи, якою мірою система провокує індивіда до злочину під виглядом захисту порядку. Водночас автор залишає достатньо питань без відповідей, відмовляючись від традиційної логіки морального підсумку та остаточного вердикту.

Айзек повертається зі своєї подорожі, друзі знову зустрічаються і мовчки обіймаються, що набуває символічного значення невербалізованої солідарності та спільно пережитої травми. Цей фінал підсилює відчуття невизначеності та складності людських стосунків, які пронизують увесь твір, підкреслюючи неможливість повного взаєморозуміння в умовах соціального й екзистенційного тиску. Роман насичений сильними емоціями й яскравими образами, що відображають реалістичні біографії людей з регіону, який поступово занепадає і затягує їх разом із собою, перетворюючись на своєрідну «пастку простору», з якої важко вирватися навіть за наявності внутрішньої мотивації. Ф. Майер переконливо передає атмосферу безнадії та боротьби, що характеризує життя його героїв, поєднуючи соціальний реалізм із ліричною проникливістю та психологічною деталізацією. Цей прийом також сприяє більш тривалому впливу роману на свідомість читача, оскільки відкрита кінцівка змушує замислитися над прочитаним, активізуючи інтерпретаційну діяльність реципієнта та залучаючи його до співтворчості смислу.

Як це властиво постмодерністським творам¹³¹, у романі Ф. Майера завершальний етап постає не механізмом вирішення проблем, а радше відображенням людської боротьби з невизначеністю, зруйнованими очікуваннями та фрагментарністю життєвого досвіду. Історичні й соціальні

¹³¹ Cohen S. The Novel in a Time of Terror: „Middlesex”, History, and Contemporary American Fiction. *Twentieth Century Literature*. 2007. Vol. 53. No. 3: After Postmodernism: Form and History in Contemporary American Fiction. P. 372.

зміни в його прозі не мають чіткого результату, що змушує читача задуматися про те, як випадковість і непередбачувані події формують як індивідуальне життя, так і цілий соціальний лад, підважуючи ідею лінійного прогресу та стабільного розвитку. Це також підкреслює глибокий екзистенційний характер його прози, де людина змушена приймати контингентність світу, який постійно змінюється і не пропонує легких відповідей, висуваючи на перший план проблему особистої відповідальності в умовах радикальної нестабільності.

Жанрово-стильова своєрідність роману «Американська іржа» Ф. Майєра виявляється через те, як автор поєднує постмодерністську чутливість до незавершеності з більш реалістичними елементами наративу, синтезуючи традиції соціального роману, психологічної прози та неореалістичної естетики. Такий підхід є показником зрілості письменницького таланту Ф. Майєра, який здатний поділитися з реципієнтом глибокими емоціями та роздумами, не вдаючись до спрощених схем чи моралізаторських висновків. До речі, в інтерв'ю від 2017 року для «The New York Times» митець, відповідаючи на запитання про те, що його найбільше хвилює в художніх творах, наголосив: «Література – або будь-яке мистецтво – повинна зворушити вас ще до того, як ви зрозумієте, чому. Це має відчуватися так, ніби ви опинилися в присутності чогось святого – ніби натрапили на давній код, який пояснює людський рід. У кінцевому рахунку, саме це й творить мистецтво; воно з'єднує ваш розум і душу з розумом і душею незнайомця. Або з розумом і душею всього людства. Ви читаєте щось і розумієте: «Далебі, я не самотній»¹³². Роздуми письменника про сутність літератури вказують на її здатність створювати міст між індивідами, долати межі часу й простору, об'єднуючи людей на рівні емоцій та досвіду, формуючи колективну пам'ять і спільний символічний горизонт. Це не просто процес пізнання, а радше глибоке відчуття єдності та розуміння, що лежить в основі кожної великої книги, в тому числі й роману «Американська іржа», який репрезентує художню модель сучасної американської реальності як простору моральних випробувань, втрат і водночас можливостей для людської солідарності.

У цьому зв'язку доцільно підкреслити: попри поволоку депресивності, аналізований твір привертає увагу своєю реалістичністю й глибиною, в якій автор змальовує складні людські відносини та почуття. Роман дійсно не залишає читача байдужим до життєвих перипетій героїв, оскільки охоплює універсальні теми. Автор показує, що в житті бувають як правильні, так і хибні вчинки, і що вибір часто буває непростим і неоднозначним. Через призму розкриття впливу любові на людську психологію Ф. Майєр демонструє, наскільки важливим є це почуття в житті кожної особистості. Відтак, персонажі постають своєрідним дзеркалом для реципієнта,

¹³² Philipp Meyer: By the Book. *The New York Times*. 2017, March 31. URL: <https://www.nytimes.com/2017/03/31/books/review/philipp-meyer-by-the-book.html>

відображаючи різні аспекти природи людини, дозволяючи кожному відчутти себе ближчим до ситуацій, описаних у книзі. У своїй критиці сучасного суспільства письменник не займає однозначної позиції, не намагається пропонувати легких відповідей або рішень. Його персонажі живуть у світі, де немає чорно-білих моральних категорій, а кожне рішення має свої наслідки. Так окреслюється етичний горизонт прози Ф. Майєра, де саме невизначеність і злам смислових орієнтирів формують особливий тип наративної напруги: читач опиняється у світі, який не можна схематизувати або звести до простих дихотомій, і де внутрішня крихкість людини виразно корелює з матеріальною руїною довкола.

Реалістичний підхід Ф. Майєра до зображення дійсності дає підстави зіставляти його творчість з доробком Дж. Стейнбека з огляду на прагнення обох авторів відтворювати соціальні проблеми без ідеалізації з максимальною точністю й увагою до деталей. Подібно до Дж. Стейнбека, Ф. Майєр досліджує життя людей на периферії суспільства, занурюючи читача в їхній щоденний побут, труднощі та мрії. Однак, між ними існує суттєва різниця у фокусуванні погляду: Дж. Стейнбек тяжіє до соціальної алегорії та колективних історій, у той час як Ф. Майєр надає перевагу психологізованому індивідуальному досвіду, роблячи приватні драми персонажів головним полем прояву історичних, економічних і культурних трансформацій. При цьому в романі Ф. Майєра більш чітко проступає психологічна характеристика протагоністів у пов'язі з панорамними описами природи, які з хірургічною точністю «розривають» тканину тексту. Такий підхід допомагає зрозуміти внутрішні страждання та роздуми головного героя, надаючи твору особливої глибини та відтінків. Індустріальний пейзаж «говорить» про соціальну руїну через образи закинутих фабрик, зношеної інфраструктури й спустошених міст. Ф. Майєр використовує візуальну мову занепаду для підсилення настрою емоційної виснаженості: природа та руїни, взаємодіючи, творять метафоричний простір, де колишня економічна міць перетворена на нагадування про втрачений світ і втрачений сенс.

Паралель із творчістю Дж. Стейнбека вказує на схильність Ф. Майєра занурюватися в глибинні соціальні проблеми без однозначної оцінки, а натомість підкреслювати їх через життєві історії своїх героїв. Це зближення з американською традицією соціального письма підсилює відчуття історичної тягlosti: і Дж. Стейнбек, і Ф. Майєр фіксують моменти, коли економічні системи руйнуються, а людські долі виявляються на межі виживання. Ось – ілюстрація: «Вони минули ще один старий завод і його димар. І мова не лише про сталь, адже існували десятки менших підприємств, які підтримували сталеливарні заводи і залежали від них: інструментальні та штампувальні цехи, спеціальні покриття, обладнання для видобутку – список можна продовжувати. Це була складна система, і коли заводи закрилися, вся долина зазнала краху. Сталь була її серцем. Він задумався, скільки ще часу мине, перш ніж усе поржавіє дощенту, і долина повернеться до первісного стану.

Тільки камінь залишиться. Сто років долина була центром виробництва сталі в країні, і технічно – в усьому світі, але з того часу, як народилися По та Айзек, у цьому регіоні було втрачено 150 тисяч робочих місць – більшість міст більше не могла дозволити собі базові послуги; у багатьох більше не було навіть поліції. Якось Айзек почув від своєї сестри, яка розмовляла з кимось із коледжу: половина людей пішла на соціальну допомогу, а інша половина повернулася до полювання та збирання. Це було перебільшення, але не надто велике»¹³³. Ця цитата демонструє не просто занепад економіки, а й трансформацію суспільних відносин. У ній простежується вплив ідей постіндустріального суспільства, де згорання індустріального виробництва веде до втрати соціальних гарантій, деградації інфраструктури та появи нових форм економічного виживання. Фраза про повернення до «полювання та збирання» є гіперболою, але її використання підкреслює ступінь руйнування традиційного способу життя. Вона також нагадує про дихотомію цивілізації та первісного стану. У цьому образі відчувається не лише буквально змальована криза, а й прихований страх перед зникненням модерного суспільства як такого, перед розмиванням меж між технологізованим світом і довколишнім ландшафтом, який поступово поглинає наслідки людської діяльності.

Ф. Майєр, по суті, ставить перед читачем питання: чи можливий розвиток без циклічного повернення до хаосу? Це питання несе філософське підґрунтя: історія виглядає як маятник, що невпинно рухається між піднесенням і занепадом, а індустріальна долина стає символом цього ритму. Письменник зображує цю реальність із майже апокаліптичною точністю: заводи ржавіють, міста порожніють, а люди, які раніше працювали на великих підприємствах, змушені виживати, повертаючись до примітивних способів існування. Таке змалювання руйнує романтизовані уявлення про індустріальну працю та підкреслює крихкість економічних структур, що тримаються на одному-двох доміантних виробництвах.

Візуалізація кризи є ключовим елементом жанрової специфіки роману. Якщо класичний соціальний реалізм зосереджується на конфліктах між класами, то проза Ф. Майєра тяжіє до жанрової гібридності, поєднуючи риси постапокаліптики та екзистенційного роману. Атмосферні пейзажі та детальні описи допомагають зануритися у внутрішній світ героя, відчути всю напругу та драматизм, які переплітаються в його житті. Індустріальний пейзаж стає дзеркалом психологічного стану персонажів: вони сприймають занепаді заводи не як абстрактну економічну проблему, а як продовження власної втрати перспектив. У цій естетиці занепаду міститься потужний емоційний заряд, що формує особливу оптику читання – оптику світу, де руїна стає основним засобом висловлення соціальної правди.

¹³³ Meyer Ph. *American Rust: A Novel*. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

У романі «Американська іржа» Ф. Майер неодноразово замінює цілісну романтичну природу на регресії, ретроградність та невдачі, спричинені людиною. Такий підхід дозволяє розглянути руйнування не тільки як фізичний процес занепаду індустріальних об'єктів, але й як символ глибшої соціальної та моральної деградації американського суспільства. Ф. Майер акцентує на тому, що навіть найстійкіші інфраструктурні системи, колись створені для забезпечення економічної стабільності, виявляються беззахисними перед тривалими політичними помилками, недбалим управлінням і поступовим вичерпуванням людського ресурсу. Відтак, у прозі Ф. Майєра присутня особлива увага до символізму зруйнованих фабрик та машин, які стають метафорами суспільного колапсу. Описувані письменником рукотворні предмети, які з'їдає іржа, постають елементами в ланцюгу вже існуючих культурних і літературних наративів. Руїна індустрії у нього перегукується з традиціями американського індустріального романтизму початку ХХ століття, але водночас контрастує з ним, оскільки тут завод і машина не символізують розвиток, а нагадують про хибність ідеї прогресу, що не враховує людської вразливості. Це не просто декорації для сюжету, а метафори всепоглинаючого занепаду, які передають відчуття глибокої екзистенційної кризи. Іржа, як метафора соціальної деградації, підкреслює: економічні зміни, які відбулися в тому чи іншому регіоні, є невід'ємною частиною ширшого історичного процесу. Вона нагадує про циклічність соціально-економічних трансформацій, в яких занепад індустрії виглядає не випадковістю, а наслідком складної взаємодії глобалізації, зміни конфігурації праці та переорієнтації виробництва на нові технологічні сфери. Це також свідчить про жанрово-стильову своєрідність прози Ф. Майєра, яка об'єднує натуралістичні описи з постмодерністськими алюзіями, створюючи унікальну суміш реальності та символізму. Тяжіння до відчуття «кінця епохи» у його романах стає ключовим мотивом, який структурує і сюжет, і наративні стратегії, створюючи ефект невідворотності соціального розпаду.

Підхід Ф. Майєра щодо реінтерпретації сюжетних ліній має постмодерністські ознаки¹³⁴. Відтак, на перший погляд, твір сприймається як сукупність наративів, які були відображені в інших творах американської літератури. Однак, прозаїк не просто цитує або відтворює знайомі сюжети американського письменства, він використовує їх як тло для створення нової, унікальної концепції, яка зосереджується на соціальних і моральних аспектах праці в умовах руйнування капіталістичних цінностей, «культурної логіки пізнього капіталізму» (Ф. Джеймсон)¹³⁵. Саме характер цих алюзій набуває значення: Ф. Майєр працює не з поверхневими цитатами, а з глибинними

¹³⁴ Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. P. 525–526.

¹³⁵ Jameson F. Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism. Durham: Duke UP, 1991. 461 p.

міфами американської ідентичності – вірою в мобільність, культ індустріальної праці, уявленням про стабільність малого міста. Кожен із цих міфів у нього зруйнований, що додає текстові критичної сили та зміщує акцент із ностальгії на аналітичне переосмислення. Полівимірність і поєднання постмодерністської свідомості з етикою праці роблять прозу Ф. Майєра визначною в контексті сучасної американської літератури. Завдяки такій формі він створює ефект багат шарового сприйняття: читач одночасно відчуває присутність минулого, дію сучасних криз та натяк на майбутнє, в якому старі способи організації праці та суспільства вже не мають шансів на відновлення.

* * *

Ф. Майєр своєю творчістю демонструє значний зсув в американській літературі – від постмодерністської фрагментації до інтегрованих наративів з посиленою соціальною відповідальністю. Його проза ставить акцент на осмисленні сучасних суспільних та глобальних проблем, таких як соціальна нерівність, колоніалізм та занепад «американської мрії». Письменник використовує специфіку американського соціально-історичного контексту, водночас звертаючись до універсальних тем, які перегукуються з ключовими питаннями глобалізації. Відтак, його твори осмислюють проблеми ідентичності, історичної пам'яті та впливу політичних і економічних процесів на сучасне суспільство. Цей тематичний спектр задає ширшу оптику для розуміння американського досвіду: Ф. Майєр, працюючи з локальними сюжетами, показує, що руйнування економічних і соціальних структур має спільну логіку для багатьох країн, які зіткнулися з викликами постіндустріальної епохи. Це робить його прозу релевантною не лише для американського літературного поля, а й для глобальної гуманітарної дискусії.

Стиль Ф. Майєра відзначається вдалою комбінацією постмодерністських технік (іронія, колажність, інтертекстуальність) з класичними літературними підходами, що робить його твори багат шаровими й інтерпретаційно гнучкими. У романах відображено багатогранність життя, використано алегорії, символи, алюзії, які дозволяють читачеві глибше зрозуміти складність людського буття. Ф. Майєр уникає лінійної оповіді, застосовуючи багат шарову структуру, яка резонує із сучасними літературними тенденціями, водночас повертаючи до класичних традицій соціального роману. Використання іронії, алюзій та інтертекстуальності додає тексту глибини та дозволяє автору критично переосмислювати соціальні й політичні процеси. Особливість його письма полягає у поєднанні аналітичності з емоційною насиченістю: він не лише демонструє руйнування, а й пропонує читачеві відчутти його тактильно – через індустріальний пейзаж, психологічні ламання героїв, напругу між минулим і теперішнім. Наративна структура формує ефект поліфонії, де різні

часові, соціальні та культурні пласти накладаються один на одного, створюючи складне текстове середовище, в якому занепад має метафоричне, інтелектуальне та емоційне значення.

Ф. Майер надає великого значення регіональному контексту в своїх творах, детально зображуючи життя певних регіонів США, як-от Пенсильванію в романі «Американська іржа». Це дозволяє йому досліджувати соціальні й економічні проблеми на локальному рівні, розкриваючи їхню універсальну значущість через долі персонажів. Регіональний контекст роману, що відтворює життя в Іржавому поясі США, підсилює соціально-критичну спрямованість твору. Автор використовує образ індустріального занепаду як метафору соціальної кризи, що віддзеркалюється у життях його персонажів. Він підкреслює, як минуле та занепад промислових міст продовжують впливати на сучасне суспільство та його перспективи на майбутнє. Таке зображення простору формує особливу «топографію руїни», в якій кожен елемент індустріального пейзажу – занедбана фабрика, покинутий цех, проржавілі механізми – функціонує як текстовий маркер тривалого соціального розпаду. Регіональні деталі стають основою для формування метафізичного виміру занепаду, підкреслюючи, що криза не зводиться до економічної статистики, а перетворюється на досвід, який формує колективну пам'ять і впливає на моделі поведінки наступних поколінь.

Митець зосереджується на психологічних дилемах своїх героїв, які втілюють кризу поколінь та соціальної ізоляції. Через образи руїн сталевих заводів і змарнілих життів він передає масштабну соціальну трагедію, породжену економічним занепадом. Індивідуальні історії протагоністів увиразнюють складність особистих виборів у вимірах постіндустріальної кризи, коли традиційні соціальні структури більше не забезпечують захисту чи підтримки. Письменник створив реалістичні та психологічно насичені образи, підкреслюючи особисту боротьбу героїв з зовнішніми обставинами та їхні внутрішні конфлікти. Такі образи підкреслюють довготривалі наслідки руйнування промислової цивілізації, в якій колективна праця й спільна ідентичність були ключовими складниками спільнот, а з їхнім зникненням зникає і сенс існування багатьох людей.

Соціальна нерівність та знецінення робочої сили стають ключовими елементами, що призводять до ізоляції персонажів, їхньої психологічної деградації та пошуку власного місця у світі. Ф. Майер наголошує, що розрив між очікуваннями та реальними можливостями формує особливий тип травми – травму нездійсненого майбутнього, в якій соціальні ліфти не просто зламані, а й перетворені на ілюзію. Кожен із героїв переживає кризу через неможливість адаптуватися до нових соціальних умов. Айзек і Біллі уособлюють різні аспекти цієї кризи: Айзек, як герой, що бореться з відповідальністю та провинною, і Біллі, що протистоїть системі, але водночас стає її жертвою. Їхні внутрішні драми формують два паралельні вектори

втрати: інтелектуальне самовідчуження та практичне безсилля, що підкреслює багатовимірність занепаду й робить психологічний вимір роману невіддільним від соціального.

Ф. Майєр майстерно використовує структуру роману для підкреслення ізоляції персонажів, що відображає їхню соціальну самотність у світі, який стрімко змінюється. Розділи, що зосереджуються на долі окремих героїв, акцентують на їхніх внутрішніх конфліктах і проблемах виживання в умовах постапокаліптичного соціального середовища. Фрагментарність наративу водночас створює ефект множинності досвідів: кожен персонаж стає носієм окремої стратегії адаптації до руйнування, а сукупність цих історій формує цілісну картину суспільства, яке втратило структурну опору. Імітація постапокаліптичної атмосфери в соціальному середовищі підкреслює, що занепад відбувається через повільний, майже непомітний процес розмивання інституцій, норм і спільнот.

Проза Ф. Майєра є важливим кроком у розвитку сучасного американського роману, поєднуючи традиційні та новітні літературні підходи з актуальними соціальними та культурними питаннями. Аналізований твір увібрав у себе жанрові ознаки політичного роману з елементами соціальної драми та психологічного дослідження, що дозволило прозаїку розширити межі жанру й створити новий тип літератури, орієнтованої на глибокий аналіз соціальних проблем сучасності. Це жанрове зближення формує особливий стиль — інтелектуально насичений, емоційно загострений і політично чутливий, в якому індустріальний пейзаж перетворюється на ключовий інструмент інтерпретації суспільства. Ф. Майєр не просто працює з темами кризи, він створює цілісну художню модель світу, де занепад виступає не кінцем, а простором для переосмислення людських можливостей, меж відповідальності та етичних засад співіснування.

ЕПІЧНИЙ НАРАТИВ І КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ В РОМАНІ «СИН»

Роман «Син» Ф. Майєра вирізняється багатопластовістю образної системи та принципово епічною організацією оповіді, що дає змогу авторові відтворити історичну динаміку Техасу від періоду колонізації до пізньомодерної доби. Текст вибудовується як багатоголосий наратив, в якому приватні біографії вплітаються в масштабний історичний рух, формуючи відчуття тривалої тягlosti часу. Образно-стильові доміанти роману ґрунтуються на поєднанні історичної достовірності з елементами епічного письма, що зближує роман із традиціями великого історичного наративу – від біблійних хронік до класичного американського фронтірного епосу. Така художня стратегія дає змогу письменникові створити розлогі картини життя, насильства й боротьби за виживання, в яких окремих людський вибір набуває історичного виміру.

Однією з ключових образно-стильових доміант роману є напружений контраст між жорстокістю природи та людськими амбіціями. Ф. Майєр детально змальовує дикі ландшафти Техасу, які функціонують як активна сила історії, а не як пасивне тло подій. Простір прерій, пустель і прикордонних територій формує специфічний тип свідомості – жорсткий, прагматичний, зорієнтований на виживання будь-якою ціною. Природна стихія співвідноситься з жорстокістю людських учинків, зокрема з насильством у боротьбі за землю, владу та економічний контроль, що визначає логіку існування прикордонного суспільства. У цьому зіткненні природи й культури автор демонструє, як ідея домінування стає базовим принципом соціального устрою, глибоко закоріненим у колективній свідомості поселенців.

Вагоме місце посідає й стилістична доміанта, пов'язана з поєднанням реалістичних та романтизованих елементів. Ф. Майєр використовує розлогий, ритмічно виважений стиль, що поєднує документальну точність із наративною міфологізацією історичного досвіду. Факти історії перетворюються на елементи культурної пам'яті, а персонажі – на фігури, що виходять за межі суто індивідуального виміру. Завдяки цьому герої роману репрезентують не лише свою епоху, а й універсальні моделі людської поведінки: прагнення до влади, економічної стабільності, самоствердження, а поряд із цим – самотність, внутрішню спустошеність і трагічну розірваність між особистим і колективним.

Особливу роль у романі відіграє мовна стилізація персонажів. Мовлення стає маркером соціального статусу, історичного часу та системи цінностей, а також інструментом психологічної характеристики. Кожен голос у романі має чітко окреслену інтонацію, що сприяє поліфонічності тексту. Від лаконічної, жорсткої мови Ілая МакКаллоу, просякнутої логікою фронтіру та насильства, до більш рефлексивного й емоційно забарвленого

мовлення представників наступних поколінь простежується еволюція культурних моделей, пов'язана зі змінами історичних умов. Мовні засоби виконують функцію відтворення світоглядних зсувів у межах однієї родинної саги.

Через систему образно-стильових домінант Ф. Майєр формує масштабне епічне полотно американської історії, в якому долі окремих персонажів складаються в мозаїку становлення нації. Роман фіксує травматичні витоки американської ідентичності, показуючи, що її формування супроводжувалося насильством, втратою й моральними компромісами. Герої тексту втілюють різні моделі національного досвіду – від боротьби за фізичне виживання на прикордонні до прагнення реалізації «американської мрії» в умовах капіталістичної модернізації. Епічний наратив у романі «Син» стає способом осмислення історії як простору повторюваних конфліктів і незавершених травм, що продовжують впливати на сучасність.

3.1. Міфологема фронтиру: між культурним конструктом та історичною правдою

Концепт американського фронтиру став символом експансії, становлення й розвитку нації, залишаючись одним із найпотужніших і водночас найбільш суперечливих міфів в історії США. Frontier був не лише фізичним кордоном, що окреслював межі освоєної території, але й складним культурним конструктом, у межах якого формувалися уявлення про свободу, самодостатність, насильство як норму та історичну «місію» колонізатора. У понятті фронтиру закладено ідею нових можливостей, простору для самореалізації й економічного зростання, однак поряд із цим він уособлював жорстокість, системну експлуатацію природи та тривалі конфлікти з корінними народами. Ця амбівалентність – між обіцянкою свободи й реальною практикою завоювання – робить фронтір одним із ключових міфологем американської культурної пам'яті, що продовжує викликати інтерес істориків, культурологів і літературознавців.

Ф. Майєр здобув широку відомість після того, як у 2008 році видавничий дім «Random House» придбав права на публікацію роману «Американська іржа». Уже 2010 року письменника було включено до списку двадцяти найперспективніших авторів віком до сорока років «20 до 40», який щодаки формує авторитетний американський тижневик «The New Yorker»¹³⁶. Це стало інституційним підтвердженням його літературного потенціалу та здатності працювати з великими соціальними темами. Проте справжній масштаб авторського задуму й остаточне закріплення репутації

¹³⁶ Flood A. New Yorker unveils '20 under 40' young writers list. the Guardian. 2010, 4 June. URL: <https://www.theguardian.com/books/2010/jun/04/new-yorker-young-writers-list>

відбулося у 2013 році з виходом роману-саги «Син»¹³⁷. Критична рецепція була надзвичайно схвальною: Ф. Майєра почали розглядати як продовжувача великої традиції американського епічного письма, здатного поєднати історичний розмах із моральною проблематикою сучасності. Реалістичність зображення, увага до деталей і відмова від спрощених оцінок підтвердили його реноме автора, що працює на перетині художньої літератури та історичної рефлексії. В обох романах викривлення суспільного ладу осмислюються через долі конкретних персонажів, які функціонують як носії ширших соціальних і культурних процесів, надаючи текстам життєвості та внутрішньої переконливості.

Реалістично бруталний стиль «Сина» зумовлений самою тематикою оповіді. Історія Сполучених Штатів – від практик рабства до знищення корінних індіанських народів – позначена системним насильством, що лежить в основі економічного зростання та формування державності. Ф. Майєр свідомо відмовляється від романтизації цього минулого, демонструючи його як ланцюг завоювань, моральних компромісів і накопичення капіталу ціною людських життів. У романі «Син» він прагне не лише зафіксувати жорстокі сторінки американської історії, а й простежити генезу багатства, яке виникло внаслідок привласнення земель, експлуатації праці та інтенсивного використання природних ресурсів. Показовим є фрагмент: «До 1846 року ми перейшли за межі заселення, до батьківського наділу на річці Педерналес. Це були мисливські угіддя команчів. Дерев там ніколи не чули звуку сокири, а земля і всі тварини, що жили на ній, були гладкими й ситими. Трава доходила до грудей, ґрунт був глибоким і чорним у низинах, а навіть найкрутіші схили вкривалися дикими квітами. Це не те сухе й кам'янисте місце, яким воно є сьогодні. Дикі іспанські корови легко ловилися на ласо – за рік ми мали сто голів. Свині та мустанги також були доступними. Олені, індички, ведмеді, білки, рідкісний бізон, черепахи й риба з річки, качки, дикі сливи та виноград мустанг, медові дерева й хурма – країна була багатою на життя так, як сьогодні вона переповнена людьми. Єдина проблема – зберегти свою голову на плечах»¹³⁸. Цей опис поєднує захоплення природним достатком із прихованою загрозою насильства, яка супроводжує колоніальний рух, формуючи уявлення про фронтір як простір постійного ризику й моральної напруги.

Наведений уривок втілює міфологему американського фронтиру, що впродовж століть визначала національну самосвідомість. Образ дикої природи як простору необмежених можливостей перегукується з класичними концепціями Фредеріка Джексона Тернера, який розглядав фронтір як

¹³⁷ Winchester E. Philipp Meyer's Savage West. *Interview*. 2013, May 28. URL: <https://www.interviewmagazine.com/culture/philipp-meyer-the-son>

¹³⁸ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

ключовий чинник формування американського характеру¹³⁹. Проте Ф. Майєр принципово дистанціюється від ідеалізованої версії цього міфу, де колоністи постають героями прогресу. Його фронтір – це зона насильницького захоплення, в межах якої економічний успіх ґрунтується на витісненні та знищенні корінного населення. У такому прочитанні фронтір втрачає статус романтичного символу й перетворюється на історичний механізм, що викриває суперечності американської «мрії» вже на етапі її зародження. Через таку деконструкцію культурного міфу Ф. Майєр поєднує епічний наратив із критичним осмисленням історичної правди, вписуючи роман «Син» у ширший дискурс переосмислення національної пам'яті.

Опис раннього Техасу передає відчуття раю, що поступово зникає. Цей образ навмисно вибудований як ідилічна проєкція минулого, яка функціонує не стільки як достовірна реконструкція, скільки як форма колективної пам'яті, закоріненої у фронтірному міфі. Ф. Майєр показує контраст між природним багатством, яке спостерігав головний герой Ілай у дитинстві, і сучасною реальністю, сповненою хаосу та перенаселення. Опозиція «тоді / тепер» структурує сприйняття часу як процесу деградації, а не поступу, що принципово важливо для розуміння авторської концепції історії. Власне, те, що здавалося вічним, вже було знищене через одне покоління: «Посуха повернулася, але ціни на худобу залишаються високими через війну. Прокинувся після ночі яскравих думок, відтягнув штори, очікуючи побачити зелену країну мого дитинства й моїх снів. Але за винятком території одразу біля будинку, не було нічого, окрім рідкої, крихкої трави, колючого чагарника і клаптів чилійської селітри. Мій батько має рацію: все знищено назавжди, і лише за одне покоління»¹⁴⁰. Зруйноване очікування, зафіксоване в оптиці героя, перетворює пейзаж на носія історичної провини, що накопичувалася разом із матеріальним збагаченням.

Зміни, що відбулися із землею, віддзеркалюють ідею екологічної катастрофи, яка є наслідком експансії людини. Йдеться про системний результат колоніальної економіки, зорієнтованої на короткострокову вигоду та інструментальне ставлення до простору. Це не просто персональна трагедія Пітера, сина Ілая, а й метафора незворотних трансформацій, які викликає колонізація. Приватний досвід героя набуває репрезентативного характеру, стаючи моделлю історичного шляху цілого регіону. Подібні мотиви можна знайти у творах Джона Вільямса («Бутчерз Кроссінг»), Кормака Маккарті («Криваві меридіани»). У цій традиції американської прози Захід постає простором випробування, де міф про свободу систематично руйнується зіткненням із насильством, жадобою та моральною ерозією. Ф. Майєр, по суті, розвінчує романтичний міф про американський

¹³⁹ Carpenter R. H. Frederick Jackson Turner and the rhetorical impact of the frontier thesis. *Quarterly Journal of Speech*. 1997. 63.2. Pp. 117–129.

¹⁴⁰ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

Захід, показуючи, що замість освоєння території відбувалося її поступове виснаження. Фронтір у романі перестає бути горизонтом надії й трансформується у простір виснаження – фізичного, економічного та символічного.

Руйнування природи віддзеркалює внутрішній стан персонажа – Пітера, сина Ілая. Пейзаж у цьому випадку виконує функцію психологічного дзеркала, фіксує втрату життєвих орієнтирів і розрив між пам'яттю та реальністю. Згадка про виснажений ландшафт, який більше не відповідає мріям і спогадам героя, підкреслює трагедію незворотних змін. Минуле існує для Пітера як етичний вимір, тоді як теперішнє позбавлене ціннісної опори. У цій сцені простежується мотив розчарування у фронтірному міфі, що є характерним для літератури постзахідного канону (post-Western). Цей канон зміщує фокус із героїки підкорення на досвід втрати, провини та історичної відповідальності. У цьому контексті відчутно звучить тема втрати, як фізичної, так і духовної. Втрата осмислюється багатовимірно: як зникнення ландшафту, як ерозія культурних практик і як спустошення внутрішнього світу людини. Автор підкреслює: освоєння незайманих земель супроводжується не лише здобутками, але й незворотними змінами природи та культури. Культура фронтиру формується ціною руйнування власних підвалин, що перетворює історію успіху на історію самозаперечення. У процесі завоювання нових просторів люди руйнують первісну гармонію з природою. Ця руйнація має екзистенційний вимір: втрачаючи зв'язок із землею, персонажі втрачають і внутрішню цілісність. Ідея боротьби за виживання є ключовою для розуміння головних конфліктів роману. Однак виживання тут мислиться не як біологічний імператив, а як напружене моральне зусилля – збереження людяності в умовах історичного насильства. Освоєння Техасу тут подається як процес не стільки підкорення природи, скільки як боротьба за владу над самим собою, за збереження власної ідентичності. Фронтір стає ареною внутрішніх конфліктів, де зовнішня експансія супроводжується внутрішнім спустошенням. Такий підхід неминуче вимагає використання драматичного та реалістичного стилю, який викликає у читача глибокі емоції та роздуми.

У цьому ключі заслуговує на увагу дослідження Т. Лях щодо аналізу онтологічної поетики капрійських новел М. Коцюбинського, яке є концептуально близьким до дослідження жанрово-стильової своєрідності прози Ф. Майєра, зокрема в аспекті художнього простору як проєкції внутрішнього світу персонажа¹⁴¹. Зіставлення різних національних традицій виявляє спільний механізм художнього мислення, за якого простір перестає бути нейтральним і набуває екзистенційної наснаженості¹⁴². Як і у

¹⁴¹ Лях Т.О. Простір капрійських новел Михайла Коцюбинського у контексті онтологічної поетики. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 49. Т. 2. С. 40–45.

¹⁴² Pecharskyi A., Zymomyra I. The existential dimensions of human being in small prose of Mykhailo Kotsiubynskyi and Jalil Mammadkulizade. *Fundamental and Applied Researches*:

М. Коцюбинського, у Ф. Майєра фізичне середовище – тєхаський ландшафт, прикордоння, природна стихія – виступає складовою онтологічного досвіду героїв, виявом їхньої самотності, туги, пошуку сенсу. Простір стає формою переживання буття, де кожна деталь ландшафту співвідноситься з внутрішнім станом персонажа. Простір у прозі Ф. Майєра, як і в імпресіоністичній новелістиці, маркований особистісною перспективою, і є ключем до розуміння філософського підґрунтя оповіді. Через таку просторову оптику роман «Син» артикулює критичне бачення американської мрії, в якій міф фронтиру поступається історичній правді виснаження та втрати.

Важлива деталь: ще під час перебування в Центрі письменників Міченєра прозаїк захопився темою культурної спадщини Сполучених Штатів загалом і Техасу – зокрема. Саме цей період інтелектуального та творчого формування позначився поглибленим інтересом до історичних наративів, які лежать в основі американської самоінтерпретації, а також до механізмів художньої міфотворчості. Відтак, у прозі Ф. Майєра проступає двоїстий образ Сполучених Штатів як химерного поєднання міфу та романтики: з одного боку, можливості, які шукали тут прибульці з Європи, а з іншого – свідчення ганебного насильства, яке служило для завоювання територій, спочатку населених місцевими індіанцями, і яке врешті-решт оберталось проти самих колонізаторів. Ця амбівалентність стає структурним принципом оповіді, де жоден історичний жест не позбавлений тіні моральної відповідальності.

Реальність полягала в тому, що Північна Америка не була ні незвіданою, ні відкритою територією. Простір, який у колоніальному дискурсі описувався як «порожній», уже мав складну соціальну організацію, власні системи знання, господарювання та духовні традиції. Ця земля вже мала своїх власників. Але корінні американці були дуже вразливі до європейських хвороб, і більшість із них загинули незабаром після першого контакту через такі захворювання, як грип або звичайна застуда. Епідеміологічний чинник, що передував масштабним військовим конфліктам, став одним із найтрагічніших, проте часто замовчуваних аспектів колонізації. Ті, хто вижив після цього удару по імунній системі, не змогли протистояти атаці культур, які, з точки зору технологій, значно їх випереджали. Перевага у зброї, організації та економічних моделях трансформувала зіткнення культур у процес асиметричного знищення. Ф. Майєр послідовно розкриває цю історичну правду, демонструючи, як насправді формувалася «американська мрія». Вона постає результатом складного переплетення ідеалів, насильства й випадковостей, а не лінійного руху до свободи та процвітання. Вона ґрунтувалася не лише на ідеях свободи та можливостей,

але й на кровопролитті та загарбанні земель¹⁴³. Такий погляд радикально змінює акценти у сприйнятті національного нарративу, переводячи його з площини героїчної легенди у сферу історичної відповідальності. Автор ставить під сумнів традиційне уявлення про освоєння Америки, підкреслюючи, що реальність була значно жорстокішою й суперечливішою. Фронтір у романі функціонує як зона постійного конфлікту між моральними ідеалами та практиками виживання. Водночас у цій художній світомоделі проступають нотки ностальгії, романтичної туги за чимось втраченим, за тією землею перших піонерів, країною великих мрій і можливостей, яка, як і все інше довкола, зникла під вітром і пилом історії, не встигнувши повноцінно розквітнути. Ця ностальгія не має ідеалізуючого характеру: вона радше фіксує усвідомлення непоправності історичного вибору, що визначив подальшу долю нації.

У романі «Син» Ф. Майер утілює своє прагнення створити художню світобудову з гострими контрастами, моральними роздумами та дилемами, яка б розкривала сутність міфу про становлення Сполучених Штатів Америки як складного соціокультурного феномена. Епічний розмах оповіді поєднується з інтимною зосередженістю на людських долях, що перетворює історію на сукупність персональних трагедій і компромісів. Власне, ця тема належить до популярних і потужних нарративів про національні витоки США, що стали фундаментальними орієнтирами та ключовими референціями у визначенні «американськості» як у минулому, так і сьогодні. Літературне осмислення цих витоків виконує функцію критичного дзеркала, в якому сучасність розпізнає власні суперечності. Адже такі міфи не лише сформували національну ідентичність, але й заклали базові уявлення про культурну винятковість, історичне призначення та ідеали, що постійно переосмислюються у сучасному дискурсі. Вони працюють як символічні матриці, що впливають на політичну риторику, колективну пам'ять і літературну традицію. Серед них міф про «Новий Єрусалим» як ідеальний простір для побудови нового суспільства, віра в «американську мрію», що обіцяє успіх усім, хто готовий до важкої праці, і концепція «обраності», що підживлює відчуття особливої місії США у світі¹⁴⁴. Роман «Син» проблематизує ці уявлення, демонструючи, що за їхньою привабливою оболонкою приховані історичні травми, витіснені голоси та досвід насильства, без осмислення яких неможливе повноцінне розуміння американського культурного коду.

¹⁴³ Варивода Я.М. Міф про «американську мрію» сьогодні. *Науково-популярний журнал «Світ»*. 2014. № 1. С. 7–12; Шебуренкова Т.В. Концепт свободи як один із компонентів міфу про американську мрію у романі Пола Остера «Левіафан». *Наукові праці: Науково-методичний журнал. Серія: Філологія. Літературознавство*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П.Могили, 2010. Т. 141. Випуск 128. С. 116–119.

¹⁴⁴ Paul H. *The Myths That Made America: An Introduction to American Studies*. Bielefeld: Transcript Verlag, 2014. 456 p.

На відстані часу є підстави стверджувати, що прозове полотно «Син», над яким автор працював упродовж 2008–2013 рр., репрезентує масштабну художню реконструкцію процесу самоутвердження американців, в якій приватні родинні історії вплітаються в тривалий і суперечливий національний досвід. Техас у романі – не лише географічний регіон, а складно організований культурно-історичний простір, в якому поєднуються протилежності – від неймовірної краси до жорстоких конфліктів. Напруга між привабливістю та насильством формує особливу семантику місця, де одночасно співіснують різні емоційні реєстри й способи переживання реальності, що робить його складним для сприйняття і тим більше для літературної інтерпретації. Ф. Майєр працює з Техасом як із символічним ядром фронтиру, в якому сконцентровані ключові травми й міфи американської історії.

Спроби відтворити складність минулого цього велетенського штату, зокрема, та американського фронтиру загалом, містяться у таких творах, як «Гігант» («Giant», 1952) Едні Фербер (1885 – 1968), «Чорнокнижник» («Warlock», 1958) Оклі Голла (1920 – 2008), «Останній бій на Шабельній річці» («Last Stand at Saber River», 1959) Елмора Джона Леонарда (1925 – 2013), «Самотній голуб» («Lonesome Dove», 1985) Ларрі Джеффа МакМертрі (1936 – 2021), «Джордж Вашингтон Гомез» («George Washington Gomez», 1990) Америко Паредеса (1915 – 1999), «Усі прекрасні коні» («All the Pretty Horses», 1992) Кормака Маккарті (1933 – 2023), «У крові розбійника» («In the Rogue Blood», 1997) Джеймса Карлоса Блейка. Ці тексти утворюють своєрідний інтертекстуальний горизонт, у межах якого фронтір осмислюється як простір зіткнення ідентичностей, економічних інтересів і моральних кодексів. Однак, саме Ф. Майєру вдалося відтворити дух Техасу крізь призму його історії, охоплюючи періоди жорстоких конфліктів між корінними американцями, мексиканцями та білими переселенцями, не зводячи їх до схематичних опозицій, а розкриваючи складність мотивацій і наслідків кожного історичного вибору. З-поміж названих прозаїків Ф. Майєра вирізняє його здатність утримувати напругу між класичними західними мотивами та новітніми літературними підходами, поєднуючи епічну розлогість із критичною рефлексією щодо самої можливості героїчного наративу. Він визнає романтичні образи Дикого Заходу, але не просто відтворює їх, а підважує, вносячи елементи жорсткої реальності. Романтичний код у нього функціонує як пастка очікувань, що неминуче руйнуються під тиском історичного досвіду. Ось – ілюстрація: «Весна 1849 року, останній повний місяць. Ми вже два роки жили на нашому угідді Педерналес, недалеко від Фредеріксбурга, коли наш сусід втратив двох коней, вкрадених серед білого дня. Сифіліс По, як його називав мій батько, спустився з Аппалачських гір, уявляючи Техас як рай для ледачих, де дрова самі колються, хурма падає тобі на коліна, а люлька завжди набита тютюном і дурманом. Таких типів повно було на нових територіях, хоча більшість

поселенців були схожі на мого батька – прагнули розбагатіти, якщо вдасться прожити досить довго, – а ще були німці»¹⁴⁵. Цей уривок є багатоаспектним прикладом деконструкції фронтинного міфу. Насамперед, образ Сифіліса По – це алюзія на розрекламований образ першопрохідця, що асоціюється з ідеологією маніфесту долі (Manifest Destiny), яка виправдовувала експансію американців на захід. Показово, що ім'я персонажа несе гротескне й майже карикатурне навантаження, одразу знімаючи пафос із фігури колоніста. Проте Ф. Майер уникає героїзації переселенців, натомість підкреслює їхню наївність і прагнення до легкого життя, що різко контрастує з реальними умовами фронтиру. Цей контраст виконує функцію критичного зсуву, змушуючи читача переосмислити усталені історичні кліше. Іронія цього уривку полягає в тому, що персонажі, які очікують знайти «рай», опиняються у світі, де виживання залежить від сили, хитрості та жорстокості. Frontier тут виявляється не обіцяною землею, а простором постійної небезпеки й моральної ерозії.

Самобутнє осмислення історичного матеріалу ріднить Ф. Майера з К. Маккарті, який також деміфологізує американський Захід, зображуючи його не як територію можливостей, а як арену насильства та беззаконня. Водночас Ф. Майер менш апокаліптичний: його проза зберігає інтерес до соціальних механізмів і родинних структур, через які насильство нормалізується та передається між поколіннями. Контраст між уявленнями про фронтір та його реальною природою є ключовим для розуміння еволюції американської історичної прози. Якщо класичний вестерн акцентував на героїчних подвигах переселенців, то сучасний історичний роман на зразок «Сина» Ф. Майера показує, що ці «герої» часто були загарбниками, які знищували екосистеми, корінні культури і навіть одне одного в боротьбі за ресурси. Цей зсув акцентів засвідчує перехід від міфологічного мислення до етичної ревізії минулого.

Власне, розпад моральних цінностей і здатність сатири викликати не лише сміх, а глибоке усвідомлення втрати людяності в умовах технократичної та експансіоністської реальності – одна з характерних рис жанру роману ХХІ століття¹⁴⁶. Сатира у Ф. Майера має деміфологізуючий потенціал: вона оголює абсурдність імперських амбіцій і показує, як великі історичні проекти руйнують індивідуальні життя. Вона вказує на нелінійність історії, підважує традиційні дихотомії «цивілізовані» – «дикі», «завойовники» – «жертви», пропонуючи багатоголосе бачення фронтиру як простору, де культурний конструкт постійно вступає в конфлікт з історичною правдою.

¹⁴⁵ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

¹⁴⁶ Hume K. Diffused Satire in Contemporary American Fiction. *Modern Philology*. 2007. Vol. 105. No. 2. P. 301.

Техас у Ф. Майєра – символ суперечливого, безжального світу фронтиру, де міць і сила визначають не стільки географічні кордони, скільки внутрішні етичні орієнтири спільноти й окремої людини. Фронтир у прозі Ф. Майєра функціонує як міфологізований простір, який захоплює уяву і визначає саму сутність героїв. Протагоністи живуть у тіні цих героїчних, а часом і трагічних наративів, що відіграють вирішальну роль у формуванні їхніх ідентичностей і конфліктів. Міф фронтиру діє як прихований нормативний код, який диктує моделі поведінки, уявлення про силу, успіх і легітимність насильства. Кожен персонаж виявляє різні аспекти цього впливу: від романтизованих уявлень до важких реалій життя, яке намагається вписатися у новий соціальний лад, де старі легенди продовжують структурувати сучасне мислення, формуючи сприйняття себе й світу¹⁴⁷. Автор демонструє, що хоча фізичний фронтир зник, його духовна та культурна спадщина продовжує відтворюватися через пам'ять, родинні наративи й ідеологічні конструкції, визначаючи горизонти можливого для нових поколінь.

Для відтворення соціокультурних реалій Техасу й загалом американського Заходу письменник зосередився на детальному зображенні життєвих траєкторій родини МакКаллоу, простежених на кількох часових рівнях. Увертюрою роману є його генеалогічне дерево, листочки якого – двадцять чотири члени роду. Цей композиційний елемент виконує не суто довідкову, а концептуальну функцію, адже одразу окреслює масштаб і складність сімейної саги, в яку занурюється читач. Воно підкреслює тяглість роду МакКаллоу й сигналізує, що приватні біографії тут нерозривно пов'язані з великими історичними процесами. Часовий інтервал охоплює півтора століття – від 1849 до 2012 року, і в цьому проміжку розгортаються долі головних дійових осіб – Ілая МакКаллоу (зачинателя роду), Пітера МакКаллоу (сина Ілая), Джинні МакКаллоу (правнучки Ілая). Кожен із цих персонажів репрезентує окрему фазу розвитку фронтирної свідомості, різні стратегії пристосування до мінливих історичних умов, що надає оповіді багатомірності.

Завдяки постійній зміні перспектив читач отримує всебічне уявлення про героїв, їхні мотивації та внутрішні суперечності. Ці перспективи чергуються між подіями середини ХІХ століття, початку ХХ століття та кінця ХХ – початку ХХІ століття завжди у порядку Ілай – Джинні – Пітер, тобто не за хронологією родоводу. Така композиційна логіка підкреслює розриви й повтори історії, демонструючи, як схожі конфлікти набувають нових форм у різні епохи. Структура сприяє не лише зміні ритму, а й створює ефект багатоголосся, що формує об'ємний і складний образ персонажів та їхніх внутрішніх драм.

¹⁴⁷ Ulin D. L. 'The Son' rises with the saga of a Texas family. *Los Angeles Times*. 2013, June 14. URL: <https://www.latimes.com/books/la-xpm-2013-jun-14-la-ca-jc-philipp-meyer-the-son-20130616-story.html>

Різницю між самосприйняттям і зовнішнім баченням Ф. Майєр розкриває опосередковано, зокрема через те, як поступово наростає емоційне відчуження між членами родини. Розділи здебільшого завершуються кульмінаційною нотою, що підтримує напруження попри фрагментарність наративу і нагадує серіальну логіку епічного оповідання. Часові стрибки, які дають можливість простежити еволюцію персонажів та їхніх стосунків у тривалому часовому вимірі, чітко маркуються на початку кожного розділу, забезпечуючи структурну ясність складної композиції.

Ф. Майєр створив складні образи, які важко однозначно оцінити з моральної позиції. Автор глибоко розкриває внутрішній світ кожного з головних героїв, уникаючи спрощених психологічних схем. Реципієнт стає свідком того, які історичні, соціальні й особистісні чинники сформували їхні характери та рішення. У цьому сенсі твір «Син» виступає як роман, що послідовно демонтує класичний американський міф про фронтір. Якщо література фронтиру ХІХ століття – від Ф. Купера до О. Генрі – утверджувала освоєння Заходу як героїчний і цивілізаційно виправданий акт, то у Ф. Майєра цей процес постає як сукупність насильства, зрад і моральної двозначності. Його персонажі – це не романтизовані першопрохідці, а люди, які виживають, підкоряючись жорстким законам природи та соціального порядку, часто ціною втрати етичних орієнтирів.

Кожен герой зображений у ширшому історичному й соціальному вимірі, як продукт конкретної епохи, що надає їхнім образам глибини й реалістичності. Оповідачі акцентують увагу на різних аспектах життя, репрезентують відмінні ціннісні системи та демонструють різні способи інтерпретації минулого. У сукупності це формує комплексний художній портрет американського Південного Заходу, простежений від середини ХІХ століття до сучасності, де фронтір постає тривалим культурним процесом, що продовжує визначати американську уяву.

Перед читачем розгортається ретельно вибудована історія, в якій епічний розмах поєднується з інтенсивною психологічною та історіософською рефлексією. У ХІХ столітті, коли Ілай МакКаллоу лише розпочинає свій життєвий шлях, наратив відсилає до канонів класичного вестерну, що акумулює впізнавані жанрові маркери: освоєння прикордонних територій, конфлікти за землю, зіткнення культур, культ сили й виживання. Проте Ф. Майєр принципово ускладнює цю модель, насичуючи її елементами історичної правди та моральної неоднозначності, завдяки чому фронтір утрачає ореол героїчної однозначності й перетворюється на простір травматичного досвіду. Важливу роль у цьому відіграє зображення Громадянської війни, яка впливає на долі персонажів, трансформує їхні ціннісні орієнтири й оголює глибинні суперечності американського суспільства.

Показово, що воєнна тема вводиться не як окремий історичний епізод, а як потужний каталізатор міфотворчих процесів, що формували колективну

свідомість Півдня. У цьому зв'язку заслуговує на увагу висновок О. Дубініної щодо місця війни в міфологічній парадигмі американської культури: «Війна стала ще одним поштовхом для південної міфотворчості, адже конфедерати почувалися обраними для боротьби за свою землю та високі принципи своїх предків проти наступу жадібних янкі. Поразка Півдня у війні призвела до страшних соціальних і економічних наслідків для регіону, а також до жорстокого расизму й сегрегації. Однак і ця ситуація стала плідною для створення нового міфу про Південь, що представляв регіон як приречений осередок зла, жорстокості, насильства, хоча згодом ситуація змінюється, і Південь із «проблемного» перетворюється на «сонячний». Підсумовуючи, варто наголосити, що жодне із запропонованих визначень образу Півдня не є достатнім саме по собі, і лише в комплексі вони дають уявлення про складний досвід регіону»¹⁴⁸. Цей підхід корелює з художньою логікою роману «Син», де Південь і Техас зокрема осмислюються як території нашарування суперечливих міфів, травм і ідеологем. Саме тому відповідні розділи роману насичені гострими драматичними моментами, що утримують напругу й водночас підважують звичні уявлення про героїзм та історичну велич.

Ілай МакКалоу постає вже в іншій іпостасі: він уособлює жорстку модель успіху, побудовану на пристосуванні, експансії та безкомпромісному захисті власних інтересів. Його життєва стратегія вписується в логіку економічного зростання та трансформації фронтиру у ХХ столітті з прикордонного простору на об'єкт капіталістичного освоєння. Автор використовує формат щоденника як інструмент внутрішньої фокалізації, що поглиблює психологічний портрет героя, відкриваючи суперечності між зовнішнім образом могутнього землевласника та внутрішніми імпульсами, спогадами й страхами. Любовна лінія в цій частині оповіді виконує функцію гуманізації персонажа, водночас підкреслюючи крихкість особистого щастя в системі цінностей, де панують прагматизм і влада.

У ХХІ столітті правнучка Ілая зіштовхується з тягарем родинної пам'яті та довготривалими наслідками рішень, ухвалених задовго до її народження. Минуле виявляється не завершеним наративом, а активною силою, що визначає горизонти сучасного вибору. Ф. Майер органічно поєднує кримінальну інтригу з соціально-побутовими мотивами, формуючи багатопланову картину сучасного Техасу, в якій економічні інтереси, корупційні механізми та моральна відповідальність переплітаються в єдиному вузлі. Ретроспекції виконують функцію критичного коментаря до сьогодення, демонструючи спадкоємність насильства, амбіцій і замовчуваних травм.

Неквапливе відтворення змін епох, що розгортаються на очах читача, надає можливість простежити, як різні покоління осмислюють одні й ті ж

¹⁴⁸ Дубініна О. У межах чи поза межами? (Творчість Вільяма Стайрона в контексті художніх пошуків новітньої доби). Київ: «Наукова думка», 2011. С. 274.

події, вкладаючи в них відмінні смисли. Усі протагоністи постають як багатогранні особистості з внутрішніми суперечностями й морально неоднозначними вчинками, що сприяє об'ємному зображенню еволюції американського суспільства та процесу його становлення як нації. Ілай МакКалоу уособлює жорсткість, експансивність і прагнення до контролю, характерні для піонерської ментальності та колоніального освоєння простору. Пітер МакКалоу, натомість, репрезентує більш рефлексивну й гуманістичну позицію, усвідомлюючи ціну людського життя та намагаючись вибудувати етичні орієнтири всупереч родинній спадщині. Його внутрішня нестійкість і почуття провини пов'язані з пам'яттю про жорстокий рейд, організований родиною проти заможних мексиканських сусідів, що стає символом незагойної моральної рани й водночас алегорією колоніального насильства, витісненого з офіційного історичного наративу.

У цьому плані особливо показовим і концептуально навантаженим є опис «шоку» Пітера, коли він стає свідком безжалісного вбивства сусідів, забарикадованих у «головному будинку». Цей епізод має характер розгорнутого травматичного спогаду, в якому індивідуальне переживання накладається на колективну історію насильства фронтиру: «Нападники увірвались крізь розбиті вхідні двері, наче їх і не було. Стрільянина почалася знову, темп наростав із кожним чоловіком, який заходив у будинок, доки вона не стала майже безперервною. Ми не могли бачити, що відбувається всередині, лише темні постаті, що рухалися за дверима або вікнами, кілька куль пролетіли назовні, вриваючись у землю у дворі. Потім стало тихо, і раптом пролунало кілька коротких пострілів, потім знову затишшя, а потім ще кілька поодиноких пострілів. Після цього я не зміг більше дивитися. Вдалині шуміла річка Нуесес, простелялись зелені рівнини навколо, сонце, що підіймалося, освітлювало клуби пилу, а повітря навколо casa maуог набувало яскраво-помаранчевого кольору, ніби ось-ось станеться диво, зійдуть ангели або, можливо, навпаки – якесь виверження, піднесення якогось древнього вогню, що змете нас усіх з лиця землі. Я намагався знайти в цьому сенс. Це була найкраща ділянка землі на милі довкола – відмінний, добре зволожений ґрунт. Ми були не першими, хто бився тут. Якби ми розрили землю, знайшли б кістки поламаних ніг, ребра, розрубані списами. На ганку з'явився чоловік, який почав махати капелюхом. Це був Чарльз. Його сорочка була розірвана, а рука кровоточила. Він кричав, щоб ми опустили зброю, але ніхто не рушив з місця, тож я встав, переліз через стіну знову, махаючи руками, і пройшов вздовж лінії, щоб інші опустили свої рушниці»¹⁴⁹. Фрагмент концентрує ключові художні та ідейні доміанти роману, демонструючи силу письма Ф. Майєра, який вибудовує сцену на зіставленні крайньої жорстокості та майже пасторальної краси довкілля. Естетизований опис ландшафту вступає в різкий дисонанс із людським

¹⁴⁹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

звірством, посилюючи ефект морального потрясіння. Простір, який традиційно асоціюється з обітованою землею та обіцянкою майбутнього добробуту, перетворюється на арену повторюваного кровопролиття, де історія насильства буквально вростає в ґрунт.

Поєднання метафізичного жаху й раціональної рефлексії належить до визначальних рис стилю письменника. У цій сцені реалістичний, майже кінематографічний опис стрілянини співіснує з внутрішнім монологом героя, який прагне інтелектуально осягнути побачене, що переводить оповідь у площину екзистенційного досвіду. З одного боку, відтворено механіку масового вбивства – ритм пострілів, фрагментарність сприйняття, зорову обмеженість; з іншого – зафіксовано спробу осмислення цього хаосу через звернення до історії місця й символічних образів. Мотив «древнього вогню» та очікування ангелів вводить біблійно-апокаліптичний вимір, в якому насильство прочитується як повторюваний архетип, як первородний гріх, що супроводжує колоніальний проєкт від самого його зародження. Земля, багата й родюча, виявляється носієм пам'яті про попередні битви, а отже – свідченням циклічності руйнування. У цьому сенсі фронтір у романі функціонує як простір накопиченої травми, де жоден акт загарбання не є остаточним, а кожне нове покоління змушене мати справу з наслідками попередніх злочинів.

Описана сцена фіксує глибоку духовну кризу Пітера, який усвідомлює власну причетність до подій і водночас переживає безсилля перед логікою насильства, що диктується родинною та соціальною традицією. Його прагнення «знайти сенс» контрастує з очевидною абсурдністю того, що відбувається, і підкреслює розрив між міфом про цивілізаторську місію та реальною практикою колонізації. Тут проступає перегук з класичними зображеннями жорстокості у фронтірному наративі. Зокрема, у романі «Кривавий меридіан» К. Маккарті подібні сцени подано через холодну відстороненість і майже хронікальну точність, що підкреслює насильство як органічний компонент історії американського Заходу. Ф. Майер, однак, відходить від абсолютного детермінізму, характерного для К. Маккарті, і зберігає за персонажами простір етичного вибору. Пітер, на відміну від батька, реагує на вбивство відразу й внутрішнім спротивом, що робить його ключовою фігурою у викритті деградації фронтірного міфу та краху уявлення про «справедливу» і морально виправдану колонізацію. Саме через його сприйняття насильство втрачає статус історичної необхідності й набуває виміру моральної катастрофи, яка руйнує засадничі підвалини американської мрії.

Протистояння й жорстокість, що розгортаються перед очима Пітера, виконують у романі багатофункціональну смислову роль: вони репрезентують не просто зіткнення різних соціальних, етнічних і культурних груп за право володіння землею, а виявляють приховані, часто несвідомі конфлікти всередині самих героїв. Земля у романі набуває статусу

архетипного простору, де сходяться інстинкти виживання, жадоба влади, прагнення спадкоємності та страх втрати. Кожен акт насильства на цій території прочитується як повтор попередніх зіткнень, що відбувалися тут упродовж десятиліть і століть, утворюючи замкнене коло історичного насильства, з якого неможливо вирватися без радикального морального зламу.

Герой намагається раціоналізувати побачене, знайти бодай мінімальний сенс у кровопролитті, однак перед ним відкривається лише безперервна історія завоювань, в якій земля зберігає пам'ять про кістки, зламані тіла та незагоєні рани попередніх поколінь. Грунт перетворюється на мовчазного свідка людської жорстокості, що накопичується й передається далі, незалежно від ідеологічних виправдань. Така модель конфлікту акцентує фаталістичний вимір світогляду персонажів, в якому історія рухається за принципом повторюваності, а людська природа демонструє стійкість до моральної еволюції. Ганебна спадщина насильства, замовчувана або романтизована в традиційних фронтірних наративах, набуває у романі не меншої ваги, ніж героїчні сторінки історії команчів чи піонерів. Ф. Майєр навмисно зміщує фокус із тріумфів на наслідки, з перемог на внутрішню руїну, показуючи, що будь-яке завоювання має довготривалу ціну. Розділи, написані від імені Пітера, поступаються за епічною силою оповідам Ілая, проте компенсують це глибокою психологічною рефлексією, передаючи стан емоційної розгубленості людини, яка намагається осмислити насильство, частиною якого вона мимоволі стала. Пітер не знаходить остаточної відповіді, проте саме його сумнів, моральний дискомфорт і нездатність прийняти жорстокість як норму формують альтернативну версію родинної пам'яті. Його внесок у родинну легенду полягає не в розширенні володінь чи примноженні багатства, а в фіксації тріщини в міфі, що підважує уявлення про беззаперечну правоту завойовників. У цій перспективі Джинні МакКаллоу репрезентує сучасний етап осмислення минулого, уособлюючи боротьбу за збереження родинної спадщини й ідентичності в умовах глобалізованого світу, де старі міфи втрачають переконливість, але продовжують впливати на теперішнє. Вона змушена мати справу не з фізичним фронтіром, а з його символічними залишками – корпоративною владою, економічними ризиками, моральною відповідальністю за дії предків.

Сукупність характеристик у творі формує багатовимірний образ американського суспільства, яке перебуває у стані безперервної трансформації, балансуючи між самовиправданням і самокритикою. Ф. Майєр докладно вибудовує історії та психологічні портрети персонажів, наближаючи реципієнта до конкретних історичних реалій і водночас демонструючи приховані механізми формування нації, де успіх і насильство виявляються тісно переплетеними. Історичне тло змальоване письменником із високим ступенем документальної переконливості, що передає дух епохи без ідеалізації та патетики. Попри те, що на передньому плані перебуває

родина МакКаллоу – один із наймогутніших і найбагатших родів Техасу, – роман виходить далеко за межі сімейної саги. Описуючи становлення й еволюцію цього роду, Ф. Майер органічно вплітає реальні історичні події – Громадянську війну, нафтовий бум, масштабні економічні зсуви, – які формували соціальне й політичне обличчя Техасу та США загалом. Ретельна деталізація історичного тла поглиблює мотивацію персонажів, роблячи їхні рішення логічними в межах конкретної епохи й водночас морально проблематичними. У результаті виникає багатошаровий наратив, де приватне життя нерозривно пов'язане з великими історичними процесами, а фронтір перестає бути романтичним міфом і перетворюється на простір тривалої пам'яті про насильство, відповідальність і ціну американської мрії.

Описане в романі перетворення фронтіру на міфологізовану територію, де реальність і художня вигадка переплітаються, виявляє механізми поступового стирання історичної правди та її заміщення зручними культурними образами, демонструючи, наскільки легко досвід насильства, втрат і хаосу може бути естетизований, спрощений або витіснений із колективної пам'яті: «Прикордоння ще не було остаточно освоєне, коли Буффало Білл почав влаштовувати свої вистави, і Полковник завжди скаржився на той момент, коли його ковбої почали читати романи про інших ковбоїв; вони втратили відчуття того, що було правдою: книжки чи їхні власні життя»¹⁵⁰. Ця цитата виразно акцентує розмивання меж між прожитим досвідом і його репрезентацією, що є принципово важливим для осмислення американської історії загалом і процесу міфологізації Дикого Заходу зокрема.

Буффало Білл, відомий своїми видовищними шоу, відіграв ключову роль у перетворенні фронтіру на товар культурної індустрії, популяризувавши романтизовані, часто карикатурні образи ковбоїв та індіанців, які згодом закріпилися в національній уяві. Через подібні публічні вистави й масову літературу реальні учасники прикордонного життя почали впізнавати себе в художніх штампах, поступово сприймаючи власне існування крізь призму вигаданих сценаріїв. Цей процес самоекзотизації виявляється особливо небезпечним, оскільки він підмінює етичну рефлексію видовищністю та знецінює реальний людський досвід. Важливо, що Ф. Майер спрямовує критику не стільки на сам факт міфотворення, скільки на його довготривалі наслідки для американської ідентичності. Ковбой – центральна фігура фронтірного міфу – втрачає антропологічну конкретність і перетворюється на медіальний знак, зручний для політичних, ідеологічних і комерційних маніпуляцій. Герої роману виявляються заручниками цього знака, адже саме міф, покликаний надати їм сенс і велич, позбавляє їх права на індивідуальний голос і моральну складність. Художній текст Ф. Майера працює як інструмент деконструкції: він оголює розрив між героїчним

¹⁵⁰ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

нарративом і реальною ціною історичного «успіху», яку сплачують конкретні люди й спільноти.

Окремої уваги заслуговує мотив ностальгії за «золотим минулим», що пронизує роман і водночас піддається сумніву. Ця ностальгія спрямована не стільки на реальні історичні події, скільки на їхні культурні симулякри, створені романами, шоу та пізнішими екранізаціями. У цьому сенсі ностальгія функціонує як форма постмодерної рефлексії, яка викриває ілюзорність будь-якої претензії на «чисту» або «об'єктивну» реконструкцію минулого. Якщо історія існує як сукупність нарративів, що постійно взаємодіють із культурними кодами свого часу, то роман Ф. Майєра попереджає про небезпечну тенденцію заміщення історичної пам'яті видовищем, де складність і суперечливість минулого поступаються простим, емоційно привабливим схемам.

У ґрунтовній монографії «Ризоматичний Захід: репрезентація Американського Заходу в транснаціональну, глобальну, медійну епоху» Ніл Кемпбелл аналізує Американський Захід як культурний і соціальний феномен, що давно вийшов за межі свого географічного походження та зазнав суттєвих трансформацій у глобалізованому світі. Застосовуючи концепцію «ризому» Ж. Делеза і Ф. Гваттарі, дослідник трактує Захід як децентровану мережу образів, міфів та ідеологем, які циркулюють у світовому медійному просторі й набувають нових значень у різних культурних контекстах. Н. Кемпбелл показує, як кіно, література, мас-медіа та візуальні мистецтва з різних регіонів світу переосмислюють фронтірні мотиви, продукуючи альтернативні, часто суперечливі нарративи¹⁵¹. У цьому світлі роман Ф. Майєра набуває особливої ваги, адже він демонструє, як сучасна культура через літературні та розважальні форми конструює ідентичності, водночас віддаляючи людину від історичного досвіду як такого. Медіалізовані образи дедалі частіше витісняють прожиту реальність, а історія редагується відповідно до очікувань аудиторії та вимог ринку. Водночас фокус на родині МакКаллоу надає роману етичного виміру, оскільки дає змогу простежити, як влада, багатство й успадковані амбіції породжують внутрішні конфлікти, травми й відповідальність перед минулим. Родинна сага перетворюється на мікромодель національної історії, в якій особисті трагедії та моральні компроміси віддзеркалюють ширші соціальні й культурні зсуви, пов'язані з формуванням та занепадом міфу американського фронтиру.

Романи, які зосереджуються на описі Дикого Заходу, часто відображають жорстокість та непередбачуваність життя в цьому регіоні, репрезентуючи фронтір як простір постійного ризику, насильства, культурного зіткнення та екзистенційної нестабільності. У цьому сенсі твори Ф. Майєра нагадують прозу К. Маккарті – великого оповідача

¹⁵¹ Campbell N. *The Rhizomatic West: Representing the American West in a Transnational, Global, Media Age*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2008. 383 p.

американського Пограниччя, який сформував один із найвпливовіших наративних канонів осмислення західної експансії. К. Маккарті, відомий своїм неповторним стилем, досліджує темні куточки людської душі, створюючи сюжети, сповнені моральних дилем і філософських роздумів, де історія постає як простір радикального випробування людської природи. Його твори «Кривавий меридіан, або вечірній рум'янець на Заході» («Blood Meridian, or the Evening Redness in the West», 1985), «Переправа» («The Crossing», 1994) і «Дорога» («The Road», 2006) уже стали класикою американської літератури, яка впливає на читачів своєю глибиною та суворою красою, формуючи естетику історичного песимізму та антропологічного скепсису. Ф. Майєр, хоч і використовує іншу стилістичну палітру, продовжує цю традицію, створюючи свої розповіді з відтінком тієї ж моральної неоднозначності та екзистенційного пошуку, поєднуючи історичну достовірність із глибоким психологізмом. Його романи часто зосереджуються на соціальних і економічних проблемах, таких як занепад промислових міст і боротьба людей за виживання в складних умовах, а в романі «Син» ці мотиви трансформуються у масштабний аналіз формування американського капіталізму, землеволодіння та насильницької модернізації. Це додає його творам сучасного звучання, роблячи їх актуальними для нинішнього покоління, яке дедалі критичніше переосмислює історію національного успіху. Іншими словами, у прозі Ф. Майєра інший спосіб подачі, інша нарація, заснована на поліфонічності, чергуванні часових площин і багатоголосності перспектив. З творчістю ж К. Маккарті її об'єднує схожа тональність, сповнена розпачі, насильства, суворості, а також відмова від романтизованого зображення історичного минулого.

Герої Ф. Майєра змушені боротися не лише з зовнішніми обставинами, а й зі своїми внутрішніми демонами, які формуються під впливом колоніального насильства, економічної експансії та моральної дезорієнтації. Це робить їхні історії резонуючими й значущими для читачів, які шукають у літературі більше, ніж просто розвагу, коли прагнуть осмислення історичних травм і культурних суперечностей. До того ж, у виборі героїв відчувається певний авторський ключ. Для них характерні розгубленість, роздвоєність, вагання; ці риси керують життям усіх персонажів, відображаючи кризу суб'єктності в умовах насильницького формування соціального порядку. Роздвоєність набуває різних форм і залежить від духу часу, і неминуче веде персонажів до самотності та ізоляції, породжуючи відчуття екзистенційної відчуженості від власної історії та спільноти. Власне, з першої сторінки роману реципієнт одразу занурюється в глибокі та особисті роздуми головного героя про своє життя та наближення смерті, що задає філософсько-рефлексивний тон усьому наративові: «Було передбачено, що я доживу до ста років, і, досягнувши цього віку, я не бачу причин у цьому сумніватися. Я не помираю християнином, хоча мій скальп цілий, і якщо існують вічні мисливські угіддя, то саме туди я попрямую. Або ж до річки Стікс. Нині мені

видається, що моє життя було надто коротким: ще рік на ногах – і я б міг вчинити щось добре. Натомість я прикутий до цього ліжка, ходжу під себе, наче немовля»¹⁵². Процитований уривок відкриває картину внутрішнього світу Ілая, сповненого жалю та рефлексії, де спогади про насильство, завоювання та виживання переплітаються з пізнім усвідомленням моральної ціни прожитого життя. Сцена не лише відображає його особистий досвід, а й підкреслює центральну тему роману: невідворотність історичних змін і їхній вплив на людину, яка опиняється між міфом власної величі та реальністю духовної спустошеності.

Ілай є уособленням американського фронтиру в його класичному розумінні: безжального, але життєздатного, дикого, але впевненого у своїй силі, орієнтованого на завоювання, підкорення та накопичення ресурсів. Однак, у фіналі життя він постає не як триумфатор, а як старий чоловік, відчужений від сучасного світу, що усвідомлює ілюзорність власних переконань, побудованих на ідеології винятковості та історичної місії. Фраза про «вічні мисливські угіддя» чи «річку Стікс» вказує на розмитість його самоідентифікації: він визнає корінні американські уявлення про потойбіччя, але водночас апелює до античної традиції, поєднуючи в одній свідомості різномірні культурні коди. Це роздвоєння є відображенням загальної розмитості ідентичності на американському фронтірі, де зустрічаються, змішуються й зіштовхуються різні світогляди, формуючи гібридні, внутрішньо суперечливі моделі самоусвідомлення. У площині сучасних постколоніальних студій така подвійність вказує на внутрішній конфлікт між історичною пам'яттю та міфом, між реальним минулим і тим, яким його прагнуть бачити наступні покоління, між досвідом колонізатора й витісненими голосами підкорених спільнот. Саме через постать Ілая Ф. Майєр демонструє, як культурна міфологема фронтиру трансформується з героїчного нарративу в простір критичного осмислення насильства, відповідальності та історичної провини, що й визначає концептуальну глибину роману «Син» у сучасному гуманітарному дискурсі.

Роздуми героя про власне життя підкреслюють трагічність його стану – фізичну безпорадність і психологічний біль від усвідомлення своєї безпомічності, що трансформується у форму пізньої екзистенційної сповіді та спробу осмислити прожите як цілісну моральну траєкторію. Образи вічних мисливських угідь або річки Стікс символізують прагнення протагоніста до свободи і пригод навіть після смерті, репрезентуючи глибоко вкорінену потребу зберегти ілюзію автономії та контролю над власною долею. Міститься тут і алюзія на його минуле, пов'язане з індіанською культурою, де полювання має особливо вагомим значенням, оскільки в цій традиції воно виконує не лише господарську, а й ритуально-ініціативну функцію. У свою чергу, відмовляючись від християнського розуміння загробного життя, Ілай

¹⁵² Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

демонструє своє бажання знайти власний шлях, навіть у смерті, відмежовуючись від домінуючої релігійної парадигми та стверджуючи індивідуалістичну модель світосприйняття. Такий жест інтерпретується як форма символічного опору усталеним культурним нормам і як спроба зберегти суб'єктивну автономію в умовах тілесного й соціального занепаду. Власне, так у соту річницю свого народження Ілай розпочинає запис своїх спогадів, що охоплюють період з 1849 до 1939 року, перетворюючи особисту біографію на альтернативний варіант національної історії. Автобіографічний характер цього нарративу водночас функціонує як форма історичної легітимації власного досвіду, покликаної вписати індивідуальну долю у ширший цивілізаційний процес освоєння Заходу. Письмо стає для Ілая не лише способом збереження пам'яті, а й інструментом самооправдання та ретроспективної реконструкції власної ідентичності.

Подібний підхід до розгортання оповіді спостерігається у крутійському романі «Маленька велика людина» («Little Big Man», 1964) американського письменника Томаса Бергера (1924–2014). Йдеться про сповнену чорного гумору розповідь про реалії ХІХ століття в Америці, яка поєднує елементи пародії, сатири та псевдоісторичного нарративу. Історія Джека Кребба стала для Т. Бергера засобом вираження коментаря щодо упереджень і несправедливості, спрямованого проти офіційної героїчної версії американської експансії. Його герой, столітній Джек Кребб, розповідає репортеру про своє життя на Дикому Заході, виступаючи своєрідним іронічним свідком епохи. Поселенець, стрілець, торговець, провідник генерала Джорджа А. Кастера, свідок битви на Літл-Біггорн і помічник Дикого Білла Гікока – життя не шкодувало Креббу як піднесених і радісних, так і драматичних подій, формуючи з нього фігуру «антигероя», який руйнує традиційні міфологеми фронтиру. Тому й не дивно, що твір «Маленька велика людина» екранізовано у 1970 році, а роль Джека Кребба виконав Дастін Гоффман, що додатково популяризувало деміфологізований образ Заходу в масовій культурі.

На відміну від оптимістичної та гумористичної природи роману Т. Бергера, роман «Син» Ф. Майєра пропонує набагато темніший і більш серйозний погляд на ті самі історичні події, позбавлений іронічної дистанції та побудований на принципі моральної радикалізації досвіду. Ф. Майєр використовує тематику насильства, упереджень і боротьби за виживання, щоб підкреслити жорстокість і складність життя на Дикому Заході, розкриваючи структурні механізми колоніального та економічного примусу. Іншими словами, Т. Бергер використовує пригоди Джека Кребба, щоб розвеселити й розважити читачів, поєднуючи критику з ігровою формою, а Ф. Майєр спонукає свого реципієнта до роздумів про природу насильства і його наслідки, зосереджуючи увагу на довготривалих травматичних ефектах історичного досвіду.

Головний герой, який відіграє ключову роль у побудові родинної історії, постає своєрідним літописцем, який зберігає і передає знання про минуле поколінням нащадків, формуючи приватний архів пам'яті як альтернативу офіційним історичним нарративам. Його рішення зафіксувати спогади дає читачам змогу зануритися в події, які формували не тільки його життя, але й впливали на ширший історичний контекст, пов'язаний із трансформацією прикордонних територій у простір капіталістичної модернізації. Автор використовує цю техніку, щоб підкреслити тяглість часу і зв'язок між минулим і сучасним, а також продемонструвати, як індивідуальна пам'ять взаємодіє з колективними міфами та ідеологічними конструкціями, що робить роман ще більш глибоким і значущим.

Автобіографічний нарратив Ілая функціонує як інструмент деконструкції міфу фронтиру, виявляючи приховані механізми насильства, самообману та культурної легітимації історичного панування. У цьому ключі прочитується й епіграф до твору, а саме цитати з праці «Історія занепаду та загибелі Римської імперії» британського історика й політика Едварда Гіббона (1737 – 1794): «У другому столітті нашої ери Римська імперія охоплювала найпрекрасніші частини землі та найбільш цивілізовану частину людства. (...) її геній був упокорений у прах; а армії невідомих варварів, що вийшли з крижаних регіонів Півночі, встановили своє переможне правління над найпрекраснішими провінціями Європи та Африки. (...) мінливість фортуни, яка не щадить ані людей, ані найбільш горді їхні творіння (...) ховає імперії та міста в спільній могилі»¹⁵³. Звернення Ф. Майєра до гіббонівської концепції історичного занепаду виконує функцію ідейно-філософського камертону всього роману, задаючи йому масштаб цивілізаційного осмислення подій. Римська імперія, яка колись вважалася вершиною цивілізації, не витримала навали варварів і піддалася хаосу, який знищив її колишню славу, що в інтерпретації Е. Гіббона постає результатом внутрішнього морального виснаження, політичної корупції та втрати громадянської відповідальності.

Е. Гіббон використовує образ «спільної могили» для імперій та міст, щоб підкреслити минущість людських досягнень, і цей образ стає символом у романі Ф. Майєра для показу циклічності історії та неминучого краху будь-якої влади, збудованої на насильстві та експлуатації, позбавленої етичного самоконтролю та гуманістичних засад. Письменник переносить цей історичний урок на приклад сім'ї МакКалоу, імперія яких, як і Рим, пройшла шлях від слави до неминучого занепаду, формуючись у логіці експансії, привласнення та жорсткої конкуренції. Роман нагадує, що жодна влада не може існувати вічно, і навіть наймогутніші імперії стикаються з руйнуванням, коли на їхню зміну приходять нові сили, часто не менш агресивні та деструктивні, ніж попередники. Автор підкреслює паралель між історією Риму та історією Техасу, який також зазнав численних змін від

¹⁵³ Meyer Ph. The Son. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

індіанських племен до могутніх олігархів нафти, переживши послідовні хвилі колонізації, економічного піднесення та моральної деградації. У такій перспективі фронтір у романі постає не романтизованим простором свободи, а ареною безперервного перерозподілу влади та ресурсів. Крім того, слова Е. Гіббона відображають світовідчуття головного героя Ілая МакКалоу, чия життєва філософія та безжальність відображають підхід стародавніх імперій до захоплення та утримання влади, заснований на переконанні у природності домінування сильного над слабким. Його уявлення про успіх і справедливість формуються в межах імперського мислення, що виправдовує насильство як інструмент історичного поступу. Однак, як і імперії в минулому, його шлях веде до втрат і руйнувань, як на особистому, так і на загальному рівні, позначених деградацією родинних зв'язків, емоційною спустошеністю та втратою моральних орієнтирів. Це стає свідченням того, що навіть найбільші люди і їхні творіння рано чи пізно підкоряються змінам, які вони не можуть контролювати, оскільки історичний процес виявляється сильнішим за індивідуальні амбіції та волю до влади.

Примітно, що згадку про працю Е. Гіббона автор вплітає й безпосередньо в канву роману: «Коли з людьми було покінчено, ми вбили кожного пса й коня. Я взяв собі капшук вождя, зроблений зі сечового міхура; він був вичинений і вишитий бісером. У його щиті, між шкіряними пластинами, стирчала книга «Занепад і падіння Римської імперії» Гіббона»¹⁵⁴. Цей епізод має виразний символічний характер і функціонує як концентрований образ зіткнення різних культурних кодів. Поєднання стародавніх предметів і ритуалів, як-от вичинений сечовий міхур, з класичним текстом Е. Гіббона, створює контраст між первісними традиціями та культурними символами західної цивілізації, демонструючи парадоксальну співприсутність варварства й освіченості в процесі колоніального освоєння територій. Книга Е. Гіббона, вмонтована у воєнний трофей, перетворюється на іронічний артефакт, що засвідчує повторюваність історичних сценаріїв занепаду. Дослідження руйнування однієї з найвеличніших імперій людства виступає не лише тлом, але й символом неминучої деструкції та морального розкладу, які супроводжують будь-яку владу, збудовану на крові та насильстві, незалежно від рівня її культурної саморефлексії чи цивілізаційних амбіцій. У підсумку епіграф і мотив Е. Гіббона в романі «Син» формують наскрізну філософсько-історичну рамку, в межах якої міф фронтіру осмислюється як черговий варіант імперського міфу – з його тріумфами, ілюзіями та неминучим крахом.

Ф. Майєр проводить паралель між історичним занепадом Римської імперії та долею племен, з якими зіткнулися білі поселенці в Америці, вибудовуючи багатовимірну модель історичної аналогії, що поєднує макроісторичні процеси з локальними трагедіями прикордоння.

¹⁵⁴ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

Індивідуальна трагедія племен, знищених насильством і експансією, перегукується з глобальним падінням цивілізацій, підкреслюючи універсальність механізмів руйнування, заснованих на ідеології домінування та культурної зверхності. Примітним є й іронічний аспект ситуації: серед варварських руйнувань і кривавих конфліктів зберігається текст, який говорить про цивілізацію, що також зазнала краху, перетворюючись на мовчазного свідка історичної повторюваності.

Глибокий контраст між руйнівною культурою війни та науково-культурною спадщиною, яка зберігається навіть у середовищі смерті, викликає у читача роздуми про те, наскільки минулі уроки історії можуть бути втрачені або проігноровані, а також про обмеженість просвітницького знання в умовах соціального та морального колапсу. У такий спосіб задум Ф. Майєра резонує з темами фаталізму та циклічності, які визначають філософську тональність усього нарративу. Автор наголошує, що, як і в Римі, кожна нова «імперія», утім числі династії МакКалоу, приречена на занепад, бо так влаштований світ, де імперії піднімаються лише для того, щоб впасти, відтворюючи однакові сценарії зростання, агресивної експансії та поступового саморуйнування. Це посилює відчуття трагізму, яке супроводжує історію родини та їхню боротьбу за збереження своєї спадщини в умовах історичних змін та непередбачуваних обставин, коли особисті зусилля виявляються неспроможними протистояти силі історичних зрушень.

Головною цінністю для династії МакКалоу є володіння землею у пов'язі зі збереженням честі впливового американського роду, що формує особливий кодекс поведінки, заснований на власності, силі та символічному престижі. Простір і ландшафт формують не лише матеріальний стан, але й внутрішній світ і мотивацію персонажів, визначаючи їхню ідентичність, систему цінностей та способи взаємодії зі світом. Земля стає майже живим персонажем, який впливає на долі людей, які її населяють, набуваючи рис сакралізованого простору боротьби, пам'яті та травми. Залежність від землі в романі – фізична потреба, пов'язана з виживанням, економічною стабільністю та соціальним статусом. Водночас з нею поєднується й моральний та психологічний тягар, який передається з покоління в покоління, формуючи спадкову модель поведінки, зорієнтовану на жорсткість і безкомпромісність. Ф. Майєр показує, як земля може стати джерелом конфлікту, амбіцій та насильства, перетворюючись із засобу самореалізації на інструмент пригнічення й руйнування.

Кожне покоління зіштовхується з різними викликами – від фізичної боротьби з корінними жителями до економічних і моральних виборів, які диктує контроль над природними ресурсами, включно з нафтою як символом модерної експансії та новітнього імперіалізму. Земля постійно випробовує МакКалоу, і їхня здатність адаптуватися до змін стає вирішальним аспектом їхнього виживання, хоча часто це відбувається ціною втрати моральних орієнтирів або глибоких травм, що акумулюються у родинній пам'яті як

невисловлений біль. Відтак, роман наповнений картинами нещадних сутичок, шокуючих сцен катування, звалтування, вбивства за саме лише вторгнення на чужу територію, але й моментів справжньої жертвності, які підкреслюють амбівалентність людської природи в умовах екстремального буття. Все це вписується в дискурс «травматичного наративу» американського минулого й сьогодення, що прагне осмислити суперечливу спадщину національної історії. Сутність цього явища окреслив Джеймс Бергер: «Відчуття досягнутої або принаймні потенційної постапокаліптичної досконалості співіснувало в американській апокаліптичній ідеології, що розвивалася, з несамовитим жахом перед якоюсь темрявою, яка як нависала ззовні, так і мешкала всередині. Це було вибухове ідеологічне співіснування. І воно стало ще складнішим через реальні та очевидні недосконалості американської історії – рабство та його спадщину, жорстокі несправедливості, вчинені проти корінних американців, війну у В'єтнамі. Як і будь-яка країна, історія Америки містить травматичні події та національні злочини, які можна інтегрувати у наратив національної досконалості лише з великими труднощами»¹⁵⁵. Ця концепція безпосередньо корелює з художньою логікою роману Ф. Майєра, в якому ідея «обраності» та прогресу постійно підважується досвідом насильства й моральних компромісів. Роман «Син» ілюструє важливість історичних подій для формування індивідуальних доль, акцентуючи увагу на тому, як великі історичні сили визначають траєкторії людських життів, перетворюючи окремі біографії на фрагменти масштабного цивілізаційного процесу. При цьому Ф. Майєр уникає одностороннього тріумфалізму, піддаючи критичному осмисленню національні міфи, деконструюючи уявлення про фронтір як простір виключної свободи, прогресу та моральної переваги та демонструючи його як зону системного насильства, травматичної пам'яті й історичної відповідальності.

У наративі Ф. Майєра історія – це живий, постійно змінний елемент, який формує не лише сюжет, а й внутрішній світ героїв, виконуючи функцію активного чинника ідентифікації, морального самовизначення та світоглядної орієнтації персонажів. Історичний процес у романі подається як багаторівнева система взаємодії пам'яті, насильства та культурної спадкоємності, що визначає спосіб існування людини на прикордонні. Письменник детально описує напад команчів весною 1849 року на ранчо в новоствореній Республіці Техас, під час якого жорстоко вбивають матір та сестру Ілая, а його разом із братом Мартіном беруть у полон, вписуючи приватну трагедію родини в ширший історичний дискурс колоніального протистояння та експансії білих поселенців.

Ф. Майєр із перших сторінок захоплює читача, миттєво занурюючи в жорстоку та безжальну реальність фронтиру, де виживання стає головним критерієм людської цінності. Сцена нападу команчів не тільки створює

¹⁵⁵ Berger J. *After the End: Representations of Post-Apocalypse*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999. P. 134.

шокуючий початок, але й відкриває теми боротьби за виживання, зіткнення культур, асиметрії влади та неможливості мирного співіснування в умовах постійної загрози. І все це випало на долю дванадцятирічного Ілая, для якого дитинство завершується в момент першого зіткнення зі смертю та радикальним насильством. Через насичену емоціями сцену атаки митець підкреслює важливість пам'яті та травматичних подій, які назавжди змінюють людей, формуючи стійкі психологічні матриці сприйняття світу та себе в ньому: «Я взяв свою гвинтівку й сів у кутку, повернувшись обличчям до дверей. Все навколо було в тінях і тьмяному червоному світлі. Я замислився, чи потраплю до пекла. Мій брат ходив туди-сюди, а мати з сестрою сіли на своє ліжко. Мати розчісувала волосся сестри, промовляючи: «Ш-ш-ш, Ліззі, все буде добре». У тьмяному світлі їхні очі були порожніми, ніби стерв'ятники вже знайшли їх. Я відвернувся»¹⁵⁶. Цей уривок передає атмосферу відчаю й безпорадності, створює відчуття неминучої загрози, що нависла над родиною, вибудовуючи простір очікування катастрофи як центральний емоційний фон сцени. Оповідач, Ілай, сприймає навколишню реальність крізь призму страху, вже передчуваючи неминучу трагедію, що свідчить про ранню втрату дитячої наївності та формування травматичної свідомості. Його спостереження за тим, як мати намагається заспокоїти сестру, додає моменту ще більшого трагічного забарвлення – мати не усвідомлює реальної небезпеки або не спроможна її визнати, вдаючись до захисного механізму психологічного витіснення. Опис порожніх очей, що нагадують про стерв'ятників, підсилює символіку смерті, передаючи відчуття неминучої втрати та передчасної «присутності» смерті в житті персонажів. Це також демонструє, як Ілай уже починає втрачати зв'язок з реальністю через страх і шок, занурюючись у стан емоційного заціпеніння, типовий для гострих травматичних переживань. Символічний ряд у цьому фрагменті відіграє ключову роль у розкритті емоційного стану героя, поєднуючи зорові, тілесні та екзистенційні маркери страху. Червоне світло, яке освітлює сцену, викликає алузії на кров і небезпеку, створюючи гнітючу атмосферу, в якій межа між теперішнім і майбутньою катастрофою практично зникає.

Сама композиція епізоду – статичний Ілай у кутку, який спостерігає за рідними, – підкреслює його відчуженість, позиціонує героя як мовчазного свідка власної трагедії. Він не бере активної участі у спільному переживанні, а ніби існує окремо, що є характерною рисою травматичних переживань, пов'язаних із дисоціацією та внутрішнім відстороненням від подій. Відчуття приреченості стає ще сильнішим через контраст між матір'ю, яка намагається втішити доньку, та братом, що не знаходить собі місця, створюючи поліфонію емоційних реакцій на загрозу. Розмежування емоційних реакцій вказує на різні стратегії психічного захисту перед жахливою реальністю: мати втікає у заперечення, брат – у тривожну активність, тоді як Ілай

¹⁵⁶ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

завмирає в очікуванні невідворотного, формуючи модель пасивної витривалості, яка згодом визначатиме його життєву позицію. Сцена також містить глибший культурний підтекст, пов'язаний із міфологізацією смерті та прикордонного досвіду в американській традиції. У багатьох міфологічних системах стерв'ятники асоціюються не тільки зі смертю, а й із циклічністю часу, переходом між світами, символізуючи межовий стан між буттям і небуттям. Така метафора актуальна для роману Ф. Майєра, де фронтір постає як територія перманентної межової ситуації, простір екзистенційної нестабільності та моральної невизначеності, в якій межі між життям і смертю, цивілізацією і варварством, минулим і теперішнім постійно стираються, утворюючи складну систему культурних, психологічних і історичних перетинів, що визначають логіку розвитку наративу.

Для передачі емоційного стану героїв Ф. Майєр майстерно використовує прості, але сильні образи, які завдяки своїй лаконічності та виразності набувають високої символічної наснаженості. Епізод, де хлопець стає свідком згвалтування власної матері та сестри, не лише травмує його фізично, але й емоційно руйнує, закарбовуючи в його свідомості досвід радикального приниження, втрати безпеки та базової довіри до світу. Це стає переломним моментом у його житті, який змушує його змінитися та виживати в нових умовах, перебудовуючи власну систему цінностей відповідно до логіки жорстокого прикордонного буття. Ф. Майєр не приховує жорстокості того часу, демонструючи, як війни між корінними народами та поселенцями призводили до нелюдських злочинів, що залишали глибокі психологічні шрами, які передавалися між поколіннями та формували культуру насильства як соціальну норму. Ось – уривок з роману, що шокує бруталністю й демонструє, наскільки автор не цурається показувати реалії життя героїв без прикрас: «Згодом більшість індіанців скупчилися навколо чогось, що лежало на землі. Я помітив білі ноги, зігнуті в колінах, а між ними голу чоловічу сідницю та шкіряні штани. Я усвідомив, що це моя мати, і за тим, як рухався чоловік, як ритмічно подзвонювали дзвіночки на його штанях, здогадався, що він з нею робить. За якусь мить він встав, поправив одяг. На його місце стрибнув наступний. Я підвівся, але у вухах задзвеніло, земля полетіла мені назустріч, і я подумав, що на цей раз точно вже помер. Минув час, і я знову почув голоси. Неподалік від огорожі помітив ще одну купку індіанців і почув стогони сестри. Індіанці робили з нею те саме, що й з матір'ю»¹⁵⁷. Ця сцена, безумовно, викликає сильні емоції, залишаючи слід у свідомості читача й налаштовуючи його на сприйняття тогочасної дійсності, вільної від романтичних прикрас і героїчних ілюзій. Така жорстокість є відображенням того світу, де виживання означає постійне знищення іншого, і де мораль майже не має місця, оскільки будь-які етичні норми поступаються інстинкту самозбереження. З цього моменту Ілай починає свою тривалу

¹⁵⁷ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

подорож до становлення безжальним патріархом родини МакКаллоу, який згодом відтворюватиме у власному житті логіку домінування та контролю.

Жорстокість виходить за межі окремої сцени та набуває метафоричного значення, репрезентуючи первинний акт насильства, з якого народжується нова ідентичність героя. Вона не просто шокує читача натуралістичністю, а й виконує важливу структурну функцію в романі, позначаючи момент повного розриву між минулим і майбутнім героя, між дитячою вразливістю та дорослою жорсткістю. Ця сцена – особисте випробування Ілая, символічний акт народження нової людини, сформованої війною та насильством, яке стає фундаментом його подальшого світогляду. Звертає на себе увагу також те, як автор конструює перспективу оповіді. Ілай не має жодної влади над подіями, він не втручається, а лише спостерігає, перебуваючи в позиції безмовного заручника чужої агресії. Його реакція – фізичний шок, запаморочення, тимчасове відключення свідомості – підкреслює глибину травми, свідчачи про руйнування психічних захисних механізмів. Це характерний художній прийом у прозі, яка працює з темою посттравматичного синдрому: герой переживає подію, яку його психіка не здатна одразу осягнути, тому основна робота осмислення відкладається на майбутнє, де вона трансформується у стійкі поведінкові патерни. В подальшому це спричинить його радикальну трансформацію – від безпорадного хлопця до жорсткого, позбавленого сентиментів чоловіка, який сприйматиме світ як простір безперервної боротьби.

Американський фронтір – складне історичне явище, яке поєднує у собі реальність історичних подій і романтизовані уявлення про колонізацію Дикого Заходу¹⁵⁸, утворюючи суперечливу культурну парадигму між міфом і фактом. Фронтір відігравав ключову роль у формуванні американської національної ідентичності, стимулюючи ідею безмежних можливостей й поширення цивілізації на західні землі, підживлюючи віру в особистий успіх і соціальну мобільність. Проте ця ідея часто прикрашалася міфами про героїзм і перемоги піонерів, водночас приховуючи жорстокість процесів, зокрема конфлікти з корінними народами, експлуатацію природних ресурсів і соціальну нерівність, що становили прихований бік «цивілізаційної місії». Власне, у цьому плані примітним є твердження І. Сирко: «Американські письменники часто апелюють до міфів, пов'язаних зі становленням власної нації і формуванням національного менталітету, а також тих, які орієнтують на місце і роль американців у сучасному світі. Вони наголошують на аспектах з'ясування ролі міфології у процесі націєтворення, на джерелах національних міфів, на їх значенні в житті людини тощо»¹⁵⁹. Міфологізація фронтиру, особливо у популярній культурі, створила образ Дикого Заходу як

¹⁵⁸ Saldívar R. *The borderlands of culture: Américo Paredes and the transnational imaginary*. Durham, N.C.: Duke University Press ; Chesham : Combined Academic distributor, 2006. 525 p.

¹⁵⁹ Сирко І. Міф про американську мрію у формуванні національної літератури США. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. № 2 (26). С. 231.

простору свободи і пригод, де кожен міг досягти успіху завдяки власній наполегливості та сміливості, закріплюючи ідею індивідуалізму як центральну цінність американської культури. Однак, реальна історія фронтиру є набагато складнішою: колонізація супроводжувалася насильницьким витісненням індіанців, руйнуванням їхнього способу життя та екологічною деградацією, а також формуванням структурної нерівності, наслідки якої відчуються й у сучасному суспільстві.

Реалістично бруталний стиль роману «Син» Ф. Майєра обумовлений жорстокими історичними процесами, що формували Америку, зокрема Техас, у просторі тривалих воєн, етнічних конфліктів, економічної експансії та соціальної поляризації. Автор ніби здирає блискучий фасад романтизованої історії, залишаючи перед читачем оголену правду про формування нації через кров, піт і страждання, руйнуючи усталені уявлення про «мирне освоєння» західних територій. Письменник наголошує на тому, що багатство й влада в США здобувалися через насилля, експлуатацію людської праці та природи, а також через систематичне витіснення й маргіналізацію слабших соціальних і етнічних груп. Описуючи контраст між природною гармонією дитинства головного героя Ілая і зруйнованою сучасністю, митець передає ідею невідворотних змін, що руйнують не лише природу, але й духовні ідеали, підмінюючи їх прагматикою виживання та культом матеріального успіху. Цей контраст виконує функцію своєрідної моральної оптики, крізь яку осмислюється деградація ціннісних орієнтирів американського суспільства.

Під пером Ф. Майєра історія Техасу формується як складний наратив про пошук ідентичності, в якому переважають мотиви насильства й конфлікту, а пам'ять про минуле постійно конкурує з прагненням до самовиправдання. Водночас це місце, просякнуте історією насилля, формує свідомість і культуру, що продовжують жити в умовах моральних протиріч, відтворюючи суперечливі моделі поведінки та світогляду в кожному наступному поколінні. Звертає на себе увагу те, як автор переосмислює концепцію фронтиру, виводячи її за межі традиційного героїко-романтичного дискурсу. Якщо в класичній американській літературі (зокрема, у текстах Джеймса Фенімора Купера або Оуена Вістера) фронтір зображувався як простір можливостей, де сильні й відважні люди долають труднощі та будують новий світ, утверджуючи ідеал індивідуальної свободи й моральної переваги колонізатора, то в інтерпретації Ф. Майєра цей простір є радше зоною невпинного циклу насильства й загибелі, де кожне завоювання породжує нові травми та конфлікти.

Техас у романі «Син» – не місце героїчних звершень, а арена, де різні групи – корінні народи, мексиканці, англоамериканські поселенці – ведуть безперервну боротьбу за виживання, позбавлену чітких моральних орієнтирів і стабільних правил співіснування. Кожна з цих спільнот представлена як носій власної історичної пам'яті, травм і прагнень, що унеможлиблює прості схеми «переможців» і «переможених». Історія колонізації в романі Ф. Майєра

прочитується як процес жорстокого витіснення одних культур іншими, супроводжуваний руйнуванням традицій, мов, релігійних уявлень і способів життя. Письменник підкреслює, що цей процес має довготривалі наслідки, формуючи соціальну нерівність, колективні комплекси провини та незагойні історичні рани. Саме через таке критичне переосмислення фронтиру роман «Син» постає як художній простір деміфологізації американського минулого, в якому історія перестає бути джерелом гордості й перетворюється на поле складного морального самоаналізу.

3.2. Колоніальна парадигма та дискурс насильства

Колонізацію позначає жорстоке насильство, що мало глибокі наслідки для культур та суспільств, які зазнали колоніального впливу. Вона відбувалася через насадження нових соціальних норм, законів, мов і релігій, що нерідко призводило до знищення або витіснення існуючих культурних систем і традицій. Зіштовхуючись із домінуванням та тиском колонізаторів, місцеві народи не тільки втрачали свою незалежність, але й наражалися на спроби асиміляції, культурного приниження та часто фізичної загибелі. Для багатьох народів процес колонізації став досвідом культурного травмування, що передавалося з покоління в покоління і мало глибокий вплив на їхню самоідентичність та соціальну структуру. Ф. Майер наголошує, що ця травма не фіксується в минулому як завершена історична подія; вона «працює» в сучасності, впливаючи на способи пам'ятання, моделі колективної поведінки та механізми відтворення насильства вже в рамках нової державної системи.

Процес формування американської національної ідентичності, починаючи з кінця XVIII століття, також супроводжувався не лише ентузіазмом національного самовизначення, але й значним рівнем насильства, боротьби за домінування, а також знеціненням інших культур і народів, які були частиною територій, що стали Сполученими Штатами Америки. Насильство стало складовою експансії та колонізації, інструментом формування національних міфів і легітимації дій, спрямованих на викорінення інакшості¹⁶⁰. Письменник підкреслює, що офіційні історії США часто будувалися на ідеї «цивілізаційної місії», яка маскувала реальні механізми пригнічення та позбавляла корінні народи права на власний голос. Відтак, роман зосереджується на деміфологізації цих наративів, розкриваючи приховану ціну національного поступу.

Роман «Син» репрезентує колонізацію як безперервний процес загарбання, знищення та підкорення, у якому немає місця для компромісів. Ф. Майер демонструє, що жорстокість не є побічним наслідком експансії, а її невід'ємною умовою. Через призму життя Ілая МакКаллоу автор досліджує,

¹⁶⁰ Smith-Rosenberg C. *This Violent Empire: The Birth of an American National Identity*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2010. P. 231.

як насильство закладається у фундамент суспільного розвитку, стаючи механізмом влади та виживання. У його світі моральна дилема «вбити або бути вбитим» є не просто риторичним питанням, а щоденною реальністю, яка визначає існування людей. Ілай, вихований у середовищі, де людське життя часто має суто інструментальну вартість, перетворюється на живий архів історичної жорстокості: його біографія вбирає досвід колонізаторів і колонізованих, створюючи складний моральний профіль героя, для якого виживання означає адаптацію до логіки сили.

Образ Ілая функціонує як метафора нації, що зростає на території, просякнутий конфліктами: він засвоює моделі поведінки, продиктовані насильством, і відтворює їх у своєму дорослому житті, формуючи династію, чия влада ґрунтується на тих самих механізмах примусу. Такий підхід розкриває генеалогію американського колоніального проекту, який тримається на циклічності агресії, об'єктивації та привласнення ресурсів – від земель до людських життів. Ф. Майєр розширює розуміння колоніальної парадигми, вводячи у наратив перспективи різних етнічних і соціальних груп: команчів, мексиканців, білих поселенців. Завдяки цьому роман демонструє неоднорідність досвіду насильства, показуючи, як різні спільноти водночас стають учасниками й жертвами боротьби за територію та ідентичність. Таке багатоперспективне письмо створює ефект історичного резонансу, коли одне насильство нашаровується на інше, формуючи спільну, хоча й конфліктну історичну пам'ять.

Ф. Майєр змальовує небезпечне й нестабільне середовище, в якому герої повинні пристосовуватися та виживати. Загалом у романі представлено цілу низку сцен насильства, які дають право називати Захід США Диким. Гірка правда про те, що сильний завжди має рацію і закон завжди на його боці, переконання про вищість білих над іншими націями та виправдання вбивства в ім'я вищих цілей. Автор підкреслює, що ця система координат не є викривленням чи аномалією, а являє собою базовий принцип функціонування колоніального світу, де право сили не заперечується навіть на рівні моральних суджень. Така логіка пронизує повсякденність романного простору, задаючи тон культурним практикам і формуючи спосіб мислення персонажів. У цьому контексті особливого значення набуває зображення релігії як концепції, що не здатна виправдати чи пом'якшити жорстокість світу. Ілай МакКаллоу, який став свідком і учасником багатьох актів насильства, доходить висновку: Бог, якщо він існує, не є милосердним творцем, а радше байдужим спостерігачем або навіть жорстоким експериментатором. Його висловлювання про Бога сповнене екзистенційного скептицизму, що характерний для літератури постмодернізму, де абсолютні істини піддаються сумніву, а моральні категорії втрачають чіткі межі.

Сумнів у можливості справедливого божого порядку є відображенням ширших культурних процесів, у межах яких релігійні наративи втрачають авторитет, коли стикаються з травматичним досвідом історичної реальності.

Ф. Майєр робить релігійний дискурс частиною колоніального проєкту, показуючи, що навіть сакральні ідеї можуть стати інструментом раціоналізації насильства або ж бути повністю зруйновані ним. У цьому плані примітним є твердження, в якому автор розкриває глибокий песимізм і цинізм Ілая щодо природи світу та Бога, який, за його думкою, не тільки не піклується про людей, але, можливо, навіть цілеспрямовано їх карає: «Навіть якщо Бог існував, говорити про те, що він любив людський рід, було б абсурдно. Так само можливо було припустити протилежне; цілком імовірно, що він систематично нас обманював. Гадати, що всемогутня істота створила світ не для себе, що вона може проводити увесь час, дбаючи про інтереси нижчих створінь, суперечила всякому здоровому глузду. Сильні забирають у слабких, тільки слабкі вірять інакше, і якщо Бог десь існував, то він був саме таким, яким його уявляли греки та римляни: хитруном, старшим братом, який увесь час вигадує нові способи, щоб тебе покарати»¹⁶¹. Ця цитата перегукується з класичними ідеями соціального дарвінізму, що були популярні в ХІХ столітті, коли європейська та американська інтелектуальна думка виправдовувала експансію та колоніальне панування як природний процес боротьби сильних зі слабкими. Однак, на відміну від позитивістів свого часу, Ілай МакКаллоу не знаходить у цій боротьбі сенсу чи виправдання. Він сприймає її як жорстоку, але неминучу істину, з якою слід змиритися. Герой перетворює цю ідеологему на власний моральний кодекс, позбавлений ідеї прогресу чи вищої мети; він живе у світі, де боротьба є не двигуном розвитку, а механізмом безкінечного відтворення болю. Це робить його внутрішні монологи важливим каналом критики колоніального дискурсу, що маскував насильство риторикою цивілізації.

Значущий міждисциплінарний підхід¹⁶², релевантний до аналізу жанрово-стильової своєрідності прози Ф. Майєра, становить осмислений у дослідженні Т. Лях концепт істини в прозі З. Геллер. У творах Ф. Майєра істина також постає як релятивізована категорія, тісно пов'язана з особистим досвідом, травмою, пам'яттю та мовною артикуляцією. Художній світ Ф. Майєра вибудовується через множинність голосів і перспектив, що актуалізує істину як комунікативну та культурну конструкцію. Багатоголосся підсилює критику колоніального міфу про «єдину правду», який протягом століть виправдовував експансію та панування. Ф. Майєр показує, що будь-яка претензія на абсолютність у царині моралі чи історії є формою насильства, бо пригнічує альтернативні історії, голоси та досвіди. Такий підхід дозволяє поглибити інтерпретацію романної форми як простору для осмислення складних філософсько-антропологічних смислів сучасності. Роман «Син» вибудовується як епос колоніальної епохи, в якому приватні

¹⁶¹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

¹⁶² Лях Т. Філософсько-антропологічний дискурс концепту істини в романі Зої Геллер «Сповнені віри». *Studia methodologica*. 2025. № 59. С. 168–183.

історії взаємодіють з історичними структурами, створюючи поле напруги між особистою пам'яттю та колективними міфами. У цьому полі формується особлива етика насильства, де релігія, наука, право й історія зливаються в єдину систему, що визначає поведінку соціальних груп і окремих індивідів.

Внутрішні роздуми Ілая стають дзеркалом для всього роману, в якому його нащадки також шукають своє місце в жорстокому світі, намагаючись зберегти контроль і владу. Через долю родини МакКаллоу Ф. Майєр демонструє, як насильство перетворюється на спадщину, що передається з покоління в покоління. Колонізація в його інтерпретації – це захоплення територій та глибока трансформація людської свідомості, де виправдання жорстокості стає нормою, а сила визначає мораль. Історія родини МакКаллоу показує, як насильство «вбудовується» у культурні моделі поведінки, стаючи не просто історичним фактом, а інструментом самоідентифікації та соціальної легітимації. Ф. Майєр демонструє, що колоніальний механізм живе доти, доки люди відтворюють його у власних рішеннях, внутрішніх переконаннях і практиках влади.

Письменник проникливо показує створення закону з беззаконня, коли безкарно можна загарбати чужу землю, фальсифікувати бухгалтерські книги, вбивати цілі родини, керуючись підозрами, і не нести за це жодних наслідків, бо всі прикривають один одного. Це відображає реалії історичних періодів, коли безправність і насильство були звичними методами досягнення цілей. Ф. Майєр наголошує, що насильство не є випадковим продуктом епохи, а інституційно закріпленим інструментом соціального та політичного порядку, який функціонує на фронті. Саме тут формується особлива модель законності, де юридичні механізми імітують правопорядок, водночас обслуговуючи економічні та владні інтереси привілейованої групи. Зокрема, актор показує, як історія захоплення земель корінних народів і мексиканців відображає загальну тенденцію до експансії та підкорення слабших.

Ф. Майєр послідовно досліджує феномен колонізації як процес, у якому насильство легітимізується через політичні, юридичні та релігійні механізми. Він демонструє, що завоювання не лише виправдовується, а й осмислюється як моральна необхідність: білих поселенців змальовано не як грабіжників, а як носіїв цивілізації, які «окультурюють» дику природу та «варварські» народи. Така риторика відтворює реальні історичні наративи, в яких колоніальна експансія тлумачилася як місія з «несення світла», знищення чи витіснення корінного населення – як природний, подеколи й бажаний наслідок прогресу. Ідея «цивілізаційного обов'язку» ставала виправданням агресії, частиною національної ідеології, що формувала американську ідентичність протягом ХІХ століття. Про це веде мову, зокрема, вождь команчів Тошавей, індіанський «батько» Ілая: «– Але ж ми не божевільні, ми пам'ятаємо, що ця земля не завжди належала команчам. Багато років тому ми відібрали її у тонкава. Нам сподобалися ці місця, ми перебили тонкава і захопили їхні володіння... Тепер вони вважають нас тавохо, ворогами, і

вбивають всюди, де зустрінуть. Але блідолиці зовсім інакші, вони забувають, що все на світі вже комусь належить. Вони думають: о, я білий, значить, це повинно бути моїм. І справді вірять у це, Тіететі. Жодного разу не бачив блідолицю, який би не здивувався, коли його вбивають... Я от, якщо взяв чуже, знаю, що в будь-який момент може прийти господар і вбити мене, і знаю пісню, яку заспіваю, коли буду помирати»¹⁶³. Слова Тошавей підкреслюють глибоку іронію історії: земля, яка була постійно предметом боротьби між різними племенами, згодом стала об'єктом захоплення європейських переселенців. При цьому Тошавей не лише відверто говорить про те, як команчі вбивали тонкава, щоб захопити їхню землю, але й відкриває інший вимір, де сприйняття власності тісно пов'язане з очікуванням насильницької відплати. Висловлювання Тошавей демонструє визнання того, що право на землю завжди було крихким і тимчасовим, залежним від сили, а не від юридичних норм. У його світогляді відсутня ілюзія про стабільність володіння: кожне захоплення містить у собі ризик майбутньої помсти. Це природний, майже космічний цикл, в якому зміна володарів є частиною постійного руху історії.

Тошавей демонструє світогляд, в якому насильство не потребує виправдання: воно є частиною природного порядку, безперервним циклом боротьби за ресурси. Проте європейські колонізатори порушують цей баланс, бо вони не лише завойовують, а й запроваджують ідеологію «вищого права», яка легітимізує їхню експансію як щось невідворотне та історично виправдане. Європейська колоніальна культура прагне встановлення тотального контролю, що передбачає фіксацію власності, створення юридичних норм, які консервують статус-кво, та впровадження моделі історії, в якій сам факт завоювання набуває статусу божественної чи цивілізаційної доктрини. Це руйнує давню рівновагу фронтиру і створює новий, асиметричний порядок, де насильство стає структурним явищем.

У протиставленні команчам, європейські поселенці не розуміють і не визнають циклічність цієї боротьби. Тошавей вказує на їхню наївність, коли білі «дивуються», що їх убивають за захоплені землі. Це ставлення білих відображає колоніальний підхід, де право на завоювання і привласнення виправдовується расовою перевагою. Тут Ф. Майер звертається до критики американської міфології фронтиру, яка століттями зображувала колонізацію як акт «прогресу», що ніс «цивілізацію» у пустельні землі. Через слова Тошавей автор демонструє альтернативний погляд, в якому завоювання білих не є унікальним явищем, а лише одним із чергових етапів історичної боротьби. Однак, на відміну від корінних народів, що усвідомлюють тимчасовість своїх володінь, колонізатори вперше запроваджують концепцію абсолютного та незмінного володіння землею. Це докорінно змінює правила гри: насильство більше не сприймається як природна складова боротьби за

¹⁶³ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

виживання, а стає частиною політичної та юридичної системи, що виправдовує завоювання як історичну неминучість. Завдяки цьому Ф. Майєр показує, що колоніальний проєкт США базується як на матеріальному привласненні територій, так і на епістемологічному домінуванні, коли європейська модель права витісняє інші форми знання, пам'яті та історичної справедливості. Саме цей конфлікт світоглядів стає одним із ключових джерел насильства в романі.

Питання володіння землею й права на неї осмислює й Марія Гарсія, підкреслюючи відносність цих понять у контексті історії: «Його звали Коауїлтекан, останній на цій землі. Його народ був давнішим за греків і римлян; коли будували єгипетські піраміди, вони жили на світі вже п'ять тисяч років, і всі інші раси були для них на кшталт метушливих мурах, які з'являються з першими теплими днями, щоб зникнути при перших заморозках. Але прийшла зима і для найдавнішого народу. З'явилися іспанці, а за ними апачі, які продовжили справу іспанців, а потім команчі, і, нарешті, до весни 1836 року на світі залишився тільки він, останній, який вижив»¹⁶⁴. Ця цитата відкриває перед читачем драматичну історію корінних народів Америки, які були витіснені і знищені в процесі європейської колонізації. Тут особливо важливим є мотив історичної тягlosti й циклічності: народи, що тисячоліттями існували на своїх землях, поступово зникали під тиском нових хвиль загарбників. Ф. Майєр наголошує на специфіці процесу витіснення, показуючи, що перехід влади над територією завжди супроводжувався насильством, яке не мало етнічних або цивілізаційних кордонів. Ця багатовікова змінність господарів підважує романтизовані уявлення про «споконвічність» прав будь-якої групи. Втім, автор розширює проблему, показуючи, що ця боротьба не обмежується лише колонізацією європейців: навіть до приходу іспанців корінні племена самі неодноразово витісняли одне одного. Це створює складний і неоднозначний контекст, в якому агресія не є чимось винятковим для європейських завойовників, а є частиною глобального історичного процесу. Прозаїк послідовно демонструє, що логіка сили, конкуренції за ресурси та контроль над територіями була універсальною – і саме в цьому полягає трагічна іронія історії Північної Америки. Європейське завоювання не починає цикл насильства, а радше ускладнює його, додаючи інструменти державної влади, бюрократії та релігійної доктрини, які перетворюють стихійну боротьбу на систематизовану політику експансії.

Останній представник народу Коауїлтекан уособлює кінець цілої епохи та культури, яка існувала тисячоліттями, поки не зіштовхнулася з новими силами – спочатку іспанцями, потім іншими індіанськими племенами, а згодом і європейськими переселенцями. Ф. Майєр майстерно передає трагізм і невідворотність цих подій, змушуючи реципієнта задуматися про долю тих,

¹⁶⁴ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

хто опинився на краю історії. У романі це усвідомлення подається як людська драма, що розгортається на рівні окремої особистості, яка стала останнім носієм мови, міфів, сакральних знань і способу життя. З образу Коауїлтекана зникає абстрактність: він перестає бути «останнім зниклим народом» і перетворюється на індивіда, для якого зникнення спільноти – особиста трагедія. У науковому дискурсі це явище часто розглядається в контексті концепції «історичної амнезії», коли колоніальна влада виправдовує свої дії, забуваючи або ігноруючи подібні процеси, що відбувалися в минулому. Ф. Майєр, натомість, акцентує увагу на тому, що жоден народ не може претендувати на абсолютне право на землю. Це спростовує традиційні колоніальні наративи, які зазвичай змальовують європейських завойовників як єдине джерело насильства. Письменник не знімає відповідальності з білих поселенців, але показує ширший історичний механізм, де колонізація набуває наднаціонального виміру, а ідеології культурної переваги лише надають цьому механізму «моральної» форми. Через таке зіставлення стає очевидною різниця між давніми конфліктами племен і європейською експансією, що принесла з собою масштабне інституційне насильство, здатне перетворювати окремі трагедії на системну політику. У цьому сенсі роман є спробою віддати належне жертвам експансії – як індіанцям, які жили на цій землі «завжди», так і мексиканцям, які були там значно раніше за американців.

Ф. Майєр підкреслює, що втрати кожної спільноти мають власний зміст і не можуть бути віднесені до загальної статистики колоніального насильства. Кожне зникнення – це руйнування окремого світу, з його власним духовним ландшафтом, моделями життя і системами значень. Тож письменник не обмежується історичним аспектом і порушує ще одну важливу тему – втрату культурної спадщини. Він показує, що колонізація знищує не лише народи, а й їхню пам'ять, традиції, зв'язок із землею. Це відображає одну з центральних проблем постколоніальних студій – деперсоналізацію підкорених спільнот, перетворення їх на «зниклі цивілізації», про які говорять у минулому часі. Отже, образ останнього представника Коауїлтеканів постає символом як фізичного знищення народу, так і викорінення його культурного коду. У цьому символі поєднано кінець історичної лінії та кінець способу бачення світу; його поява у романі підкреслює масштаб трагедії, яку неможливо виміряти лише демографічними втратами. Це нагадує читачеві про труднощі реконструкції минулого, яке було знищене не тільки мечем чи рушницею, а й мовчанням архівів, мовним забуттям, перетворенням живих культур на фрагменти музейних експозицій.

Водночас автор цілісно розкриває тему самотності та відчуження, вписуючи її в ширший колоніальний та екзистенційний дискурс руйнування людських зв'язків і традиційних форм солідарності. Усі персонажі – більшою чи меншою мірою – нещасні, оскільки їхній життєвий досвід формується в умовах постійної небезпеки, нестабільності та моральної дезорієнтації. Найближче до цього стану перебувають індіанці через постійну боротьбу за

виживання, яка набуває характеру щоденного випробування на фізичну витривалість і психологічну стійкість. Ось як влучно описує це автор: «У лютому плем'я голодувало. Великих забоїв бізонів не було вже більше року, а більшість місцевих оленів, лосів та антилоп було винищено взимку. Та невелика кількість тварин, які залишилися в живих, рухалися тільки вночі, виживаючи на поїданні гілок та сухих кущів. Тоді ми почали вистежувати пацюків та харчуватися їхніми запасами сухофруктів і горіхів, а також самими пацюками, якщо вдавалося їх упіймати, і всі в племені знали, що дуже молоді, дуже старі та немічні незабаром почнуть помирати, і вони б це зробили, якби ми не виявили стадо бізонів, що почало рухатися на північ... У травні знову настав час для набігів. Третина племені загинула минулого року, більшу частину табуна втрачено, і якщо цього літа набіги не будуть успішними, то невідомо, скільки ще ми зможемо протриматись»¹⁶⁵. Автор детально змальовує важкі умови життя індіанців у середині XIX століття, коли їхні традиційні способи виживання ставали дедалі менш ефективними через виснаження природних ресурсів, спричинене інтенсивною колоніальною експлуатацією та військово-економічним тиском з боку поселенців. Ця сцена має глибоке символічне значення, функціонуючи як концентрований образ руйнування цілісного життєвого світу корінних народів. Зображуючи фізичний голод, Ф. Майєр водночас натякає на культурний і духовний голод, що супроводжував колонізацію, коли традиційні системи знань, вірувань і соціальних практик поступово витіснялися чужими моделями існування. Індіанці втрачають не лише їжу та території – вони втрачають можливість жити відповідно до власних традицій, зберігати зв'язок із сакральним простором предків і відтворювати усталені форми колективної пам'яті. Відтак їхнє виживання стає битвою за ідентичність, яка в нових умовах стає дедалі більш zagrożеною, перетворюючись на процес постійного самозахисту від асиміляції та знеособлення.

Окремо слід відзначити, що сцена з бізонами є відсиланням до реальних історичних подій, коли масове знищення бізонів американськими колонізаторами призвело до катастрофічних наслідків для індіанських племен, позбавивши їх основного джерела харчування, одягу та матеріалів для побуту. Це було цілеспрямованою політикою знищення ресурсної бази корінного населення, яка мала на меті пришвидшити його підкорення та залежність від колоніальної адміністрації. Роман Ф. Майєра порушує ще одну важливу тему – екологічний колоніалізм, коли експансія супроводжується знищенням довкілля, яке забезпечує існування підкорених народів, перетворюючи природний простір на інструмент політичного та економічного домінування. У цьому зв'язку проблематика метафізичного дискурсу їжі, розглянута у статті Т. Лях крізь призму творів С. Андрухович

¹⁶⁵ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

та Дж. Гарріс, репрезентує глибокі культурні, екзистенційні та світоглядні пласти¹⁶⁶, що пронизують художню тканину текстів, актуалізуючи досвід нестачі, тілесного страждання та символічного спустошення, – аналогічно до способу творення художнього світу в прозі Ф. Майєра. У романах американського письменника тілесність, споживання їжі, праця і матеріальність життя набувають символічного значення, стаючи маркерами історичної травми та соціальної нерівності, відображаючи духовну кризу, моральні трансформації та культурну ідентичність персонажів. Як і в творах С. Андрухович та Дж. Гарріс, у Ф. Майєра концепт тілесного – включно з їжею – виконує метафізичну функцію, формуючи не лише психологічні портрети героїв, а й жанрово-стильову атмосферу романів, зокрема через натуралістичну деталізацію та філософську глибину буденності, яка перетворюється на простір осмислення людської вразливості та меж витривалості.

Ф. Майєр майстерно передає атмосферу відчаю й водночас рішучості, яка панувала серед членів племені, які боролися за виживання своїх сімей та культури, поєднуючи документальну точність із глибоким психологічним аналізом. Окрім зображення жахливих реалій, у романі також багато розповідається про різні індіанські племена, які не були об'єднані в мирному протистоянні захопленню земель білими поселенцями; навпаки, вони ворогували між собою й вели взаємну боротьбу, відтворюючи складну мозаїку міжплемінних суперечностей і локальних інтересів. Прозаїк тонко показує, як внутрішні конфлікти і ворожнеча серед корінного населення робили їх ще більш вразливими перед лицем загарбників, які використовували цю розрізненість на свою користь, вдаючись до стратегії «розділай і володарюй». У свою чергу, колонізатори губляться в своїх травмах, очікуваннях і, що гірше, амбіціях; вони закриваються в собі, віддаляючись від близьких з мотивів небажання їх скривдити або бути пораненими ними, що свідчить про внутрішню деградацію колоніального суб'єкта та моральну виснаженість експансіоністського проєкту загалом.

Визначний французький філософ Жак Дерріда (1930–2004) наголошує на важливості визнання травми як постійної присутності у колективній свідомості та на потребі діалогу з минулим, а не намаганні стерти його через зручні оповіді, які маскують насильство під наративами прогресу, героїзму чи «історичної необхідності»¹⁶⁷. Такий підхід передбачає більш відкритий і критичний аналіз наслідків трагедії для суспільства, культури та літератури, акцентуючи увагу на відповідальності сучасності перед пам'яттю жертв і пригночених спільнот. Це стає викликом для письменників, які намагаються рефлексувати на тему історії та травми в умовах глобальних змін і кризи

¹⁶⁶ Лях Т. О. Метафізичний дискурс їжі в романах Софії Андрухович «Фелікс Австрія» та Джоан Гарріс «Шоколад». *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 38. С. 312–320.

¹⁶⁷ Derrida J. *Negotiations: Interventions and Interviews 1971–2001*; [ed. and trans. by Elizabeth Rottenberg]. Stanford: Stanford University Press, 2002. P. 32.

ідентичності, коли усталені моделі національного саморозуміння втрачають переконливість. У романі «Син» Ф. Майєр майстерно висвітлює історичні та культурні конфлікти, що виникли внаслідок колонізації та розширення територій, переплітаючи приватні біографії персонажів із масштабними процесами імперської експансії. Автор демонструє, як ці конфлікти залишили глибокі рани в суспільствах і як наслідки цих подій відчуваються донині, формуючи колективні комплекси провини, страху та прихованої агресії. Зображує митець і сцени інтимної близькості, які не лише додають роману емоційної напруги, але й допомагають краще зрозуміти внутрішній світ персонажів, їхні мотиви та переживання, виявляючи глибину їхньої психологічної вразливості.

Інтимні моменти показують людську природу у всій її складності, відкриваючи читачам особисті аспекти життя героїв, які часто залишаються прихованими за маскою соціальних ролей і культурних очікувань. Усі ці художні елементи змушують реципієнта повірити в події, що відбуваються, і поринути в реалістичний світ Дикого Заходу, де приватне життя постійно перебуває під тиском історичного насильства. У цьому зв'язку варто підкреслити, що в американському літературознавстві зростає кількість наукових робіт, присвячених нарративній побудові теми згвалтування як прояву сексуального насильства, особливо в межах постколоніальних і гендерних студій. Сексуальне насильство інтегрується в наративи, які сприяють розумінню не тільки особистої, але й культурної травми певних спільнот, зокрема на Півдні США, де історія рабства, сегрегації та патріархальних структур посилює вразливість жінок. Зосередженість на таких темах вимагає звернення до психоаналітичних та культурних теорій, таких як теорія травми, що досліджує довготривалі наслідки насильства і його вплив на свідомість і здатність до оповідання, пояснюючи фрагментарність пам'яті, мовчання та повторюваність травматичних образів у художніх текстах¹⁶⁸.

На передній план у романі «Син» виходить мотив людської жадоби, яка на відрізок одного життя перетворила соковиту землю, що годувала незліченні стада худоби, на пустелю, виснажену видобутком нафти, втілюючи логіку безмежного накопичення та споживання. Ця трансформація не обмежується економічними чи екологічними змінами – вона символізує руйнацію традиційного укладу життя, що відбувалася внаслідок капіталістичної експансії, яка підпорядковує всі сфери буття ринковій раціональності. Ф. Майєр досліджує питання ціни прогресу, звертаючи увагу на те, як природні багатства, які колись здавалися невичерпними, стають жертвою жадоби людства, підкреслюючи моральну відповідальність поколінь за екологічну деградацію. Це співвідноситься з концепцією «екстрактивної

¹⁶⁸ Shaw D. R. The rape narrative in the American South: a psychoanalytical examination of sexual violence and the melancholic internalization of loss in the modern southern novel. Lewiston, N.Y.; Lampeter: Edwin Mellen Press, 2007. 141 p.

економіки», що базується на безконтрольному видобутку ресурсів без огляду на довготривалі наслідки, формуючи залежність регіонів від сировинної моделі розвитку.

Читач без сентиментів позбувається романтичного сприйняття Дикого Заходу: ковбої можуть як сумлінно пасти худобу, так і грабувати стада та атакувати сусідів; у нафтовій справі спритні ділки заробляють брудні гроші; індіанці змальовуються як жорстокі воїни, змушені відповідати насильством на систематичне пригнічення. Автор не ідеалізує жодну зі сторін, уникаючи чорно-білих образів, віддаючи перевагу багатовимірному аналізу людських мотивацій. Він показує, що жорстокість була універсальною характеристикою для всіх соціальних груп: як для корінного населення, так і для білих поселенців, оскільки насильство стало мовою виживання в колоніальному просторі.

Ф. Майєр руйнує стереотипи, створені популярною культурою, демонструючи реальність життя ковбоїв та інших жителів Дикого Заходу, позбавлену героїчного пафосу та романтичної ідеалізації. Він наголошує на тому, що життя ковбоя було сповнене не свободи, а важкої, виснажливої праці, яка вимагала неймовірної витривалості та сили волі: «Про життя ковбоя писали так, наче це було втілення свободи на Заході, але насправді це була безсонна каторга, майже немислима – п'ять місяців рабства заради купи тупих худобин – і я б ніколи цим не займався, якби не йшлося про худобу з моїм тавром. Той факт, що країна вже була настільки приручена, що через неї можна було переганяти цінну власність, говорить сам за себе; дні Бріджера, Карсона і Сміта давно минули, землю вже освоїли»¹⁶⁹. Ця цитата особливо важлива, адже вона підважує один із ключових американських міфів – міф про ковбоя як символ абсолютної свободи, що функціонує як ідеологічний інструмент легітимації колоніального проекту. У реальності ж ковбой був залежний від природних умов, хазяїв ранчо та потреб ринку, а його життя більше нагадувало примусову працю, ніж романтичну пригоду, перебуваючи в межах жорсткої економічної ієрархії. Тут простежується критика капіталістичного бачення свободи, яка часто існує лише для обраних і здебільшого є ілюзорною, оскільки ґрунтується на експлуатації та нерівному розподілі ресурсів і можливостей.

Письменник кидає виклик традиційним уявленням про Дикий Захід, створюючи багатовимірний портрет, зокрема того, що означає бути ковбоєм, і якою ціною дається «свобода», позбавлена романтичного ореолу й підпорядкована економічній доцільності та насильницькій логіці колонізації. Автор оповідає про хаос, який протагоністи відчайдушно намагаються впорядкувати в дедалі більш радикальний спосіб, застосовуючи силу, маніпуляції та моральні компроміси як інструменти виживання. Цей хаос є не лише зовнішнім – він проникає у внутрішній світ персонажів, де

¹⁶⁹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

трансформується у тривожність, відчуття втрати сенсу й постійну напругу між бажанням влади та страхом поразки. Їхня боротьба за владу, ресурси або особисте виживання врешті-решт веде до морального спустошення, руйнуючи здатність до співчуття, солідарності та етичної рефлексії.

Роман можна розглядати як критику «американської мрії», яка у своїй основі містить безжальну конкуренцію, що породжує насильство й руйнування, маскуючи соціальну нерівність під риторику успіху та самореалізації. Мимоволі формується сумна рефлексія про те, що людство прямує до загибелі, а окремі сильні особистості, які бачать безглуздість того, що відбувається, не здатні цьому дієво зарадити, оскільки вони самі вбудовані в систему, яку прагнуть подолати. Цей мотив резонує з ідеями екзистенціалізму, зокрема з думками Жана-Поля Сартра та Альбера Камю про абсурдність світу, відчуження людини від результатів власної діяльності та відповідальність за вибір у ситуації радикальної невизначеності. Ф. Майєр показує, що навіть ті, хто усвідомлює руйнівну природу прогресу, не можуть його зупинити, адже логіка накопичення й експансії діє незалежно від моральних сумнівів окремих індивідів. Їхні зусилля виявляються безрезультатними; трагізм ситуації полягає в тому, що механізми історії рухаються поза межами приватної волі та етичних переконань, перетворюючи людські долі на побічний продукт глобальних процесів.

У романі «Син» Ф. Майєра ключову роль у формуванні сюжету та розвитку персонажів відіграє тема взаємин між людьми з різних культур, націй або соціальних груп, що засвідчує актуальність проблеми міжетнічних відносин у сучасному світі, важливість взаєморозуміння та культурної чутливості, особливо в умовах зростання міграційних і постколоніальних конфліктів. Ця проблематика осмислюється крізь призму категорії «іншості», що функціонує як механізм соціального розмежування та ієрархізації¹⁷⁰. Недовіра, неприязнь і стереотипи, які супроводжують взаємодію з «іншими», породжують сприйняття ближнього як ворога чи загрози, легітимізуючи дискримінацію та насильство. Водночас через процес знайомства з їхніми перспективами та життєвими історіями можлива якісна трансформація сприйняття, заснована на емпатії та переосмисленні власної ідентичності. Так, у полоні Ілай, розумний та винахідливий юнак, швидко адаптується до життя команчів, вивчає їхню мову та звичаї, поступово інтегрується в спільноту і зрештою отримує місце в родині вождя на рівні сина з новим ім'ям Тієтеті, а конкретніше Тієтеті-тайбо – Жалюгідна Біла Людина, що водночас маркує його маргінальний статус і символізує процес культурного переходу. Натомість Мартіна, його брата, індіанці вбили кілька днів по тому; любитель поезії, який мріяв про навчання на Сході, гидував їжею з сирої

¹⁷⁰ Зимомря О. Творчість Ласла Балли: міжетнічна діалогічність у полікультурному середовищі пограниччя. *Обрії наукового пошуку. Збірник на пошану професора Івана Мегели*; [за ред.: М. Зимомря; упоряд.: М. Зимомря, І. Зимомря]. Київ-Дрогобич: Видавець Карпенко В.М., 2011. С. 394–404.

печінки, политої жовчю, або забродженого молока з живота теляти бізона, фактично не мав серед них шансів на виживання, оскільки не зміг відмовитися від власних культурних звичок і тілесних обмежень. Контраст між долями братів ілюструє, що виживання на фронтірі залежить не лише від фізичної сили, а й від гнучкості ідентичності та готовності до радикального переосмислення себе.

Важливим для дослідження жанрово-стильової специфіки прози Ф. Майєра, зокрема в аспекті інтертекстуальних алюзій, міфологічних нашарувань та символічного опрацювання історичної травми, є аналіз О. Тиховської доробку Д. Кременя крізь призму архетипної символіки та етнокультурного несвідомого¹⁷¹, що відкриває перспективи порівняльного осмислення різних національних моделей пам'яті. Як у Д. Кременя архетипи воїна, мудрого старого чи культурного героя виконують функцію реконструювання колективної ідентичності, так і у Ф. Майєра звернення до фольклорних, релігійних і національно маркованих образів (індіанська культура, Старий Захід, біблійні мотиви) забезпечує глибше психологічне та соціальне осмислення долі героїв, переводячи приватні історії у площину універсальних смислів. Архетипний вимір у поезиці обох авторів, які представляють непоріднені літературні системи, сприяє відтворенню ментальних трансформацій, зумовлених історичними й екзистенційними викликами, актуалізуючи проблему відповідальності особистості перед пам'яттю минулого та майбутніми поколіннями.

Картина вбивства Мартіна на очах Ілая напрочуд переконливо описана Ф. Майєром: «Тошавей із силою нахилив мою голову. Я розумів, що маю вирватися, але Тошавей не пускав. Я мав схопитися й кинутися до брата, але не міг і не хотів. *Усе добре*, переконував я себе, *ось зараз візьму й піднімуся*. Я виривався з рук Тошавея, але він не поступався. Мій брат знову звівся на ноги. Скільки разів його збивали з ніг, а він знову підводився, я не знав. Урват відкинув свій спис і тепер скакав до нього з сокирою, але мій брат не здригнувся; після того, як він упав востаннє, індіанці рушили вперед і утворили коло. Тошавей згодом пояснив, що мій брат, який увесь час поводився, як боягуз, насправді зовсім не був боягузом, а *ку'тцена* – койотом або обманщик, міфічною істотою, яка була послана, щоб випробувати їх. Дуже поганою прикметою було вбити його – койот був настільки важливим, що команчі не могли навіть подряпати його. Мого брата не можна було скальпувати. Урват був проклятий. Відбувалася метушня і плутанина, троє індіанських дітей тримали мене, поки дорослі переговорювались. Я сказав собі, що вб'ю Урвата»¹⁷². Цей фрагмент вирізняється винятковою емоційною

¹⁷¹ Тиховська О. Міфологічні образи та патріотично-філософські мотиви у збірці Дмитра Кременя «Мовчання волхвів». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія»*. 2024. Випуск 51. С. 39–44.

¹⁷² Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

напругою та високим рівнем психологічної деталізації, завдяки чому сцена насильства перестає бути суто сюжетним епізодом і перетворюється на символічний вузол у структурі роману. Оповідь, побудована від першої особи, занурює читача у стан паралізуючого страху, розгубленості та внутрішнього роздвоєння, що супроводжує свідка чужої смерті. Внутрішній монолог Ілая фіксує суперечність між бажанням діяти та неможливістю втрутитися, між моральним імпульсом і фізичною безпорадністю, що формує травматичний досвід, визначальний для подальшої еволюції персонажа.

Епізод смерті Мартіна слугує своєрідним ритуалом ініціації для Ілая, який проходить через випробування жорстокістю та насильством, невіддільними від процесу колонізації. Ініціація тут не має сакрально-урочистого характеру, притаманного традиційним обрядовим моделям, а відбувається в атмосфері хаосу, приниження та екзистенційного шоку, що відображає специфіку колоніального пограниччя як простору постійної загрози. Сцена підкреслює перехід головного героя до нового етапу існування в межах світу команчів. Цей перехід супроводжується поступовим руйнуванням попередніх моральних орієнтирів і формуванням нової, адаптивної моделі поведінки, зорієнтованої на виживання за будь-яку ціну. Тут виявляється одна з ключових ідей роману – неможливість збереження особистої ідентичності у світі, де насильство є єдиним інструментом виживання. Ідентичність героя розчиняється у просторі між культурами, стаючи гібридною, фрагментарною та внутрішньо суперечливою. Через історію про брата головного героя автор розкриває культурні особливості племен і моральні дилеми, з якими зіштовхуються протагоністи. Смерть Мартіна набуває функції морального каталізатора, що оголює граничні ситуації вибору, страху й відповідальності в умовах радикальної нестабільності.

Мотив трикстера, центральний для багатьох міфологічних традицій, зокрема й для команчів, набуває у романі багатовимірного смислового наповнення, дозволяючи переосмислити поняття сили та слабкості. Уведення образу койота в структуру оповіді інтегрує індивідуальну трагедію в ширший міфологічний горизонт, де випадковість, обман і трансформація виступають фундаментальними принципами буття. Койот як символ хаосу та змін уособлює світогляд, у якому будь-яка подія може мати подвійне тлумачення. Він одночасно репрезентує небезпеку й захист, руйнування і можливість оновлення, що відображає амбівалентний характер традиційного мислення. Вбивство «койота» несе в собі ризик для всього племені, що демонструє колективний характер страхів та вірувань індіанців. Табуйованість такого вчинку свідчить про глибоку укоріненість сакральних заборон у соціальній структурі спільноти та про залежність індивідуальної поведінки від колективної пам'яті.

Мартін перестає бути простою жертвою: він стає випробуванням для команчів, що змушує їх реагувати на ситуацію як носіїв традиції. Його смерть

активізує архаїчні механізми інтерпретації реальності, в межах яких особистісний вимір поступається космологічному та ритуальному. Трикстер, уособлений в образі брата, стає випробуванням для племені, і це підкреслює важливість символів та традицій у їхньому житті. Водночас ця ситуація виявляє напруження між міфологічною свідомістю та реальністю колоніального насильства, яке поступово руйнує традиційні форми світосприйняття. Цей мотив має глибше значення в площині колоніального протистояння. Європейські поселенці, зокрема родина МакКаллоу, втілюють раціональне, експансивне мислення, спрямоване на завоювання, підкорення й економічне освоєння територій, спираючись на ідеологію прогресу, приватної власності та історичної місії «цивілізатора». Натомість культура команчів побудована на складній системі вірувань, що не розмежовує фізичний і духовний світи. Для неї характерне циклічне бачення часу, сакралізація простору та глибокий зв'язок із природним середовищем. Відтак, реакція племені на Мартіна не є ані суто прагматичною, ані випадковою – вона ґрунтується на багатовікових ритуалах і космологічних уявленнях. Ця реакція репрезентує альтернативну логіку історичного буття, яка протистоїть лінійному, прогресистському мисленню колонізаторів. Ф. Майєр у такий спосіб підважує європоцентричне розуміння логіки та ірраціональності, показуючи, що світогляд корінних народів ґрунтується не на примітивності, а на іншій системі координат. Письменник формує поліфонічний простір оповіді, в якому жодна з культурних моделей не отримує абсолютної переваги, кожна з них постає як історично зумовлена та внутрішньо вразлива. Через поєднання реалістичної деталізації, міфологічної символіки та психологічного аналізу Ф. Майєр демонструє, що колоніальне насильство руйнує як підкорених, так і завойовників, спричиняючи деградацію ціннісних систем по обидва боки культурного кордону. У цьому вимірі епізод загибелі Мартіна набуває статусу ключового маркера моральної та історичної катастрофи, що лежить в основі наративу твору «Син».

Поведінка брата Ілая, сприйнята спочатку як боягузтво, виявляється символом більш глибокого культурного розуміння й духовного зв'язку з природою. Це «боягузтво» функціонує як своєрідний код, незрозумілий для представників західної культури, проте наповнений специфічним сенсом у межах індіанського світогляду. Сприйняття боягузтва й хоробрості в контексті роману набуває відносного значення. Автор послідовно демонструє релятивність моральних критеріїв, залежних від історичного досвіду, соціальних норм і колективної пам'яті спільноти. Для Ілая та його родини хоробрість – це боротьба, спротив та вміння вижити за будь-яку ціну. Для команчів хоробрість – це відповідність традиціям, вміння прийняти свою долю й визнати вищу логіку буття. Йдеться про модель поведінки, зорієнтовану на гармонізацію власного існування з космічним і природним порядком. Таке протиставлення підкреслює фундаментальну відмінність між двома цивілізаціями, які керуються різними уявленнями про сенс життя, межі

свободи та цінність людського тіла. Так Мартін набуває статусу міфічної істоти, яка приносить із собою нещастя тому, хто порушить її недоторканність. Його образ інтегрується в систему сакральних знаків, де індивідуальна біографія трансформується в міфологічний наратив. Цей епізод також показує спосіб легітимації насильства через міфологію. Насильницький акт інтерпретується не як свавілля, а як елемент вищого порядку, санкціонованого традицією та вірою. Відмова від скальпування Мартіна свідчить про певний рівень ритуальної етики, згідно з якою ворог не є лише тілом, що можна знищити, а й істотою, яка має сакральний статус. Тіло загиблого виявляється носієм символічного змісту.

У романі Ф. Майєра спостерігається зіткнення двох різних підходів до смерті: утилітарного, характерного для колонізаторів, та символічного, притаманного корінним народам. Перший підхід редукує смерть до елемента історичної статистики або інструмента розширення впливу, тоді як другий інтегрує її в систему ритуалів, пам'яті й сакральних смислів. Команчі, визнаючи його як «ку'тцена», демонструють свою повагу до духовних традицій і вірувань, які надають сенс їхньому існуванню. Через цей жест виявляється прагнення зберегти рівновагу між світом живих і світом духів, порушення якої загрожує колективній катастрофі. Важливою тут є паралель із загальною тенденцією колонізації до витіснення й асиміляції культур. Колоніальний проєкт історично ґрунтувався на ідеї культурної ієрархії, де європейська модель проголошувалася єдиною можливою нормою розвитку. Європейці часто не визнавали традиційних вірувань корінних народів, розглядаючи їх як забобони або перешкоди для «цивілізації». Така позиція сприяла системному знеціненню локальних форм знання та руйнуванню традиційних соціальних структур. У романі Ф. Майєра ця напруженість відображена у взаємодії між команчами та головним героєм, який опиняється між двома світами. Його досвід подвійної належності формує внутрішній конфлікт, що стає одним із провідних психологічних мотивів оповіді. Усвідомлення цінностей племені свідчить про глибше розуміння колоніальної ситуації: колонізатор не лише підкорює, а й трансформується під впливом культури, з якою стикається. Цей процес взаємної трансформації руйнує спрощену схему «панування – підлеглість», пропонуючи складнішу модель культурної взаємодії. Такий поворот підкреслює складність світогляду команчів, де особиста сила і сміливість можуть бути приховані під маскою слабкості чи хитрощів, а справжня міць виявляється у здатності зберігати духовну цілісність.

Контраст між братами підкреслює жорстокість і суворість світу, в якому виживають лише найбільш сильні та пристосовані. Цей світ функціонує за принципами соціального та культурного добору, де гуманістичні ідеали поступаються логіці виживання. Мартін, зі своїми мріями про освіту і культурними вподобаннями, виявився непридатним для життя в такому жорсткому середовищі. Його інтелектуальні прагнення та

естетичні смаки не знаходять простору для реалізації в умовах прикордонного буття. Вживання ж Ілая свідчить про його надзвичайну силу волі і здатність адаптуватися до екстремальних умов. Адаптація супроводжується поступовою відмовою від попередніх етичних установок і формуванням нової системи цінностей. Вибудовуючи цей контраст, Ф. Майєр використовує архетипний мотив «братів-суперників», що має давнє коріння в світовій літературі. Він перегукується з біблійними, античними та фольклорними сюжетами про конфлікт близьких родичів як модель екзистенційного вибору. У цьому випадку конфлікт не є прямою боротьбою за владу чи спадок, а радше демонстрацією принципово різних моделей існування. Протиставляються гуманістично-інтелектуальна та прагматично-адаптивна стратегії життя. Мартін уособлює європейську культурну традицію, пов'язану з інтелектуальним розвитком та раціональністю, тоді як Ілай, опинившись серед команчів, переходить до іншої парадигми – життя, підпорядкованого законам природи. Ця зміна парадигми супроводжується переосмисленням меж людської свободи й відповідальності.

Ф. Майєр порушує одне з ключових питань колоніальної літератури: що означає «цивілізація» і чи можна розглядати її як єдиний стандарт людського розвитку. Роман демонструє множинність шляхів культурної еволюції та відмову від універсалістських моделей прогресу. Історія полону білого хлопчика, якого всиновили команчі й який був поглинутий приреченою на вимирання кочовою культурою, стає одним із центральних елементів формування особистості Ілая. Цей досвід формує його гібридну ідентичність, що поєднує риси двох несумісних світів.

Психоаналітична інтерпретація літературних персонажів у статті «Специфіка об'єктивації архетипу Аніма у повісті Михайла Трайсти „Незнайомка у фіалковій сукні” та в романі Зої Геллер „Сповнені віри”» О. Тиховської концептуально перегукується з аналізом жанрово-стильової своєрідності прози Ф. Майєра, оскільки в обох випадках увага зосереджується на процесах внутрішнього розщеплення, символічної компенсації та формування суб'єктивної цілісності. У прозі Ф. Майєра простежується глибока зацікавленість психічними трансформаціями героїв, кризовими точками їхньої ідентичності та роллю несвідомого у конструюванні внутрішнього світу. Психотравматичний досвід стає одним із головних чинників нарративної динаміки. Спостерігається схильність до змалювання героїв на межі психоемоційного зриву, де кохання й втрати існують у сплетінні з травматичним досвідом. Ця межовість створює умови для глибинного аналізу внутрішніх конфліктів. Особливо значущим є аспект проєкції внутрішніх структур на інших персонажів, що стає механізмом сюжетного руху й психологічного конфлікту – як у М. Трайсти чи

З. Геллер¹⁷³, так і в Ф. Майєра. У результаті формується багатовимірний образ людини колоніальної епохи, розірваної між пам'яттю, травмою та пошуком нових форм самореалізації.

Письменник свідомо звертається до мотиву «білої дитини серед індіанців», який має довгу історію в американській літературі та культурі. Цей мотив простежується від ранніх фронтірних наративів і мемуарів полонених до романтичних і пригодницьких творів ХІХ століття, де він виконував функцію підтвердження «моральної переваги» європейської цивілізації. Однак, на відміну від класичних романів ХІХ століття, де такі персонажі зазвичай повертаються до «цивілізації» з відчуттям своєї «справжньої» ідентичності, Ілай не просто пристосовується до життя серед команчів – він повністю приймає їхній світогляд, що викликає сумнів у можливості існування якоїсь єдиної «правильної» моделі суспільства. Його життєва траєкторія руйнує традиційну схему «тимчасового відхилення» від норми й перетворює досвід полону на фундаментальний чинник самовизначення. Досвід героя є своєрідним викликом концепції культурної ієрархії, в якій європейська цивілізація автоматично розглядається як більш розвинена. У романі ця ієрархія підважується через показ альтернативних форм соціальної організації, етики та взаємодії з довкіллям. Потрапивши до племені команчів, Ілай відкриває для себе інший спосіб життя, який докорінно відрізняється від того, що він знав раніше. Цей досвід супроводжується поступовим розпадом попередніх уявлень про порядок, дисципліну та соціальну відповідальність.

Кочове життя з його свободою, близькістю до природи та відсутністю жорстких соціальних рамок видається Ілаю ідеальним, а свобода, яку пропонує «цивілізоване» суспільство, виглядає нікчемною й обмеженою: «Я спав, коли хотів, їв, коли хотів, і не робив нічого цілий день, що мені не хотілося робити. Біла частина мене очікувала, що будь-якої миті мене змусить хтось виконувати якусь роботу або інші завдання, схожі на рабську працю, але цього ніколи не траплялося. Ми їздили верхи, полювали, боролися й робили стріли. Ми вбивали кожен живу істоту, яку бачили: лучних тетеруків і лугових собачок, зуйків і фазанів, чорнохвостих оленів і антилоп. Ми запускали стріли у пантер, лосів і ведмедів усіх розмірів, скидали нашу здобич у табір, щоб жінки її чистили, а самі йшли з випнутими грудьми, наче справжні чоловіки. Уздовж річки ми викопували кістки гігантських бізонів і величезні мушлі, які перетворилися на камінь і були майже занадто важкими для підняття; ми знаходили раків і уламки кераміки й несли все це на вершини скель, щоб розбити об каміння внизу. Ми стріляли зі стріл у рисей вночі, поки вони вистежували качок у заростях, погода теплішала, і квіти розпускалися. Юкка випустила свої стебла, і великі білі квіти звисали на

¹⁷³ Тиховська О. Специфіка об'єктивації архетипу аніма у повісті Михайла Трайсти «Незнайомка у фіалковій сукні» та в романі Зої Геллер «Сповнені віри». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія»*. 2023. Випуск 49. С. 123–129.

десять футів у повітрі; були поля синіх або червоних квітів, що тяглися на милі, тепер усе зеленіло, ставало блакитним, червоним і помаранчевим, скільки оком сягнеш»¹⁷⁴. Насиченість цього опису конкретними деталями, переліками тварин, рослин і ландшафтних образів формує ефект тілесної присутності героя у просторі природи. Цей уривок містить кілька важливих аспектів. По-перше, він демонструє, що поняття «свободи» є відносним і залежить від культурного контексту. Свобода тут розуміється не як юридична автономія чи соціальний статус, а як екзистенційне відчуття причетності до природного ритму буття. Те, що для європейця може здаватися хаосом і дикістю, для команчів є впорядкованим способом життя, де кожен елемент – від полювання до обрядів – має глибоке значення. Цей порядок ґрунтується на звичаєвих нормах, міфологічних уявленнях і колективному досвіді. По-друге, опис природи, насичений барвами й деталями, підкреслює, що сприйняття довкілля у команчів відрізняється від утилітарного погляду європейців, які розглядають землю насамперед як ресурс. Природа постає як жива система взаємозалежностей, в якій людина є лише одним з елементів, а не доміантним суб'єктом. Кочовий спосіб життя протиставляється осілому, що перегукується з історичним конфліктом між корінними народами та колонізаторами. Осілість у романі асоціюється з власністю, контролем і прагненням до накопичення, тоді як кочівництво пов'язане з мобільністю та відкритістю простору.

Процитований фрагмент відображає поетичний, майже ідилічний опис життя в гармонії з природою, яке головний герой переживає, будучи частиною племені команчів. Наратив набуває рис своєрідного пасторального дискурсу, трансформованого під умови фронтиру. Важливо зазначити, що ця ідилія є тимчасовою й оманливою. Ф. Майєр не романтизує життя команчів, а радше використовує його як контрастний фон до майбутнього краху цієї культури під натиском експансії європейців. Ідилічні картини співіснують із передчуттям неминучої катастрофи, закладеним у логіці історичного розвитку. Гармонія з природою не рятує від історичної неминучості – племена, які тисячоліттями вели такий спосіб життя, врешті-решт опиняються на межі зникнення. Роман фіксує момент переходу від традиційної культури до стану маргіналізації та витіснення.

Особиста доля Ілая стає метафорою долі цілої культури: він спочатку приймає її цінності, але згодом змушений повернутися у світ, що не залишає місця для команчів. Його повернення не є тріумфальним, воно супроводжується втратою внутрішньої цілісності та постійним відчуттям роздвоєності. Це водночас і трагедія, і невідворотний наслідок колоніального процесу. Історія героя втілює механізм поглинання альтернативних культур доміантною цивілізаційною моделлю. Ілай прийняв нову культуру і навчився жити за її правилами, що значно відрізнялися від тих, до яких він

¹⁷⁴ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

звук у своєму попередньому житті. Це перетворення зображено автором з глибоким психологічним розумінням і співчуттям. Наративна перспектива забезпечує доступ до внутрішніх сумнівів, страхів і поступового формування нової системи цінностей героя. Замість того, щоб стати жертвою обставин, Ілай проявляє виняткову стійкість і здатність до трансформації. Його виживання ґрунтується на готовності переглянути власну ідентичність і прийняти інший культурний код.

Автор підкреслює психологічні зміни, які відбуваються з Ілаєм, який спочатку, як «білий», очікував певних обов'язків чи обмежень, але поступово переймає культуру й світогляд команчів. Цей процес супроводжується витісненням колоніальних стереотипів і формуванням альтернативного образу «я». Ця внутрішня трансформація героя є однією з центральних тем роману, підкреслюючи, як історичні події і культурні зрушення впливають на індивідуальну ідентичність. Ідентичність у творі – динамічна конструкція, залежна від досвіду насильства, адаптації та втрат. Ставши воїном команчів, Ілай переймає їхні традиції і спосіб життя, що допомагає йому вижити та утвердитися у ворожому середовищі. Військова й ритуальна практика племені формує в ньому нові моделі поведінки, засновані на дисципліні, солідарності та витривалості. Цей досвід формує його характер і закладає основи його подальшої кар'єри як полковника. Таким чином, ранній досвід життя серед команчів стає прихованим джерелом його майбутньої соціальної мобільності, водночас залишаючи в ньому незагоєну травму культурного розриву.

Поступове перетворення від ненависті до розуміння, чи навіть поваги, – один із центральних моментів у розвитку сюжету і персонажів роману. Ця динаміка репрезентує не лінійний процес гуманізації, а суперечливу траєкторію внутрішніх трансформацій, що формується під тиском травматичного досвіду, культурної дезорієнтації та постійної загрози смерті. Автор майстерно демонструє складність людських стосунків і культурних зіткнень, акцентуючи на нестабільності моральних орієнтирів у ситуації колоніального прикордоння. Очіма Ілая реципієнт бачить не лише жорстокість команчів, але й їхню глибоку духовність, традиції і спосіб життя. Перспектива оповіді, зосереджена на особистому досвіді героя, формує ефект занурення у світ «іншої» культури, де насильство функціонує як форма соціальної регуляції та символічного самоствердження. Це дозволяє читачам відчути всю багатогранність їхнього світу, зрозуміти, що їхні дії, хоч і жорстокі, є частиною боротьби за виживання в умовах, де немає місця для слабкості, а кожен жест сили має екзистенційне підґрунтя.

Одним із найважливіших аспектів такого зображення є руйнування традиційного європоцентричного наративу, в якому корінні народи Північної Америки розглядаються виключно як жорстокі дикуни або жертви колоніальної політики. Ф. Майер послідовно дистанціюється від бінарної опозиції «цивілізація – варварство», розкриваючи складну систему взаємних

адаптацій, конфліктів і компромісів між різними культурами. Письменник уникає спрощених категоризацій, демонструючи, що насильство є невіддільною частиною будь-якої культури, особливо в екстремальних умовах постійної боротьби за ресурси, де моральні норми підпорядковуються логіці виживання й домінування. Завдяки цьому автор створює багатоплановий художній образ, що кидає виклик стереотипному зображенню корінних народів у традиційній американській літературі, інтегруючи їх у складну мережу історичних, економічних і політичних взаємозалежностей.

Важливою складовою цього художнього підходу є використання імагологічної перспективи, спрямованої на аналіз механізмів конструювання образу «іншого» в літературному дискурсі¹⁷⁵. У цьому аспекті примітним є зіставлення з імагологічним підходом до зображення героїв, властивим творам українського письменника Г. Квітки-Основ'яненка, що був теоретично осмислений у працях Д. Чижевського¹⁷⁶. Обидва автори звертаються до моделювання культурної відмінності як до інструменту самопізнання та критики соціальних ідеологем. У прозі Ф. Майєра, як і в Г. Квітки-Основ'яненка, відображено специфічне сприйняття іншості та соціокультурних стереотипів, що є важливим елементом жанрово-стильової своєрідності, де художній образ формується на перетині емпатії, дистанції та рефлексії.

Стереотипи в образах персонажів, їхніх взаємодіях із зовнішнім світом на тлі культурних відмінностей не тільки відображають складні соціальні процеси, що впливають на характер і стиль творів, а й сприяють осмисленню їх у межах постмодерністського дискурсу, спрямованого на деконструкцію усталених образів та наративних моделей. Функціонування стереотипів у романі набуває подвійного статусу: з одного боку, вони слугують інструментами орієнтації у ворожому середовищі, з іншого – виявляють власну умовність і нестабільність. Завдяки поєднанню глибокого психологізму, імагологічної критики та багатопланового наративу Ф. Майєр формує нову якість історичної прози, що провокує реципієнта на переосмислення національних і культурних міфів, переводячи їх із площини героїчного епосу в простір етичної проблематизації.

Брутальністю й реалізмом вражає опис сцени, в якій Ілай здобуває свій перший скальп: «Делавар лежав на боці, тож я перекотив його на живіт. Я поставив ногу йому на спину і схопив його за волосся; він підняв руку, щоб зупинити мене, але я рішуче розрізав шкіру навколо голови. Він увесь час бив

¹⁷⁵ Зимомря О. Концепційність імагологічної позиції на рівні інтерпретації тексту. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.Винниченка. Серія: філологічні науки [літературознавство]*. Кіровоград, 2009. Вип. 85. С. 178–183.

¹⁷⁶ Чик Д.Ч. Галлофобія як історичний контекст: імаго французів у пізній прозі Г. Квітки-Основ'яненка. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Випуск 32. Том 2. С. 134–139.

мене по руці. «– А тепер зірви його, – крикнув Пізон. – Одним рухом». Скальп відірвався, наче тріснута гілка, і делавар затих. Я пройшов кілька ярдів і подивився на нього: це могло бути чим завгодно, шматком буйволячої або телячої шкіри. Сонце сходило, і моя нога почала боліти: я порізався своєю ж стрілою, що стирчала зі спини делавара. Він видав останній стогін, і, дивлячись на нього на землі, пронизаного з усіх боків моїми стрілами, і траву, зім'яту його кров'ю, мене охопило якесь просвітлення, ніби мене знову занурили у воду, ніби мене обрав сам Бог. Я підбіг до Тошавея і Пізона і обійняв їх обох»¹⁷⁷. Цей уривок є показовим у площині художнього методу Ф. Майєра. Автор уникає зовнішньої оцінки подій, надаючи читачеві можливість безпосередньо спостерігати за тим, як акт насильства трансформує героя, перетворюючись на механізм легітимації нової ідентичності. Зображення скальпування позбавлене романтизації: фізична брутальність сцени контрастує з внутрішнім переживанням Ілая, що відчуває момент посвяти, майже сакрального переродження, яке поєднує тілесну травму з духовною екзальтацією.

Порівняння з хрещенням («ніби мене знову занурили у воду») підкреслює символічне значення цієї сцени – скальпування функціонує як ініціаційний ритуал, що остаточно відокремлює Ілая від його попереднього життя, вписуючи його у спільноту воїнів через акт кровопролиття. Відчуття власної «обраності» ілюструє складні відносини між культурними та духовними віруваннями й практиками жорстокості, де сакралізація насильства стає формою психологічної компенсації травматичного досвіду. На цьому етапі розвитку персонажа простежується перехід від пасивного спостерігача до активного учасника насильства, що є важливим компонентом колоніального дискурсу. Ілай засвоює логіку домінування як єдино можливу форму самореалізації в прикордонному просторі. Йдеться про глибинну трансформацію ідентичності: герой приймає правила нового світу та наділяє їх метафізичним сенсом, інтерпретуючи жорстокість як прояв вищої справедливості або долі. Таке художнє рішення різко контрастує з традиційними уявленнями про цивілізовану людину, що зберігає внутрішній моральний компас навіть за екстремальних обставин. Ф. Майєр демонструє крихкість гуманістичних цінностей у ситуації колоніального конфлікту, де межа між жертвою і катом постійно зміщується. У підсумку дискурсу насильства в романі «Син» розкривається як системоутворюючий чинник колоніальної свідомості, що формує специфічну модель історичної пам'яті та легітимує практики домінування в американському культурному міфі.

Ф. Майєр демонструє пластичність людської психіки та здатність людини змінювати свої етичні орієнтири залежно від соціокультурного середовища. Письменник послідовно розкриває механізми поступової адаптації свідомості до насильства, коли первинний моральний опір

¹⁷⁷ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

трансформується в форму внутрішнього прийняття жорстоких норм існування. Скальпування, яке в той час було поширеною практикою серед індіанських племен, осмислюється в романі як акт фізичного насильства і водночас як символ внутрішньої зміни, ритуал переходу, що має чітко окреслену соціальну, психологічну та сакральну функцію. У випадку Ілая – це момент остаточного визнання його новою спільнотою, свідчення включення в колективну систему цінностей, засновану на силі, витривалості та воїнській доблесті.

Опис сцени містить усі характерні риси обрядових ініціацій: фізичний біль, кров, символічне народження нового «я», втрата попередньої ідентичності та інтеграція в нову соціальну роль. Саме тому герой переживає своєрідне «просвітлення» – для нього цей акт стає моментом остаточного розриву з минулим, психологічною межею, після якої повернення до колишньої системи цінностей стає неможливим. Ф. Майєр художньо переконливо відтворює цей процес через внутрішній досвід героя, який з кожним жорстоким учинком дедалі більше відчуває себе обраним, майже містично призначеним до насильства і вбивства, що свідчить про поступову сакралізацію агресії у його світогляді. Крім того, зображення сцени через фізичний біль і кров, через елементи природного ландшафту – як-от схід сонця і туман у свідомості героя – формує багаторівневу систему символічних відповідників, у якій природні явища віддзеркалюють внутрішній стан персонажа. Схід сонця в цьому фрагменті може тлумачитися як символ народження нового світогляду героя, нового типу суб'єктивності, сформованої під впливом воєнної культури та ритуалізованого насильства. Водночас цей образ набуває амбівалентного значення: світло нового дня не асоціюється з очищенням чи надією, а лише підкреслює невідворотність змін, які відбулися в Ілаї, висвітлюючи драматизм його духовної деградації.

«Пробудження» Ілая має жорстокий характер, оскільки знаменує втрату старої ідентичності, заснованої на родинних і християнських цінностях, та її заміну моделлю поведінки, орієнтованою на виживання і домінування. Цей епізод відіграє важливу роль у загальній композиції роману, оскільки передбачає подальшу еволюцію героя – перехід від повного прийняття культури команчів до усвідомлення її історичної приреченості та поступового повернення до світу білих, де він уже не може повністю відновити втрачену цілісність особистості. В інтерв'ю з Еваном Вінчестером Ф. Майєр, розмірковуючи над складною проблематикою насильства та його художньої репрезентації, зазначив: «Коли ми думаємо про міф освоєння Дикого Заходу, то це – наш міф про створення. Але оскільки ми сприймаємо це як міфологію, а не крізь призму реальних людей, які взаємодіють з іншими реальними людьми, ми ігноруємо ціну у вигляді людських життів і крові. Я прагнув уникнути підходу Кормака Маккарті, де ти знищуєш ціле село і йдеш далі – принаймні в «Кривавому меридіані», – я не хотів робити так само. Я не хотів, щоб роман став нереалістичним у тому сенсі, що він уникає

насильства, адже це був дуже жорстокий період в історії. Але я також не хотів, щоб насильство стало занадто кінематографічним...»¹⁷⁸. Це висловлювання засвідчує свідоме прагнення письменника до етичної відповідальності у зображенні історичного минулого, до відмови від естетизації жорстокості й поверхневої героїзації насильницьких практик. Саме тому в епізоді, де герой убиває і скальпує мисливця за скальпами, Ф. Майєр зосереджується на внутрішньому конфлікті персонажа, підкреслюючи психологічну травматизацію, що супроводжує кожен акт агресії. Герой переживає жах від скоєного, а його думки, зосереджені на майні вбитого, виконують функцію захисного механізму, який допомагає впоратися з емоційним перенавантаженням, переводячи увагу з моральної проблематики на побутові деталі. Такий прийом свідчить про поступове формування стратегії психологічного самозбереження в умовах постійної загрози, коли витіснення провини стає необхідною умовою виживання. Письменник показує, що в ситуації крайнього напруження моральні межі втрачають чіткість, тож здатність до насильства виявляється універсальною рисою людської природи. Колоніальний простір функціонує як зона морального вакууму, де традиційні етичні системи перестають бути дієвими. Цей епізод також акцентує значущість ритуалів і традицій у культурі команчів, де кожна дія має символічний вимір і безпосередньо впливає на соціальний статус та систему взаємин у межах племені, формуючи ієрархію престижу та визнання.

Процес трансформації сприйняття реальності підкреслює одну з провідних ідей роману – відсутність абсолютного добра чи зла в історичному досвіді прикордоння. Моральні оцінки тут завжди зумовлені конкретними обставинами, соціальним тиском і травматичною пам'яттю. Усі люди, незалежно від культури чи походження, мають власні мотиви й причини для дій, які формуються в полі взаємодії особистого досвіду та колективних наративів. Війна і насильство примушують людину до жорстоких учинків, однак за кожним із них стоїть індивідуальна історія страждання, страху й боротьби за збереження себе. Ф. Майєр, зосереджуючись на цій внутрішній драмі, перетворює роман «Син» на глибоке дослідження колоніальної травми, механізмів легітимації агресії та формування ідентичності в умовах історичного насильства.

У цьому сенсі Мартін та Ілай представляють два різні життєві вектори: один – шлях культури, раціональності та соціальної впорядкованості, інший – шлях сили, тілесного досвіду й екзистенційного пристосування. Ця опозиція функціонує в романі як структуротворчий принцип, що організовує наративну логіку та визначає траєкторію розвитку головних персонажів. Зіставлення братів поглиблює сюжетну напругу, висвітлюючи різні прояви людської природи та альтернативні моделі існування в прикордонному

¹⁷⁸ Winchester E. Philipp Meyer's Savage West. *Interview*. 2013, May 28. URL: <https://www.interviewmagazine.com/culture/philipp-meyer-the-son>

просторі. Символічна дихотомія братів утілює ширший конфлікт між осілістю й кочовим способом життя, що пронизує весь роман і віддзеркалює історичне протистояння між європейськими поселенцями та корінними народами. У цьому вимірі брати репрезентують дві цивілізаційні парадигми, які перебувають у стані тривалого зіткнення. Якщо Мартін уособлює цінності західного світу – освіту, моральні обмеження, віру в соціальний порядок і прогрес, – то Ілай поступово інтегрується в культуру, побудовану на воїнській етиці, колективній солідарності та фізичній витривалості. Це протиставлення апелює до архетипного міфологічного мотиву двох братів, один із яких обирає шлях нормативного розвитку, а інший – шлях свободи, ризику або маргінальності. Подібна структура простежується в біблійних, античних і романтичних сюжетах, де братній конфлікт виконує функцію символічного відображення екзистенційного вибору. У традиції американської літератури ця модель набула особливої актуальності, зокрема у творах Дж. Ф. Купера, Джека Лондона, Кормака Маккарті, де образ фронтиру слугує простором випробування ідентичності. Історія братів МакКаллоу переконливо демонструє, що виживання в жорсткому прикордонному світі залежить не стільки від фізичної сили, скільки від внутрішньої гнучкості, психологічної витривалості та готовності прийняти нову онтологію буття. Йдеться про здатність особистості переглядати власні цінності в умовах радикальної історичної нестабільності. Цей аспект має принципове значення для колоніальної оптики роману.

Традиційна колоніальна література зазвичай репрезентує асиміляцію як вимушений або травматичний процес, у межах якого «інший» зрештою поступається домінантній цивілізаційній моделі (зокрема в наративах про «благородного дикуна»). У Ф. Майєра адаптація Ілая має майже органічний характер. Вона не зводиться до примусу чи капітуляції, а постає як результат тривалого внутрішнього переосмислення досвіду. Ілай знаходить у новому світі екзистенційний сенс, емоційну підтримку та відчуття приналежності, що суперечить усталеним уявленням про індіанців як про носіїв «варварської» культури. Письменник свідомо відмовляється від ієрархічної моделі культурного розвитку, у якій західна цивілізація функціонує як єдиний нормативний зразок. У такий спосіб Ф. Майєр підважує монолітне уявлення про лінійний прогрес і демонструє множинність шляхів формування особистості. Ілай, прийнявши нову культуру, знаходить у ній сенс і підтримку, тоді як Мартін залишається прив'язаним до власних ідеалів, що зрештою призводить до його загибелі. Ця сюжетна розв'язка має виразний символічний характер і засвідчує кризу раціоналістичної моделі поведінки в умовах прикордонного насильства. З плином часу Ілай дедалі більше відчуває приналежність до індіанської спільноти, ніж до власного походження: він інтегрується в плем'я, одружується з індіанкою, переймає побутові та ритуальні практики.

Особливо промовистою є трансформація тілесного досвіду Ілая. Колоніальна література часто маркує «іншого» через харчові звички, фізичні практики й побутові ритуали. Тіло в таких нарративах функціонує як простір культурного маркування та ідеологічного контролю. Вживання сирої крові або нетипової їжі в західній традиції зазвичай символізує деградацію й втрату «цивілізованого» статусу. У випадку Ілая цей досвід не інтерпретується як падіння, а як природний етап адаптації, що засвідчує нелінійний характер його розвитку. Тілесна практика стає формою інтеріоризації нової культури, способом «вписування» в інший соціальний простір. Ф. Майер показує, наскільки складно людині зберігати первинну ідентичність, коли обставини примушують її жити за іншими законами: «Риба була табу, але черепахи – ні. У мене не було чим її вбити, тож я витягнув черепаху на берег, де знайшов добрячий кавалок кременю. Потім я наступив на панцир, доки не висунулась голова черепахи, і розрізав їй шию. Я випив трохи крові, вона нагадувала на смак рибу, але не надто кепською, тому я випив ще. Тоді перевернув черепаху догори дригом і висмоктав її досуха. Певно, мама не була б потішеною, якби побачила, що я п'ю черепашачу кров, наче дикий індіанець. Ось уже шість місяців я жив із команчами, але не мав часу спокійно обмізкувати – лише працював і спав. Я задумався, чи мій розум уже не стертий начисто. Коли я згадував маму, перед очима поставало обличчя гарної жінки, але частина мене не була впевнена, що це дійсно вона»¹⁷⁹. Цей фрагмент має кілька рівнів інтерпретації. На поверхневому рівні він репрезентує акт виживання, зумовлений екстремальними умовами. На глибшому рівні – це символічний момент поступового відчуження героя від власного минулого. Акт споживання крові функціонує як маркер переходу до іншої тілесно-культурної реальності.

Показово, що в спогадах Ілая образ матері не пов'язується з конкретними емоційними переживаннями, а редукується до абстрактного образу «гарної жінки». Це свідчить про ерозію афективної пам'яті та послаблення емоційного зв'язку з попереднім життям. Подібна редукція спогадів є типовою ознакою трансформації ідентичності, коли колишні культурні маркери поступово втрачають свою функціональність. Спогади про матір, із якими асоціюється «цивілізований» світ, блякнуть, що символізує його віддалення від попередньої системи цінностей. Пам'ять утрачає стабілізуючу функцію й перестає бути опорою для самоідентифікації. У межах постколоніальних студій цей епізод може бути інтерпретований як прояв «гібридної ідентичності» у розумінні Гомі Бгабги – стану перебування між двома культурними просторами без повної належності до жодного з них.

Ілай не перетворюється на «дикуна» в стереотипному сенсі, однак він уже не здатен повернутися до колишнього життя, оскільки його мислення, емоційна сфера й тілесний досвід зазнали незворотних змін. Його

¹⁷⁹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

суб'єктивність формується на перетині двох культурних кодів, що перебувають у постійному напруженні. Загалом через образ Ілая Ф. Майєр репрезентує складність культурної трансформації, уникаючи спрощених моделей асиміляції чи конфронтації. Роман пропонує багатовимірне осмислення процесів змішування, втрати й реконфігурації ідентичності в колоніальному просторі. Твір порушує питання про межі людської адаптації, про нестабільність опозиції «свій – чужий» та про можливість збереження внутрішньої цілісності в умовах історичного насильства й цивілізаційного зламу.

Ф. Майєр розкриває глибокі психологічні трансформації, які відбуваються з персонажами в процесі їхньої адаптації до нових культурних середовищ. Письменник послідовно простежує, як зовнішні історичні та соціальні обставини поступово формують внутрішній світ героя, змінюючи його ціннісні орієнтири, систему самоідентифікації та емоційні реакції. Ілай проходить складний шлях самопізнання і переосмислення власної ідентичності, що супроводжується постійним напруженням між засвоєними з дитинства уявленнями та новими життєвими моделями. Його внутрішній конфлікт, зумовлений перебуванням між двома світами, формує складний психологічний портрет людини, яка намагається віднайти власне місце в умовах культурної нестабільності. Цей стан «пограничності» визначає не лише поведінку героя, а й структуру його мислення, де співіснують суперечливі імпульси, страхи та прагнення. Така глибина характеру надає роману особливої емоційної напруги й художньої переконливості.

Письменник майстерно показує, як взаємодія різних культурних систем формує соціальні ієрархії, моделі поведінки та міжособистісні зв'язки. Культурне середовище в романі виступає не тлом подій, а активним чинником, що моделює траєкторії людських долі. Індіанська культура, з якою стикається Ілай, трансформує його світогляд і водночас впливає на його взаємини з іншими персонажами, зокрема з членами родини: «Так чи інакше, це було найпрекрасніше літо, яке я коли-небудь пережив, і, незважаючи на похмурі настрої, я відчував себе задоволеним, як ніколи раніше. Щодня я міг загинути від рук білих чи ворожих індіанців, я міг бути роздертим грізлі або зграєю вовків, які полювали на бізонів, але рідко доводилося робити те, чого я не хотів, і, можливо, саме в цьому полягає різниця між білими та команчами, бо білі завжди були готові продати свою свободу за довше життя й краще харчування, а команчі цінували свободу понад усе. Коли було холодно, я спав у тіпі або під навісом, у теплу погоду, якщо вирушав на полювання або просто повештатись околицями, – під зірковим небом; у мене була дівчина, хоч вона й вважала себе нареченою іншого. Я тужив тільки за риболовлею. Команчі їли рибу лише в найголодніші часи, але я не рибалив, навіть коли на полюванні забирався далеко від табору, навіть коли мене ніхто

не міг побачити»¹⁸⁰. Тут зримо проступає зміна пріоритетів героя, його готовність відмовлятися від колишніх звичок і моделей поведінки заради нового досвіду. Ілай поступово переорієнтовує свою систему цінностей, в якій свобода та автономія набувають значення, важливішого за фізичну безпеку. У наведеному описі поєднуються відчуття радості, повноти життя та усвідомлення постійної загрози смерті, що формує парадоксальний образ гармонії в умовах небезпеки. Зображуючи життя під зірковим небом, герой створює картину майже ідилічного, проте вразливого існування, залежного від природних циклів і стихій. Природа тут функціонує як простір свободи, але водночас як джерело постійного ризику, що формує особливий тип екзистенційної свідомості. Така модель буття різко контрастує з осілим способом життя білих поселенців, орієнтованих на контроль і стабільність.

Спогади Ілая про риболовлю вказують на поступову втрату зв'язку з «цивілізованим» минулим. Відмова від звичної практики стає маркером внутрішнього віддалення від попередньої ідентичності. Герой дедалі рідше апелює до досвіду дитинства, а його пам'ять починає вибудовуватися відповідно до нових культурних координат. Ця втрата зв'язку з минулим є важливою ознакою глибинної культурної асиміляції. Контраст між двома світами набуває особливої виразності в момент, коли Ілай усвідомлює: команчі готові ризикувати життям заради свободи, тоді як білі жертвують свободою заради безпеки та матеріального добробуту. Ця опозиція репрезентує фундаментальну різницю між екзистенційною та прагматичною моделями світосприйняття. Вона відображає різні стратегії реагування на історичну нестабільність і загрози. Інтеграція елементів іншої культури змінює динаміку родинних взаємин героя, впливаючи на його особистісне становлення. Формування ідентичності Ілая відбувається через постійне зіставлення альтернативних життєвих сценаріїв і вибір між ними. Саме в цьому процесі закладається його подальша життєва траєкторія.

Роман «Син» виступає розгорнутим культурно-філософським коментарем до проблем взаємодії цивілізацій, насильства та ідентичності. Твір порушує питання відповідальності за історичні травми, механізмів культурного пригнічення та можливостей міжкультурного порозуміння. Він актуалізує значення емпатії, толерантності й діалогічності як умов співіснування різних спільнот. Ф. Майер органічно поєднує історичну достовірність із універсальними антропологічними темами, завдяки чому роман зберігає актуальність у різні історичні періоди. Його наратив виходить за межі конкретної епохи, пропонуючи модель осмислення кризових моментів людського розвитку. Ілай бере участь у війнах із ворогами команчів, серед яких часто опиняються білі американці. Військовий досвід поглиблює його внутрішню амбівалентність і посилює розрив між культурними ідентифікаціями. Коли хвороби, голод і переважаючі сили

¹⁸⁰ Meyer Ph. The Son. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

озброєних американців знищують плем'я, герой залишається наодинці зі своїм травматичним досвідом. У цей момент він уже не ідентифікує себе повністю ані з білими, ані з індіанцями. Його суб'єктивність набуває гібридного характеру, поєднуючи суперечливі елементи двох світів. Ілай балансує на межі культурних систем, що породжує глибокий психологічний конфлікт і відчуття внутрішньої фрагментації.

Стан міжкультурної «підвішеності» відкриває читачеві складну картину суспільства прикордонної доби, в якому різні традиції перетиналися, взаємодіяли й трансформувалися. Через долю Ілая Ф. Майєр демонструє, що пошук ідентичності в умовах колоніального насильства є процесом болісним, нестабільним і незавершеним. Ця відкритість і неоднозначність робить образ героя ключовим для розуміння художньої концепції роману. Зрештою, інтеграція Ілая в життя команчів призводить до конфлікту з його рідною культурою після повернення до міського середовища. Цей момент у наративі функціонує як кульмінаційний вузол його внутрішньої драми, в якому зіштовхуються засвоєні в племені етичні норми та соціальні очікування білого суспільства. Ф. Майєр використовує увиразнений сюжетний елемент для демонстрації глибокої травматичності культурного роздвоєння, що залишає людину «чужою» в обох світах. Письменник акцентує на тому, що повернення до «свого» середовища не означає автоматичного відновлення втраченої ідентичності, а радше загострює відчуття екзистенційної ізоляції.

Автор переконливо ілюструє ситуацію, коли Я-особа інтегрується в іншу культуру та спільноту, досягаючи соціальної й символічної реалізації, однак водночас переживає поступовий розрив із власним походженням. Цей досвід супроводжується внутрішнім відчуттям нестабільності, розмитістю моральних орієнтирів і постійною потребою доводити власну належність до певної групи. Описаний процес відображає складний психологічний та емоційний тягар, який лягає на людину, що перебуває на перетині культурних систем і не закорінюється остаточно в жодній із них. Ф. Майєр підкреслює, що така ситуація породжує хронічне відчуття втрати, навіть тоді, коли зовнішньо герой демонструє успіх і життєву спроможність.

Важливу роль у формуванні етичного світогляду Ілая відіграє Тошавей – його прийомний батько в племені команчів. Уособлюючи честь, відповідальність і жертвовність воїна, він прагне передати хлопцеві систему цінностей, у межах якої благо спільноти має перевагу над особистими інтересами: «Гаразд. Тепер, якщо ти можеш послухати хвилику, я розповім тобі те, що мій батько колись розповів мені. Різниця між хоробрим і боягузом дуже проста. Це питання любові. Боягуз любить лише себе...»¹⁸¹. Тут набуває значення моральне осердя твору: справжня сила вимірюється не фізичною витривалістю, а здатністю до співпереживання, відповідальності й самозречення. Висловлювання Тошавей формує альтернативну модель

¹⁸¹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

маскулінності, протиставлену колоніальній логіці домінування й експансії. У його розумінні боягуз характеризується звуженим горизонтом мислення, зосередженим винятково на власних страхах і потребах. Така позиція трактується як форма моральної деградації, що унеможливорює повноцінне включення в спільноту. Він нездатний до альтруїзму, оскільки його любов обмежується власною персоною й не поширюється на інших.

Після повернення до світу білих Ілай поступово відходить від набутих у племені принципів, замінюючи їх прагненням до влади, контролю та матеріального збагачення. Цей зсув свідчить про поступове витіснення етичних норм команчів логікою колоніального успіху. Згодом він стає рейнджером Техасу, беручи участь у переслідуванні індіанців уздовж прикордонних територій. Коли починається Громадянська війна, його призначають командувати загоном черокі, що приєдналися до Конфедерації, і він знову залучається до насильницьких практик, спрямованих уже проти білих. Життєвий простір Ілая наповнюється кров'ю, жорстокістю та постійною загрозою смерті. Насильство трансформується для нього в універсальну форму взаємодії зі світом, незалежно від етнічної чи культурної належності супротивника. Хоча для героя межі між культурами й расами поступово стираються, єдиним стабільним елементом його буття залишається агресія. Він забирає те, що вважає необхідним, знищує тих, хто стає перешкодою, і не виявляє каяття. Подібна поведінка свідчить про глибоку десенсибілізацію та втрату емпатійних механізмів. Його подальші дії, спрямовані проти всіх, хто заважає вибудувати власну «імперію», фіксують нівеляцію моральних засад. Влада й економічний успіх остаточно замінюють для нього етичні критерії оцінки вчинків. Це руйнує його внутрішню цілісність і формує деструктивну модель спадковості, яка передається наступним поколінням. Насильство стає частиною родинної пам'яті та повторюваним сценарієм існування.

Полювання на бізонів, безладні сексуальні зв'язки, збройні сутички з рейнджерами, спалахи епідемій віспи – усі ці епізоди поступово наближають Ілая до трагічного фіналу. Вони репрезентують історичну реальність прикордонного простору як зони постійної кризи й дегуманізації. Його доля ускладнюється глибокою прихильністю до людей, причетних до знищення його родини, що формує парадоксальну суміш лояльності й травматичної пам'яті. Герой одночасно святкує та оплакує яскравий, жорстокий спосіб життя, який видається йому автентичнішим за регламентоване існування індустріальної епохи, свідком якої він стає у ХХ столітті. Внутрішнє роздвоєння віддзеркалює кризу історичної свідомості, коли минуле сприймається як простір втраченого сенсу, а сучасність – як сфера відчуження. У цьому аспекті Ф. Майер продуктивно використовує історичний матеріал для демонстрації довготривалого впливу минулих подій на колективну та індивідуальну свідомість. Минуле в романі функціонує як травматичний ресурс, що постійно актуалізується в сучасних соціальних

конфліктах. Письменник показує, що історія є не статичним зібранням фактів, а динамічним процесом, який формує суспільні уявлення, структури влади та моделі поведінки. Відтак, творчість Ф. Майєра розширює жанрові межі вестерну, поєднуючи епічний наратив із психологічною та соціокультурною рефлексією. Письменник пропонує модель художнього осмислення колоніального досвіду, у межах якої індивідуальна доля стає індикатором системних криз суспільства.

У романі «Син» Ф. Майєр зосереджується на взаємодії та конфліктах між корінними народами Америки та європейськими колонізаторами. Письменник репрезентує цей процес як складну систему взаємних зіткнень, асиметричних відносин влади та ідеологічного домінування, що формуються в умовах експансії західної цивілізації. Цей конфлікт відображає різницю у поглядах на життя та світобачення, а також ілюструє насильницький характер підкорення однієї культури іншою. Насильство є одним із головних інструментів, через які реалізується колоніальний проєкт. Воно проявляється у фізичних зіткненнях, збройних нападах, примусових переселеннях, а також у системному нищенні культурних традицій, мов, релігійних практик і способів життя корінних народів. Письменник акцентує на тому, що насильство функціонує як структурний елемент колоніального порядку, закріплений у політичних, економічних і правових механізмах. Ф. Майєр показує, що воно стає постійною складовою історичної реальності, в межах якої обидві сторони змушені існувати в умовах перманентної боротьби за виживання. Водночас асиметрія сил призводить до того, що корінні спільноти опиняються в значно вразливішому становищі, зазнаючи системного тиску та маргіналізації.

У процесі колонізації як колонізатори, так і корінні народи зазнають суттєвих втрат – фізичних, культурних і моральних. Однак, ці втрати мають різну природу й різний історичний масштаб, що підкреслює нерівноправність сторін конфлікту. Дегуманізація супротивника стає важливим психологічним механізмом, який легітимізує насильство й знижує рівень моральної відповідальності. Образ «ворога» формується через стереотипи, міфологізацію та ідеологічні наративи, що виправдовують агресію. У результаті насильство дедалі більше затьмарює можливість для діалогу, порозуміння чи компромісу. Герої роману нерідко виявляються втягнутими в логіку насильства незалежно від власної волі, що формує замкнене коло агресії та помсти. Письменник демонструє, як історичні обставини поступово знеособлюють людину, змушуючи її підкорятися жорстоким правилам прикордонного світу. У цьому вимірі насильство набуває характеру соціального коду, який регулює

Колоніальна експансія, війни, економічна експлуатація, зміна форм власності та руйнування традиційних структур створюють умови постійної нестабільності. Герої твору, переживаючи втрати, страх і невизначеність, стикаються з внутрішніми кризами, спричиненими суспільними зрушеннями,

зокрема війнами, економічними потрясіннями та занепадом усталеного соціального порядку. Ці обставини виконують роль не лише історичного тла, а й каталізатора глибинних змін у світогляді та поведінці персонажів. Соціальні катастрофи трансформуються у внутрішні психологічні травми, що впливають на систему цінностей, способи самореалізації та міжособистісні стосунки. Ф. Майєр демонструє, як зовнішній тиск поступово змінює моральні орієнтири, сприяючи формуванню прагматичного, подекуди й цинічного ставлення до життя.

Особливістю ідіостилю Ф. Майєра є зосередженість на взаємодії соціального та психологічного вимірів людського існування. Письменник аналізує зовнішній вплив історичних і політичних чинників, водночас показуючи, як суспільні трансформації відбиваються у внутрішньому світі персонажів. Він послідовно простежує процес інтеріоризації насильства, коли зовнішні конфлікти перетворюються на елементи внутрішньої структури особистості. Трансформація індивіда в романі розглядається як відповідь на масштабні соціальні зрушення, що надає цьому аспекту концептуального значення в осмисленні творчості письменника. Особистість у романі «Син» формується в постійному напруженні між пам'яттю про минуле, вимогами теперішнього та невизначеністю майбутнього. Митець використовує своїх героїв як своєрідні «психологічні барометри», які реагують на суспільні потрясіння, демонструючи, як середовище впливає на процес самоідентифікації, формування життєвих стратегій і моральних установок.

3.3. Герой у просторі історичних трансформацій: моделі особистісної динаміки

У широкому прозовому полотні Ф. Майєра читач знайомиться з багатьма персонажами, причому жоден із них не є пласким і одномірним. Письменник свідомо відмовляється від схематичних типажів, надаючи кожному героєві психологічної глибини, внутрішньої суперечливості та власної логіки розвитку. Автор майстерно вибудовує характери дійових осіб, кожен з яких окреслений як самостійна індивідуальність із неповторним життєвим досвідом. Індивідуальні долі в романі перебувають у постійному діалозі з історичними процесами, що формують простір особистісного вибору.

Соціальні, економічні та політичні трансформації накладають свій відбиток на героїв, змушуючи їх приймати складні рішення, часто пов'язані з моральними компромісами та внутрішніми втратами. Зміна економічних моделей, поява нафтової індустрії, урбанізація, зрушення в суспільній ієрархії та наслідки воєнних конфліктів формують нові правила існування, до яких персонажі мусять пристосовуватися. Водночас письменник тонко підкреслює роль кровних зв'язків як одного з визначальних чинників формування особистості.

Внутрішній конфлікт головного героя особливо виразно відтінюється в сюжетній лінії представника другого покоління родини МакКалоу – Пітера, сина Ілая. Його образ виконує функцію морального й емоційного контрапункту до фігури батька. Пітер зображений як «велике розчарування» династії, як носій інакшого типу чутливості та світосприйняття. Серія його гірких щоденникових записів, написаних напередодні Першої світової війни, розкриває внутрішню боротьбу персонажа, зумовлену відразу до жорстокості батька та расистських установок суспільства. Щоденник у цьому випадку виконує роль простору саморефлексії, де герой намагається зберегти власну цілісність у ворожому середовищі. «Сім'я моєї ганьби» («seed of my destruction»)¹⁸² – так характеризує свого сина Полковник Ілай. Цей вислів демонструє глибину його розчарування та неспроможність прийняти альтернативну модель життєвого успіху. В основі конфронтації між батьком і сином лежить зіткнення різних систем цінностей, уявлень про честь, відповідальність і призначення людини. Ілай – патріарх і «селф-мейд-мен», який збудував могутню нафтову імперію в Техасі, спираючись на силу, дисципліну та безкомпромісність. Його життєва філософія ґрунтується на ідеї особистої перемоги за будь-яку ціну. Він твердий, амбіційний і непохитний у своїх переконаннях, що перетворює його на символ жорсткого американського індивідуалізму. Пітер, зі свого боку, репрезентує інший тип особистості – рефлексивний, емоційно вразливий, схильний до сумнівів щодо власного покликання. Його світогляд формується не в площині завоювання й накопичення, а в площині морального самопізнання. Таку особливість внутрішнього світу Пітера точно окреслює його дружина: «Я розумію, що тобі байдуже, Пітер. Тебе не цікавить нічого, крім тебе самого й твого смутку. У цьому й полягає сенс твого життя – переконатися, що ти настільки нещасний, наскільки це можливо»¹⁸³. Цей діалог виявляє суперечність між потребою героя в емоційній автентичності та його нездатністю до активної самореалізації.

Відчуття відчуженості Пітера, його нездатність знайти стабільну життєву опору, постійна рефлексія над власною недосконалістю формують атмосферу внутрішньої драми. Його екзистенційна тривога контрастує з прагматичним світоглядом батька, підкреслюючи кризу традиційної маскуліної моделі успіху. Саме ця напруга між поколіннями надає роману додаткової психологічної глибини й трагізму. Домінуюча постать Полковника Ілая символізує жорстокість, цілеспрямованість і безкомпромісність у боротьбі за владу й виживання. Він уособлює покоління «первинного накопичення», для якого моральні межі підпорядковані логіці експансії. Натомість його нащадки, з їхніми більш внутрішніми та інтимними

¹⁸² Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

¹⁸³ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

конфліктами, на перший погляд здаються слабшими. Проте ця «слабкість» є радше свідченням іншого типу духовної сили, пов'язаного з рефлексією та сумнівом. Кен Такер слушно зауважує: «Майер чітко розмежовує чергування наративних голосів Ілая, Пітера (більш недосвідченого, чутливого, але не менш працьовитого й розумного чоловіка, ніж його батько) і Джинні Енн (яка розпочинає свій шлях як молода й безтурботна дівчина, а з часом набуває проникливості та трагічного цинізму). Кожен член цієї родини МакКалоу проходить випробування, властиве його чи її епосі. Жоден із них не виявляється слабким»¹⁸⁴. Це багатоголосся створює ефект поліфонічного наративу, в якому кожна перспектива має власну вагу та смислову автономію.

Завдяки чергуванню наративних позицій Ф. Майер демонструє, що сила особистості не є універсальною категорією, а визначається історичними, соціальними та культурними умовами. Кожне покоління родини МакКалоу змушене шукати власну форму стійкості в умовах змінної реальності. У цьому сенсі Пітер і Джинні Енн не поступаються Ілаю, хоча їхня боротьба має інший характер. Відтак, цей аспект становить важливу складову мистецької концепції Ф. Майера: показати, як сильна особистість впливає на наступні покоління, формуючи систему очікувань, страхів і внутрішніх заборон. Тінь Полковника Ілая перетворюється на своєрідний психологічний тягар, із яким змушені співіснувати його нащадки. Письменник демонструє, що спадщина минулого нерідко стає джерелом внутрішнього конфлікту, який визначає траєкторію особистісної динаміки в просторі історичних трансформацій.

Свої спогади Пітер фіксує у щоденнику, що охоплює 1915 – 1917 роки. Цей період збігається з епохою глибоких соціальних і політичних зрушень, зумовлених Першою світовою війною, індустріалізацією та трансформацією американської ідентичності, що додатково підсилює смислову напругу його записів. День за днем він пояснює власну позицію, наводить аргументи й причини своєї поведінки, відмінної від батькової. Щоденник функціонує як простір інтимної саморефлексії, де герой може сформулювати те, що неможливо висловити в родинному чи суспільному колі. Ф. Майер майстерно використовує цей літературний прийом для створення глибокого психологічного портрета персонажа, що надає роману додаткового рівня складності та емоційної напруги. Епістолярно-щоденникова форма сприяє ефекту документальності, створюючи ілюзію безпосереднього доступу до внутрішнього світу героя. Зростаючи в тіні батька та брата, протагоніст не може знайти внутрішнього виправдання агресії й насильству щодо «ворогів» родини, однак водночас не має достатньої рішучості, щоб відкрито протистояти цим практикам. Його позиція характеризується внутрішнім

¹⁸⁴ Tucker K. The Next Great Western: 'The Son' by Philipp Meyer. *The Daily Beast*. 2017, Jul. 11. URL: <https://www.thedailybeast.com/the-next-great-western-the-son-by-philipp-meyer>

роздвоєнням між моральним неприйняттям жорстокості та страхом бути виключеним із родинної спільноти.

Про власну родину та її очільника Пітер формулює доволі однозначний висновок: «Спостерігаючи за ним, я усвідомив, що він не з нашого часу; він наче якийсь скам'янілий залишок з берега струмка чи океанської впадини, з того моменту в історії, коли брали те, що хотіли, і не бачили жодної причини виправдовуватися. Я усвідомив, що він не гірший за наших сусідів: вони просто більш сучасні в своєму мисленні. Вони потребують якоїсь расової теорії, щоб виправдати свої крадіжки та вбивства. Мій брат Фінеас насправді найбільш прогресивний серед них, він не має нічого проти мексиканців чи будь-якої іншої раси, він розглядає це просто як питання економіки. Наука, а не емоції. Силу треба заохочувати, слабкому слід дозволити зникнути. Втім, ніхто з них не бачить або не хоче бачити, що ми маємо вибір»¹⁸⁵. Цей фрагмент демонструє здатність героя до історико-філософської рефлексії, адже він осмислює поведінку батька як прояв архаїчного типу свідомості, що сформувався в епоху прямого завоювання. Пітер зауважує, що сучасніші представники еліти потребують расових, наукових чи економічних концепцій для виправдання насильства. Таким чином, герой викриває механізм ідеологічної легітимації гноблення, який замінює відверту грубу силу. Згадка про Фінеаса як «найпрогресивнішого» серед родичів має особливо показовий характер. Його відмова від расових упереджень супроводжується редукцією моральних питань до економічної доцільності, що перетворює людину на елемент системи прибутку. Формула «наука, а не емоції» виявляє спробу раціоналізувати жорстокість, подаючи її як об'єктивний закон розвитку.

Головний герой, аналізуючи поведінку свого оточення, бачить, як трансформуються підходи до гноблення та зловживання владою. Якщо раніше домінувала логіка прямого захоплення ресурсів, то модернізоване суспільство створює складні системи виправдань через псевдонаукові теорії та економічні моделі. Цей перехід від «відкритого насильства» до «раціоналізованого насильства» є важливим елементом критики модерної цивілізації в романі. Особливо змістовним є зіставлення двох світоглядів: архаїчної, прямолінійної жорстокості, втіленої в образі «скам'янілого залишку», та модерного, хоча не менш цинічного, бачення світу Фінеаса. Обидві моделі демонструють різні форми легітимації домінування, що функціонують у різні історичні періоди. Фінеас переконаний у наявності «природного порядку», згідно з яким сильні мають перемагати, а слабкі – зникати. Ця позиція перегукується з ідеями соціального дарвінізму та економічного детермінізму початку ХХ століття.

Холодне, раціоналізоване пояснення страждання як «необхідної умови прогресу» відображає глибоку моральну порожнечу цивілізації, що втратила чутливість до індивідуального болю. Ф. Майер показує, як гуманістичні

¹⁸⁵ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

цінності поступово витісняються логікою користі та ефективності. З одного боку, персонажі перебувають у світі, де насильство та несправедливість здаються природними й неминучими, однак вони все ж зберігають можливість морального вибору. Саме усвідомлення альтернативності власних дій формує етичний вимір роману. Проблема відповідальності набуває тут фундаментального значення, адже історичні умови не знімають із людини особистої провини за скоєне. Незважаючи на жорстокість і трагізм зображуваної реальності, герої усвідомлюють, що їхні вчинки є результатом внутрішніх рішень, а не лише тиску обставин. Ф. Майер послідовно відстоює ідею моральної автономії особистості навіть у ситуаціях крайнього насильства.

Щоденник Пітера оприявнює особистість із тонкою душевною організацією, людину, якій важко існувати в умовах постійної боротьби за виживання в Техасі. Його чутливість і схильність до саморефлексії вступають у конфлікт із милітаризованим і прагматичним середовищем. Історія Пітера – своєрідна боротьба за право жити відповідно до власних етичних принципів і зберігати здатність до співчуття. Героя обурює емоційна відстороненість батька, жорстоке ставлення до корінних американців, мексиканських сусідів, відсутність емпатії навіть щодо близьких. Ці спостереження формують у ньому почуття моральної відповідальності, яке контрастує з панівною родинною ідеологією. Внутрішні сумніви й відчуття провини стають знаками глибокого особистісного конфлікту.

Проблема провини в романі не має однозначного трактування, оскільки залежить від перспективи конкретного героя. Ф. Майер свідомо уникає морального спрощення, пропонуючи поліфонічну модель етичної оцінки. Ілай інтерпретує власні дії як необхідні для виживання й успіху, тоді як Пітер сприймає їх як прояв системної жорстокості. Це протиріччя особливо загострюється в епізоді нападу рейнджерів на будинок родини Гарсія, яких без достатніх доказів звинувачують у крадіжці худоби та побитті Глена. Пасивна позиція Ілая в цій ситуації стає для Пітера остаточним підтвердженням моральної деградації батька. Цей епізод підсумовує еволюцію світогляду героя, демонструючи, як історичне насильство відтворюється через мовчазну згоду та байдужість, перетворюючись на норму соціального існування.

Моральну амбівалентність персонажів особливо виразно репрезентує лаконічний діалог між батьком і сином: «Полковник вирішив, що стрільцями були наші сусіди. Коли я заперечив, що було надто темно, щоб хтось із нас міг побачити винуватців, мені натякнули, що я зрадник. «Якби ти навчився хоч чогось із того, чого я тебе вчив», – сказав він. «Це були Чіко і Хосе на тих конях». «Ну, ти, мабуть, маєш очі, як у пуми, – відповів я, – якщо можеш бачити в темряві далі, ніж на стометрову відстань». «Як тобі добре відомо, – сказав він, – мій зір завжди сягав далі, ніж у інших людей». Приблизно чверть міста (біла частина) зібралась внизу, разом із рейнджерами та всіма

нашими вакеро. Через кілька хвилин ми рушимо на Гарсіасів»¹⁸⁶. Цей фрагмент концентрує в собі ключові риси родинної та соціальної ієрархії, заснованої на беззаперечному підкоренні авторитету. Спроба Пітера апелювати до логіки та фактів («було надто темно») натрапляє на звинувачення у зраді, що свідчить про перетворення критичного мислення на моральний злочин у межах спільноти, зорієнтованої на насильницьке самоствердження. Репліка Ілая про «далекозорий зір» має символічний характер: вона репрезентує уявлення про власну непомильність, що виправдовує будь-які дії та скасовує потребу в доказах.

Приблизно чверть міста – «біла частина» населення – збирається разом із рейнджерами та вакеро, формуючи колективну силу, готову до каральної акції. Ф. Майер навмисно підкреслює расовий і соціальний склад цього натовпу, демонструючи механізм групової солідарності, побудованої на виключенні «інших». Підготовка до нападу постає як ритуал легітимізованого насильства, в якому індивідуальна відповідальність розчиняється в масі. Полковник Ілай виявляє свою непохитність і прагнення домінувати, навіть якщо це передбачає прийняття необґрунтованих рішень та організацію кривавої розправи. Його поведінка демонструє модель патріархального лідерства, що поєднує особисту харизму з авторитарним контролем. Хоча родини МакКаллоу і Гарсія тривалий час підтримували дружні стосунки, сусідів убивають, а їхню землю конфіскують під приводом несплачених податків. Фінансово-юридичний аргумент використовується на рівні інструменту легалізації грабунку, що приховує етнічну й економічну дискримінацію.

Зв'язок Пітера з єдиною уцілілою представницею родини Гарсія – Марією – стає для нього простором морального випробування. З одного боку, він відчуває власну людську гідність, з іншого – переживає потребу в прощенні. Ці стосунки функціонують як альтернатива родинній системі цінностей, заснованій на насильстві та мовчазній згоді. Саме в них формується досвід емоційної близькості, несумісної з логікою домінування. Така амбівалентність породжує складну внутрішню динаміку, що закладає підґрунтя для хронічних конфліктів і неможливості їх конструктивного розв'язання. Герой опиняється між лояльністю до роду та прагненням зберегти власну етичну цілісність, що зумовлює постійний стан внутрішньої напруги.

Перо Ф. Майєра змальовує Пітера як принципову й внутрішньо послідовну особистість, яка гостро переживає страждання інших. Його чутливість перетворюється на форму екзистенційного тягара, адже він відчуває відповідальність навіть за ті події, на які не мав прямого впливу. Проте, попри моральну вразливість, герой не завжди викликає симпатію читача. Він репрезентує своєрідну квінтесенцію ліберального почуття

¹⁸⁶ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

провини, характерного для сучасного американського соціального дискурсу. Його саморефлексія часто переходить у самообвинувачення, що паралізує здатність до активної протидії несправедливості. Пітер намагається дистанціюватися від родинної спадщини, жити за альтернативним моральним орієнтиром і спокутувати власні та чужі гріхи через заборонене кохання й втечу. Втеча в цьому сенсі виконує функцію ілюзорного очищення, яке не ліквідує першопричин травми.

Таке нюансування персонажа дало змогу авторові продемонструвати суперечливість людських рішень і вчинків, а передусім складність оцінки історичного минулого з позицій сучасності. Ф. Майєр акцентує на неможливості винесення остаточних моральних вердиктів без урахування соціальних, культурних і психологічних обставин. Цей підхід поглиблює розуміння моральних дилем персонажів і підкреслює багатовимірність історичного тла. Пітер, на відміну від батька, є моральною протилежністю жорсткому прагматизму, заснованому на владі та примусі. Його світогляд формується навколо ідей співчуття, відповідальності та індивідуальної свободи, що вступають у конфлікт із логікою експансії.

Рефлексії Пітера демонструють, як ідеологія правлячих груп підтримується ілюзіями соціально вразливих верств, які віддають перевагу фантазіям про майбутній успіх замість критичного аналізу причин нерівності. Ці спостереження зближують роман із традицією соціально-критичної прози. Однією з найпоказовіших є така думка героя: «Це те, про що каже мій батько. Люди потребують, щоб ними керували. Бідняк воліє асоціювати себе, принаймні в думках, якщо не фізично, з багатими й успішними. Він рідко дозволяє собі задуматися про те, що його бідність і багатство сусіда нерозривно пов'язані, бо це потребувало б дій, і йому легше думати про всі причини, через які він кращий, ніж його ще бідніші сусіди»¹⁸⁷. Цей фрагмент викриває механізм внутрішньої колонізації свідомості, коли людина засвоює цінності домінантної групи як власні. Бідняк ототожнює себе з успішними, уникаючи усвідомлення структурних причин власного становища, оскільки таке усвідомлення вимагало б активної позиції. Голосом Пітера Ф. Майєр розкриває соціально-психологічний парадокс: нерівність приймається й відтворюється тими, хто від неї потерпає. Цей процес підтримується через культивування індивідуалістичних міфів про «особистий успіх» і «чесну конкуренцію». Бідність і багатство в романі постають як взаємозалежні явища, проте суспільна свідомість схильна ігнорувати цей зв'язок. Визнання структурної зумовленості соціальної несправедливості потребувало б колективних дій і перегляду усталених моделей мислення, що є надто загрозливим для стабільності системи. Саме тому, за Ф. Майєром, ілюзії стають ефективнішим засобом контролю, ніж відкрите примушування, а

¹⁸⁷ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

внутрішня згода з нерівністю перетворюється на один із ключових чинників її відтворення.

Уважний читач може запримітити, що Пітер вибудовується як наративне відлуння передчасно й трагічно загиблого дядька з початку роману. Цей паралелізм не обмежується біографічною подібністю, формуючи глибинну модель повторюваності історичного досвіду в межах родини, коли доля окремої людини відтворює незавершений жест попереднього покоління. Водночас фінал цієї сюжетної лінії становить своєрідну, мимовільну, але не менш символічну, помсту мексиканських героїв роману – радше не акт цілеспрямованої відплати, а жест сліпої історичної компенсації, що нагадує про асиметрію насильства, закладену у самому процесі колоніального розширення.

Пітер, як герой, не просто відтворює образ дядька, а функціонує як носій його нездійсненого життєвого проекту, намагаючись завершити те, що було перерване смертю, навіть якщо це відбувається несвідомо й суперечить його власним прагненням. Внутрішня розщепленість між особистою волею та спадковим імперативом надає його образу трагедійної напруги, поглиблюючи психологічний вимір персонажа. Випадкова історична справедливість, яка знаходить свій прояв у фіналі, акцентує на силі колективної пам'яті, що діє поза межами індивідуального контролю, і водночас засвідчує неможливість остаточного розриву з минулим. Історія тут мислиться як система повторів і зсувів, в якій особисте життя стає частиною ширшого, часто безжального механізму. Образ Пітера у зв'язку з фігурою дядька формує багатшарову символічну конструкцію, спрямовану на осмислення проблем справедливості, спадковості й фатальності вибору, що здійснюється не окремою особою, а історією як такою. Ф. Майєр майстерно вплітає у текст елементи психологічного аналізу, структуруючи роман як поліфонію внутрішніх голосів, що надає реципієнтові змогу побачити різні грані людської природи й простежити, яким чином спадщина минулого формує горизонти сучасного мислення та поведінки. Риси Ілая успадкувала правнучка Джинні, яка бере голос у романі після Ілая та Пітера, завершуючи ланцюг наративної спадковості та водночас переосмислюючи його з позиції пізнішої історичної свідомості.

Зв'язок між Ілаєм та Джинні, яка в дитинстві була улюбленицею полковника, виразно окреслює цивілізаційний злам, що відділяє жорстокий, прикордонний світ насильства й виживання від модерної доби, де багатство, публічність і соціальний статус визначають конфігурацію влади. Цей контраст не є суто історичним; він має екзистенційний характер, адже демонструє зміну способів осмислення життя, смерті й відповідальності. Джинні розмірковує про це так: «Людина, життя – це майже не варте згадки. Вестготи знищили римлян, і самі були знищені мусульманами. Яких знищили іспанці та португальці. Для цього не потрібен Гітлер, щоб зрозуміти, що це неприємна історія. І все ж ось вона. Дихає, має ці думки. Кров, яка текла через

історію, заповнила б усі річки й океани, але попри всю різанину, ось ти – тут»¹⁸⁸. Цей фрагмент концентрує в собі філософію історичного песимізму, засновану на уявленні про циклічну природу насильства й постійну змінюваність панівних сил. Джинні, осмислюючи історію людства, сприймає її як ланцюг руйнацій, в якому жодна цивілізація не має остаточного права на тривалість. Водночас ці думки наділяють її гострим відчуттям власної присутності в історичному потоці: усвідомлення масштабності катастроф не знецінює індивідуальне існування, а, навпаки, загострює його переживання. Попри весь хаос, вона жива, мислить, дихає – і саме ця тілесна, майже біологічна присутність стає точкою опору в безперервному русі руйнування. Ф. Майєр залучає подібні судження, щоб наголосити: історія – це не сукупність дат і подій, а травматичний колективний досвід, в якому біль і страждання накопичуються й передаються між поколіннями. Разом із тим, роман фіксує парадоксальну здатність людини жити далі, приймаючи складність і суперечливість власного спадку.

У читача може виникнути враження, що автор відходить від головної теми роману, зазначеної у назві, – стосунків батька зі синами. Проте ця багатолінійність є принциповою для епічної структури тексту, оскільки слово «син» у заголовку відкриває кілька рівнів інтерпретації. Синами є персонажі, біографії яких розгортаються на сторінках саги, формуючи панораму різних способів успадкування досвіду. Сином є Ілай, який бачив смерть своїх найближчих, утратив родину й знайшов нову серед тих, кого раніше сприймав як ворогів. Його життєпис ілюструє радикальне перетворення ідентичності під тиском історичних обставин. Водночас Ілай є першим «сином» новоствореної Техаської республіки, оскільки, за задумом Ф. Майєра, він народився в день її заснування – 2 березня 1836 року. Ця символічна синхронність перетворює його на алегорію державного становлення, де особисте життя зрощується з національним міфом. Сином є також Пітер, чий існування проходить у тіні батька та його авторитарних рішень, відображаючи кризу спадкоємності в умовах зміненої історичної реальності. Натомість Джинні посідає особливе місце в цій системі образів, адже засвідчує, що поняття «син» виходить за межі біологічної та гендерної визначеності. Героїня уособлює спротив традиційним моделям жіночності: вона не є лагідною, не прагне реалізації через дім і материнство, не приймає підпорядкування жодному з чоловіків. Її позиція вводить у роман вимір гендерної деконструкції патріархального спадку, що посилює критичний потенціал тексту. Усі ці «сини» успадковують гріхи батьків, перетворюючи спадковість на етичний і пам'яттєвий тягар, який неможливо скинути без наслідків. Саме тут роман відкриває перспективу дискурсу пам'яті, де минуле не зникає, а трансформується, визначаючи траєкторії особистісної динаміки в просторі історичних трансформацій.

¹⁸⁸ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

Написання хроніки роду Джин свідомо доручає професійному історичу, що вже на рівні нарративної організації тексту засвідчує дистанціювання між приватною пам'яттю та її впорядкованою, інституційною репрезентацією. Її оповідь, яку автор датує 2012 роком, має ретроспективний характер і функціонує як своєрідний підсумковий погляд із фінальної точки історичного шляху роду. Сплутані спогади героїні нагадують не лише про розвиток техаської промисловості, але й про складні перепади сучасної енергетичної економіки, циклічність злетів і падінь капіталістичних структур, а також розчарування, з якими зіштовхуються успішні жінки-керівники в пізньомодерному світі.

Готуючись до переходу за межу Вічності, Джинні підсумовує й об'єднує всі сюжетні лінії попередників, виконуючи функцію фінального нарративного вузла, пояснюючи події, сімейні таємниці та секрети, поховані разом із тілами вбитих. Її мовлення набуває характеру свідчення, в якому особисте життя переплітається з історичною відповідальністю; приватна пам'ять стає засобом реконструкції прихованих механізмів родової влади. Її голосом Ф. Майер наприкінці твору чітко розмежовує уявні, сконструйовані родоводи та справжні, реальні й органічні сімейні зв'язки, які не піддаються міфологічному прикрашанню.

Для спадкоємиці потужної нафтової імперії органічним, на перший погляд, є світ холодного розрахунку, стратегічного мислення та миттєвих реакцій на політичні й економічні сигнали. Однак ця «природність» виявляється результатом тривалої внутрішньої боротьби, адже Джинні наважилася кинути виклик патріархальному устрою, пробиваючись крізь стіну сексизму й протекціоналізму. Її роздуми про нафту й модерність окреслюють масштаб історичних змін: «Люди гадали, що Генрі Форд запровадив епоху автомобілів. Неправда. Віз перед конем. Це Спіндлтоп започаткував епоху автомобілів, а Говард Г'юз зі своїм чудодійним буром її завершив. Сучасне життя народилося на нафтовій свердловині Лукас, коли люди раптом усвідомили, скільки нафти таять надра землі. До цього бензин був нічим більше, ніж дешевим розчинником, що використовувався для чищення механізмів та велосипедних ланцюгів; а вся та нафта, що зробила Джона Рокфеллера мільйонером, згоряла в лампах, замінюючи китовий жир. Саме Спіндлтоп і бур Г'юза відкрили шлях для автомобіля, вантажівки та літака, які всі залежали від дешевої нафти, як церква від Бога. Вона все вчинила правильно. Зробила щось з нічого. Тривалість людського життя подвоїлася, без нафти не доїхати до лікарні, не виготовити ліки, не доставити їжу до магазину, трактор так і залишиться у фермерському сараї. Вона взяла щось непотрібне з-під землі й підняла на поверхню, на світло, де воно набуло значення. Це було творіння. Все її життя»¹⁸⁹. У цьому фрагменті сконцентровано авторське бачення історії як процесу радикального

¹⁸⁹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

перетворення світу, де технічний прорив мислиться майже в категоріях сакрального акту творіння. Ф. Майєр інтегрує тему змін у загальну канву роману «Син», переносючи акцент із героїчної експансії на екзистенційну відповідальність за наслідки людської діяльності.

У творі нафтовидобування символізує прогрес і водночас людську здатність витворювати сенс із того, що раніше вважалося зайвим або марним. Ця дія інтерпретується ширше, ніж суто економічний успіх, адже йдеться про моральний вибір і трансформацію соціального ландшафту. Герої формують нову реальність, яка докорінно змінює суспільство, породжуючи нові форми залежності, нерівності й екологічного виснаження. Закроєна тема резонує з етичними питаннями, розгорнутими у романі: чи можна вважати тріумфом досягнення, засноване на руйнуванні довкілля та витісненні попередніх культурних моделей? Ф. Майєр пропонує читачеві замислитися над критеріями моральної відповідальності в добу технологічного оптимізму, де межа між прогресом і катастрофою є надзвичайно крихкою.

Якщо Пітер намагається дистанціюватися від жорстокої родинної спадщини, але не спроможний остаточно уникнути її впливу, то Джинні, навпаки, приймає свою участь у творенні імперії, свідомо беручи на себе тягар влади та відповідальності. Вона відкидає патріархальні очікування й досягає успіху у світі, де домінують чоловічі правила гри. Її досвід виявляє структурну несправедливість соціальних норм, адже амбіції та рішучість, які схвалюються в чоловіків, для жінок перетворюються на підставу для осуду. Традиційно чоловікам надано ширший простір моральних компромісів, тоді як жіночу поведінку піддають жорсткому контролю, особливо у питаннях сексуальності. Ф. Майєр ілюструє цю асиметрію через різку й іронічну характеристику соціальних подвійних стандартів: «Бути чоловіком означало не дотримуватися жодних правил. Можна було говорити одне в церкві, а інше в барі, і якоесь обидва твердження були правдивими. Можна було бути хорошим чоловіком, батьком і християнином, а при цьому спати з кожною секретаркою, офіціанткою та повією, які привернуть твій погляд. Усі вони мали свої підморгування й кивання, кодові знаки на кшталт: «Я переспав з тією чирлідеркою, нянею або стюардесою Pan Am, тією покоївкою або інструкторкою з верхової їзди». Тим часом, найменший натяк на те, що жінка не є незайманою (крім трьох дітей), міг би назавжди викреслити її з життя, тавруючи її червоною літерою. Не те щоб вона скаржилася, але їй завжди здавалося дивним, що те, що вихваляли у чоловіків – прагнення бути найкращим у всьому, стати важливою особою – вважалося б вадомою в її характері. Це не було так, коли Генк був живий. Можливо, вони думали, що її амбіції походили від нього, можливо, їм не заважала амбіційна жінка, якщо вона була під контролем чоловіка»¹⁹⁰. Цей уривок оголює механізми символічного насильства, закладені в патріархальному порядку, де жіночий

¹⁹⁰ Meyer Ph. The Son. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

успіх легітимізується лише за умови чоловічого посередництва. Проте навіть сила характеру й стратегічний розум Джинні не здатні зупинити занепад імперії. У романі проступає мотив історичної вичерпаності великих проєктів, що підсилює відчуття фаталізму. Поряд із цим фаталізмом виникає імпульс спротиву: навіть маючи альтернативи, герої знову й знову занурюються у вир подій, де особистий вибір розчиняється в масштабі історичних трансформацій. Саме в цій напрузі між свободою та зумовленістю Ф. Майєр вибудовує модель особистісної динаміки героя, для якого історія стає не тлом, а активною силою, що формує траєкторію життя.

Реципієнт стає свідком зародження великої родинної імперії, збудованої на надіях, безжальній експлуатації та крові тих, хто гине під її фундаментами. Цей процес розгортається як тривала історична драма, в якій приватні прагнення поступово перетворюються на інструменти системного насильства. Контраст між мріями та жорстокою реальністю проходить червоною ниткою через роман, формуючи атмосферу глибокого роздуму про альтернативні траєкторії історії – про те, якою могла б бути доля роду й країни за інших етичних виборів. Ф. Майєр послідовно наголошує, що певні риси людської натури залишаються сталими навіть тоді, коли соціальні форми, технології та масштаби влади зазнають радикальних змін. Імперія змінює обличчя, але механізми домінування й виправдання жорстокості відтворюються з покоління в покоління.

Нарацією Джинні Ф. Майєр вводить в оповідь не стільки феміністичний вимір у його програмному значенні, що особливо помітно в ситуації входження жінки до замкненого чоловічого кола нафтовиків, скільки фігуру пам'яті й відповідальності, завдяки якій родова історія набуває рефлексивної глибини. Героїня усвідомлено бере на себе роль хранительки традиції, добровільно приймаючи ціну цієї позиції та жертвуючи приватним життям, навіть без прямого зовнішнього примусу. Запропонована перспектива радше спрямована не на демонтаж маскулінного наративу, а на розповідь про історію, де стать відступає на другий план. Граничний прагматизм, успадкований через покоління, поєднується з меланхолією й здатністю до співпереживання, розподіляючись між жіночими та чоловічими персонажами.

Джинні – жінка в чоловічому світі, яка майже не віднаходить точок ідентифікації з іншими жінками свого часу: «Звісно, все мало статися саме так; навіть у дитинстві вона здебільшого була самотньою. Її родина володіла містом. Люди здавалися їй незрозумілими. Чоловіки, з якими вона мала багато спільного, не хотіли її поруч. Жінки, з якими вона не мала нічого спільного, занадто часто посміхалися, надто голосно сміялися й переважно нагадували їй маленьких песиків, їхнє життя було загублене у дизайні інтер'єрів та чужому вбранні. Тут ніколи не було місця для такої людини, як

вона»¹⁹¹. Автор переконливо відтворює внутрішній досвід героїні – людини пограниччя, що опинилася між соціальними ролями та очікуваннями. Її самотність у дитинстві, посилена символічною владою родини над містом і людьми, стає передвісником майбутньої екзистенційної ізоляції. Соціальні сценарії, запропоновані жінці, виявляються для неї неприйнятними, адже вони передбачають покірність й зведення самореалізації до приватної сфери. Образ «маленьких песиків», які сміються надто голосно й живуть поверхневими турботами, підкреслює не стільки зневагу, скільки радикальну дистанцію між героїнею та нормативними моделями жіночності, нав'язаними їй середовищем. Джинні усвідомлює себе поза цими рамками й спрямовує зусилля до значно ширшого горизонту дії та впливу.

Відчуття ізолюваності й соціального неприйняття формує трагічний вимір образу, бо ж боротьба за визнання та сенс існування відбувається без підтримки спільноти. Тут виявляється продуктивний перегук із висновками дослідження «Гендерні аспекти кольористики у романі Тоні Моррісон „Найблакитніші очі”», де гендер осмислюється як плинний соціальний конструкт у межах постмодерного мислення¹⁹². Подібно до символічної гри кольорів у романі Т. Моррісон, у прозі Ф. Майєра моделювання ідентичності розгортається на тлі глибоких соціально-історичних зламів, що зумовлює кризовість і варіативність самосприйняття персонажів. Трансформація маскуліних і фемініних моделей у творах обох авторів виявляє спільну тенденцію до розмивання жорстких гендерних кордонів, а напруга між особистим вибором і суспільним приписом стає джерелом наративної інтенсивності та психологічної глибини. З огляду на це художню прозу Ф. Майєра доцільно розглядати як складову ширшого культурного дискурсу переосмислення ідентичностей у сучасній літературі, де історія, влада й особистий досвід утворюють нерозривну смислову єдність.

Підхід Ф. Майєра до створення персонажів віддзеркалює глибокий і тривалий процес взаємопроникнення у внутрішній світ героїв, що ґрунтується на поєднанні художньої інтуїції, тілесного досвіду та свідомої історико-культурної реконструкції. Письменник прагне досягнути своїх персонажів на такому рівні емпатійного занурення, який забезпечує переконливе відтворення не поверхових психологічних реакцій, а складної системи внутрішніх імпульсів, афектів і ціннісних орієнтацій, сформованих під тиском історичних обставин. Йдеться про своєрідну «психоісторичну оптику», в межах якої приватне життя героя розглядається як продукт і водночас як симптом масштабних трансформацій колективного досвіду.

¹⁹¹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

¹⁹² Кузовенко О.В., Гонсалес-Муніс С.Ю. Гендерні аспекти кольористики у романі Тоні Моррісон «Найблакитніші очі». *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*. 2024. № 9 (27). С. 258–268.

Показовим є те, що значний період свого життя Ф. Майєр присвятив підготовці до створення максимально достовірної художньої картини. Він навчався відстежувати тварин у школі виживання; спав просто неба в південному Техасі, прагнучи відчути повсякденність прикордонного простору; полював на оленів за допомогою лука і стріл; навіть випив чашу крові буйвола, якого він застрелив на ранчо в Західному Техасі. Ці практики виходять за межі традиційного письменницького «дослідження матеріалу» і наближаються до антропологічного методу включеного спостереження, де власне тіло стає інструментом пізнання історичної реальності.

Рівень самовідданості та ретельності в підготовці виразно свідчить про те, наскільки принциповим для письменника є питання історичної достовірності та екзистенційної правди художнього світу. Ф. Майєр мислить історію не як фон подій, а як активне середовище, що формує характер, моральний вибір і межі дії персонажа. Тому, незалежно від того, наскільки далеким видається той чи інший герой – у віковому, гендерному, соціальному чи часовому вимірі, – автор послідовно шукає точку внутрішнього резонансу, яка уможливує відчуття «живої присутності» персонажа у тексті. Цей принцип, за зізнанням митця, істотно полегшив моделювання внутрішнього світу Джинні під час формування образу жінки, чия сила поєднується з екзистенційною самотністю та досвідом структурної вразливості у патріархальному й економічно нестабільному середовищі.

Ф. Майєр порівнює процес створення персонажів зі станом актора, який входить у роль: «Я думаю, що з будь-яким персонажем, чи то чоловіком чи жінкою, молодим чи старим, сучасним чи історичним, на початку написання ти майже нічого про нього не знаєш, і завжди шукаєш якусь спільну рису з ним. Коли ти знаходиш цю спільність, вона стає ниткою, за яку ти тягнеш, щоб зануритися в нього. Перефразуючи слова Юдори Велті, наше завдання – увійти в шкіру всіх наших персонажів, незалежно від того, чи є вони святими, чи серійними вбивцями»¹⁹³. Авторська позиція окреслює етичний вимір письма, в межах якого розуміння передуює оцінюванню, а співпереживання стає умовою художньої переконливості. Особливої ваги у цьому зв'язку набуває проблематика аналізу гендерної ідентичності, представлена в публікації «Гендерна ідентичність і літературне вираження: вивчення перетину літератури та соціокультурних зрушень»¹⁹⁴. Запропонована авторами міжкультурна перспектива осмислення трансформацій ідентичності надає продуктивний інструментарій для аналізу прози Ф. Майєра, зокрема в аспекті переосмислення моделей маскулітності,

¹⁹³ Ping T. Interview: Philipp Meyer. Birth of a nation. *BookPage*. 2013, May 15. URL: <https://www.bookpage.com/interviews/8944-philipp-meyer-fiction/>

¹⁹⁴ Budilova O., Volkova M., Honsalies-Munis S., Aksiutina T., Vovkodav O. Gender Identity and Literary Expression: Examining the intersection of literature and sociocultural shifts. *Traduction et Langues*. 2024. 23 (3). P. 111–134.

жіночої суб'єктності¹⁹⁵, родинних зв'язків і спадкоємності історичного досвіду в умовах соціальної кризи американського суспільства.

Зображення Джинні та інших персонажів як результату складних і часто конфліктних взаємодій особистої біографії та соціокультурних зрушень виводить прозу Ф. Майєра за межі суто історичного роману, наближаючи її до проблемного поля сучасних гуманітарних студій ідентичності. Його епічний наратив фіксує моменти зламу, де приватна доля стає індикатором колективних травм і втрат, пов'язаних із занепадом американської мрії. Це, своєю чергою, підтверджує значущість інтердисциплінарного підходу до аналізу сучасної літератури, який інтегрує поетику художнього тексту з соціологічними, культурологічними та антропологічними спостереженнями, відкриваючи ширші горизонти інтерпретації епічного наративу Ф. Майєра.

Подібно до художніх світів Дж. Стейнбека, В. Фолкнера чи К. Маккарті, наративна реальність роману Ф. Майєра вибудовується навколо неминучості руйнації, де шанс на виживання мають передусім найбільш витривалі, жорсткі та рішучі. Однак ця подібність має радше типологічний характер, адже роман «Син» не відтворює усталені сюжетні або поетикальні схеми американської прози ХХ століття. Йдеться про самобутню епічну конструкцію, в якій історія кількох поколінь родини, зануреної в простір американського Заходу, перетворюється на модель тривалого зіткнення людини з насильницькою логікою історії. Боротьба за виживання, власність і соціальний статус розгортається в середовищі, де насильство виконує функцію системоутворювального принципу, а не випадкового відхилення. Таке художнє тло виразно демонструє, що формула категоричної моральної оцінки, яка часто функціонує як різновид сучасної політичної коректності, виявляється непридатною для осмислення реальних історичних і соціальних процесів. Ф. Майєр послідовно руйнує спрощені етичні опозиції, пропонуючи читачеві простір моральної напруги, у якому кожне рішення є ситуативним, а кожен вибір – історично зумовленим. Це підкреслює складність людських стосунків і мотивацій, що не вкладаються у стабільні нормативні схеми та потребують контекстуального прочитання.

Окремої уваги заслуговує тема санкціонування насильства та моделювання світу, збудованого на ньому. Насильство в романі набуває характеру легітимованого інструменту соціального порядку, який підтримується традицією, економічною доцільністю та історичною пам'яттю. У цьому вимірі образ Джин МакКаллоу набуває особливої значущості. Вона репрезентує боротьбу за місце в соціальній ієрархії, що тривалий час залишалася прерогативою чоловіків, а її життєва траєкторія демонструє обмеженість індивідуальної волі в системі, де гендерні ролі закріплені структурно й підкріплені насильницькою традицією. Її неспроможність

¹⁹⁵ Zymomyra I., Litak A. Studying women's prose in the paradigm of post-postmodernism. *Advanced trends of the modern development of philology in European countries: Collective monograph*. Riga: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2019. Pp. 116–135.

зупинити занепад родинної імперії акцентує загальний песимістичний реєстр твору і водночас надає йому епічного розмаху, в межах якого приватні зусилля стикаються з історичною інерцією, що не піддається корекції.

Стан, у якому опиняється родинний маєток МакКаллоу, особливо промовисто окреслює четвертий наратор – Уліс Гарсія, нащадок Марії та Пітера: «СТАРА ПАНІ помирала і не мала нікого, хто міг би зайнятися справами. Її дочка була наркоманкою, а її син, як подекували, не був повноцінним чоловіком. Був онук, якого всі любили, але він втопився у трьох футах води. Інший онук відвідував ранчо зі своїми друзями: вони носили сандалі, ніколи не голилися і постійно курили марихуану. Один погляд, і було зрозуміло, чому вакероси від'їжджають. Це місце помре разом зі старою пані»¹⁹⁶. Цей фрагмент фіксує симптом глибшої кризи спадкоємності, в якій фізична сила, авторитарність і жорстка дисципліна більше не передаються як ефективні стратегії виживання. У такий спосіб Ф. Майєр акцентує, що домінування сильних особистостей у межах родинної структури може блокувати розвиток тих, хто виявляється слабшим або маргіналізованим, прирікаючи рід на поступовий розпад. Уліс як новий нарративний голос виконує функцію підсумку тривалої міжпоколіннєвої боротьби в родині МакКаллоу. Його присутність формує відчуття крихкого балансу між двома світоглядними моделями – прагматично-жорстокою логікою Ілая та морально рефлексивною позицією Пітера, не пропонуючи остаточного примирення, але окреслюючи можливість іншого способу співіснування з минулим. Символіка імені Уліса, що відсилає до постаті Одісея, підсилює мотив подорожі як пошуку сенсу й повернення до витоків, де рух уперед нерозривно пов'язаний з осмисленням історичної пам'яті.

Ф. Майєр послідовно використовує принцип відкритого фіналу, наголошуючи на незавершеності історії як такої. Відсутність остаточної розв'язки функціонує як поетикальний маркер історичної непередбачуваності та довготривалого впливу минулих травм на сучасність. Роман «Син» свідомо уникає моделі щасливого завершення, що посилює його реалістичний вимір у зображенні складності людського буття. Смерть старої пані перетворюється на метафору вичерпання родинного ресурсу й символічного кінця спадщини. Загалом мотив смерті в тексті наділений виразним символічним потенціалом і постійно нагадує про тлінність будь-яких імперських проєктів. Це формує атмосферу безвиході, яка накладається на історію завоювань і структурного насильства, закладену в сам фундамент американського історичного нарративу, надаючи роману Ф. Майєра характеру масштабної епічної рефлексії над занепадом мрії як культурного міфу¹⁹⁷.

¹⁹⁶ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

¹⁹⁷ Hume K. *Aggressive fictions: reading the contemporary American novel*. Ithaca: Cornell University Press, 2012. 200 p.

Слід наголосити, що й сам Уліс переживає глибокий внутрішній розлам, зумовлений подвійністю власної спадщини, яка поєднує в собі досвід колонізатора і колонізованого, переможця і переможеного. Усвідомлення того, що його родина не є винятком у тривалому ланцюзі насильства, привласнення й втрат, загострює його рефлексію над історією як безперервним процесом повторення травматичних сценаріїв. Роман переконливо демонструє, що жодна спільнота не може претендувати на моральну винятковість, адже різні народи, незалежно від культурної належності чи історичної епохи, брали участь у подібних актах завоювання і витіснення. Це особливо виразно артикулюється у внутрішньому монологі героя: «Уліс не міг припинити про це думати; це було, наче, як виявити рак у власному тілі – думки про дядьків і тіток, прадідусів і прабабусь, величезну родину, яку знищено. Він не зупинявся. Але, звісно, у ньому тече кров з обох сторін. Він не був просто жертвою. Одна половина його родини вбила іншу. Обидві ці сторони були всередині нього. Американці... Він дозволив своїм думкам вільно плисти. Вони вважали, що якщо щось вкрали, то ніхто не повинен мати права вкрати це у них. Втім, так думають усі люди: все захоплене тобою – навіки в твоїх руках. І він не був кращим. Його народ вкрав землю у індіанців, і все ж він не думав про це навіть на мить – він думав тільки про техасців, які вкрали цю землю у його народу. А індіанці, в яких його народ вкрав землю, самі колись відібрали її в інших індіанців»¹⁹⁸. Тут сконцентровано ключову ідею роману: історія складається з нашарувань взаємних кривд, де кожен наступний акт насильства маскується виправданням попереднього. У результаті всі персонажі опиняються в амбівалентній позиції – вони водночас винні й звинувачені, жертви й співучасники, а нерідко й заручники власних уявлень про справедливість. Таке художнє рішення відмовляється від моралізаторства і натомість пропонує складну модель етичної відповідальності, в межах якої людина змушена співіснувати з темними сторонами власного походження. Навіть персонажі, чиї вчинки видаються аморальними або відверто жорстокими, наділені мотиваціями, що можуть бути зрозумілими читачеві, оскільки вони сформовані конкретними історичними, соціальними та психологічними обставинами. Це спрямовує читацьке сприйняття до роздумів про релятивність понять добра і зла та про трансформаційну силу середовища, яке здатне змінювати людську поведінку до невпізнаності.

Оповідь Ф. Майєра функціонує як самобутнє й багатопланове дослідження родинних зв'язків, психологічних механізмів спадкоємності та впливу соціального простору на формування характеру особистості. Конфлікт між поколіннями набуває особливої напруги в сюжетній лінії Пітера МакКаллоу, який прагне дистанціюватися від спадщини свого батька й вибудувати власну життєву траєкторію. Його вибір сприймається не просто

¹⁹⁸ Meyer Ph. The Son. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

як індивідуальний бунт, а як спроба етичного перегляду фундаментів родинної ідентичності, що ґрунтувалася на насильстві та домінуванні. Цей шлях супроводжується постійними зіткненнями з батьком – носієм жорстких, патріархальних і консервативних цінностей, які репрезентують попередній історичний етап.

Освіта в коледжі, шлюб із мексиканкою та прихильність до лівих політичних ідей стають для Пітера формами символічного спротиву, які сприймаються Ілаєм як загроза цілісності родинного проекту. У цій лінії Ф. Майєр вдається до елементів гротеску, щоб оголити суперечності між декларованими цінностями родини й реальністю її історичного минулого. Особливо показовим є кохання Пітера до Марії Гарсії – жінки з родини, знищеної його предками й ним самим у найжорстокіший спосіб. Це почуття вибудовується на радикальній асиметрії: між катом і жертвою, між представником домінантної культури й представницею пригнобленої спільноти, між історично винним і невинною. Таке поєднання любові й провини створює сильний етичний дисонанс, що підважує романтичні уявлення про примирювальну силу почуттів.

Водночас взаємини Пітера з його дружиною-мексиканкою виводять на передній план проблематику міжкультурних шлюбів, адаптації та інтеграції в умовах глибоких історичних травм. Їхній союз функціонує як мікромодель зіткнення різних пам'ятей, традицій і способів переживання минулого, що не завжди піддаються гармонізації. Порушені в романі питання набувають значення далеко за межами американського соціального простору, бо ж проблема культурної ідентичності, взаємного визнання та співіснування різних історичних досвідів дедалі виразніше заявляє про себе в глобалізованому світі. Через такі сюжетні вузли Ф. Майєр вибудовує складну картину особистісної динаміки героя, зануреного в потік історичних трансформацій, де кожен вибір має довготривалі наслідки і ніколи не є нейтральним.

Генераційний конфлікт у романі репрезентовано через зіткнення двох сильних особистостей, які репрезентують різні історичні горизонти, ціннісні системи та моделі самореалізації. Така динаміка виразно демонструє, що інтеграція в інше культурне середовище часто супроводжується не гармонійним поєднанням ідентичностей, а загостренням міжособистісних напружень і поступовим відривом від власних коренів. Ф. Майєр розкриває цей процес як болісний і незворотний, акцентуючи на внутрішніх суперечностях персонажів, змушених балансувати між спадковою лояльністю та прагненням до індивідуальної свободи. Автор переконливо вибудовує наратив, що сприяє глибшому осмисленню складності людської ідентичності та механізмів взаємодії різних культур у пізньомодерному світі. Конфлікт між Пітером і його батьком водночас прочитується як художня проєкція ширших суспільних протиріч – зіткнення між ідеологіями домінування та солідарності, між жорсткою ієрархією та ідеями рівності,

розмаїття й інклюзивності, які визначають культурний ландшафт сучасної Америки.

Варто окремо підкреслити, що проблема асиміляції у своїх різновидах має тривалу й репрезентативну традицію в американській літературі. До цього корпусу належать, зокрема, «Останній з могікан» («The Last of the Mohicans», 1826) Джеймса Фенімора Купера (1789 – 1851), «Моя Антонія» («My Antonia», 1918) Вілли Катер (1873 – 1947), «Голод пам'яті» («Hunger of Memory», 1982) Річарда Родрігеса (1944), «Будинок на вулиці Манго» («The house on Mango Street», 1984) Сандри Сісерос (1954), «Клуб веселощів і удачі» («The Joy Luck Club», 1989) Емі Тан (1952), «Будинок духів» («The House of the Spirits», 1993) Ісабель Альєнде (1942). Так, у романі Ф. Купера персонажі змушені обирати між збереженням традицій та неминучістю культурного зсуву в умовах колоніального розширення. Проза В. Катер зосереджується на житті іммігрантів американського Середнього Заходу, де кожен герой виробляє власну стратегію пристосування до нового соціального й культурного простору. Твори Р. Родрігеса та С. Сісерос детально аналізують асиміляційний досвід латиноамериканських спільнот, наголошуючи на напруженні між мовною адаптацією та збереженням культурної пам'яті. Своєю чергою, Е. Тан осмислює китайсько-американський досвід крізь призму родинних конфліктів і травматичного розриву між поколіннями, що мислять у різних культурних кодах.

Розмаїття художніх стратегій осмислення асиміляції засвідчує її центральне місце в американській культурній уяві, а також її значення для формування толерантного ставлення до інакшості. Названі тексти по-різному інтерпретують складний досвід входження в іншу культуру, демонструючи, що адаптація може сприйматися і як можливість соціального зростання, і як глибокий екзистенційний виклик. Однією з ключових характеристик цієї тематики є багатовимірність асиміляційного процесу, пов'язаного зі змінами мови, побутових практик, релігійних уявлень і традиційних форм соціальної взаємодії. Наслідком таких трансформацій нерідко стає фрагментація або втрата первісної ідентичності, що перетворює асиміляцію на простір внутрішнього конфлікту, а не остаточного примирення з новою реальністю. У цьому ширшому літературному та культурному полі роман Ф. Майєра набуває додаткової глибини, вписуючись у тривалу дискусію про ціну історичного прогресу та людських виборів.

Важливо, що тема асиміляції функціонує як продуктивний інструмент для аналізу й актуалізації питань ідентичності, самоусвідомлення та збереження культурного спадку і в сучасних зразках американської літератури. Вона перетворюється на своєрідну оптику, крізь яку простежуються механізми входження індивіда в нові соціальні й культурні системи, впливаючи на формування особистості та її ставлення до власного походження. Асиміляція осмислюється як складний, внутрішньо суперечливий процес, що поєднує втрату усталених ідентифікаційних

маркерів із набуттям нових форм культурного досвіду. Цей процес не зводиться до лінійного переходу від «старого» до «нового», а радше нагадує тривалу боротьбу між пам'яттю та необхідністю пристосування. У свою чергу, герої Ф. Майєра постають перед читачем як репрезентанти різних історичних епох і моделей реагування на виклики асиміляції. Їхні особисті драми, компроміси й перемоги відбивають масштабні суспільні трансформації та тривалу боротьбу за збереження цілісної ідентичності в умовах постійної нестабільності.

Новаторство Ф. Майєра виявляється у зосередженні на внутрішньому конфлікті та психологічному тягарі адаптації до нового культурного простору. Письменник не обмежується репрезентацією зовнішніх випробувань, пов'язаних із соціальним відчуженням чи культурними бар'єрами, а детально реконструює складні емоційні й ментальні процеси, що супроводжують пошук власної тожсамості. Такий підхід вирізняє його прозу на тлі традиційних асиміляційних наративів, у яких домінує увага до конфлікту між спільнотами або до побутових труднощів. У Ф. Майєра асиміляція перетворюється на інтимний досвід внутрішнього розламу, що формує характери й визначає життєві стратегії персонажів. Письменник органічно вплітає історичний матеріал у художню тканину роману, створюючи ефект проживання епохи, коли читач відчуває напруження часу разом із героями. Від наративів державотворення, що супроводжувалися збройними зіткненнями техаських поселенців із команчами, апачами та іншими корінними племенами, Ф. Майєр поступово переводить оповідь до реалій ХХ століття, яке, як переконливо демонструє автор, сформувалося під тиском насильницької та травматичної минувшини. Багатошарова структура розповіді підкреслює тяглість історичних наслідків і їхній вплив на соціальні інститути, культурні коди та повсякденні практики.

Використання трьох перспектив нарації сприяє увиразненню стереотипів, глибоко вкорінених у сучасній попкультурі, водночас підважуючи спрощену бінарну модель поділу світу на «правильних» і «неправильних». Письменник повертає читача до кінця ХІХ століття, коли Техас ще перебував у стані формування, міські центри були слабо розвинені, а існування на прикордонних територіях часто завершувалося насильницькою смертю. Соціальне середовище, позначене постійною загрозою, формує тип особистості, для якої жорсткість стає необхідною умовою виживання. Вихований у таких обставинах Полковник Ілай не міг дозволити собі слабкість як життєву стратегію. Перебування серед індіанців, кочове життя й тісний зв'язок із природою стали важливими чинниками формування його світогляду: «Суддя Блек був до мене прихильний, тож коли мені набридали казарми, я зупинявся у його домі, пив його кларет, спав у його кабінеті, їв сендвічі, які подавали на сервірувальному столику. Прочитав декілька книжок, але здебільшого пив віскі, курив сигари і планував власне майбутнє. До того моменту для мене стало очевидним, що життя багатих і

знаменитих блідолицих не надто відрізняється від життя команчів: можеш робити, що завгодно, і ні перед ким не звітувати. Війну я закінчу в чині капітана або навіть майора, а потім куплю ферму або вантажне судно. Одне я знав точно: з роботою на інших покінчено»¹⁹⁹. Сформований у межових умовах техаський характер, поєднаний із досвідом, запозиченим у корінних народів, сприяв піднесенню династії МакКаллоу на вершину соціальної ієрархії. Втім, успіх має зворотний бік, яким стає руйнування приватного й родинного виміру життя. Ілай уособлює архетип ковбоя з міфології Дикого Заходу – героя, який перебуває в постійному русі, шукає ризик і не уникає небезпеки. Свобода для нього набуває статусу найвищої цінності, хоча саме вона стає джерелом відчуження від близьких і втрати емоційної прив’язаності. Ідеалізований, але водночас внутрішньо суперечливий образ Ілая віддзеркалює прагнення до незалежності, притаманне американському культурному міфу. Ф. Майєр, апелюючи до історичного тла, підкреслює еволюцію суспільства та демонструє, як насильницьке минуле продовжує визначати цінності, вибори й траєкторії життя наступних поколінь, перетворюючи історію на активну силу сучасності.

Ф. Майєр акцентує на тому, що спадщина минулого невід’ємно пов’язана з сучасністю, і для адекватного осмислення сьогодення необхідно системно звертатися до історичного досвіду. Історія в його романному мисленні функціонує як активна сила, що формує світогляд персонажів, визначає траєкторії їхніх рішень і межі можливого вибору. Таке художнє слово митця органічно вписується в річище сучасної літератури США, яка, за спостереженням І. Сирко, «послугується міфологією як своєрідним інструментом підтримки її існування і подальшого розвитку й у такий спосіб впливає на формування національної свідомості. Разом з цим вона сама активно творить міфи, переглядає, критикує і модифікує їх»²⁰⁰. Подвійна оптика – збереження міфу та його водночас критичне розщеплення – є визначальною для поезики Ф. Майєра. Вона відкриває шлях до глибшого осмислення витоків багатьох соціальних і культурних проблем сучасності, зокрема тих, що пов’язані з ідеєю успіху, насильства, права власності та легітимації історичної перемоги.

Звернення до міфологічних структур у романі «Син» не означає їх романтичного відтворення; навпаки, письменник послідовно демонтує звичні наративи, виявляючи приховані механізми їхнього формування. Показовим у цьому сенсі є його висловлювання з інтерв’ю для видання Literary Hub: «Американський Захід був останнім диким місцем у північній півкулі (або принаймні останнім місцем, придатним для життя). Коли його завоювали або колонізували європейці, це стало кінцем десятків тисяч років людської

¹⁹⁹ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

²⁰⁰ Сирко І. Міф про американську мрію у формуванні національної літератури США. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. № 2 (26). С. 232.

міфології, цієї ідеї про те, що десь існує величезна таємнича земля. Ця концепція важка для розуміння сьогодні, але впродовж 99,999 відсотків історії людства, незалежно від того, де люди жили на землі, вони насправді не знали, що знаходиться по іншій бік океану, гірського хребта чи пустелі. Людське існування було визначено величезним відчуттям таємниці. Ця таємниця закінчилася в кінці XIX століття, і значною мірою Американський Захід був місцем, де це сталося»²⁰¹. Ця думка окреслює фундаментальну зміну антропологічної моделі світу: перехід від буття, укоріненого в таємниці, до буття, підпорядкованого контролю, картографуванню й експансії. У згоді з таким баченням Ф. Майєр занурює читача у художній простір, де зникнення останніх «диких» територій символізує завершення великої епохи міфів і легенд та початок нової фази історії, зорієнтованої на раціональне освоєння, економічну вигоду й інституціоналізоване насильство. У такій парадигмі виникає внутрішня напруга між героїчним міфом і травматичною правдою історії, що стає одним із головних джерел особистісної динаміки персонажів роману.

Письменник розкриває механізми міфологізації Американської мрії, показуючи, як її ідеали формували менталітет поселенців, виправдовували експансію та водночас маскували руйнування альтернативних культурних світів. Цю позицію Майєр чітко артикулює в інтерв'ю з Трішою Пінг: «Кожен штат Америки, – наголошує автор в інтерв'ю з Трішою Пінг, – був побудований на руйнуванні інших культур. На момент прибуття сучасних європейців у 1500-х роках, у Північній Америці жило близько 20 мільйонів людей. У штаті Нью-Йорк існували десятки корінних племен і націй. Звісно, кілька індивідумів пережили цей процес, але фактично ми (люди європейського походження) винищили їх усіх. Ми маємо національний міф про те, що наші предки вирвали країну з дикої природи, але насправді дикої природи не було. Весь континент, кожен його дюйм, уже був заселений. Не було «вільної» землі – вся територія була освоєна протягом 10 чи 15 тисяч років»²⁰². Цей фрагмент окреслює етичну рамку роману «Син»: історичний успіх однієї спільноти розглядається крізь призму втрати, витіснення й знищення інших. У такій перспективі герой у романі Ф. Майєра опиняється в просторі історичних трансформацій, де особистий поступ нерозривно переплетений із колективною травмою. Особистісна динаміка персонажів формується під тиском великої історії, що не зникає разом із завершенням епохи фронтиру, а продовжує впливати на соціальні моделі, культурні уявлення та моральні орієнтири наступних поколінь. Саме це перетворює роман «Син» на складну рефлексію над ціною міфу й над тим, яким чином

²⁰¹ Temple E. You're Either Born an Artist Or You're Not. Philipp Meyer on *The Son*, Hollywood, and his long path to the page. Literary Hub. 2017, April 7. URL: <https://lithub.com/youre-either-born-an-artist-or-youre-not/>

²⁰² Ping T. Interview: Philipp Meyer. Birth of a nation. *BookPage*. 2013, May 15. URL: <https://www.bookpage.com/interviews/8944-philipp-meyer-fiction/>

національна пам'ять конструюється через вибіркоче забуття та художне переосмислення минулого.

Ф. Майер фактично досліджує в романі, як прагнення до свободи й необмежених можливостей Заходу співіснувало з жорстокими реаліями – гендерними, расовими та соціальними обмеженнями, які продовжували визначати долі багатьох людей навіть у межах проголошеної «країни можливостей». Ідея фронтиру як простору визволення в художньому світі письменника систематично підважується конкретними людськими історіями, що оголюють приховану ціну цього міфу. На запитання, чи можливо збудувати новий соціальний порядок без руйнування вже існуючого, митець відповідає через життєписи своїх героїв: процес колонізації, за Ф. Майером, засвідчує, що формування нового суспільства супроводжується насильством, витісненням або знищенням попередніх культур. Ця теза в романі не має декларативного характеру, вона послідовно розгортається через родинну пам'ять, міжпоколінніві конфлікти та зони замовчування.

У цьому вимірі Ф. Майер детально розкриває складність і внутрішню суперечливість походження родини МакКаллоу, акцентуючи на тому, як із плином часу стираються або свідомо витісняються ті фрагменти минулого, що загрожують ідеалізованому образу родової спадщини. Колективна пам'ять функціонує вибірково, перетворюючись на інструмент самовиправдання та легітимації соціального успіху. Показовим є той факт, що наступні покоління майже повністю забули про походження матері Армстронга, батька Ілая, яка була «кастильянкою з давнього роду» й свого часу зазнала расової дискримінації як «окторунка», тобто людина, в жилах якої текла одна восьма частина африканської крові: «У той час було розгорнуто кампанію проти моєї матері, кастильянки з давнього роду, з темною шкірою, але вишуканими рисами обличчя. Нові поселенці стверджували, що вона була окторункою. Плантатори-джентльмени пишалися своєю здатністю розпізнавати такі речі»²⁰³. Цей епізод виявляє, наскільки крихкою була межа між соціальним визнанням і виключенням, а також демонструє механізми расового маркування як форми символічного насильства. Історія матері головного героя слугує нагадуванням про те, що боротьба за землю й владу супроводжувалася особистими трагедіями та глибокими соціальними драмами, які ставали невидимими після досягнення економічного успіху.

Зі сторінок роману «Син» проступає ґрунтовне осмислення проблем невільництва й соціальної нерівності крізь призму історії заселення Техасу та збройних конфліктів з індіанськими племенами. Ф. Майер не ізолює ці явища в минулому, він уписує їх у довготривалу логіку історичного насильства, наслідки якого відчутні й у ХХ столітті. Тривале й скрупульозне вивчення побуту та звичаїв корінних народів письменник пов'язав із набуттям

²⁰³ Meyer Ph. *The Son*. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

особистого досвіду, що межував з екстремальними практиками виживання. Так, за власним зізнанням автора, він харчувався їстівним корінням, запиваючи його кров'ю мертвих тварин²⁰⁴. Цей досвід виходить за межі дослідницької екзотики й засвідчує прагнення митця тілесно відчувати межові умови існування, які формували психіку та етику людей фронтиру. Автор акцентує не тільки на фізичному вимірі виживання, але й на психологічній деформації, що неминуче виникає в середовищі постійної загрози.

Поряд із цим у романі наявні знакові фрагменти, які підсилюють історичну достовірність і водночас розширюють культурний горизонт оповіді. Згадування таких відомих постатей, як кіноактор Джеймс Дін (1931 – 1955) чи 36-й президент США Ліндон Джонсон (1908 – 1973), створює ефект вписаності приватної історії родини МакКаллоу в ширший національний наратив: «Книга з-під пера жінки вийшла друком, а пізніше за нею зняли фільм з Джеймсом Діном у головній ролі. Це була суцільна перебільшена історія, яка змушувала всіх виглядати клоунами, наче вони випадково натрапили на багатство, наче штат був наповнений лише провінційними ділками, які не могли звести дві думки до купи»; «Джонсон програв кілька сотнями голосів. Втім, він став сенатором, і Дженні почала очікувати його дзвінків. Він дзвонив до Мерчісонів, Калленів, Браунів та Гантів. Було дуже мало нафтовиків, до яких він не звертався. Спікером Палати представників був Сем Рейберн; Рейберн і Джонсон були єдиною перепорою для янкі, які намагалися скасувати податкові пільги для нафтовиків. Оскільки для цього їм знадобилося б республіканська більшість у Конгресі, тогочасні нафтовики потребували, щоб Джонсон і Рейберн залишалися при владі, щоб Палата залишалася під контролем демократів, і вони щедро жертвували кошти, щоб підтримувати цей стан речей»²⁰⁵. Подібні епізоди демонструють, як масова культура, політика й економіка переплітаються в процесі формування регіональної та національної ідентичності. Зображення постаті Ліндона Джонсона особливо виразно ілюструє механізми влади, лобізму й корупційних зв'язків, що пронизують політичну систему США середини ХХ століття. Роман виявляє залежність політичних рішень від інтересів нафтового капіталу та водночас показує, як ці процеси маскуються риторикою патріотизму й прогресу.

Складні й багатовимірні політичні зв'язки у романі репрезентовано через систему взаємин нафтового бізнесу та владних структур, де політична підтримка перетворюється на ключову умову збереження вигідних фінансових механізмів і податкових привілеїв. Економічна могутність нафтових кланів постає як прихований, але визначальний чинник

²⁰⁴ Alter A. Philipp Meyer: An Obsessed Novelist's Extreme Research. The Wall Street Journal. 2013, 23 May. URL: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323648304578497460628668172>

²⁰⁵ Meyer Ph. The Son. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

формування політичних рішень, що зумовлює асиметрію влади й відповідальності. Л. Джонсон, зображений у цій площині, окреслюється як один із центральних гравців у складній конфігурації інтересів нафтових магнатів, втілюючи модель політика-посередника між приватним капіталом і державними інституціями та засвідчуючи глибоко вкорінений зв'язок між бізнесом і політикою в Техасі середини ХХ століття. Паралельно автор звертається до осмислення проблеми культурної репрезентації у ЗМІ та мистецтві. Фільм, знятий за книгою жінки, демонструє, як зовнішній, комерційно зорієнтований погляд на Техас редукує складну соціальну реальність до набору стереотипів, подаючи мешканців регіону як поверхових і недалекоглядних персонажів, позбавлених історичної глибини.

Перед реципієнтом розгортається ретельно вибудоване сучасне прочитання міфу про заснування Сполучених Штатів, в якому герої функціонують як люди з плоті й крові – зі слабкостями, суперечностями та екзистенційними сумнівами. Деміфологізація історичного наративу стає одним із провідних художніх принципів роману, адже Ф. Майєр наповнює своїх персонажів психологічною амбівалентністю й моральною невизначеністю. За допомогою слова письменник формує переконливі, життєподібні образи, в яких за зовнішньою грубістю мовлення приховані багатшарові альянзи та внутрішні конфлікти, що поступово розкриваються в процесі розвитку сюжету. Кожен діалог у романі має чітко окреслену функцію і спрямований на поглиблення характерології персонажів. Відмова від риторичної надмірності й концентрація на смислово насичених репліках надають текстові особливі щільності та внутрішньої напруги, завдяки чому читач інтенсивніше переживає події та відчуває їхню історичну правдоподібність.

Ф. Майєр активно використовує діалог як інструмент виявлення внутрішніх конфліктів і складних міжособистісних взаємин. Недарма Фред Гефеле влучно зауважив: «Пейзажі Південного Заходу у виконанні Майєра завжди свіжі та живі на сторінках, і він настільки добре володіє архаїчною мовою, якою говорять його персонажі, що їхні діалоги спалахують життям, ніби це безцінний архівний запис»²⁰⁶. Ця характеристика акцентує на винятковій ролі мовної стилізації як засобу реконструкції історичної свідомості. Ф. Майєр не обмежується відтворенням зовнішніх історичних реалій Південного Заходу – він занурює читача в цей світ через насичену атмосферу, деталі побуту й мовні інтонації, що сприймаються майже тілесно. Окрім лексичних і синтаксичних нюансів, які забезпечують автентичність мовлення персонажів, письменник широко залучає пейзажні описи, наділяючи природу функціями активного чинника формування характерів і

²⁰⁶ Haefele F. Book Review in Fiction, Literary. The Son: A Novel by Philipp Meyer. *Washington Independent*. 2013, May 28. URL: <https://www.washingtonindependentreviewofbooks.com/bookreview/the-son>

життєвих стратегій героїв. Ландшафт дикого Техасу слугує не просто тлом подій, а силою, що дисциплінує, випробовує й трансформує людину.

Показовою є також роль мовних засобів у створенні емоційної напруги та психологічної глибини наративу. З проблематикою дослідження перегукується стаття К. Костецької та С. Гонсалес-Муніс «Емоційно-експресивна лексика як засіб вираження емоцій у художньому тексті»²⁰⁷, оскільки в обох випадках наголошується значення емоційного навантаження мови для формування внутрішнього світу персонажів і загальної тональності твору. Аналітичний досвід, напрацьований у дослідженнях експресивної лексики афроамериканської прози, є продуктивним для інтерпретації художнього світу Ф. Майєра, особливо в аспекті репрезентації внутрішніх станів героїв, соціальних травм і механізмів колективної пам'яті. Подібно до творчості Тоні Моррісон²⁰⁸, у прозі Ф. Майєра інтенсивна емоційна нарація виконує функцію катализатора читацького співпереживання, занурюючи реципієнта в емоційно насичений простір, де мова, пам'ять і ландшафт взаємодіють у складній системі смислів. Аналіз емоційно-експресивних засобів, отже, відкриває можливість глибшого розуміння як стилістичних параметрів прозового дискурсу Ф. Майєра, так і внутрішніх механізмів його емоційного впливу на читача.

«Син» – це не просто масштабний роман родинної історії, а концептуально вивіреним художнім проектом, який продовжує й переосмислює традиції класичної американської літератури. На цьому наголошує, зокрема, Енн Трубек у публікації «Темні та криваві перехрестя Філіппа Майєра» («Philipp Meyer's Dark and Bloody Crossroads», 2013). Засновниця часопису «Belt» і авторка відомої праці «Путівник скептика до будинків письменників» («A Skeptic's Guide to Writers' Houses»), аналізуючи творчість Ф. Майєра, звертається до есею Лайонела Тріллінга «Реальність в Америці». Залучення цього теоретичного горизонту є показовим, адже Тріллінг окреслив два вектори розвитку американської літератури, репрезентовані Генрі Джеймсом і Теодором Драйзером, – естетично-психологічний та соціально-матеріальний. Саме на «темному й кривавому перехресті», де перетинаються література й політика, ці напрями вступають у напружений діалог. Якщо Г. Джеймса традиційно шанують за психологічний реалізм, формальну складність і етичну рефлексивність, то Т. Драйзера – за радикальну увагу до соціальної детермінації та матеріальних умов існування людини²⁰⁹.

²⁰⁷ Костецька К., Гонсалес-Муніс С. Емоційно-експресивна лексика як засіб вираження емоцій у художньому тексті (на матеріалі роману Тоні Моррісон «Сула»). *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*. 2024. № 12 (30). С. 216–231.

²⁰⁸ Зимомря І., Угляр Л. Психологічний дискурс прози Емми Андієвської та Тоні Моррісон: образ матері як концепт. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Літературознавство*. 2012. Вип. 36. С. 220–224.

²⁰⁹ Trubek A. Philipp Meyer's Dark and Bloody Crossroads. *Los Angeles Review of Books*. 2013, August 5. URL: <https://lareviewofbooks.org/article/phillipp-meyers-dark-and-bloody-crossroads/>

Творчість Ф. Майєра органічно вписується в це літературне розмежування, водночас виходячи за його межі. Йому вдалося вибудувати власну, автономну траєкторію в американському романі початку ХХІ століття, поєднавши соціальну масштабність із глибоким психологічним аналізом. Подібно до Т. Драйзера, письменник занурюється в «матеріальну реальність» життя своїх героїв, реконструюючи хаотичну, жорстоку й суперечливу історію США. Водночас ідіостиль Ф. Майєра вбирає в себе риси психологічного реалізму, наближаючись до Г. Джеймса у фокусуванні на внутрішніх мотиваціях, моральних дилемах і екзистенційних виборах персонажів. Поєднання соціального детермінізму та психологічної інтимності перетворює роман «Син» на твір, що поєднує епічний розмах із гранично особистісною перспективою. Концепт «темного й кривавого перехрестя», сформульований Л. Тріллінгом, набуває тут особливої інтенсивності, оскільки письменник демонструє, як масштабні історичні процеси – колонізація, територіальні завоювання, економічна експансія – деформують людські долі, витісняючи індивідуальні моральні орієнтири політичними та економічними амбіціями.

Ф. Майєр створив текст, який своєю художньою дисципліною та стилістичною вираженістю перегукується з кращими зразками американської літератури середини ХХ століття. Його мова й манера письма апелюють до доби, коли літературна майстерність визначалася точністю, стриманістю та смисловою насиченістю кожного слова. Опис подій вражає не так прямолінійною брутальністю чи натуралістичною деталізацією, як системою недомовленостей і пауз, що створюють напружений підтекст. Автор використовує слово як засіб моделювання атмосфери, настрою й психологічної напруги. Його образність настільки виразна, що читач переживає текст майже тілесно, відчуваючи себе включеним у простір оповіді. Завдяки цьому заглиблення у внутрішній світ персонажів відбувається через емоційне співпереживання. Недоговореність і замовчування формують простір активної читацької уяви, перетворюючи сприйняття роману на співтворчий процес, а читання – на інтелектуальну й емоційну пригоду.

Роман Ф. Майєра переконливо засвідчує, що навіть у межах жанру вестерну можливе створення складного, багатозарового художнього висловлювання, актуального для різних поколінь і читацьких стратегій. Крізь призму радикально реалістичних описів письменник пропонує безсторонній погляд на конфлікти між індіанцями, техасцями та мексиканцями, уникаючи моралізаторства й спрощених оцінок. Заселення Техасу та формування американської державності постають тривалим, суперечливим і травматичним процесом. У центрі оповіді опиняється взаємопереплетення культур, де індіанські, техаські та мексиканські традиції взаємодіють, конфліктують і трансформують одна одну, утворюючи складну соціальну мозаїку. Полікультурна взаємодія визначає характер соціальних структур і

міжетнічних відносин у романі. Описані події виходять далеко за межі родинної хроніки, функціонуючи як мікромодель ширших історичних і суспільних процесів. Завдяки цьому роман «Син» перетворюється на епічну розповідь про виживання, амбіції та спадщину, що передається через покоління разом із травмами й незагойними моральними розломами.

Ф. Майєр послідовно досліджує межі американської ідеї успіху, звертаючись до проблем колоніалізму, насильницького завоювання та етичної відповідальності. У його художньому світі перемога рідко асоціюється з моральною правотою, а досягнення добробуту супроводжується глибокими людськими втратами й компромісами з совістю. Такий підхід віддзеркалює складність історичного досвіду США, де національний успіх часто будувався на витісненні, забутті та руйнації інших культур. Саме ця напруга між міфом і реальністю надає роману «Син» особливої художньої сили й визначає його значущість у сучасному американському літературному каноні.

* * *

Роман «Син» Ф. Майєра є глибоким літературним дослідженням ключових аспектів американської історії та культурної ідентичності, що знаходить вираження в образно-стильових домінантах твору. Автор вибудовує багаторівневу художню модель минулого, в якій історія функціонує не як фон або сукупність подій, а як активна сила, що формує світогляд персонажів, їхню систему цінностей і траєкторії життєвого вибору. Романна структура спрямована на осмислення історичного досвіду як чинника, що продовжує діяти в сучасності, впливаючи на уявлення про успіх, владу та моральну відповідальність.

Американський фронтір виступає центральним символом, що поєднує міфологічний і реалістичний виміри американської історії. Йдеться про своєрідну метафору зламу – простір, у межах якого руйнуються звичні культурні та моральні межі й де герої змушені вибудовувати нові основи власної ідентичності. Фронтір у романі репрезентує ситуацію радикальної нестабільності, коли традиційні соціальні норми втрачають чинність, а виживання залежить від здатності до жорстких і часто аморальних рішень. Звідси випливає двоїстість цього образу: з одного боку – легендарний простір можливостей і самореалізації, з іншого – сувора реальність, позначена насильством, страхом і хаосом, які підривають будь-які ідеалізовані уявлення про освоєння Заходу.

Ф. Майєр переосмислює романтизоване уявлення про фронтір як територію необмежених шансів, трансформуючи його в арену жорстоких конфліктів і боротьби за фізичне та символічне виживання. Письменник демонструє, що освоєння цих земель супроводжувалося системним насильством, економічною експлуатацією та знищенням усталених форм життя, що ставить під сумнів героїчний наратив американської експансії.

Реальність фронтиру постає значно складнішою й суперечливішою, ніж це зафіксовано в класичних національних міфах. Водночас цей простір зберігає функцію зони інтенсивного культурного контакту, де різні традиції стикаються, конфліктують і водночас породжують нові ідентичні форми.

Однією з провідних тем роману є колонізація, нерозривно пов'язана з насильством і затяжними конфліктами між різними культурами. Ф. Майєр змальовує складні й асиметричні взаємини між корінними народами та європейськими поселенцями, наголошуючи, що колонізаційний процес був не лише політичною або економічною експансією, а й актом культурного знищення та насильницької асиміляції. Авторська перспектива уникає спрощених схем і моралізаторських оцінок, натомість акцентує на взаємозалежності протилежних сторін і трагічних наслідках цього зіткнення для всіх його учасників. Важливим є відхід від бінарних опозицій «цивілізації» й «дикості», адже роман переконливо демонструє проникнення жорстокості в обидва світи. Насильство набуває характеру внутрішньої деформації, руйнуючи психологічну цілісність персонажів і формуючи нові соціальні та особистісні реалії. Війна за ресурси й території залишає глибокі травми в колективній пам'яті, породжуючи покоління, позначені досвідом втрат і моральної спустошеності.

Роман переконливо показує, як масштабні соціальні зрушення спричиняють глибокі особистісні трансформації. Герої змушені адаптуватися до нових історичних умов, переглядати моральні орієнтири та світоглядні установки у відповідь на динамічні зміни суспільства. Через індивідуальні долі персонажів Ф. Майєр розкриває механізми впливу історії на людину, коли війни, економічні кризи й культурні зіткнення знищують звичні моделі життя й ставлять індивіда перед вибором, що має незворотні наслідки. Ці рішення визначають не лише приватну долю, а й місце героя в ширшій історичній перспективі.

Творчість Ф. Майєра вже справила відчутний вплив на американську літературу, актуалізувавши жанр вестерну й відкривши нові горизонти його художнього потенціалу. Письменник демонструє виняткову здатність утримувати баланс між драмою окремої людини та масштабом історичних процесів. У романі простежується тісний зв'язок між приватним і колективним, коли родинні історії стають віддзеркаленням великих соціальних і політичних трансформацій. Кожна епоха, в якій живуть персонажі, позначена власними викликами й обмеженнями, їхні життєві стратегії відбивають такі ключові процеси, як колонізація, експансія на Захід і поступова індустріалізація. Ілай МакКаллоу, найстарший представник роду, уособлює жорстку логіку виживання та насильницького успіху, що стали підґрунтям економічного зростання родини в Техасі. Його правнучка Джинні, долаючи бар'єри чоловічого світу бізнесу, репрезентує боротьбу жінок за агентність і визнання в патріархальному середовищі. Пітер, натомість, переживає гострий конфлікт між родинною спадщиною та особистими

етичними переконаннями, символізуючи внутрішній спротив історичному насильству.

Отже, роман «Син» Філіппа Майєра вибудовує складну художню синтезу особистісного й історичного, використовуючи фронтір як ключову метафору для осмислення національної ідентичності, колоніального досвіду та внутрішньої трансформації людини. Сильова палітра твору ґрунтується на напрузі між міфом і реалістичним зображенням, що увиразнює неоднозначність історичного спадку та його тривалу дію в сучасній культурній свідомості. Роман пропонує багатовимірне бачення минулого, де легенда переплітається з жорстокою дійсністю, а особистість, сформована під тиском соціальних змін, проходить шлях трансформації, співзвучний глобальним процесам історії.

ВИСНОВКИ

Аналіз художньої світобудови Ф. Майєра дає підстави для формулювання низки принципових висновків щодо його місця в сучасній американській літературі та значущості його творчого внеску в еволюцію роману. Йдеться про письменника, чия художня практика фіксує переломні моменти колективного досвіду США, коли усталені моделі соціального успіху, історичного оптимізму й національної винятковості зазнають глибокої кризи. Творчість Ф. Майєра репрезентує складний спектр соціокультурних трансформацій початку XXI століття та демонструє багатовимірне поєднання елементів історичного роману, соціальної драми й епічного нарративу, що надає його прозі масштабності й аналітичної глибини.

Специфіка ідіостилю Ф. Майєра зумовлена складною взаємодією кількох чинників, серед яких провідну роль відіграють особливості соціокультурного середовища США та вплив як національних, так і глобальних літературних тенденцій. Письменник працює в ситуації вичерпаності класичних нарративів прогресу й модерністської віри в історичну поступальність, що спонукає його до активного переосмислення традиційних форм оповіді. Його романи відображають глибокі процеси ревізії канонічних сюжетів, інтеграцію елементів постмодерної естетики та залучення нових філософських підходів до осмислення суспільства, зокрема ідей історичної травми, пам'яті й відповідальності.

Проза Ф. Майєра є показовим прикладом жанрової поліфонії: його романи синтезують риси епопеї, соціальної драми та історичної саги, формуючи складну багатошарову композицію. Такий синтез зумовлює особливу напругу між приватною історією та колективним досвідом, завдяки чому індивідуальні долі персонажів набувають символічного виміру. Звертаючись до тем занепаду індустріальної Америки, деконструкції американської мрії та проблематики соціальної відповідальності, Ф. Майєр вибудовує цілісний образ сучасної національної ідентичності США. Його твори фіксують конфлікт між особистими прагненнями та суспільними очікуваннями, а також вплив історичних зрушень на формування характеру й морального вибору людини. Постмодерні елементи – фрагментарність оповіді, множинність перспектив, поєднання різних жанрових реєстрів – слугують інструментом глибшого аналізу складної та суперечливої реальності сучасної Америки. Водночас письменник простежує, як національна ідентичність зазнає тиску глобальних економічних процесів, що трансформують традиційні соціальні зв'язки й систему цінностей.

Широкі прозові полотна «Американська іржа» та «Син» справили помітний вплив на розвиток американської літератури XXI століття. Ці романи відбивають еволюцію авторського письма: від зосередженої на локальних економічних проблемах історії занепаду постіндустріальних спільнот в романі «Американська іржа» до масштабної, багатопокілінневої

оповіді про спадщину, насильство та зміну історичних епох у романі «Син». Ця еволюція свідчить про послідовне розширення авторського бачення – від соціального аналізу сучасності до глибокого занурення в історичні витoki національних травм. Завдяки самобутньому стилю, оригінальним сюжетним конфігураціям і переконливим психологічним портретам у романі «Син» жанр вестерну отримує нове художнє наповнення. Ф. Майєр поєднує елементи історичної прози з психологічною глибиною, що сприяє осмисленню проблем ідентичності, культурної асиміляції та міжкультурного протистояння.

Творчість Ф. Майєра викликає стійкий інтерес як у широкого читацького кола, так і в літературній критиці, що зумовлено яскравістю художніх образів, аналітичною насиченістю й майстерним використанням виражальних засобів. Його романи пропонують поліфонічне бачення Америки, відкриваючи різні перспективи сприйняття її історії, культури та соціальної структури. Вестерн у трактуванні Ф. Майєра зосереджується не на пригодницькій складовій, а на етичних конфліктах, соціальній нерівності та тривалому впливі минулого на сучасність. Письменник переорієнтовує жанр на рефлексію над відповідальністю за історичне насильство й наслідки економічної експансії, що надає його прозі виразного морально-філософського виміру.

Ф. Майєр не обмежується відродженням традиційних жанрових форм, а наповнює їх актуальним змістом, що резонує з проблемами сьогодення. У його романах історичні періоди відтворено з високим ступенем достовірності, однак центральним залишається питання про людину в умовах руйнації звичних ціннісних орієнтирів. Проблеми насильства, влади, виживання та співіснування різних культур у прозі Ф. Майєра набувають універсального звучання, співвідносного з глобальними викликами сучасного світу.

У творах Ф. Майєра простежується діалектика між національною алегорією, що виявляє глибокий зв'язок із культурною спадщиною США, і постмодерністськими прийомами, зокрема деконструкцією традиційних міфів та наративів. Ця напруга між спадкоємністю й ревізією визначає художню логіку його прози, в якій національна історія функціонує не як застиглий канон, а як динамічний простір переосмислення. Завдяки цьому письменник вибудовує багатозначні наративи, де історія інтегрується в сучасність як активна сила, що формує світогляд персонажів і колективну свідомість. Зазначена діалектика актуалізує широкий спектр інтерпретацій, співвідносних із сучасними соціальними, політичними й ідеологічними викликами, що надає його романам тривалої інтелектуальної релевантності.

Проза Ф. Майєра частково корелює з постмодерністським баченням світу, однак його художній метод не зводиться до класичних моделей постмодернізму. Хоча в романах наявні фрагментація, іронічна дистанція та підрив усталених норм, письменник послідовно прагне відновити втрачений

у постмодерністській традиції зв'язок між особистим досвідом і соціальною відповідальністю. Митець формує розгорнуті соціальні й психологічні контексти, в яких персонажі взаємодіють як із власними внутрішніми конфліктами, так і з масштабними історичними та економічними зрушеннями, що визначають їхню ідентичність. Романи «Американська іржа» та «Син» вирізняються глибиною психологічного письма: їхні герої стають носіями приватних драм і колективних травм. Внутрішня боротьба персонажів, розгорнута на тлі постіндустріального занепаду й тривалих історичних трансформацій, надає цим творам виразного епічного виміру. Поєднання соціального аналізу з філософською рефлексією формує ефект художньої переконливості та емоційної достовірності.

Вагомим структуроутворювальним чинником у романах Ф. Майєра є символізм, що насичує текст культурними, історичними та міфологічними алюзіями. Символічний рівень його прози розширює межі інтерпретації, спрямовуючи читача від конкретних соціальних реалій до осмислення екзистенційних питань людського буття. Художньо вивірене використання символів робить романи відкритими до багаторівневого прочитання, де індивідуальне переживання співвідноситься з історичною пам'яттю. Важливою рисою письма Ф. Майєра є прагнення поєднати минуле й сучасність, вибудовуючи міжпоколінний зв'язок через досвід персонажів. На відміну від радикально фрагментованих постмодерністських наративів, він шукає внутрішні закономірності історичного розвитку, що пояснюють сучасний стан суспільства. У романі «Син» дослідження історії Техасу демонструє, як минуле впливає на теперішнє й окреслює обриси майбутнього, наголошуючи на тяглоті національних наративів навіть за умов ідеологічної нестабільності. Історичний роман у його інтерпретації перетворюється на інструмент критичного осмислення сучасності, а ретроспективні перспективи персонажів підкреслюють наративну природу історії як процесу безперервного переказу й переоцінки.

Ф. Майєр посідає особливе місце в сучасній літературі США саме як автор, який послідовно осмислює кризу американської мрії та її історичне вичерпання. Його творчість резонує з гострою соціальною та історичною проблематикою, зберігаючи спадкоємний зв'язок із традиціями Дж. Стейнбека й В. Фолкнера, для яких мотиви соціальної несправедливості, морального надлому та втрати ілюзій також були визначальними. Водночас письменник розширює цей спадок, пропонуючи нові способи репрезентації національної ідентичності крізь призму занепаду засадничих міфів американського успіху, критичного переосмислення колоніального минулого, індустріального згасання та трансформацій соціальних структур. Здатність поєднувати традицію з інновацією робить його твори важливими для аналізу того, як американська мрія втрачає статус об'єднавчого наративу й перетворюється на джерело внутрішніх і суспільних конфліктів.

Уміння Ф. Майєра створювати багатовимірні, психологічно складні характери, які переживають глибокі внутрішні конфлікти й шукають опору у світі, позбавленому стабільних орієнтирів, безпосередньо пов'язане з художнім осмисленням екзистенційного виміру занепаду мрії. Його герої функціонують у реальності, де обіцянки соціального зростання, добробуту та морального прогресу виявляються недосяжними або фальшивими, що надає прозі філософської й соціальної глибини. Ф. Майєр належить до кола авторів, чії твори поступово набувають статусу нової класики, оскільки вони фіксують переломний момент у національній самосвідомості – перехід від віри в безмежні можливості до усвідомлення історичних втрат і моральних компромісів. Його проза переконливо демонструє, що художня література може слугувати ефективним інструментом аналізу складних соціальних і культурних процесів, у межах яких американська мрія постає як травматичний і суперечливий дискурс. Формуючи унікальний художній світ, де традиційні наративні моделі поєднуються з новаторськими стилістичними стратегіями, Ф. Майєр пропонує читачеві своєрідну «американську сагу» про індивідуальні та національні пошуки в добу глобальних змін, в межах якої занепад мрії виконує провідного смислотворчого чинника, що визначає способи осмислення минулого, соціальної дійсності та особистого досвіду героїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анісімова Л. Американська література: від витоків до доби реалізму. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. 124 с.
2. Бабелюк О. Графічна мовна гра як вияв поліфонії нараторів: прагмастилістичний ракурс. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*. 2024. № 8 (26). С. 112–125.
3. Бабелюк О. А. Графічна мовна гра у постмодерністському художньому тексті. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 35. С. 169–173.
4. Бабелюк О. А. Інтерпретація графічного наративу крізь призму лінвографії (на матеріалі книги «Словник війни» Остапа Сливинського). *Мова. Література. Фольклор*. 2024. № 1. С. 13–19.
5. Бабелюк О. А. Принципи постмодерністського текстотворення сучасної американської прози малої форми: монографія. Київ-Дрогобич: Вимір, 2009. 296 с.
6. Бабелюк О. А., Бадюк О. О. Авторська постмодерністська іронія в англomовному художньому тексті. *Львівський філологічний часопис*. 2021. Випуск 9. С. 15–20.
7. Бедзір Н., Демчик М. Інтермедіальність у романній прозі Х. Мураками (на прикладі романів «Кафка на пляжі» та «Норвезький ліс»). *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Літературознавство*. 2023. Том 1. Випуск 101. С. 7–33.
8. Бессараб О. В., Постолова І. В. Специфіка розвитку американської літератури другої половини ХХ століття. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2011. № 936. С. 242–249.
9. Бідасюк Н. Конфлікт ідентичності в сучасній іммігрантській літературі США. Вища школа. 2022. № 3–4. С. 92–105.
10. Білоус П. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості: лекції. Житомир: Рута, 2009. 336 с.
11. Білоус П. В. Психологія літературної творчості: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2014. 216 с.
12. Білоус П. В. Інтерпретація літературного твору. Житомир, 2017. 304 с.
13. Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія і поетика. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. 188 с.
14. Бовсунівська Т. В. Основи теорії літературних жанрів. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2008. 519 с.
15. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство: Підручник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
16. Варивода Я. М. Міф про «американську мрію» сьогодні. *Науково-популярний журнал «Світ»*. 2014. № 1. С. 7–12.
17. Висоцька Н. Єдність множинного. Американська література кінця

XX – початку XXI століть у контексті культурного плюралізму: Монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2010. 456 с.

18. Висоцька Н. Концепція мультикультуралізму як чинник розвитку літератури США кінця XX – початку XXI ст. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/308/Vysotska.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

19. Висоцька Н. На перехресті цивілізацій (афро-американська драма як мультикультурний феномен). Київ, 1997. 168 с.

20. Висоцька Н. Сучасна проза США: зріз на порубіжжі століть. *Американська література на рубежі XX – XXI століть: Матеріали II Міжнародної конференції з літератури США*, 24–26 вересня 2002 р. Київ, 2002. К.: ІМВ, 2004. С. 65–75.

21. Гаврилів Т. Форма і фігура. Ідентичність у художньому просторі. Монографія. Львів: ВНТЛ-Класика, 2009. 480 с.

22. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. Київ: Либідь, 2008. 488 с.

23. Горенко І. В. Пам'ять жанру і наративні функції оповідей рабів у афро-американському художньому дискурсі другої половини XX століття (на матеріалі романів Ішмаеля Ріда «Політ до Канади» та Едварда Джоунза «Знаний світ») [Текст] : Дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Тернопіль, 2015. 171 с.

24. Гром'як Р. Орієнтації. Розмисли. Дискурси. 1997 – 2007. Тернопіль: Джура, 2007. 368 с.

25. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: статті та есеї. Київ: Грані-Т, 2013. 548 с.

26. Девдюк І. В. Література США другої половини XX ст. *І. В. Девдюк. Література Англії та Америки XX ст.* Івано-Франківськ, 2022. С. 55–59.

27. Денисова Т. Школа американської компаративістики: генеза, історія, характеристика. *Національні варіанти літературної компаративістики*; [Національна академія наук України; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка ; Д. С. Наливайко, Т. Н. Денисова, О. В. Дубініна]. Київ: Стилос, 2009. С. 81–140.

28. Денисова Т. Н. Коротко про історію, теорію і практику американського постмодернізму. Про передісторію американського постмодернізму. *Сучасна американська література: проблеми вивчення та викладання: навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. С. 5–18.

29. Денисова Т. Н. Коротко про історію, теорію і практику американського постмодернізму. Художня практика постмодернізму в США. *Сучасна американська література: проблеми вивчення та викладання: навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. С. 19–54.

30. Денисова Т. Н. Нонконформізм середини віку: людина в

постіндустріальному суспільстві (Дж. Стейнбек, Дж. Селінджер, Дж. Апдайк, С. Беллоу). *Вікно в світ*. 1999. № 5 (8). С. 38–48.

31. Денисова Т. Н. Про літературу США. Вибрані статті українського американіста часів Незалежності. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2014. 531 с.

32. Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 488 с.

33. Дубініна О. У межах чи поза межами? (Творчість Вільяма Стайрона в контексті художніх пошуків новітньої доби). Київ: «Наукова думка», 2011. 360 с.

34. Ємець Н. О. Еволюція концепту EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть [Текст] : Дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ. нац. лінгвіст. ун-т. Київ, 2021. 248 с.

35. Жлуктенко Н. Художній світ роману Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна». *Вікно в світ*. 1999. № 4 (7). С. 129–137.

36. Зборовська Н. Психологічний аналіз і літературознавство. Київ: Академвидав, 2003. 392 с.

37. Зимомря І. Австрійська мала проза ХХ століття: художня світобудова. Дрогобич-Тернопіль: Посвіт, 2011. 396 с.

38. Зимомря І. Романи Емми Андієвської: психологічний дискурс. Дрогобич: Коло, 2004. 148 с.

39. Зимомря І., Угляр Л. Психологічний дискурс прози Емми Андієвської та Тоні Моррісон: образ матері як концепт. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Літературознавство*. 2012. Вип. 36. С. 220–224.

40. Зимомря О. Концепційність імагологічної позиції на рівні інтерпретації тексту. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: філологічні науки [літературознавство]*. Кіровоград, 2009. Вип. 85. С. 178–183.

41. Зимомря О. Творчість Ласла Балли: міжетнічна діалогічність у полікультурному середовищі пограниччя. *Обрії наукового пошуку. Збірник на пошану професора Івана Мегели*; [за ред.: М. Зимомря; упоряд.: М. Зимомря, І. Зимомря]. Київ-Дрогобич: Видавець Карпенко В.М., 2011. С. 394–404.

42. Калініченко М. Американський Ренесанс в контексті популярної культури Сполучених Штатів першої половини ХІХ століття. Рівне: О. Зень, 2017. 208 с.

43. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства: Монографія. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.

44. Костецька К., Гонсалес-Муніс С. Емоційно-експресивна лексика як засіб вираження емоцій у художньому тексті (на матеріалі роману Тоні Моррісон «Сула»). *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*. 2024. № 12 (30). С. 216–231.

45. Кочмар Д. А., Оверчук О. В. Сучасна література англомовних країн : навч. посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)). Рівне: МEGУ, 2023. 148 с.

46. Кузовенко О.В., Гонсалес-Муніс С.Ю. Гендерні аспекти кольористики у романі Тоні Моррісон «Найблакитніші очі». *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*. 2024. № 9 (27). С. 258–268.

47. Лімборська А.І. Постапокаліптичне майбутнє і доля цивілізації в контексті нової готики: роман «Дорога» Кормака Маккарті. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2018. № 1 (15). URL: <http://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2018/1/15.pdf>

48. Лях Т. О. Метафізичний дискурс їжі в романах Софії Андрухович «Фелікс Австрія» та Джоан Гарріс «Шоколад». *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 38. С. 312–320.

49. Лях Т.О. Метафізичний дискурс самотності в українській новелі кінця ХІХ – ХХ століть. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 47. Т. 2. С. 107–113.

50. Лях Т.О. Простір капрійських новел Михайла Коцюбинського у контексті онтологічної поетики. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Випуск 49. Т. 2. С. 40–45.

51. Лях Т. Філософсько-антропологічний дискурс концепту істини в романі Зої Геллер «Сповнені віри». *Studia methodologica*. 2025. № 59. С. 168–183.

52. Майер Ф. Син; [пер. з англ. Т. Скрипник]. Харків: Віват, 2017. 575 с.

53. Мешкова В. Є. Сучасна американська література: розмаїття культур та імен. *Література в контексті культури*. 2011. Випуск 21 (2). С. 186–191.

54. Михед Т. Поетологічні етюди з історії літератури Англії та США: збірник статей. Ніжин: Аспект-поліграф, 2005. 172 с.

55. Михед Т. Пуританська традиція і література американського ренесансу: 1830 – 1860. Київ: Знання України, 2006. 344 с.

56. Мітосек З. Теорії літературних досліджень / [пер. з польськ. В. Гуменюка, наук. ред. В. Іванюка]. Сімферополь: Таврія, 2005. 408 с.

57. Нагачевська О. Постапокаліптичний роман США на межі ХХ–ХХІ ст (Пол Остер «В країні останніх речей» (1987), Кормака Маккарті «Дорога» (2006)). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2013. № 27. С. 298–305.

58. Назарець В.М., Кочмар Д.А. Проблематика англійського роману-антиутопії ХХ ст. (на матеріалі романів Дж. Орвелла «1984» та О. Гасклі «Прекрасний новий світ»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2023. № 61. С. 174–177.

59. Назарець В.М., Кочмар Д.А. Сюжетно-образні особливості детективних новел Едгара По. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького*

державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 74. Том 2. С. 184–189.

60. Наливайко Д. С. Теорія літератури й компаративістика. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 347 с.

61. Нестелеєв М. А. Параноя і бінарні опозиції в романі Дона Делілло «Підземний світ». *Закарпатські філологічні студії*. 2019. № 9. Т. 2. С. 164–168.

62. Нич Р. Світ тексту: постструктуралізм та літературознавство / [пер. з польськ. О. Галета]. Львів: Літопис, 2007. 316 с.

63. Носа Б. Від реалізму до міфологізації: жанрові зрушення в романах Філіппа Майєра. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Випуск 80. Т. 2. С. 175–180.

64. Носа Б. Деконструкція американських міфів: жанрово-стильові пошуки Філіппа Майєра. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Випуск 79. Том 1. С. 260–265.

65. Носа Б. Координати художнього стилю Філіппа Майєра. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XIII: Utylitarne wartości badań naukowych* / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń: Poswit, 2022. S. 196–198.

66. Носа Б. Між історією та сучасністю: романний світ Філіппа Майєра. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XVII: Przewycięzanie sytuacji kryzysowych w nauce i w edukacji* / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Mikołajów: Poswit, 2024. S. 45–47.

67. Носа Б. Особливості мистецької стратегії Філіппа Майєра. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Випуск 29. Т. 2. С. 290–295.

68. Носа Б. Філіпп Майєр у контексті сучасного літературознавства: аналіз рецепційних підходів. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Випуск 36. С. 323–328.

69. Поліщук Я. Література як геокультурний проект. Київ: Академвидав, 2008. 299 с.

70. Просалова В. А. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика. Навчальний посібник. Вінниця, 2019. 206 с.

71. Просалова В. А., Бердник О. С. Інтертекстуальність художнього тексту : текстотвірний і рецептивний аспекти. Монографія. Донецьк: Норд-Прес, 2010. 152 с.

72. Сердюкова Л.І. Сучасна американська література для дітей та юнацтва. *Сучасна американська література: проблеми вивчення та викладання: навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. С. 198–225.

73. Сирко І. Міф про американську мрію у формуванні національної літератури США. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. № 2 (26).

С. 229–236.

74. Смерчко, А.А., Кочмар, Д.А., Будз, І.Ф. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми успішної комунікації в когнітивному та прагматичному ракурсі. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2023. Вип. 2. С. 87–95.

75. Сучасний американський роман (кінець ХХ – початок ХХІ: методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія / уклад. О. А. Бежан. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2024. 68 с.

76. Тиховська О. Етноспецифіка образу дивовижної жінки в японських народних казках “Кагуя-хіме – діва місячного сяйва”, “Журавка” та “Сніговиця”. *Східний світ*. 2024. № 2 (123). С. 75–88.

77. Тиховська О. Міфологічні образи та патріотично-філософські мотиви у збірці Дмитра Кременя «Мовчання волхвів». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія»*. 2024. Випуск 51. С. 39–44.

78. Тиховська О. Мотив відчуження та гри в романі Зої Геллер «Сповнені віри». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Випуск 83. Том 3. С. 180–189.

79. Тиховська О. Специфіка об’єктивації архетипу аніма у повісті Михайла Трайсти «Незнайомка у фіалковій сукні» та в романі Зої Геллер «Сповнені віри». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія»*. 2023. Випуск 49. С. 123–129.

80. Тиховська О., Товт О., Бура І. Морально-етична проблематика та міфологічні образи в науково-фантастичному романі Валентина Чемериса «Приречені на щастя». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Випуск 77. Т. 3. С. 198–207.

81. Тиховська О. Образи та мотиви повісті М. Трайсти «У ніч на святого Андрія» та оповідання М. Рошка «Кривавий місяць над Минчелом» у світлі європейської міфології. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2022. Спецвипуск № 5. С. 138–147.

82. Ткаченко А. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с.

83. Ференц Н.С. Теорія літератури і основи естетики: навч. посіб. Київ: Знання, 2014. 511 с.

84. Чик Д. Анамнез божевільного Бонда: гетеротопія у романі «Щоденник, знайдений у ванні» Станіслава Лема. *Bibliotekarz Podlaski Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne*. 2023. 59 (2). S. 129–146.

85. Чик Д. Longo sed proximus intervallo: жанрові системи української та англійської прози кінця ХVІІІ – середини ХІХ ст. / наук. ред. В.А.Зарва. Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2017. 356 с.

86. Чик Д.Ч. Галлофобія як історичний контекст: imago французів у

пізній прозі Г. Квітки-Основ'яненка. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Випуск 32. Том 2. С. 134–139.

87. Чик Д. Ч. Місто та повсякденність: жанровий різновид «фізіологічного нарису» у творчості В. Даля і Ч. Дікенса. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 3. Ч. 3. С. 66–71.

88. Чик Д. Ч. «Проклятий антихрист»: стереотипізація єврейської ідентичності в романі «Михайло Чарнышенко, или Малороссия восемьдесят лет назад» П. Куліша. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2022. Випуск 26–27. С. 214–226.

89. Шебуренкова Т. В. Концепт свободи як один із компонентів міфу про американську мрію у романі Пола Остера «Левіафан». *Наукові праці: Науково-методичний журнал. Серія: Філологія. Літературознавство*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. Т. 141. Випуск 128. С. 116–119.

90. Шимчишин М. Гарлемський ренесанс (історія, теорія, поетика та афро-американська самість) : монографія. Тернопіль, 2010. 319 с.

91. Ahmed A. S. *Postmodernism and Islam: Where to after September 11? Postmodernism. What Moment?*; [ed. by Pelagia Goulimari]. Manchester: Manchester Univ. Press, 2007. P. 140–145.

92. Alter A. Philipp Meyer: An Obsessed Novelist's Extreme Research. *The Wall Street Journal*. 2013, 23 May. URL: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323648304578497460628668172>

93. Aristova N. A. Women writers in contemporary American literature. *Молодий вчений*. 2014. № 11. С. 130–132.

94. Attridge D. *Jednostkowość literatury*. Kraków: Universitas, 2007. 232 s.

95. Atwood M. *In other worlds: SF and the human imagination*. New York: Nan A. Talese/Doubleday, 2011. 255 p.

96. Barrish Ph. *The Cambridge introduction to American literary realism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 225 p.

97. Baudrillard J. *Simulacra and Simulation*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994. 164 p.

98. Bebee Th. *Ideology of Genre: A Comparative Study of Generic Instability*. Pennsylvania State University Press, 2004. 312 p.

99. Berger J. *After the End: Representations of Post-Apocalypse*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999. 278 p.

100. Bhabha H. K. *The Location of Culture*. London and New York: Routledge, 1994. 285 p.

101. Bieger L. *Belonging and narrative: a theory of the American novel*. Bielefeld: Transcript, 2018. 179 p.

102. Blythe W. Lone Star. *The New York Times*. 2013, June 13. URL: <https://www.nytimes.com/2013/06/16/books/review/the-son-by-philipp-meyer.html>

103. Bond L. 'In the eyeblink of a planet you were born, died, and your bones disintegrated': scales of mourning and velocities of memory in Philipp Meyer's *American Rust*. *Textual practice*. 2017. Volume 31: Issue 5. Pp. 995–1016.
104. Boyle E., Evans A.-M. *Reading America: new perspectives on the American novel*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars, 2008. 256 p.
105. Bradbury M. *Modern American Novel*. Oxford: Oxford University Press, 1992. 256 p.
106. Budilova O., Volkova M., Honsalies-Munis S., Aksiutina T., Vovkodav O. Gender Identity and Literary Expression: Examining the intersection of literature and sociocultural shifts. *Traduction et Langues*. 2024. 23 (3). P. 111–134.
107. Buell L. *The dream of the great American novel*. Cambridge, Massachusetts; London, England: The Belknap Press of Harvard University Press, 2014. 567 p.
108. Burn S. J. Don DeLillo's *Great Jones Street* and the Science of Mind. *Modern Fiction Studies*. 2009. Vol. 55. № 2. P. 349–368.
109. Burnside J. *The Son* by Philipp Meyer – review. *The Guardian*. 2013, 17 Juli. URL: <https://www.theguardian.com/books/2013/jul/17/son-philipp-meyer-review>
110. Campbell N. *The Rhizomatic West: Representing the American West in a Transnational, Global, Media Age*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2008. 383 p.
111. Carpenter R. H. Frederick Jackson Turner and the rhetorical impact of the frontier thesis. *Quarterly Journal of Speech*. 1997. 63.2. Pp. 117–129.
112. Charles R. Book World Review: Philipp Meyer's 'American Rust'. *The Washington Post*. 2009, February 25. URL: <https://www.washingtonpost.com/arts-entertainment/2009/02/25/book-world-review-philipp-meyers-american-rust/>
113. Charles R. Philipp Meyer's 'The Son'. *The Washington Post*. 2013, May 21. URL: https://www.washingtonpost.com/entertainment/books/philipp-meyers-the-son-reviewed-by-ron-charles/2013/05/21/f4ed312a-c153-11e2-8bd8-2788030e6b44_story.html
114. Chase R. V. *The American novel and its tradition*. Garden City, N.Y.: Doubleday, 1957. 266 p.
115. Chyk D., Kucher V. The genre of the psychological novel in Ukrainian and English literature of the first half of the 19th century (E. Grebinka, T. de Quincey). *Slavia Centralis*. 2020. 13 (1). Pp. 218–231.
116. Chyk D., Semehyn T. The Ideas of Dangerous Education: Modification of the Pedagogical Novel in *Oliver Twist* by Charles Dickens and "The Gemini" by Taras Shevchenko. *Primerjalna književnost*. 2021. No. 44.1. P. 167–185.
117. Cohen S. The Novel in a Time of Terror: „Middlesex“, History, and Contemporary American Fiction. *Twentieth Century Literature*. 2007. Vol. 53. No. 3: After Postmodernism: Form and History in Contemporary American Fiction. Pp. 371–393.

118. Davidson J. The Last of the Comanches: Philipp Meyer's *The Son*. *The Millions*. 2013, July 3. URL: <https://themillions.com/2013/07/the-last-of-the-comanches-philip-meyers-the-son.html>
119. Derrida J. *Negotiations: Interventions and Interviews 1971–2001*; [ed. and trans. by Elizabeth Rottenberg]. Stanford: Stanford University Press, 2002. 424 p.
120. Devitt A. J. *Writing Genres*. Southern Illinois University Press, 2004. 249 p.
121. Diamond J. *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*. New York: W. W. Norton, 1997. 480 p.
122. Dimitrijevic E. *Intimacy and identity in the postmodern novel*. Oxford-Bern-Berlin-Bruxelles-Frankfurt am Main-New York-Wien: Lang, 2008. 191 p.
123. Dix A., Jarvis B., Jenner P. *The contemporary American novel in context*. London: Continuum, 2011. 183 p.
124. doCarmo St. N. *History and refusal: consumer culture and postmodern theory in the contemporary American novel*. Bethlehem, Pa.: Lehigh University Press, 2009. 231 p.
125. Duvall J. N. *Race and White identity in southern fiction: from Faulkner to Morrison*. New York: Palgrave Macmillan, 2008. 194 p.
126. Evans R. C. *The American novel*. New York: Facts On File. London: Eurospan, 2011. 976 p.
127. Flood A. New Yorker unveils '20 under 40' young writers list. *the Guardian*. 2010, 4 June. URL: <https://www.theguardian.com/books/2010/jun/04/new-yorker-young-writers-list>
128. Franke A. *Keys to controversies: stereotypes in modern American novels*. Frankfurt; New York: Campus Verlag; New York: St. Martin's Press, 1999. 301 p.
129. Frerichs P. Philipp Meyer: Rost und Der erste Sohn – Zwei Romane über die US-amerikanische Gesellschaft. *Blog der Republik*. 2021. 3. Oktober. URL: <https://www.blog-der-republik.de/philipp-meyer-rost-und-der-erste-sohn-zwei-romane-ueber-die-us-amerikanische-gesellschaft/>
130. Gaiser M. The Great American Novel. „Rost“ von Philipp Meyer. *Literaturkritik.de*. 2010. November. Nr. 11. URL: <https://literaturkritik.de/id/14884>
131. Geertsma A. *Representing Trauma in Post-9/11 Fiction: Jonathan Safran Foer's Everything is Illuminated and Extremely Loud & Incredibly Close*. MA Dissertation American Studies. URL: http://scripties.let.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/Master/DoorstroomMasters/AmericanStudies/2009/Geertsma.A./MA_Dissertation_Anke_Geertsma.pdf
132. Glitsch C. *American novel explication, 1991–1995*. North Haven, Conn.: Archon Books, 1998. 319 p.
133. Goodman L., Smith A. *Literature and Gender*. *Literature and Gender*; [ed. by Lizbeth Goodman]. Abingdon : Routledge, 2013. P. 1–40.
134. Haefele F. Book Review *in Fiction, Literary*. *The Son: A Novel by Philipp Meyer*. *Washington Independent*. 2013, May 28. URL: <https://www.washingtonindependentreviewofbooks.com/bookreview/the-son>

135. Hart J. *The poetics of otherness : war, trauma, and literature*. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2015. 263 p.
136. Herman D. *Basic Elements of Narrative*. John Wiley and Sons, 2011. 272 p.
137. Hobbs A. *Aging masculinity in the American novel*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2016. 171 p.
138. Hoffmann G. The Fantastic in Fiction: Its 'Reality' Status, its Historical Development and its Transformation in Postmodern Narrative. *REAL: The Yearbook of Research in English and American Literature*. 1982. No. 1. P. 267–364.
139. Hume K. *Aggressive fictions: reading the contemporary American novel*. Ithaca: Cornell University Press, 2012. 200 p.
140. Hume K. Diffused Satire in Contemporary American Fiction. *Modern Philology*. 2007. Vol. 105. No. 2. Pp. 300–325.
141. Irr C. Postmodernism in Reverse: American National Allegories and the 21st-Century Political Novel. *Twentieth Century Literature*. 2011. Vol. 57. No. 3/4: Postmodernism. Pp. 516–538.
142. Jameson F. *Postmodernism, or the Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham: Duke UP, 1991. 461 p.
143. Jungen O. Philipp Meyers Roman „Der erste Sohn“: Nimm dir, was du willst, aber sei bereit, dafür zu sterben. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. 2014. 11.07. URL: <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/buecher/rezensionen/belletristik/philipp-meyers-familienroman-der-erste-sohn-13027943.html>
144. Karl F. R. The Faulknerian Presence in Contemporary American Fiction. *Conjunctions*. 1987. No. 10. Pp. 287–302.
145. Klepper M. *The discovery of point of view : observation and narration in the American novel 1790–1910*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 2011. 419 p.
146. Klingenmaier Th. Rauben, was sich rauben lässt. *Stuttgarter Zeitung*. 2014. 11. Juli. S. 38.
147. Knox J. L. Philipp Meyer. *The New Yorker*. 2010, 14 June. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2010/06/14/philipp-meyer>
148. Krekeler E. Wenn der Rost im grünen Tal blüht. *Welt*. 2010. 02.10. URL: <https://www.welt.de/kultur/literarischewelt/article10011576/Wenn-der-Rost-im-gruenen-Tal-blueht.html>
149. Kuczyńska U. Recenzja trochę polityczna. O „Synu” Philippa Meyera. *Kultura*. 2016. 15 listopada. Nr 410 (45). URL: <https://kulturaliberalna.pl/2016/11/15/urszula-kuczynska-recenzja-philipp-meyer-syn/>
150. Lawlor M. *Recalling the Wild: Naturalism and the Closing of the American West*. New Brunswick: Rutgers University Press, 2000. 224 p.
151. Liakh T. *Philosophy of Overcoming as a Constant of Creative Thinking of*

LesiaUkrainka. *Balkanistic forum*. 2022. Vol. XXXI. Issue 1. P. 241–254.

152. Linkon Sh. L. And Their Children after Them: Deindustrialization Lit. *New Labor Forum*. 2010. Vol. 19. No. 1. Pp. 102–105.

153. Malmgren C. D. Fictional space in the modernist and postmodernist American novel. Lewisbury: Bucknell University Press; London: Associated University Presses, 1985. 240 p.

154. Marguerite A. Flights from realism: themes and strategies in postmodernist British and American fiction. London: Edward Arnold, 1990. 224 p.

155. Maslin J. The Glory and Brutality of a Purebred Texan Clan. *The New York Times*. 2013, June 19. URL: <https://www.nytimes.com/2013/06/20/books/the-son-a-novel-by-philipp-meyer.html>

156. Mathieson K. The Influence of Science Fiction in the Contemporary American Novel. *Science Fiction Studies*. 1985. Vol. 12. No. 1. Pp. 22–32.

157. Matz J. The modern novel: a short introduction. Oxford: Blackwell, 2004. 194 p.

158. Maus D. Kein John Wayne der Literatur. Philipp Meyers „Der erste Sohn“ ist ein dokumentarischer Western. *Literaturkritik.de*. 2014. Oktober. Nr. 10. URL: <https://literaturkritik.de/id/19819>

159. Mazlish B. The New Global History. New York: Routledge, 2006. 138 p.

160. McCaffery L. Avant-Pop: Still Life after Yesterdays Crash. *After Yesterday's Crash: The Avant- Pop Anthology*; ed. by Larry McCaffery. New York: Penguin, 1995. P. XI–XXXI.

161. McHale B. Postmodernist Fiction. University Press Cambridge, 1987. 263 p.

162. McLaughlin R. L. After the Revolution: US Postmodernism in the Twenty-First Century. *Narrative*. 2013. Vol. 21, No. 3. Pp. 284–295.

163. Meyer Ph. American Rust: A Novel. New York: Random House Publishing Group, 2009. 384 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/American_Rust/G_W7oxeh_38C?hl=uk&gbpv=1

164. Meyer Ph. Bio. URL: <https://www.philippmeyer.net/bio-2>

165. Meyer Ph. The Son. London-New York-Sydney: Simon & Schuster, 2013. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/The_Son/vZ9hpRvIQRsC?hl=uk&gbpv=1

166. Misener M. Review: The Son. *The Common*. 2013, July 1. URL: <https://www.thecommononline.org/review-the-son/>

167. Mizruchi S. The Science of Sacrifice: American Literature and Modern Social Theory. Princeton: Princeton UP, 1998. 496 p.

168. Moore F. Don't Mess with Texas. *Commentary*. 2013. September. P. 61.

169. Nilges M. How to read a moment: the American novel and the crisis of the present. Evanston, Illinois : Northwestern University Press, 2021. 242 p.

170. Nosa B. Reimagining American Literary Traditions: Philipp Meyer's

Innovative Approach. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XV: Badania naukowe w kontekście wyzwań i konfliktów* / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń: Posvit, 2023. P. 164–167.

171. Paul H. *The Myths That Made America: An Introduction to American Studies*. Bielefeld: Transcript Verlag, 2014. 456 p.

172. Pecharskyi A., Zymomrya I. The existential dimensions of human being in small prose of Mykhailo Kotsiubynskyi and Jalil Mammadkulizade. *Fundamental and Applied Researches: Contemporary Scientific and practical Solutions and Approaches. Interdisciplinary Prospects. Vol. V* / [Editors: A. Dushniy, M. Makhmudov, M. Strenacikova]. Baku–Banska Bystrica–Uzhhorod–Kherson: Posvit, 2019. P. 393–400.

173. Perosa S. *American theories of the novel: 1793–1903*. New York; London: New York University Press, 1983. 243 p.

174. Phelan J. *Reading the American novel 1920–2010*. Chichester, West Sussex; Malden, MA: John Wiley & Sons Inc., 2013. 270 p.

175. Philipp Meyer: *By the Book*. *The New York Times*. 2017, March 31. URL: <https://www.nytimes.com/2017/03/31/books/review/philipp-meyer-by-the-book.html>

176. Ping T. Interview: Philipp Meyer. *Birth of a nation*. *BookPage*. 2013, May 15. URL: <https://www.bookpage.com/interviews/8944-philipp-meyer-fiction/>

177. Porter M. Gilbert. „Spiritual Activism” and „Radical Sophistication”. *The Contemporary American Novel. Studies in the Novel*. 1971. Vol. 3. No. 3. Pp. 332–343.

178. Robinson L. *In the Noir Belt*. *The New York times book review*. 2009. Vol. 114. No. 12. P. 17.

179. Rodrigues L. *The American Novel After Ideology, 1961–2000*. New York: Bloomsbury Academic, 2020. 232 p.

180. Rokosz-Piejko E., Niedziela B. *The Highlights of American Literature*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2012. 155 p.

181. Rubenstein R. *Doubling, intertextuality, and the postmodern uncanny. Literature interpretation theory*. Abingdon: Taylor & Francis Group, 1998. Vol. 9, Issue 3. P. 245–262.

182. Saldívar R. *Faulkner and the world culture of the global South. The American novel, 1870 – 1940*; ed. by Priscilla Wald, Michael A. Elliott, Patrick Parrinder, Jonathan Arac. Oxford; New York: Oxford University Press, 2014. P. 469–483.

183. Saldívar R. *Figural language in the novel: the flowers of speech from Cervantes to Joyce*. Princeton, N.J.; Guildford: Princeton University Press, 1984. 267 p.

184. Saldívar R. *Historical Fantasy, Speculative Realism, and Posttrace Aesthetics in Contemporary American Fiction. American literary history*. 2011. 23 (3). Pp. 574–599.

185. Saldívar R. *The borderlands of culture: Américo Paredes and the transnational imaginary*. Durham, N.C.: Duke University Press ; Chesham : Combined Academic distributor, 2006. 525 p.
186. Saldívar R. *The Second Elevation of the Novel: Race, Form, and the Posttrace Aesthetic in Contemporary Narrative*. *Narrative*. 2013. Vol. 21. No. 1. Pp. 1–18.
187. Schaub M. *Sons, Guns And The Sins Of The Father In Meyer's Texas Epic*. *npr*. 2013, May 28. URL: <https://www.npr.org/2013/05/28/186055493/sons-guns-and-the-sins-of-the-father-in-meyers-texas-epic>
188. Schmitz Th. A. *Modern literary theory and ancient texts : an introduction*. Oxford: Blackwell, 2007. 241 p.
189. Schröder Ch. *Kein Land für junge Männer*. *ZEIT ONLINE, Tagesspiegel*. 2010. 22. August. URL: https://www.zeit.de/kultur/literatur/2010-08/philipp-meyer-rost?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
190. Schwab G. *Haunting Legacies: Violent Histories and Transgenerational Trauma*. New York: Columbia University Press, 2010. 277 p.
191. Shaw D. R. *The rape narrative in the American South: a psychoanalytical examination of sexual violence and the melancholic internalization of loss in the modern southern novel*. Lewiston, N.Y.; Lampeter: Edwin Mellen Press, 2007. 141 p.
192. Shivani A. *The Shrinking of American Fiction*. *The Antioch Review*. 2004. Vol. 62. No. 4. Pp. 680–690.
193. Shostak D. B. *Fictive fathers in the contemporary American novel*. New York: Bloomsbury Academic, 2020. 276 p.
194. Singh S. *Ideology and the American novel*. Delhi: B.R. Pub., 2000. 298 p.
195. Smith-Rosenberg C. *This Violent Empire: The Birth of an American National Identity*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2010. 512 p.
196. Sorensen B. *Popular postmodern fiction writers*. *Fieldwork academic quarter*. Aalborg, 2018. Vol. 8. P. 47–68.
197. Spengler O. *The Decline of the West*. Oxford: Oxford University Press, 1991. 488 p.
198. Temple E. *You're Either Born an Artist Or You're Not*. Philipp Meyer on *The Son*, Hollywood, and his long path to the page. *Literary Hub*. 2017, April 7. URL: <https://lithub.com/youre-either-born-an-artist-or-youre-not/>
199. *The American novel, 1870 – 1940*; ed. by Priscilla Wald, Michael A. Elliott, Patrick Parrinder, Jonathan Arac. Oxford; New York: Oxford University Press, 2014. 628 p.
200. Trubek A. *Philipp Meyer's Dark and Bloody Crossroads*. *Los Angeles Review of Books*. 2013, August 5. URL: <https://lareviewofbooks.org/article/philipp-meyers-dark-and-bloody-crossroads/>
201. Tucker K. *The Next Great Western: 'The Son' by Philipp Meyer*. *The Daily Beast*. 2017, Jul. 11. URL: <https://www.thedailybeast.com/the-next-great-western-the-son-by-philipp-meyer>

202. Uhlyay L., Zymomrya I. Religious Elements in the Novels of Emma Andiyevska and Toni Morrison. *Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education* / Edited by Marek Mariusz Tytko. Kraków: Eschaton, 2013. P. 139–144.

203. Ulin D. L. 'The Son' rises with the saga of a Texas family. *Los Angeles Times*. 2013, June 14. URL: <https://www.latimes.com/books/la-xpm-2013-jun-14-la-ca-jc-philipp-meyer-the-son-20130616-story.html>

204. Vognar Ch. Ten years later, 'The Son' remains a quintessential Texas epic. *Chron.* 2023, May 28. URL: <https://www.chron.com/culture/article/son-meyer-novel-18121047.php>

205. Walas T. Historia literatury w perspektywie kulturowej – dawniej i dziś. *Kulturowa teoria literatury. Główne pojęcia i problemy*; [red.: M. P. Markowski, R. Nycz]. Kraków, 2006. S. 93–135.

206. Waugh P. Postmodern fiction and the rise of critical theory. *A companion to the British and Irish novel 1945 – 2000*; [ed. by Brian W. Shaffer]. Oxford: Blackwell, 2005. P. 65–82.

207. Weatherall A. Gender, language and discourse. Hove: Routledge, 2002. 177 p.

208. Weinberg H. The New Novel in America: The Kafkan Mode in Contemporary Fiction. Ithaca, New York: Cornell Univ. Press, 1970. 248 p.

209. Weisenburger St. Fables of subversion: satire and the American novel, 1930–1980. Athens, Ga.; London: University of Georgia Press, 1995. 320 p.

210. Winchester E. Philipp Meyer's Savage West. *Interview*. 2013, May 28. URL: <https://www.interviewmagazine.com/culture/philipp-meyer-the-son>

211. Wrobel D. M. Promised Lands: Promotion, Memory, and the Creation of the American West. Lawrence: University Press of Kansas, 2002. 322 p.

212. York R. A. The extension of life: fiction and history in the American novel. Madison, N.J.: Fairleigh Dickinson University Press; London ; Cranbury, NJ: Associated University Presses, 2003. 178 p.

213. Zymomrya I., Litak A. Studying women's prose in the paradigm of post-postmodernism. *Advanced trends of the modern development of philology in European countries: Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2019. Pp. 116–135.

214. Zymomrya M., Pluskota M., Zymomrya I. Koncept pamięci: znaki czasu przez pryzmat współczesnej recepcji. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XV: Badania naukowe w kontekście wyzwań i konfliktów* / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń: Poswit, 2023. S. 110–112.

Наукове видання

ЗИМОМРЯ Іван Миколайович

НОСА Богдан Романович

КОЧМАР Діана Анатоліївна

РОМАНИ ФІЛІППА МАЙЄРА: НАРАТИВИ ЗАНЕПАДУ МРІЇ

Монографія

Підп. до др. 26.12.2025. Формат 60 x 84 ¹/₁₆. Папір офсет. Друк цифр.
Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 13,5. Обл. вид. арк. 13,5. Тираж 100 прим.

Видавець Юрій Кукса

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № 8301 від 9 травня 2025 р.

вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;

097 42 66 444

Друк: VPM-ПОЛІГРАФ

вул. Фабрична, 8, м. Рівне, 33022;

097 42 66 444